ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର

ଅଗ୍ରଗାମୀର ରଜତଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରକାଶିତ

ସଙ୍କଳନ ଓ ସମ୍ପାଦନା

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

ଅଗ୍ରଗାମୀ ପ୍ରକାଶନ

Asish Pathy

Sujata

ଆମ ଗାଁ

କାଶୀପୁର—୨

ଅଗ୍ରଗାମୀର ରଜତଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରକାଶିତ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

ଅଗ୍ରଗାମୀ ପ୍ରକାଶନ

ଆମ ଗାଁ କାଶୀପୁର

ସଙ୍କଳନ ଓ ସଂପାଦନ:
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

ଚିତ୍ର ଶିଳ୍ପୀ : ଟୁବୁଲି ବେହେରା

ପ୍ରକାଶନ କାଳ :
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ- ଅଗଷ୍ଟ ୧୫, ୨୦୦୩
ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ- ଜୁନ, ୨୦୦୭

ପ୍ରକାଶକ : ଅଗ୍ରଗାମୀ
କାଶୀପୁର-୭୬୫୦୧୫
ଜିଲ୍ଲା ରାୟଗଡ଼ା - ଓଡ଼ିଶା

ମୁଦ୍ରଣ : ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକାଶନୀ
୨୬୬, ରୋଡ଼-୧, ଜଗନ୍ନାଥ ବିହାର
ବରମୁଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମୂଲ୍ୟ: ଟ.୧୦୦.୦୦

AMA GAON KASHIPUR

Compiled and Edited by:
Chittaranjan Das
Achyut Das

Arts: Tubuli Behera

1st published on 15th August 2003
2nd published on June 2007

Published by:
Agragamee
Kashipur - 765015
Dist- Rayagada (Orissa)

Printed at :
Siksha Prakashani
266, Road-1, Jagannathvihar
Baramunda, Bhubaneswar

Price : Rs.100/-

ମୁଖବନ୍ଧ

ଅଗ୍ରଗାମୀରେ ମୁଁ ଏବଂ ମୋର ସାଥୀମାନେ ୧୯୮୦ ମସିହାରୁ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଲା ପରଠାରୁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଆଲୁଅ-ଅନ୍ଧାର, ଝଡ-ଝଞ୍ଜା, ଘଟଣା-ଦୁର୍ଘଟଣା ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉତ୍‌ଥାନ-ପତନ ବିଷୟରେ ଲେଖାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ବୋଲି ବନ୍ଧୁ ବିରାଦରମାନେ ବାରମ୍ବାର ତାଗିଦ୍ କରିଛନ୍ତି । ଅଗ୍ରଗାମୀର ସଭାପତି ଚିତ୍ତ ଭାଇ ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ଡାଏରୀ ଦେଇ କହିଥିଲେ ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିବା ପାଇଁ । ଯଦି ସେହି ଦିନୁ ତାଙ୍କ କଥା ମାନି ନିୟମିତ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିଥାଆନ୍ତୁ, ତେବେ କାଶୀପୁରର ଇତିହାସ ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା ।

ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଚିତ୍ତ ଭାଇ ୧୯୮୭ ମସିହାରେ 'ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର' ଶୀର୍ଷକ ଏକ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରଥମେ ଲେଖିଥିଲେ ଓ ତାହା ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ ହିସାବରେ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଆଦୃତ ହୋଇଥିଲା । ଚିତ୍ତ ଭାଇ ଏହି ପୁସ୍ତିକାଟିରେ ସେ-ସମୟର ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ, ରାଜନୈତିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅତି ସହଜ ଓ ସରଳ ଭାଷାରେ ଲେଖିଥିଲେ । ତା'ପର ଠାରୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଆମର ବଂଧୁମାନେ ଖବର କାଗଜ ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଘଟଣାବଳି ସମ୍ବଳିତ ପତ୍ରିକା ମାଧ୍ୟମରେ କାଶୀପୁରର ଘଟଣା ପ୍ରବାହକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ସେସବୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଭାବେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ କେତୋଟି ବହି ପ୍ରକାଶ କରାଯିବାର ଯଥାର୍ଥତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ କାରଣବଶତଃ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ଏ ବହିଟି 'ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର'ର ଏକ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ସଂସ୍କରଣ । ଏଥିରେ ତିନୋଟି ବିଭାଗ ରହିଛି । ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ଚିତ୍ତ ଭାଇଙ୍କ ଲିଖିତ 'ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର' ଶୀର୍ଷକ ଅବିକଳ ଲେଖାଟି ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ,

କାଶୀପୁରର ଇତିହାସ, କାହାଣୀ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଯାହାସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଛି, ସେଗୁଡିକ ସଂଯୋଜିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ତୃତୀୟ ଭାଗରେ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ରଚନତ୍ମାକ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନାତ୍ମକ ଘଟଣାବଳୀଗୁଡିକୁ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ କାଶୀପୁର ଓ ୨୦୦୩ ମସିହାର କାଶୀପୁର ଭିତରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ସତ କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ଯେଉଁ ତିମିରେକୁ ସେଇ ତିମିରେ ବୋଲି ବେଳେ ବେଳେ ସମାଲୋଚନାର ପରିଧି ଭିତରକୁ ଆମେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ, ସରକାର, ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ଆସିଯାଉଛୁ । ଗୋଟାଏ ସମୟରେ କାଶୀପୁରର ସବୁ ସମସ୍ୟାର ମୂଳରେ ସାହୁକାରମାନେ ଥିଲେ ବୋଲି ବିଭିନ୍ନ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାପଡିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖଣି, ଖାଦାନ ଓ ଶିଳ୍ପୀକରଣ ନାଆଁରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ସାହୁକାରମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସୁଛନ୍ତି । ସେ ସମୟର ସାହୁକାର ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଭବିଷ୍ୟତ ଓ ପ୍ରଭାବ ଭିତରେ ଅନେକ ଅନ୍ତର ରହିଛି ।

'ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର' ବହିଟି ପଠନ ଉପଯୋଗୀ ହେବ ବୋଲି ଆମେ ଆଶା କରୁଛୁ । ଏହି ବହିଟିକୁ ଯିଏ ପଢ଼ିବେ, ସେ ତା' ଭିତରୁ ଏକ ନୂତନ ଆଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବେ । ସେ ଆଲୋକଟି ହେଉଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟ ସଂସାରର । କାଶୀପୁରର ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଓ ଗରିବ ଭାଇ-ଭଉଣୀମାନେ ଏହି ଆଶାର ଆଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ବହିଟି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ଲାଗିବ । ଏହାଛଡା କାଶୀପୁରକୁ ନେଇ ବିଶ୍ୱ ଦରବାରରେ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛି ତାହା ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ବ୍ୟାପକ ହେବାରେ ଏହି ବହିଟି ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣର ଭୂମିକା

୨୦୦୩ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ତାରିଖ ଦିନ 'ଆମ ଗାଁ କାଶୀପୁର' ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଏହି ବହିଟି ପାଞ୍ଚସହ ଛପା ହୋଇଥିଲା । ବଡ ଆନନ୍ଦର କଥା, ବିଭିନ୍ନ ମହଲରେ ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ବେଶ୍ ଆଦୃତ ହୋଇପାରିଛି ।

ଏହି ବହିରେ କାଶୀପୁରର ଐତିହ୍ୟ, ପରମ୍ପରା, କାହାଣୀ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଆଦି ଅନେକ ଅଜଣା କଥା ବେଶ ରୋଚକ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ତା'ସହିତ ଏଥିରେ ରହିଛି ୧୯୮୦ ମସିହାରୁ ଆଜିଯାଏ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଘଟିଯାଇଥିବା ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ବାସ୍ତବ କାହାଣୀ ।

କାଶୀପୁର ବର୍ତ୍ତମାନ ଚର୍ଚ୍ଚାର ପରିସରକୁ ଆସିଛି । ବିଶେଷକରି ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଜନଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କରେ ସାରାପୃଥିବୀ ଜାଣିଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଲୋକଙ୍କର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶଧାରାରେ ଦ୍ରୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପରିବେଶ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଇଛି । ଲୋକେ ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ମହାଜନ, ସାହୁକାର ଓ ଠିକାଦାରଙ୍କ ଶୋଷଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହେବା ସହିତ ନିଜର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବି ପାଇଁ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସାମଗ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ବହିର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଛି ।

ଆଶା, ଏହି ବହିଟି ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଶୋଷିତ, ଅବହେଳିତ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବେଶ୍ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବା ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଜୁଟ୍ ହେବାର ବାଟ ଦେଖାଇବ ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ସୂଚୀପତ୍ର

୧.	ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର	୯
୨.	କାଶୀପୁର-ଏକ ବିହଙ୍ଗାବଲୋକନ	୨୫
୩.	ଦଶବର୍ଷର ସିଂହାବଲୋକନ	୩୫
୪.	କାଶୀପୁରର ଅନାହାର: ୨୦ବର୍ଷର ଇତିହାସ	୪୧
୫.	କ୍ରିୟାଶୀଳ ଲୋକଶକ୍ତି	୫୨
୬.	ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି: କ୍ଷୁଧାରୁ ମୁକ୍ତି ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ଶକ୍ତି	୬୪
୭.	କିମ୍ବଦନ୍ତୀ:'ପିଲାଖୋଜ' କଥା	୭୧
୮.	ସପନ ସତ ହୋଇଛି	୭୩
୯.	ଟୋକିମରା ପର୍ବ	୭୯
୧୦.	ସାକ୍ଷାତକାର: ବାଘମାରୁ ରାମ ବଣ୍ଡା	୮୨
୧୧.	ସାକ୍ଷାତକାର: ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଝାଙ୍କୁରୁ ଝୋଡ଼ିଆ	୮୬
୧୨.	ସାକ୍ଷାତକାର: ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଡୁମ୍ବୁରୀ ମାଝୀ	୯୦
୧୩.	ସୁମନୀ: ଏକ ଅସାଧାରଣ ଆଦିବାସୀ ନାରୀ ପ୍ରତିଭା	୯୩
୧୪.	ମୁଁ ଏକ ବଣ ମଲ୍ଲୀ	୯୭
୧୫.	କାଶୀପୁରକୁ ସଭ୍ୟତା ପଶିଲା	୧୦୨
୧୬.	ଆଦିବାସୀ ମହିଳାଙ୍କ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ	୧୦୮
୧୭.	ବିକାଶ ପଥେ କୁକଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁ	୧୨୨
୧୮.	ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁର ବିକାଶଧାରା	୧୩୪
୧୯.	କାଶୀପୁର ଆନ୍ଦୋଳନ	୧୩୭
୨୦.	ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ପାର୍ଶ୍ୱଚିତ୍ର (୨୦୦୩)	୧୪୫
୨୧.	ଅଗ୍ରଗାମୀର ପ୍ରକାଶନ	୧୪୭

ଆମ ଗାଆଁ କାଶୀପୁର

ଏହି ବଡ଼ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ଆଡ଼େ କେତେ ଗାଆଁ ରହିଥିବ । କେତେ ଗାଆଁ ଭିତରେ କାଶୀପୁର ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ, ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହିଟି ଆମର ଗାଆଁ ଅଞ୍ଚଳ । କାଶୀପୁର ହେଉଛି ଆମ ପୃଥିବୀ । ଏଠି ଯୁଆଡ଼େ ଚାହିଁବ ଖାଲି ଟାଙ୍ଗରା ଭୂଇଁ । ଭୂଇଁ ସେ ପାଖକୁ ପର୍ବତ । ସାନ ଚେପେଟା ହୋଇ ଭୂଇଁ ଉପରେ ସତେଅବା ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ବତ । ପୁଣି ଗୋଜିଆ ହୋଇ ଆକାଶର ଗର୍ଭ ଭିତରକୁ ପଶିକରି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ପର୍ବତ । ଦୂର ପର୍ବତ ନିକଟର ଡଙ୍ଗର । ଆମ ବୁଆ ଅଜାମାନେ କହନ୍ତି, ପୂର୍ବକାଳରେ ଏହି ପର୍ବତସବୁ ଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲେ । କେତେ କେତେ ଜାତିର ଗଛ, କେତେ ଉପକାରୀ ଗଛ, ବୁଦା ଗଛ ଆଉ କଣ୍ଟା ଗଛ ଯେତିକି, ଲଟା ମଧ୍ୟ ସେତିକି । ସେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷ ଅଳ୍ପ ଥିଲେ । ଗଛମାନେ ଅଧିକ ଥିଲେ । ଏବେ ମଣିଷ ଅଧିକ ହେଲେଣି, ତେଣୁ ଗଛମାନେ ବଢିବାକୁ ଜାଗା ମିଳୁନାହିଁ । ତେନ୍ତୁଳି ଗଛମାନଙ୍କରେ ଯେତିକି ପତର ପୃଥିବୀରେ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସେତିକି ହେଲାଣି । ଦିନକୁ ଦିନ ଆହୁରି ଆହୁରି ହୋଇ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଗଛମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମିଯାଉଛି । ପାହାଡ଼ମାନେ ଏବେ ଭାରି ଲଣ୍ଡା ଦିଶିଲେଣି ।

ଦୂର ପାହାଡ଼ମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକାବେଳକେ ଆମ ଗାଆଁର ମୁଣ୍ଡଯାଏଁ ଟାଙ୍ଗରା ଭୂଇଁ । କୋଉଠି ଉଚ୍ଚ କୋଉଠି ନୀଚ । କୋଉଠି ଢ଼ିପ କୋଉଠି ଖାଲ ଭୂଇଁରେ ପଥର ବେଶି ମାଟି କମ୍ । ମଝିରେ ନଈ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ହୋଇ ସତେଅବା ଲୁଚି ଲୁଚି ବହିଯାଉଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ନଦୀ ଖରାଦିନେ ଆଖିକୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଶୀତଦିନେ ମଧ୍ୟ ଦରଶୁଖିଲା । କୋଉଠି ବାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବୁଦାମାନଙ୍କ ତଳେ ଏକୁଟିଆ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଅରାଏ ଅରାଏ ପାଣି ରହିଥାଏ । ଲଟା ଆଉ ବୁଦାର ଗଛ ତଳୁ ଦୂରରୁ କାଳିଆ ଚକ୍‌ଚକ୍ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଉପରେ ସର ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ସେହି ପାଣିରେ ପଶିଲେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହେମାଳ ହେଇଯାଏ । ନଦୀମାନଙ୍କ ସବୁଯାକ ପ୍ରତାପ କେବଳ ବର୍ଷା ଦିନେ ଜଣାପଡ଼େ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ବର୍ଷା ହେବା ମାତ୍ରକେ ଘୋର ଗର୍ଜନ କରି ତେଣୁ ପାଣି ମାଡ଼ିଆସେ । ନଦୀଗୁଡ଼ାକ ଚାହୁଁଚାହୁଁ ପାଣିରେ ଫୁଲି ଉଠନ୍ତି । ପ୍ରବଳ ସୁଅରେ ସାପମୁଣ୍ଡ ଛିଣ୍ଡି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଦୁଇ କୂଳ ବୋଲି ମୋଟେ କିଛି ରହେ ନାହିଁ । ସେହି ଘଡ଼ିକ ପାଇଁ ହେଉ ପଛକେ ଚାରିଆଡ଼ ଦରିଆମୟ ହେଇଯାଏ । ସତେଅବା ସମୁଦ୍ର ଯାକର ପାଣି ଆମର ଏହି ଖଣ୍ଡଟାକୁ ଉଠି ଆସିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ଦିନ ଦିନ ଧରି ବର୍ଷା ଲାଗିରହେ, ସେତେବେଳେ ଦିନ ଦିନ ଧରି ନଦୀଗୁଡ଼ାକର ପାଣି ଫୁଲି କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

ସେଇ ବର୍ଷାଦିନେ ଆକାଶର ମେଘମାନେ ଏକା କେବଳ ଆମ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଲାଗିଆସନ୍ତି । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ମେଘ ଅଧିକ ହେଲେ ସେଠାରେ ଆଉ ଜାଗା ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ କି କ'ଣ କେଜାଣି ମେଘମାନେ ଜମି ଉପର ଦେଇ ଏକାବେଳକେ ଆମ ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଚାଲିଆସନ୍ତି । ଦଶଦିଗ ଅନ୍ଧାର, ଧୂଆଁମୟ ହୋଇଯାଏ । ଗଛମାନେ କୁହୁଡ଼ିଆ କୁହୁଡ଼ିଆ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି । ମନେହୁଏ ସତେଅବା ସ୍ୱୟଂ ମହାପୁରୁ ପିକା ଖାଇ ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଗୋଟାଯାକକୁ ତାଙ୍କ ଧୂଆଁରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ବର୍ଷାଦିନେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି କାକର ଲାଗୁଥିବ । ସିଏ ମୋଟେ ବାହାରକୁ ବାହାରୁ ନଥିବେ । ବର୍ଷାଦିନେ ମେଘ ଘେରି ଅନ୍ଧାର କରି ରଖିଥିଲେ ଆମେ ଯେପରି ଘରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରି ପାରୁନାହିଁ, ହୁଏତ ମହାପୁରୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତାଙ୍କ ଘରୁ ମୋଟେ ପଦାକୁ ବାହାରି ପାରୁ ନଥିବେ ।

ଖରାଦିନେ ଭାରି ଖରା, ବର୍ଷାଦିନେ ମେଘ ଆଉ ଅନ୍ଧାର; ପୁଣି ଶୀତଦିନେ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ । ମଣିଷ ହାଡ଼ର କେତେ ବଳ ଯେ ତାହା ପୁଷ ଆଉ ମାଘର ଶୀତକୁ ସହିପାରିବ ? ଥରେ ଥରେ ଏତେ ଶୀତ ହୁଏ ଯେ ସକାଳକୁ ଘାସ ଉପରେ କାକର ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ଗଛମାନଙ୍କର ଫଳ ଓ ପତର ଶୀତଳରେ କାଉଁଦା ହୋଇ ରହିଯାଇଥାଏ । ବେଳେବେଳେ କାକରରେ ଧଳାଧୂସରିଆ ଝୋଟ ପରି ଦେଖା ଯାଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଆମର ଏକମାତ୍ର ସାହା ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଶୀତ ଦିନର ଅସଲ ଦେବତା ହେଉଛନ୍ତି ଏହି ଅଗ୍ନିଦେବତା । ସେତେବେଳେ ଆମ

ଘରେ ଓ ଆମ ଦାଣ୍ଡରେ ସବୁବେଳେ ନିଆଁ ଜଳୁଥାଏ । ନିଆଁ ଚାରିପାଖରେ ବସି ଜୀବନଟାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଶୀତର ଦାଉରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଶୀତରୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଆମ ଗାଈ ଓ ଛେଳିମାନଙ୍କୁ କ'ଣ କମ୍ କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ପଡୁଥିବ ? ଶୀତଦିନେ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କର ବି ଦେଖାଦର୍ଶନ ମିଳେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆଉ କୋଉ ରାଜ୍ୟକୁ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି କିମ୍ବା କୋଉଠି କୋରଡ଼ ବା ଗାତ ଭିତରେ ନିଆଁ ପୁଇଁବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନଖ ଆଉ ଥଣ୍ଟକୁ ଉଷୁମ କରି ରଖିଥାଆନ୍ତି ।

ଆମ କାଶୀପୁରରେ ତୁମେ ଯୁଆଡ଼କୁ ଅନାଇବ ସବୁଆଡ଼େ ଖାଲି ଏହି ପାହାଡ଼ ଆଉ ଟାଙ୍ଗରା ଭୂଇଁ ଦେଖିବ । ମଝିରେ ମଝିରେ ପୁଳାଏ ପୁଳାଏ ଗଛ ନଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡର ଚନ୍ଦା ଭିତରେ କେରାଏ ବାଳ ପରି ବି ଦିଶୁଥିବ । ଯେଉଁଠାରେ ସେହି ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଟିକିଏ ଅଧିକ ମେଞ୍ଚା ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିବ, ସେହି ଜାଗାସବୁ ହେଉଛି ଆମର ଗାଆଁ । ଆମମାନଙ୍କର ଗାଆଁ । ଥର୍ଲି, ପଣ୍ଡକାପଦର, ଧୁଡୁକାବାହାଲ...ଏମିତି କେତେ କେତେ ଗାଆଁ ମଝିରେ ଦାଣ୍ଡ, ଦାଣ୍ଡର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ଘର; ଚାରିଆଡ଼ ପରିଷ୍କାର, ଭିତର ଓ ବାହାର ସବୁ ପରିଷ୍କାର । ନାଲି, କଳା ଓ ଧଳାମାଟିରେ ପିଣ୍ଡା ଆଉ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ଚିକ୍କଣ ଆଉ ଚଦରଭଙ୍ଗା ହୋଇ ଲିପା ହୋଇଛି ଯେ ସହରର ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣ ଠାରୁ ବି ଚକ୍‌ଚକ୍ ଦେଖାଯାଉଛି । ଘରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଟାଳର ଛପର, ଚାଳ ଉପରୁ ବାହାରକୁ ଧୂଆଁ ଯିବା ଧୂଆଁନଳାଗୁଡ଼ିକ ନାଲି ନାଲି ହୋଇ ଦିଶୁଛି । ଆଗେ ଘର ଭିତରେ ଚୁଲି ଲାଗିବା ମାତ୍ରକେ ଭିତରଟା ଯାକ ଧୂଆଁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଉଥିଲା, ଆଖିରୁ ପାଣି ଗଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ଏବେ ଆଉ ସେପରି ହେଉନାହିଁ । ଆମ ପିଲାମାନେ ଏହି ଧୂଆଁନଳାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ହାତରେ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି ।

ଘରଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ବାଗରେ ତିଆରି ହୋଇଛି ଯେ ଖରାଦିନେ ଆମକୁ ଖରା ବାଧିବ ନାହିଁ । ବର୍ଷାଦିନେ ପାଣିପବନ ପଶିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଶୀତଦିନେ ଶୀତ ମଧ ବାଧିବ ନାହିଁ । ଏପରି ଘର ତିଆରିର ବାଗ ଆମେ ଆଦିବାସୀମାନେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଅମଳରୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛୁ । ସହରମାନଙ୍କର ଘର ପରି ଆମର ଏହି ଘରଗୁଡ଼ିକ ତିଆରି ହୋଇଥିଲେ କାଶୀପୁରର ଯେଉଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଖରା ଆଉ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୀତ, ତାହାକୁ ମୋଟେ ସହି ହେଉନଥାନ୍ତା । ସବୁ ଗାଆଁରେ ଆମର ଗୋଟିଏ 'ଗୁଡ଼ିଘର', ଯାହାକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତିଆରି କରିଛୁ । ଏଇଟି ସମସ୍ତଙ୍କର ଘର, ସାରା ଗାଆଁର ଘର । ଏଇଠି

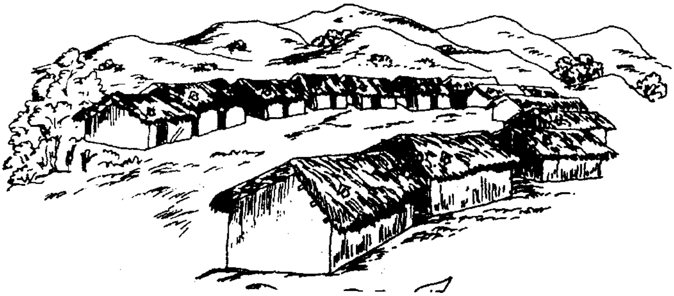

ସାରା ଗାଆଁର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା ଓ ଧାଙ୍ଗଡୀମାନେ ରହନ୍ତି । ଏକାଠି ମିଶନ୍ତି । ରଙ୍ଗରସ କରନ୍ତି । ଆମ ପିଲାମାନେ ଯେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର, ଆମ ଗୁଡ଼ିଘର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେହି କଥା ଶିକ୍ଷା ଦିଏ । ଆମ ପର୍ବଦିନେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେହିଠାରେ ଯାଇ ଏକାଠି ହେଉ । ଆମ ପିଲାମାନେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି, ନାଚନ୍ତି, ଆମେ ଶୁଣୁ, ଦେଖୁ । ଆମ ପିଲାଦିନେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏହିପରି ଗାଉଥିଲୁ । ଗାଆଁ ଗୋଟାକରେ ଆମେ ଯେ କେହି କାହାଠାରୁ ଅଲଗା ନୋହୁ ; ଆମର ନାଚ, ଆମ ଗୀତ ଓ ଆମର ପର୍ବଦିନଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ କାଳ କାଳ ଧରି ସେହିକଥା ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଆସିଛି ।

ଏବେ ସେହି ଗୁଡ଼ିଘର ସାମନାରେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ଆମ ଗାଆଁର ରାତ୍ରିସ୍କୁଲ ବସୁଛି । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ ଇସ୍କୁଲ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଶୀତ ଦିନ ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କାଠଗଡ଼କୁ ଜଳାଇ ଆମେ ସେହି ଉଷୁମରେ ଧାଡ଼ି ହୋଇ ବସି ସ୍କୁଲ୍ କରୁଥିଲୁ । ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢୁଥିଲେ, ଆମେ ବଡ଼ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କ ପାଠପଢ଼ା ଦେଖୁଥିଲୁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବାହାରେ ଆମ ପିଲାଙ୍କର ସ୍କୁଲ ବସୁଛି ସତ ; ମାତ୍ର ଏବେ ଲଣ୍ଠନ ଲାଗିଲାଣି, ଆସନ ପଡ଼ିଲାଣି । ଆମରି ଆଦିବାସୀ ଭାଇମାନେ 'ଆଜ୍ଞା' ହୋଇ ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ସ୍କୁଲରେ ଯେଉଁ ବାବୁମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ଲାଗି ଆସିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କଟକ, ପୁରୀ କି ଗଞ୍ଜାମ ଆଡୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଭାରି ବିଦେଶୀ ବିଦେଶୀ ପରି ଲାଗେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ କେମିତି କେମିତି ଲାଗେ । ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ଭାଷାକୁ ବି ସେମାନେ କେମିତି କ'ଣ ବୁଝୁଥିବେ କେଜାଣି ? ତେଣୁ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ଆସି ବସୁଥିଲେ ବି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ବାରି ହୋଇ ପଡୁଥାଏ । ଆମ ପିଲାଙ୍କ ମୁହଁ ସତେଅବା ଏ ଆଡ଼କୁ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସେହି ଅଙ୍ଗୀପିନ୍ଧା ଆଜ୍ଞାମାନଙ୍କର ମୁହଁ ସିଆଡ଼କୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ମନ ଯେପରି ଆମ ପିଲାଙ୍କ ପାଖରେ ନଥାଏ, ଆଉ କୁଆଡେ କେତେ ଦୂରରେ ଯାଇ ରହିଥାଏ ।

ଆମ ନୂଆ ଇସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକରେ ସେପରି ମୋଟେ ହେଉନାହିଁ । ଆମରି ଆଦିବାସୀ ବଡ଼ଭାଇମାନେ ଆମ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କୋଉକାଳୁ ଚିହ୍ନିଛୁ । ସେମାନେ ଆମକୁ ବୁଝିବାରେ ଓ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଡୁଆ ରହୁନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବଡମାନେ ପିଲାଙ୍କର ପାଠପଢ଼ା

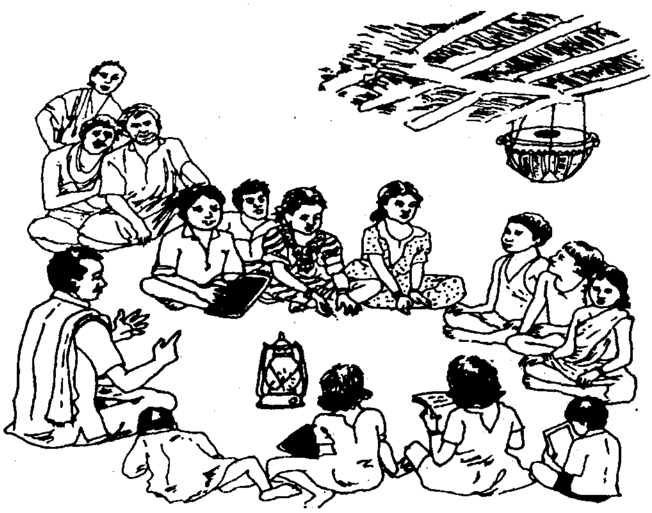

ପାଖରେ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଯାଇ ଏକାଠି ବସୁଛୁ । ପିଲାଏ କେତେ ଖୁସି ହୋଇ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ସିଲଟ ଧରି କେତେ କ'ଣ ଲେଖି ପକାଉଛନ୍ତି, ଖଡ଼ିରେ କେତେ କ'ଣ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କି ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମ ପିଲାଦିନେ ଆମେ ବି ଏମିତି ପାଠ ପଢ଼ି ଥାଆନ୍ତୁ କି ? ପାଠ ପଢୁଥିଲେ ଆମେ ଆଉ କଦାପି ଏପରି ଆଖି ଥାଇ ଅନ୍ଧ ହେଇ ରହି ନଥାନ୍ତୁ । ଆମର ପିଲାମାନେ ଆଉ ଯାହା ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏମାନେ କଦାପି ଅନ୍ଧ ହୋଇ ରହିବେ ନାହିଁ । ଆଖି ଖୋଲି ସାରା ସଂସାରକୁ ଦେଖିବେ । ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବେ । ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ନିଜେ ଗଢ଼ିବେ । ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖି ସେମାନେ ଡରିମରି ଆଉ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବେ ନାହିଁ । ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଆଉ ଯାହା ହେଉ କିମ୍ବା ନହେଉ ପଛକେ ଏହି ଡରଟା ଏକାବେଳକେ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ମଣିଷ ଜନମ ପାଇ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଏତେ ଡ଼ରିବ କାହିଁକି ? ଏହି ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଆମର ଗାଆଁକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର କରି ଗଢ଼ିବେ । ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଏହି ପାହାଡ଼ ସେତେବେଳେ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିପାରିବ । ନିର୍ଭୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅଧିକ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବ ।

ଆଗେ କାଶୀପୁରରେ ରଜା ଥିଲେ । ରଜା ଗଲେଣି, ସେକାଳର ରଜାଘର ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ପଡିଛି । ଆଗେ ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେ ନା କେତେ ରଜା ଥିଲେ । ବଡ଼ ରାଜା ଥିଲେ, ସାନରାଜା ଥିଲେ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଜା ବୋଲି

କୁହାଯାଉଥିଲା । ପ୍ରଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବତା ପରି ମାନୁଥିଲେ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ଦେଶର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏହି ଦେଶର ନାଗରିକ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସବୁ ରାଜା ଓ ଜମିଦାରଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ମିଶି ଗୋଟିଏ ଭାରତବର୍ଷ ହେଲା । ରାଜାମାନେ ବି ନାଗରିକ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେଶର ସଂପତ୍ତିରେ ପରିଣତି ହେଲା । ଦେଶର ସଂପତ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କର ସଂପତ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କାମରେ ଲାଗିବ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଲାଗିବ । ଏହି ଦେଶ ରୂପକ ଜମିଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପତ୍ତି ଫଳାଇବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ କାମ କରିବେ । କିଏ ଚାଷୀ ହେବ, କିଏ କଳକାରଖାନାରେ କାମ କରିବ, କିଏ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢାଇବ । ବଡ଼ସାନ ଭେଦ ରହିବ ନାହିଁ । ପନ୍ଦର ଜଣ ମଣିଷ ଅନାଇ ରହିଥିବେ ଓ ଚାରି ପାଞ୍ଚଟା ମଣିଷ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ସବୁଯାକ ଧନ ବା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ କଦାପି ମାରିନେବେ ନାହିଁ । ଏହି ଦେଶରେ ଯେତେ ମଣିଷ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତମାତାର ସନ୍ତାନ । ସେମାନେ ପରସ୍ପର ଭାଇ, ପରସ୍ପର ଭଉଣୀ । ଭାଇ କାହିଁକି ଭାଇର ସଂପତ୍ତିକୁ ମାରିନେବେ ? ପଚାଶଟା ଭାଇଙ୍କୁ ଉପାସ ରଖି ପାଞ୍ଚଟା ଭାଇ କାହିଁକି ସବୁଯାକ ସୁଖକୁ ନିଜ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରିବେ ?

ସେହି କଥା ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଛି । ଦେଶ ପରାଧୀନ ଥିଲା ବେଳେ ସେ କଥା ହେଉଥିଲା ; ଏଣିକି ଆଉ ହେବନାହିଁ । କେତେ ମଣିଷ ସେକଥା ସେମିତି ରହୁ ବୋଲି ଯେତେ ପାଞ୍ଚ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଶେଷକୁ ହଟିଯିବେ । ଦେଶର ନାଗରିକମାନେ ଦେଶକୁ ଗଢ଼ିବେ, ସମସ୍ତେ ବୁଣିବେ, ମେହନତ କରିବେ ଓ ସମସ୍ତେ ଖାଇବେ । ରାଜାମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଏହା କେହି ଭାବୁ ନଥିଲେ । ମଣିଷମାନେ ଭାଗ୍ୟ ଆଦରି ରହୁଥିଲେ । ଏଥର ଭାରତବର୍ଷର ଲୋକମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ଭାଗ୍ୟକୁ ଗଢ଼ିବେ, ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ଆପେ ଗଢ଼ିବେ । କାଶୀପୁରରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆମେ କାଶୀପୁରର ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଆମର ଭାଗ୍ୟକୁ ଗଢ଼ିବୁ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଏହି ଦେଶର ମଣିଷ, ସେଇକଥା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇଦେବୁ ।

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ଆଉ କୌଣସି ରଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଲୁନାହିଁ । ତାହା ପ୍ରଜାଙ୍କ ମତରେ ଚାଲୁଛି । ଭାରତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟ କ୍ରମେ ସେକଥା ବୁଝୁଛନ୍ତି । କାଶୀପୁରରେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ବୁଝିବୁ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସେଇ କଥା ବୁଝିବୁ । ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ଯେମିତି ନୂଆ ଆଖିରେ ନିଜର ଦେଶକୁ ଦେଖେ, ଆମେ

କାଶୀପୁରର ମଣିଷମାନେ ମଧ୍ୟ କାଶୀପୁରକୁ ସେଇପରି ନୂଆ ଆଖିରେ ଦେଖିବୁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ମତରେ ସରକାର ଗଢ଼ାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁଛି । ଦେଶରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ଥରେ ଲୋକଙ୍କର ମତ ପଚରା ଯାଉଛି । ଲୋକମାନେ ନିଜର ଭୋଟ ଦେଇ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ବାଛୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କରି ଭିତରୁ କେତେକ ଲୋକ ସରକାର ଗଢୁଛନ୍ତି । ସେହି ସରକାର ଦେଶକୁ ଚଳାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଦେଶର ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହିଁ ସରକାର ଚଳାଇବେ । ଆମ ସରକାର ଆମରି ପାଇଁ ଚାଲିବ । ଦେଶରେ ଯେଉଁଠି ଯେତେ ପୁଲିସ୍ ଅଛନ୍ତି, ଅମଲା ଓ ଅଫିସରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କୁ ସେହି ସରକାର ରଖିଛି । ଆମେ ଗାଁରେ ଆଉ ସହରରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭଲରେ ରହିବୁ, ସୁଖରେ ରହିବୁ, ନ୍ୟାୟରେ ରହିବୁ, ସେଥିପାଇଁ ସରକାର ସେମାନଙ୍କୁ ରଖିଛି । ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କର କାମ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଠାରୁ ଦରମା ପାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ସରକାର ଆମରି ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ହାକିମ ଓ ଅମଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମରି ଦେଶର ଲୋକ । ଏମାନେ ଆମରି କାମ, ଏହି ଦେଶର କାମ କରିବେ ନାହିଁ ତ ଆଉ କ'ଣ କରିବେ ?

ରାୟଗଡ଼ାରୁ ବସ୍ ଆସି ଯେଉଁଠି ରହେ, ତାହା ହେଉଛି ସମସ୍ତ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳର ପେଣ୍ଠ ଜାଗା । ଏହିପରି ଭାବରେ କାଶୀପୁର ରାୟଗଡ଼ା ସହିତ ଲାଗିଛି, ରାୟଗଡ଼ା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହିତ ଏବଂ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦିଲ୍ଲୀ ସହିତ ଲାଗିଛି । ଦିଲ୍ଲୀ ହେଉଛି ସାରା ଭାରତବର୍ଷର ରାଜଧାନୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ହେଉଛି ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ । ଓଡ଼ିଶାର ତିରିଶଟି ଜିଲ୍ଲାରୁ ରାୟଗଡ଼ା ଗୋଟାଏ ଜିଲ୍ଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରୁ କାଶୀପୁର ଯାଏଁ ଦେଶର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲିଛି । ଦେଶର ଶାସନ ଚାଲିଛି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଗୁନ୍ଥାଗୁନ୍ଥି ହୋଇ ରହିଛୁ । କାଶୀପୁର, ରାୟଗଡ଼ା ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର

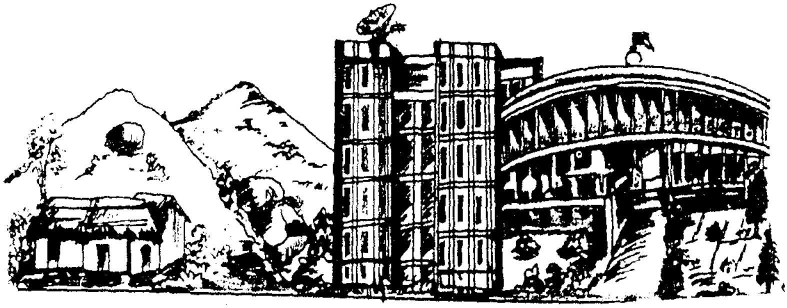

ବାଟ ହୋଇ ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀ ସହିତ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ ଦେଶର ସବୁଯାକ ଗାଆଁ ଓ ସବୁଯାକ ସହର ଏହିପରି ଭାବରେ ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ସହିତ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ ରହିଛି, ପରସ୍ପର ସହିତ ଗୁନ୍ଥାଗୁନ୍ଥି ହୋଇ ରହିଛି ।

କାଶୀପୁର ପେଣ୍ଠରେ ପୁଲିସ୍ ଅଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲର ବାବୁମାନେ ଅଛନ୍ତି । ରେଭିନିଉ ବାବୁମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ସେଠି ଇସ୍କୁଲମାନ ବି ରହିଛି । ବଡ଼ ପିଲାମାନଙ୍କ ଲାଗି ହେଇଛି, ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏସବୁ ଆମରି ପାଇଁ ରହିଛି । ଆମେ ରହିଛୁ ବୋଲି ଏସବୁ ରହିଛି ଓ ଏ ବାବୁମାନେ ରହିଛନ୍ତି । କାଶୀପୁରକୁ ଚାରିପାଖରୁ ଘେରିକରି ଏତେ ଗାଁ ରହିଛି ବୋଲି ଏତେ ବଡ଼ ବସ୍ତି ରହିଛି । ଆମେ ନଥିଲେ ବା ଆମ ଗାଆଁ ନଥିଲେ ଏହି ପେଣ୍ଠ ଜାଗାଟା ମଧ୍ୟ କଦାପି ନଥାନ୍ତା । ଅମଲାମାନେ ସମସ୍ତେ ଆମର କାମରେ ଲାଗୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତି ହୋଇ ସେଠାରେ ରହିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହିଁ ଅମଲାମାନେ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଦରମା ପାଆନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ସରକାରଙ୍କୁ ଖଜଣା ଦିଅନ୍ତି । ସରକାର ସେହି ଖଜଣା ପଇସାରୁ ହିଁ ଅମଲାମାନଙ୍କୁ ଦରମା ଦିଅନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତରେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ହିଁ ଦରମା ଦେଇ ଏହି ଅମଲା ଓ ହାକିମମାନଙ୍କୁ ରଖିଛନ୍ତି । ରଜାମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଲଗା ପ୍ରକାର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନାଗରିକ ନଥିଲେ । ସେମାନେ ସତେଅବା କୁଆଡୁ ଉପରୁ ଆସି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢୁଥିଲେ । ଏବେ ଆଉ ସେ କାଳ ନାହିଁ କି ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶ ରହିବ ବୋଲି ଶାସକମାନେ ହେଇଛନ୍ତି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ବଡ଼ ଶାସକମାନେ ରହିଛନ୍ତି ଓ କାଶୀପୁରରେ ଚୁଇଁ ଶାସକମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ରଜା ବୋଲି କାହିଁକି ଭାବିବା, ମାଲିକ ବୋଲି ବି କାହିଁକି ଭାବିବା ? ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଆମ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଭାବିବା ।

ହଁ କାଶୀପୁର ରହିଛି ବୋଲି ଭାରତବର୍ଷ ରହିଛି । କାଶୀପୁର ରହିଛି ବୋଲି ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଗାଆଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ସହରମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଜମି ଚାଷ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଫସଲ ଫଳାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସହରର ମଣିଷମାନେ ଖାଇବାକୁ ପାଉଛନ୍ତି । ହିଁ, ସହରରେ ଟଙ୍କା ଅଛି, ସହରମାନଙ୍କରେ ଟଙ୍କା ତିଆରି ହେଉଛି । ସେଠାରେ ସବୁକିଛି ଟଙ୍କାରେ କାରବାର । ଦୋକାନରେ ଜିନିଷମାନ ରହିଛି; ତୁମେ ଟଙ୍କା ଦେବ, ଜିନିଷ ଆଣିବ । ପାଖରେ ପଇସା ନଥିଲେ ତୁମର ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଯିବ

ପଛକେ, କୌଣସି ଦୋକାନୀ ତୁମକୁ କଦାପି ପଇସାକର ଜିନିଷ ଦେବେ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ପଇସା ଦେଇ ସିନା ତୁମେ ଜିନିଷ କିଣି ପାରିବ, କିନ୍ତୁ ପଇସାକୁ କ'ଣ ଖାଇବ ? ତେଣୁ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ଯଦି ଫସଲ ଫଳା ଯାଉ ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ପଇସା ମୁଣିରେ ମୁଣିଏ ପଇସା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସହରୀ ଲୋକମାନେ କ'ଣ ଖାଇକରି ବଞ୍ଚନ୍ତେ ? ଟଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ତ କାଗଜରେ ତିଆରି, ସେହି କାଗଜଗୁଡ଼ାକ ଖାଇକରି କେହି ବଞ୍ଚିଲାଣି ନା ଏମାନେ ବଞ୍ଚିପାରନ୍ତେ ?

(୬) ପୃଥିବୀରେ ବେଶି ଗାଆଁ, ଅଳପ ସହର। ସହରମାନଙ୍କରେ ଅଳପ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି। ସହରମାନଙ୍କରେ ଭଳି କି ଭଳି ଦୋକାନ ରହିଛି, ଉଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ଉଞ୍ଚ କୋଠାଘରମାନ ରହିଛି, ସହରରେ ଚାକିରିଆମାନେ ଅଛନ୍ତି। ସରକାରୀ କଚେରୀ ସବୁ ସହରମାନଙ୍କରେ ରହିଛି। କିନ୍ତୁ ଫସଲ ଗାଆଁରେ ଫଳୁଛି। ଗାଁରେ ଚାଷୀମାନେ ଜମି ଚାଷକରି ଫସଲ ଫଳାଉଛନ୍ତି। ଖାଲି ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକଥା ହେଉଛି ତାହା ନୁହେଁ, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଏକଥା ହେଉଛି। ପୃଥିବୀଯାକ ସବୁ ଦେଶରେ ଗାଆଁରେ ରହୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସହରରେ ରହୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦାନା ଯୋଗାଉଛନ୍ତି। ଯଦି ଦେଶଟାଯାକ, ପୃଥିବୀଟାଯାକ ସହର ହୋଇଯାଆନ୍ତା, ତେବେ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତେ।

ତେଣୁ ଗାଆଁମାନେ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ଯାଇ ସହର ସୁନ୍ଦର ହେବ। ଗାଆଁମାନେ ମାଆପରି, ସହରମାନେ ଛୁଆ। ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସତକୁସତ ଗାଆଁମାନେ ବଡ଼। ସହରମାନେ ସାନ। ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଗ ଗାଆଁରେ ଆସି ରହିଲେ ଯାଇ ସହର ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ହେବ। ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ଦିଶିବ। ଗାଆଁଲୋକଙ୍କର ପେଟ ପୂରୁଥିଲେ ଯାଇ ସହରବାସୀଙ୍କ ପେଟ ପୂରୁଥିବ। ଗାଆଁରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଯଦି ଭଲରେ ରହିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ସେମାନେ ଅଧିକ ପାରୁଥିବେ, ତେବେ ଗାଆଁରେ ଅଧିକ ଫସଲ ଫଳିବ, ତେବେ ଯାଇ ଗାଆଁରୁ ବଳକା ହୋଇ ସହରକୁ ଯିବ ଓ ସହରବାସୀ ଭଲରେ ରହିବେ; ଆଗ ଭଲ ଖାଇଲେ ସିନା ଭଲରେ ରହିବେ, କିନ୍ତୁ ଭଲ ଖାଇବାକୁ ପାଉନଥିଲେ ଆଉ ଯାହା କିଛିହେଲେ ମଧ୍ୟ କିପରି ଭଲରେ ରହିବେ ?

ତେଣୁ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁସବୁ ଦେଶର ଗାଆଁ ଭଲ, ସେହିସବୁ ଦେଶରେ ସହର ମଧ୍ୟ ଭଲ। ଯେଉଁସବୁ ଦେଶରେ ଗାଆଁ ସୁଖୀ, ସେଠି ସହର ମଧ୍ୟ ସୁଖୀ। ଯେଉଁଠି ଗାଆଁ ସଫା, ସେଠାରେ ସହର ମଧ୍ୟ ସଫା। ଆମ ଭାରତବର୍ଷରେ ସହର ମଇଳା

କାରଣ ଏଠାରେ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମଇଳା । ଖାଲି ଆମରି ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀର ଆହୁରି ଅନେକ ଅନେକ ଦେଶ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ସହରମାନେ ବି ଭାରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି; ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଚଢ଼େଇର ଦୁଇଟା ଡେଣା ଥାଏ ବୋଲି ଚଢ଼େଇ ଉଡ଼ିପାରେ । ଯଦି ତା'ର ଗୋଟିଏ ଥାଆନ୍ତା ବା ଗୋଟିଏ ଡେଣା କାଟି ଦିଆ ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ସିଏ କେବେହେଲେ ଉଡ଼ି ପାରୁ ନଥାନ୍ତା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଦେଶ ଅଛନ୍ତି, ସେଠି ସହର ଗୋଟିଏ ଡେଣା ଓ ଗାଆଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଡେଣା । ଦୁଇଟିଯାକ ଡେଣାରେ ଶକ୍ତି ରହିଲେ ଯାଇ ଦେଶର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବ । ସହର ଆଉ ଗାଆଁ ପରସ୍ପର ଭାଇ ହୋଇ ରହିବେ । ସହରଠାରୁ ଗାଆଁ ଅଧିକ ପୁରୁଣା ହୋଇଥିବାରୁ ଗାଆଁ ବଡ଼ଭାଇ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସାନଭାଇ ବଡ଼ଭାଇକୁ ମାନୁଥିବ । ତେବେଯାଇ ଦେଶ ଭଲ ହେବ । ଗାଆଁ ଆଉ ସହର ଦୁଇ ସ୍ଥାନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭରି ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

ସହରବାଲା ବେଳେବେଳେ ଭାରି ଚାଲାକ ହୋଇଯାଆନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଏହି ଅସଲ କଥାଟିକୁ ଏକାବେଳକେ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ଗାଆଁ ଆଉ ସହର ଉଭୟଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ହୁଏ । ଦେଶର ଅମଙ୍ଗଳ ହୁଏ । ପୃଥିବୀର ଅମଙ୍ଗଳ ହୁଏ । ଚାକିରିଆ ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଚାଲାକ ହୋଇଯାଇ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବନ୍ତି ଏ ଦେଶରେ ଖାଲି ବାବୁମାନେ ରହିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ କେହିହେଲେ ରହିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଟଙ୍କା ଓ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପୋକ ପରି ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ଗାଆଁ ଆଉ ସହରକୁ ନେଇ ଚିନ୍ତା କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ରହିପାରିବେ, ସେହି କଥାଟାକୁ ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି । ସେତିକିବେଳେ ସହର ଗାଆଁର ଭଗାରି ହୋଇ ଠିଆ ହୁଏ । ସାନଭାଇ ବଡ଼ଭାଇ ଭଗାରି ହୋଇଯାଏ ।

ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ବହୁତ ଦେଶ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଗାଆଁ ସୁଖରେ ଅଛି । ସହର ବି ସୁଖରେ ରହିଛି । ଚାଷୀ ସୁଖରେ ଅଛି ଏବଂ ସହରବାସୀ ବି ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଭଲରେ ଅଛନ୍ତି; କେହି କାହାରି ଉପରେ ବାବୁ ହୋଇ

ବସିନାହାନ୍ତି । ସେହି ସବୁ ଦେଶରେ କେହି ଦୁଃଖରେ ନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ଭାବନ୍ତି ଯେ ସମାଜରେ, ପୃଥିବୀରେ କେତେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସୁଖରେ ରହିବାକୁ ହେଲେ ଆଉ କେତେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଦୁଃଖରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଇଟା ଏକାବେଳକେ ଭୁଲ୍ କଥା । ଏଇଟା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଭୁଲ୍ କଥା, ତାହା ଏବେ ପୃଥିବୀରେ କେତେକ ଦେଶରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ସେହିସବୁ ଦେଶରେ ଗାଆଁ ଆଉ ସହର ସତେଅବା ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଳାଇ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ଦୁହେଁ ମିଶି ଆଗକୁ ଯାଉଛନ୍ତି; ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉନ୍ନତି କରୁଛନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ସେହି ସବୁ ଦେଶରେ ଜଣେ ଜଣଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । କେହି

କାହାରି ପାଖରୁ ଲୁଟି ନେଇ ନିଜର ଧନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ମନ କରିବେ ନାହିଁ, ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ କାହିଁକି ହେବ ? ସେତେବେଳେ କାଶୀପୁର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କାଶୀସହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠାରେ ସମସ୍ତେ ଖୁସୀରେ ରହିବେ । ପୃଥିବୀରେ ଆଉ ମିଛଟାରେ ମଣିଷଙ୍କୁ କୌଣସି ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଅସଲ ସତ୍ୟଯୁଗ ସେତେବେଳେ ଆସିବ ।

କେତେକ ମଣିଷ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦୁଃଖୀ ରଖି ଆପେ ଅଧିକ ସୁଖରେ ରହିବା ସକାଶେ ମନ କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ରହିଛି । ଅଧିକ ମଣିଷ ପଛରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଛି । ଦେଶ ଦେଶ ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଛି । ସହର ଆଉ ଗାଆଁ ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ ଭିତରେ ବି ସାହି ସାହି ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ରହିଛି । କୁଟୁମ୍ବ କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ ଭେଦ ରହିଛି ।

ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଖାଇବା ଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ତଥାପି ପେଟ ପୁରୁନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ରହିବା ସକାଶେ ଘର ଖଣ୍ଡେ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଉନାହାନ୍ତି । ଧନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି, ମାତ୍ର ସବୁ ମଣିଷ ସେଥିରୁ ଉପକୃତ ହେଉନାହାନ୍ତି । ଯଦି ମହାପୁରୁ ପ୍ରକୃତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, ତେବେ ସବୁ ମଣିଷ ତ ଖାଇବାକୁ ପାଉଥାଆନ୍ତେ । ମେହନତ କରି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ତ ପେଟ ପୂରୁଥାଆନ୍ତା । ସମସ୍ତଙ୍କର ରହିବା ଲାଗି ଘର ଥାଆନ୍ତା, ସବୁ ପିଲା ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ପାରୁଥାଆନ୍ତେ । ଜମିରେ ଚାଷ କରି ପେଟ ପୋଷୁଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜର ଜମି ରହିଥାଆନ୍ତା । ମହାପୁରୁ କାହିଁକି କୋଉ ମଣିଷକୁ ଉପାସ ରଖିବେ ? କାହିଁକି ଅଳପ କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁଖରେ ରଖି ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦୁଃଖରେ ରଖିବେ ? କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ପାଠୁଆ କରାଇ ଅଧିକ କେତେ କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ମୂର୍ଖ କରି ରଖିବେ ? ଏସବୁ ମଣିଷମାନେ ନିଜେ କରିଛନ୍ତି । କେତେ ମଣିଷ ଅଧିକ ଚାଲାକ ହୋଇ ଆଉ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୋକା କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଆମ କାଶୀପୁରରେ ଯାହା, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ମଧ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ସବୁଠାରେ ଅଧେ ମଣିଷ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଉ ଅଧେ ମଣିଷ ବାବୁ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିରେ ବସିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପୃଥିବୀ ଧର୍ମରେ ନ ଚାଲି ଅଧର୍ମରେ ଚାଲୁଛି । ନ୍ୟାୟରେ ନ ଚାଲି ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଲୋଭରେ ଚାଲିଛି । ଲୋଭୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଠକିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ହାତ ଏକାଠି ହେଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଏକାଠି ସମସ୍ତଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି କାମରେ ଲଗାଇ କରିଲେ ଯେ ସବୁ ମଣିଷ ଭଲରେ ରହନ୍ତେ ଓ ଏହି ପୃଥିବୀ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର

ଦେଖାଯାଆନ୍ତା, ଲୋଭୀମାନେ ସେକଥା ମୋଟେ ଭାବି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଯାହାର ଯେତେ ବେଶି ଲୋଭ, ତାହାର ସେତେ ଅଧିକ ଭୟ । ଗାଆଁରେ ଗରିବମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଧନୀମାନଙ୍କର ବେଶୀ ଭୟ । ଦେଶରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସହରବାସୀଙ୍କର ଅଧିକ ଭୟ । ଯିଏ ଭୟ କରେ, ସିଏ ଲୋଭ କରେ, ସିଏ ସତେ ଯେପରି ଏହି ସଂସାରରେ ଏକା ରହିବ ବୋଲି ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତା କରୁଥାଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ସିଏ କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥାଏ, ଖାଲି ନିଜର କୁଟୁମ୍ବଟିକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ଆଉ କାହାକୁ ହେଲେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । କାହାରି ବନ୍ଧୁ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଏହିପରି ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅନର୍ଥ ଘଟାନ୍ତି । ଦୁଃଖର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ ମହାପୁରୁ ଯଦି ସବୁ ମଣିଷକୁ ତିଆରି କରିଛି, ତେବେ ସବୁ ମଣିଷ ଏକାଠି ଏହି ସଂସାରରେ ବନ୍ଧୁ ପରି ରହି ନପାରିବେ କାହିଁକି ? ସଂସାରରେ ସବୁ ପିଲା କାହିଁକି ପାଠ ପଢ଼ି ନପାରିବେ ? ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲେ ଡାକ୍ତର କାହିଁକି ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ନ ଆସିପାରିବ ? ଏବେ ପୃଥିବୀରେ ଏହି କଥାଟା ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସେହିକଥା ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସତକୁ ସତ ଆଖି ଅଛି ସେମାନେ ଏବେ କେବଳ ନିଜ ସୁଖ ବିଷୟରେ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷ କିପରି ସୁଖରେ ରହିବେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସେହି କଥା ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟ ପୂରିବ, ସମସ୍ତେ ପାଠ ପଢ଼ିବେ, କେହି ମୂର୍ଖ ରହିବେ ନାହିଁ । କେହି କାହାରିକୁ ଠକିବ ନାହିଁ-ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀ ସମ୍ଭବ କରିବା ଲାଗି ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଚିନ୍ତା କଲେଣି । କାମ ମଧ୍ୟ କଲେଣି । ପୃଥିବୀର ଭୟ କମି କମି ଆସୁଛି । ସବୁ ମଣିଷ ଯଦି ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବ, ତେବେ ଏଠି ଭୟ ଲାଗି ଆଉ କାହିଁକି କି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବ ? ସେତେବେଳେ ସବୁରି ଦୁଃଖ ନିଜର ଦୁଃଖ ପରି ଲାଗିବ । ସବୁ ପିଲା ନିଜ ପିଲା ପରି ମନେ ହେବେ । ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀ ଯିବ, ନୂଆ ପୃଥିବୀଟିଏ ଆସିବ । ପୁରୁଣା ମଣିଷମାନେ ହାରିଯିବେ, ନୂଆ ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବେ । ଲୋଭୀମାନେ ହଟିଯିବେ । ନୂଆ ପୃଥିବୀରେ ଲୋଭୀମାନେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ । ଭୟାଳୁମାନେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ, ସାହସୀମାନେ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିବେ ।

(୯) ପୃଥିବୀ ବଦଳିବ, ଆମ କାଶୀପୁର ବି ବଦଳିବ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଅନେକ କାଶୀପୁର ଏକାଠି ହୋଇ ତ ଏହି ପୃଥିବୀ ଗଢ଼ା ହୋଇଛି । ତେଣୁ

ଆମ କାଶୀପୁର ବଦଳିବାକୁ ମନକଲେ ସାରା ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ବଦଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ନୂଆ ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତେ କାମ କରିବେ । ସମସ୍ତେ ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ । ଲୋକମାନେ କଦାପି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇ ଠକିବାକୁ ମନେ କରିବେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଖାଲି ଅଳସୁଆମାନେ ହିଁ ଛୋଟ ଜାତି ହୋଇ ରହିବେ । ଯିଏ କାମ କରୁନାହିଁ, ଖାଲି ଭୋଗ କରୁଛି, ତାହାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଜ ମାଡ଼ିବ । ଅଳସୁଆ ମଣିଷ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଠକିବା ଲାଗି ମନେ କରେ, ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇ ନିଜେ ସବୁ ମାରିନେବ ବୋଲି ସୁବିଧା ଖୋଜୁଥାଏ । ଅସଲ ସାଧୁ ହୋଇ ଯିଏ ଠକେ ନାହିଁ, କାମ ନକରି ଭୋଗ କରିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରେନାହିଁ । ଅସଲ ସାହସୀ ସେଇ, ଯିଏ ନିଜର ବଳ ଓ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖଟାଇ ନିଜର ଜିବନକୁ ନିଜେ ଗଢ଼େ, ନିଜ ଗୋଡ଼ତଳେ ଥିବା ଭୂଇଁକୁ ଟାଣ କରେ ଓ ତାହାରି ଉପରେ ନିଜେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରୁଥାଏ । ଅସଲ ମଣିଷ ସେଇ, ଯିଏ ଖାଲି ନିଜ ପେଟଟିକୁ ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ ଓ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ନଦେଖି ସମସ୍ତଙ୍କର ପେଟକୁ, ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଦେଖି ପାରୁଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଭଲ ରହିବେ ସିଏ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଭଲରେ ରହିବ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଏ ।

ଯେଉଁ ସମାଜ ଆସୁଛି, ତାହା ଅଳସୁଆମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, କାମିକା ମଣିଷମାନଙ୍କର ସମାଜ ହେବ । କାଶୀପୁରର କାମିକା ଲୋକମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଏଠି ଯେଉଁ ନୂଆ ସମାଜ ଗଢ଼ିବେ, ତାହା କାଶୀପୁରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଦଳାଇ ଦେବ । ଠକମାନଙ୍କର ସମାଜରେ ମାତ୍ର କେତେ ଲୋକ କାମ କରନ୍ତି, ଆଉ ସମସ୍ତେ କାମ ନକରି ଭୋଗ କରିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆମ ଘରମାନଙ୍କରେ ଖାଲି ପୁରୁଷମାନେ ନୁହନ୍ତି, ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ କାମ କରନ୍ତି । ଆମ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ କାମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । କେହି ଅଳସୁଆ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ । କେହି ବାବୁ ହୋଇ ବସି ନଥାଏ । ତେଣୁ ଆମ ଭିତରେ ବଡ଼ସାନର କୌଣସି ଭେଦ ନଥାଏ । ଅଳସୁଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ବଡ଼ ସାନ ଭେଦ ରହିଥାଏ । ବଡ଼ ସାନ ଭେଦରୁ ହିଁ ଅଧର୍ମ ଆସେ, ଅନ୍ୟାୟ ରଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରେ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଅଳସୁଆମାନେ ରହିବେ ନାହିଁ, ସେଇଠି ଠକମାନେ ବି ରହିବେ ନାହିଁ । ସମାଜରୁ ଠକମାନେ ବିଦା ହୋଇଗଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି ମଣିଷର ମଙ୍ଗଳ ଲାଗି କାମରେ ଲାଗିପାରିବ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ସକାଶେ କାମରେ ଲାଗିପାରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷର ଅମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ

ଅଧିକ ଲାଗୁଛି । ମଣିଷ ମଣିଷର ଅନିଷ୍ଟ କରିବାରେ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି । ଏହି ପୃଥିବୀ କର୍ମଠମାନଙ୍କର ହାତକୁ ଆସିଲେ ଆଉ ସେପରି କଦାପି ହେବ ନାହିଁ ।

ଆମେ କାଶୀପୁରର ମଣିଷମାନେ କାଶୀପୁର ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବା । କାଶୀପୁରର ସବୁ ଗାଆଁକୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା । କେହି କାହା ଉପରେ ବାବୁ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରିବା ନାହିଁ । ଏଠି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବା । ତେବେ ଆମର ଏହି କାଶୀପୁର ଠାରୁ ହିଁ ନୂତନ ପୃଥିବୀର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ କାଶୀପୁରମାନଙ୍କରେ ନୂଆ ମୂଳଦୁଆମାନ ତିଆରି ହେବ ଏବଂ ନୂଆ ଆଖି ଓ ନୂଆ ବଳ ନେଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ବାହାରିବେ । ଏହିପରି ଭାବରେ କ୍ରମେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟା ନୂଆ ହୋଇଯିବ, ବଦଳିଯିବ ।

ପ୍ରଫେସର ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

□□□

କାଶୀପୁର-ଏକ ବିହଙ୍ଗାବଲୋକନ

ଉପକ୍ରମ:

ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ହେଉଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଯେତେ ଭୟଙ୍କର, ତା'ଠୁ ବେଶି ଭୟଙ୍କର ସେଠାକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଏହି ରାଜ୍ୟର ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଲୋକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଜୀବନଧାରଣା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ମୁଖ୍ୟତଃ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ ।

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥା :

ଆଦିବାସୀ ଓ ଅଣଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବିଶାଳ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଓ ଖଣିଜ ସଂପଦରେ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୨୨%, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜମିହୀନ ହୋଇଛନ୍ତି ୨୩% ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରଚାଷୀ ହୋଇଛନ୍ତି ୪୦% । ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୧୫ ଭାଗ ହେଉଛନ୍ତି ଦଳିତ (ହରିଜନ) ଶ୍ରେଣୀର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୪୩% ଜମିହୀନ ଓ ୩୬% କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀ । ଋଷୀ, ଗ୍ରାମ୍ୟ କାରିଗର ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ନେଇ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଛୁଆବର୍ଗର ଲୋକ ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ୫୦%, ଯେଉଁମାନେକି ମୁଖ୍ୟତଃ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ନାମମାତ୍ର ଋଷୀ ଅଟନ୍ତି । ଆଦିବାସୀମାନେ ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ବେଳେ ହରିଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଛୁଆ ବର୍ଗର ଲୋକେ ପ୍ରାୟତଃ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରନ୍ତି ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ କୃଷି ଅନେକ ପରିମାଣରେ ରାଜ୍ୟର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଆସିଛି, ଯାହାକି କର୍ମଶକ୍ତିର ୮୦% ବିନିଯୋଗ କରିଛି ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଘରୋଇ ଉତ୍ପାଦନର ୫୦% ଯୋଗାଇଛି । ପ୍ରତିକୂଳ ପାଣିପାଗ ଅବସ୍ଥା, ଅସଙ୍ଗତ ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ଧାରା ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଅଦୂରଦର୍ଶୀ କୃଷିନୀତି

ଇତ୍ୟାଦି ଏହି ନିମ୍ନ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଦାୟୀ । ପ୍ରାୟ ୬୩% ଭଲ ଚାଷଜମି ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଏହି ରାଜ୍ୟର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ କୃଷି ହେଉଛି ଜୀବନଧାରଣର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ । ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକେ ବିଶେଷ କରି ପୋଡୁ ଚାଷ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିଥାନ୍ତି, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ତିନିରୁ ଛ'ମାସ କେବଳ ସେମାନେ ନିଜ ଜମିରେ କାମ କରିଥା'ନ୍ତି । ବର୍ଷର ବାକି ସମୟ ସେମାନେ କୁଲିଭୁତି କରି ଚଳିଥାନ୍ତି । ନତୁବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ପ୍ରାୟ ୬% ଲୋକ ମୋଟ ଜମିର ୩୦% ଅକ୍ତିଆର କରିଛନ୍ତି (ଅଧିକାଂଶ ଜଳସେଚିତ ଜମି); ୪୨% ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ବାକି ୫୪% ଜମି ରହିଛି । ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ଜମି ରହିଛି, ଯାହାକୁ ସେମାନେ ଭାଗ ଚାଷରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ଭୂ-ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏଠାରେ କେବେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍‌ଭାବରେ କାମ କରିନାହିଁ । ଅର୍ଥକାରୀ ଫସଲକୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ସରକାର ସବୁବେଳେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଆସିଛନ୍ତି, ଯେତେବେଳେକି ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ୮୭ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରନ୍ତି ଏବଂ କୃଷିରେ ୭୫ ପ୍ରତିଶତ ନିୟୋଜିତ ରହନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଏହି ଅର୍ଥକାରୀ ଫସଲକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାର ନୀତି ଲୋକଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ, ବିଶେଷ କରି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

୧୯୯୦-୯୧ ମସିହାରେ ହୋଇଥିବା ଭାରତର ଜଙ୍ଗଲ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ ଯଦିଓ ଓଡ଼ିଶାର ମୋଟ ଜମିର ୩୭% ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିଛି, ଓଡ଼ିଶା ରିମୋଟ୍ ସେନ୍‌ସିଙ୍ଗ୍ ଏଜେନ୍‌ସି' ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ୱାରା ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ମୋଟ ଭୌଗୋଳିକ ଅଞ୍ଚଳର ୨୫ ଶତକଡ଼ା ଜମିରେ ହିଁ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି, ଯାହାକି ୧୯୮୭ ମସିହା ବେଳକୁ ୨୦ ଶତକଡ଼ାକୁ କମି ଆସିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ଜଙ୍ଗଲକ୍ଷୟ ହେବା ଫଳରେ ପାଣିପାଗ ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ତା'ର ଅନେକ କୁପ୍ରଭାବ ଅନୁଭବ ହୋଇଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ, ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ନୀତି ଓ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମନମୁଖୀ କାରବାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନଜୀବିକାକୁ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି ।

୧୯୮୩-୮୪ ଓ ୧୯୮୭-୮୮ ମସିହା ଭିତରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୨% ବଢ଼ିଥିଲା, ଯେଉଁ ସମୟରେ କି ଯୋଜନା କମିଶନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ସାରା ଭାରତରେ ୭.୫% କମିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ସାରା ଭାରତ ଓ ପୃଥିବୀ ତୁଳନାରେ ବହୁତ ଅଧିକ, ଯାହାକି ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ୧୦୦୦ ଜଣରେ ୧୨୭ ଜଣ ଥିଲା । ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ହିଁ ଏସବୁର ମୂଳ କାରଣ ଓ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଖୁବ୍ ଅଧିକ ।

ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଥିବା ସମସ୍ୟାସବୁ ପ୍ରାୟ ସମାନ ଧରଣର, ଯଦିଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳ ତଥା ଆଦିବାସୀ ଓ ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଅଲଗା ଅଲଗା । ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି, ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବା (ପରଦା ପ୍ରଥା), ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆଦୌ ସାମିଲ ହୋଇ ନପାରିବା । ମହିଳାମାନେ ବିଶେଷ କରି ଦଳିତ ଓ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ କୃଷି କାମରେ ବିଶେଷ ଯୋଗଦାନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ପରିବାରର ଆର୍ଥିକ ବୋଝ ସାଙ୍ଗରେ ଘର ଚଳାଇବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏମାନଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଠାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଶ୍ରମକୁ ଅବମାନନା କରିବା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ମୋଟରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପଛୁଆ ।

ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଏ ଅବସ୍ଥା କିଛିଟା ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର । ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ କାମର ଅନେକାଂଶ ଅର୍ଥାତ୍ ୩୯% ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥାଆନ୍ତି, ଯାହାକି ଦଳିତଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୪% ଓ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ୧୨% ।

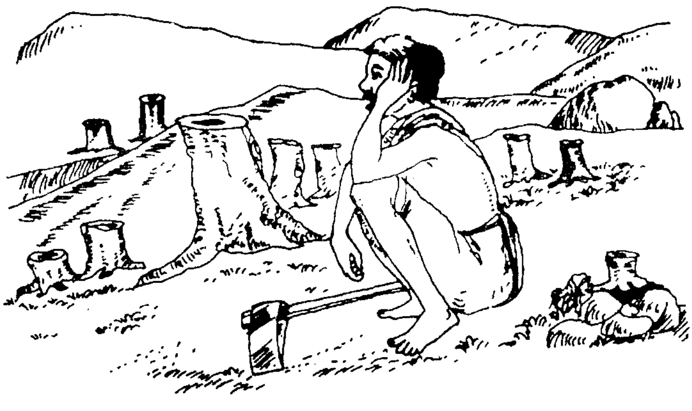

ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଜି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ସମ୍ବଳର ଉପଯୁକ୍ତ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜମିର ଅଧିକାର ନିଜ ହାତରେ ନରହିବା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହେଉଛି ।

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା କେବେ ମଧ ଗୋଟିଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର ନଥିଲା । ଏହାର କେତୋଟି କାରଣ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି ଏଥିରେ ରହିଥିବା ସାମନ୍ତବାଦ । ଏହାଛଡ଼ା ଏହାର ଭୌଗୋଳିକତା ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ରାଜନୀତି ଓ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଟାଣୁଆ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଭାବ । ଯେହେତୁ ଏହା ବଙ୍ଗଳା ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍‌ସି ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଶାସିତ ହେଉଥିଲା, ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳସବୁ ହିଁ ଯାହାକିଛି ରାଜନୀତିରେ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ, ଯାହାଫଳରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକମାନେ ହିଁ ମୁଖ୍ୟଧାରାର ରାଜନୀତିକୁ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିଥିଲେ, ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ ଚାଲିଛି ବୋଲି କହିଲେ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ ।

ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା:

ଓଡ଼ିଶାରେ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ ଅଧିକ ଆଦିବାସୀ ବସବାସ କରି ରହିଆସିଛନ୍ତି । ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଚାଷର ପଦ୍ଧତି ଓ ଅତି ନିମ୍ନ ସାକ୍ଷରତା ହାର ତଥା ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସରକାର ୬୨ଟି ଆଦିବାସୀ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ୧୨ଟି ଶ୍ରେଣୀକୁ 'ପ୍ରାଚୀନ' ବୋଲି ଚିହ୍ନଟ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ୯୫ ଭାଗ ଆଦିବାସୀ, ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ବାସ କରିଥାନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଅଣ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ

ଅବାଧ ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ଘୋର କୁପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି, ତଥା ଶିଳ୍ପାୟନ ସେମାନଙ୍କର ପରମ୍ପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିରେ ମଧ୍ୟ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ପାରସ୍ପରିକ ସଦ୍‌ଭାବ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀକୈନ୍ଦ୍ରିକ ଜୀବନ ଅଣଆଦିବାସୀଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଚର ଜମି, ପୋଡୁଚାଷରୁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଜମି ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତ ସମ୍ବଳ ସଭିଙ୍କର ବୋଲି ସେମାନେ ବିଚାରିଥାନ୍ତି । ଯେହେତୁ ସବୁକିଛି ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟ, ସେସବୁକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଆଦିବାସୀମାନେ ଭାବନ୍ତି । ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଉଦ୍ୟମ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେକେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବେ ଯଥା: ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବା, ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା, ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ଚାଷ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଅଧିକନ୍ତୁ, ସମ୍ପର୍କସ୍ଥାପନ, ଛାଡ଼ପତ୍ର ଓ ଜୀବନସାଥୀ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଖୁବ୍ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତି ରହିଛି । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରମର ବିଭାଗୀକରଣ ମଧ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଦିଓ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ଉତ୍ପାଦନ, ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ରୋଷେଇବାସ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ କାମକରିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଜମିର ମାଲିକାନା ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ନଥାଏ ।

ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରା ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ କେତୋଟି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ । ପ୍ରଥମତଃ, ସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସମ୍ବଳ ସ୍ଥାୟୀ କୃଷିବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସମ୍ବଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ଯାହାକି ଏତେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇଛି ଯେ ପୋଡୁଚାଷ ବାପ କରିସାରିବା ପରେ ପୁଅ କରିବା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି । ବାହ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧସବୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟୁନ କରିଦେଇଛି । ପୁରୁଷମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ବୃତ୍ତିକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ଅର୍ଥ କେମିତି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆୟ କରାଯାଇପାରିବ, ସେଥିପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରେ ପରିବାର ଆର୍ଥିକ ବୋଝ ଲଦି ହୋଇରହିଛି । ଦିନକୁ ଦିନ ଜଙ୍ଗଲର ଦ୍ରୁତ ଅବକ୍ଷୟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଜୀବନଜୀବିକା ଉପରେ ଘୋର କୁପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଦେବାରେ ଆଉ ଏକ କାରଣ ହେଉଛି 'ମୁଦ୍ରାବିନିମୟ ଅର୍ଥନୀତି' ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କ ଅଦଳବଦଳ ବା ବିନିମୟ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଆଞ୍ଚ ଆଣୁଛି ।

ଅତଏବ, କରଜ ଦେଇ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଠକାମି ଉପାୟରେ ଯଥା ମଦ ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ୱାରା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଜମି ହଡ଼ପ କରିନିଆଯାଇଛି, ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦକୁ ରାଜ୍ୟ ନିଜର ଅଧିକାରକୁ ନେଇଯାଇଛି । ଯେହେତୁ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜମିର ରେକର୍ଡ଼ପତ୍ର କିଛି ନାହିଁ ଏବଂ ଆଦିବାସୀମାନେ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ହିଁ ଜମିକୁ ଚାଷ କରି ଆସିଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗକୁ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଜମି ନେଇଯିବା ସହଜ ହୋଇଥାଏ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ କିଛି ଜମି ସିଲିଂ ଆକାରରେ ଦିଆଯାଇଥାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ତା'ର ମାଲିକାନାସତ୍ତ୍ୱ ଦିଆହୋଇ ନଥାଏ । ବଜାର ଓ ଅର୍ଥନୀତି ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ, ଯେଉଁମାନେକି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଭଖୋର୍ ଲୋକ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଶିଳ୍ପାୟନ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀକରଣକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିବାରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଦୀବନ୍ଧ, କଳକାରଖାନା ଓ ଖଣି ନାଁରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିଟାମାଟିରୁ ଯତ୍ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅବା ବିନା କୌଣସି କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯାଉଛି । ଏପରିକି ଏହି ମଧ୍ୟସ୍ଥି ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ସରକାର 'କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ସୋସାଇଟି'ର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ଯୋଗୁଁ ତାହା ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସେମାନଙ୍କ ସବୁ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଜିନିଷ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଟିଡିସିସି ଓ ଓଡ଼ିଶା ଜଙ୍ଗଲ ନିଗମକୁ ବିକିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଆହୁରି ଖରାପ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କଲା, ଯେବେ ୨୯ଟି ମୁଖ୍ୟ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର କିଣାବିକା ଅଧିକାର ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀକୁ ଦିଆଗଲା ଓ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟକୁ ଘରୋଇକରଣ କରାଗଲା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶ ପାଇଁ ସରକାର ଅନେକ ଯୋଜନା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେସବୁ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ଆଦି ନିମ୍ନରେ ଥିବା ବେଳେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୂଚକ 'କୃଷିଶ୍ରମିକ' ବା 'କୁଲିଭୁତି'ଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଖାଦ୍ୟ ଠିକ୍ ମିଳିପାରେନା ।

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଚେତନତା ଖୁବ୍ କମ୍ । ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ସଂଗଠନ, ଯାହାକି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଲଢ଼େଇ କରୁଥିବ, ଦେଖାଯା ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ରାଜନୀତିକ ନେତୃତ୍ୱକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ରାଜ୍ୟର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅଣଆଦିବାସୀ

ରାଜନେତାମାନେ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୁର୍ତ୍ତଭାବରେ ଲଢ଼େଇ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥାନରେ ଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ମିଳିପାରି ନଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସନ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା କାଳକାଳ ଧରି ଗଡିଆସିଛି । ଯଦିଓ ବାମପନ୍ଥୀ ଆନ୍ଦୋଳନ କିଛି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜମି ବଣ୍ଟନ, କୁଲିମଜୁରି, ଦୁର୍ନୀତି ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇ ଆସିଛି, ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ତାହା ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହିଁ, କାରଣ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ୟାସବୁକୁ ସେମାନେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିନାହାନ୍ତି ବା ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତର୍ଜମା କରାଯାଇପାରି ନାହିଁ ।

ଭାରତ ସରକାର ତାଙ୍କର ନୂଆ ଅର୍ଥନୀତି ଦେଶରେ ଲାଗୁ କରିବା ପରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଯୋଜନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛନ୍ତି, ଯାହାକି କୃଷି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କଳକାରଖାନା, ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦ, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ପାଦନ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘରୋଇ ପୁଞ୍ଜିଲଗାଣକୁ ଉତ୍ସାହ ମିଳିଛି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ହେଉଛି ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ସରକାର ଯିଏକି ଘରୋଇ କାଗଜକଳକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଲିଜ୍ ଦେଇଛି । କୋରାପୁଟ, କେନ୍ଦୁଝର ଓ ଢ଼େଙ୍କାନାଳ ଭଳି ଆଦିବାସୀବହୁଳ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ଅନେକ କଳକାରଖାନା ଓ ଖଣି ଖୋଲାଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ତେବେ ଏସବୁ ଘରୋଇ ଶିଳ୍ପାୟନ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ କୁପ୍ରଭାବ ପଡୁଛି, ତାହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ବେସରକାରୀ ବିକାଶ ସଂଗଠନମାନେ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେଦିଗରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ଗୋଟିଏ ବିକଳ୍ପ ଶକ୍ତି:

ପଛୁଆ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶରେ ସରକାରର ଆଖିଦୃଶିଆ ଅସଫଳତା ହିଁ ରାଜ୍ୟରେ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟର ମୂଳ କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଗାଆଁ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଗଠନ କରି ଗାଆଁରେ ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା, ଆୟବ୍ୟୟର ହିସାବ ରଖିବା, ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ବିଶେଷତଃ ସରକାରଙ୍କ ଜନମଙ୍ଗଳ ଯୋଜନାଗୁଡିକୁ ନିଜ ଗାଁଆକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଲଢେଇ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି

ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହେଉଛି ଏମାନଙ୍କ କାମ । ଆଉ କେତେକ ସଂଗଠନ ଜଙ୍ଗଲ, ପରିବେଶ ଆଦି ବିଷୟସବୁକୁ ନେଇ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି । ଏସବୁକୁ ଦେଖି ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ମଧ୍ୟ ବଡମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶିଯାଇଛନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଅନେକ ଯୁବକସଂଘ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଉପଯୁକ୍ତ କର୍ମସଂସ୍ଥାନ ଓ କ୍ଷମତା ଯୋଗୁଁ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଓ ପରାଜିତ ରାଜନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଯାହାହେଉ, ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନସବୁ ଆଜିକାଲି ଆଖିଦୃଶିଆ ହେଲେଣି । ସେମାନେ ସଞ୍ଚୟ ଓ ଋଣ ପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଗାଆଁସ୍ତରରେ ଲୋକ ସଂଗଠନ ଗଠନ, ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଓ କୁଲିମଜୁରିର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାପ୍ୟ ତଥା ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁପରିଚାଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକଳ୍ପ ଉଦାହରଣ ଦେଇଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କାମ କରି ସେମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଅପୂର୍ବ ସ୍ଥାନଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛନ୍ତି ।

ମାତ୍ର ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନଗୁଡିକ ଅନୁଦାନକାରୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଲୋକମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ନେଇ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଣାଳୀର ବିକାଶ ଓ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ଓ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣତା ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଉଠାଇବାଟା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ । ଅନେକ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ଧରିନେଇଛନ୍ତି ଯେ ଏହା ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ପଛୁଆ ଶ୍ରେଣୀକୁ ସେହି ତଥାକଥିତ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତ ସାଙ୍ଗରେ ସାମିଲ୍ ହେବାକୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁସଜ୍ଜିତ ଭାବରେ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ହେବାକୁ ପଡିବ । ଅନୁଦାନକାରୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କର ଅବାଧ ଓ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ପ୍ରବେଶ ଫଳରେ ଏହା ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେଉଛି; ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି କାମ କରିବାକୁ ସରକାରଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓ ରାଜ୍ୟରେ ଦେଖାଦେଇଥିବା ବେକାରୀ ସମସ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ ସମାଧାନ କରି କିଛି କର୍ମସଂସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଏହାକୁ ସକାରାତ୍ମକ କରିଛି ।

ଅଗ୍ରଗାମୀ:

ରାୟଗଡା ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ସର୍ବାଧିକ ପଛୁଆ ବ୍ଲକ୍ ଭାବେ ବିଖ୍ୟାତ କାଶୀପୁରରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ କାର୍ଯ୍ୟରତ । ଇତିହାସ କହେ କାଶୀପୁର କଳାହାଣ୍ଡି

ରାଜକୁମାରଙ୍କୁ ଯୌତୁକ ଭାବରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା, ଯିଏକି ଉପକୂଳ ଓଡ଼ିଶା ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଛତିଶଗଡ଼ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ଆଣି ଏଠାରେ କୃଷିର ବିକାଶ ଓ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରିବା କାମରେ ଲଗାଉଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ଜମି ଦିଆଯାଉଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ୍ ରାଜସ୍ୱ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଲୋକେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଖଜଣା ଦେଇ ପାରୁନଥିବାରୁ ଜମିସବୁ ଅଣ-ଆଦିବାସୀଙ୍କ ହାତକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲା । ରେଳଲାଇନ୍‌ରେ କାଠ ଗଣ୍ଡି ପକାଇବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେବାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ କଟା ହୋଇ କାରଖାନାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଋଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ମଦର ଅବାଧ ପ୍ରଚଳନ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକଙ୍କୁ ଜମି ହରାଇବା ତଥା ଜମି ବନ୍ଧା ପକାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଅତଏବ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଶୁଣ୍ଢି, ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ଗୌନ୍ତିଆମାନଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ଦ୍ୱାରା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଜୟକୁ ସୁଗମ କରିପାରିଥିଲା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣାବିକା କରି ଏମାନେ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ାଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହି କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଲୋକ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ରୀତିମତ ଶୋଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ହାତମୁଠାରେ ରଖିଲେ ।

ଏହି କ୍ଷମତା ସମୀକରଣରେ ଦଳିତମାନେ ଠିକ୍ ମଝାମଝି ଧରା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । ଯେହେତୁ ସେମାନେ ଜମିହୀନ ଓ ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଓ ବଜାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଭାବରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଏହି ଶୋଷକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଗୋଟିଏ ସାଥୀ ଅଂଶୀଦାର ଭାବରେ ହିଁ ବିବେଚିତ ହେଲେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ରାସ୍ତା, ବନ୍ଧ, ଡ଼ାକ୍ତରଖାନା ନିର୍ମାଣ ଇତ୍ୟାଦି ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ଅର୍ଥର ଦୁରୁପଯୋଗ ହେଲା । ଏଥିରେ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲେ ଠିକାଦାରମାନେ, ଯେଉଁମାନେକି ସାଧାରଣତଃ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକ । ସେମାନେ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିଲେ, ଯାହାଫଳରେ ଏହି ଲାଭ ପଇସାକୁ ସେମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ଋଣ ଦେଇ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କଲେ ।

୧୯୬୬-୭୧ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ମରୁଡ଼ିରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଜମିକୁ ବନ୍ଧକ ଦେବାକୁ ଏବଂ ବିକିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ସୁନା ଭଳି ସମ୍ପତ୍ତିସବୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟାଙ୍କ ଜାତୀୟକରଣର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଏମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ନାମରେ ବହୁତ ଋଣ ଆଣି ସେମାନଙ୍କୁ ଠକିଥିଲେ । ୧୯୮୨ ମସିହାରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଗମ ଗଠନ ହେବା ଫଳରେ ଠିକାଦାରମାନେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଲିଜ୍ ନେଇ ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟରେ ଅନେକ ଗଛ ବିକ୍ରିକରି ଲାଭବାନ ହୋଇଥିଲେ । କୃଷିଜାତ ଓ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର କିଣାବିକା ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବାରୁ ଏମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସାକ୍ଷରତା ହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ କମ୍ । ପୁରୁଷ ସାକ୍ଷରତା ହାର ୧୮% ଥିବା ବେଳେ ମହିଳା ସାକ୍ଷରତା ହାର ୪% । ଯଦିଓ ୧୪୩ଟି ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି, ଅନେକ କେବଳ କାଗଜକଲମରେ ଚାଲୁଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ଖୁବ୍ ନିମ୍ନମାନର । ଅନେକ ଲୋକ ମ୍ୟାଲେରିଆ ଓ ଜଳବାହିତ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ଅବକ୍ଷୟ ସାଙ୍ଗକୁ ସରକାରଙ୍କ ପୋଡୁଚାଷ ନିଷେଧ ଆଦେଶ ଲୋକଙ୍କୁ ମାଣ୍ଡିଆ, କାଙ୍ଗୁ, କୋଶଳା ଆଦି ଚାଷ କରିବାରେ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ଯାହାଫଳରେ ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ପାଇପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି ତଥା ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଔଷଧୀୟ ଚେରମୂଳି ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଛି । ଅଧିକ ଅମଳକ୍ଷମ ବିହନ ଓ ଅର୍ଥକାରୀ ଫସଲକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଉଥିବାରୁ ପାରମ୍ପରିକ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ତା'ର କୁପ୍ରଭାବ ପଡୁଛି ଏବଂ ଶିଶୁ ଓ ମାତୃ ମୃତ୍ୟୁହାର ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ।

ଏସବୁ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ୧୯୮୧ ମସିହାରେ କାଶୀପୁରରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା । ପଛୁଆ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଜୀବନଜୀବିକାର ସଂଗ୍ରାମରେ ସହାୟକ ହେବା ପାଇଁ ଏହା ଥିଲା ତା' ପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ।

'ଫନସ୍ ଭାନ୍ ଦେର୍ ଭେଲ୍‌ଦେନ୍
ବିମଳା ରାମଚନ୍ଦ୍ରନ୍
ବିଜୟ ପଣ୍ଡା

□□□

ଦଶବର୍ଷର ସିଂହାବଲୋକନ

ଆମ ସଭ୍ୟତାର ଉପଦ୍ରବଗୁଡ଼ିକ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ମଣିଷମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଏକ ସଂସାର ଥିଲା । ସେହି ସଂସାର ଲାଗି ସେମାନେ ମିହନ୍ତ କରୁଥିଲେ । ସେହି ମିହନ୍ତରେ ଜଣେ ଆଉ ଜଣକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଡ଼ଙ୍ଗରଗୁଡ଼ାକୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଭାଙ୍ଗି ଚାଷଜମିରେ ପରିଣତ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଆମ ଭଳି ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ସେ କଥା କହିହେବ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଖୁସିରେ ଥିଲେ; ଦିନରେ କାମ ଖଟୁଥିଲେ, ରାତିକୁ ବାଜା ବଜାଇ ଗୀତ ଗାଇ ନାଚୁଥିଲେ । ନାଚରେ ଗୀତରେ ମଣିଷ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ କୌଣସି ବାରଣ ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ବିସ୍ତୃତି ଭାରି କମ୍ ଥିଲା । ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କୁ ଆଡୁଆଳ କରି ରଖିଥିବା ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କର ଅନିସା ଏବଂ ଅନ୍ଦାଜଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅଳପ କରି ରଖିଥିଲେ । ତଥାପି, ଏହି ସାନ ପୃଥିବୀଟିକୁ ସେମାନେ ମିତ୍ର ପରି ମାନି ନେଇଥିଲେ । କପଟ ନଥିଲା, ଚତୁରତା ନଥିଲା । ସେମାନେ ଆମ ପରି ଶିକ୍ଷିତ ନଥିଲେ । ଏକ ଆରେକର ଅହିତ ଚିନ୍ତା କରୁ ନଥିଲେ ।

ଆମ ରାଜ୍ୟର ସେହି ଅଞ୍ଚଳଟି ପ୍ରଥମେ ଗଡ଼ଜାତ ଥିଲା । ତା'ପରେ ଗୋଟାଏ ଜିଲ୍ଲା ସହିତ ଆସି ଗୁନ୍ଥାହେଲା । ଗଡ଼ଜାତୀ ଶାସନ ଅମଳରେ ରାଜାନୁଗ୍ରହର ସୁଯୋଗ ପାଇ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରୁ କେତେ ଲୋକ ସେଠାରେ ଯାଇ ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାବେଳକୁ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ସାନ ବଡ଼ ସାହୁକାର ବନି ଯାଇଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଶାସନକାରୀ ବିଭାଗମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗଡ଼ଜାତ ପରି ଭୂମିଟାକୁ ଆପଣାର କାବୁ କରି ରଖିଲେ । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁ ସେଠରେ ପ୍ରକୃତ ଅଧିବାସୀ ଓ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ରହି କିଛି କରିବେ ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ଯାଇ ସେହି ମୂଲକରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେଠା

ମଣିଷମାନେ ଧୋବପିନ୍ଧା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଡ଼ରୁଥିଲେ । ତିନୋଟି ସରକାରୀ ବିଭାଗର ସେଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ରରାଜତ୍ୱ ଚାଲିଥିଲା ବନ ବିଭାଗ, ରେଭିନ୍ୟୁ ବିଭାଗ ଓ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗର । ଅଞ୍ଚଳଯାକର ଭଲ ଜମିତକ କେତେ କେତେ ଫିସାଦରେ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ନାଆଁରେ ଲେଖାପଢ଼ା ହୋଇସାରିଥିଲା । ବିଚରା ଆଦିବାସୀ ନିଜେ ଜମିକୁ ହାଣି ଚଷି ଯେତିକି ପାଉଥିଲା, ତାକୁ କାଟିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହାକୁ ସାହୁକାର ଆସି ଅଗ୍ରୀମ କିଣି ନେଉଥିଲା । ସାହୁକାରର ଗଣିତ ଅନୁସାରେ ହିଁ ସବୁଯାକ ଦେଣନେଣର ହିସାବ ହେଉଥିଲା । ବିଚରା ଆଦିବାସୀ ଋଣଭାରରେ ନିୟମିତ ବୁଡ଼ି ରହୁଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ କି ନିଜ ଫସଲକୁ ମଧ୍ୟ ସାହୁକାର ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇ ଆସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ସିଏ ମାଣ୍ଡିଆ ଫଳାଉଥିଲା; ମାତ୍ର ଚତୁର ସାହୁକାରମାନେ ହିଁ ସେହି ଫସଲ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ଉପକୃତ ହେଉଥିଲେ ।

ନିଜ ଉଜୁଡ଼ି ଯିବାର ଏହି ଫିକରଜାଲ ଭିତରେ ଆଦିବାସୀର କେବଳ "ହଇ ଆଜ୍ଞା" ବୋଲି କହି ମାନିନେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଚାରା ନଥିଲା । ବନ୍ଧୁଗୋଷ୍ଠୀର ମନ ସେଇଠି ବସିଯିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲା । ଆପଣାର ଜୀବନଟାକୁ ସମର୍ପି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସକାଶେ ସେଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ ରହିଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏପରି କୋଉ ଜାଗା ଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ ଆହ୍ୱାନ ନାହିଁ ? ସରକାରଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ି ଯେଉଁ କେତେଜଣ ସହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଚାକିରିଆ କିମ୍ବା ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଓ ଏପରିକି ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇପାରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଶୋଷକମାନଙ୍କ ସହିତ ସଲା କରି ପକାଉଥିଲେ । ଶୋଷଣ ଏବଂ ଠକାମିର ଯାବତୀୟ ପାଉଣାରେ ସେମାନଙ୍କର ବି ନିୟମତଃ ଭାଗ ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର ତା' ସହ ଅସଲ ଠକାମିଟି ହେଉଛି, ସେମାନେ ନିଜକୁ ଆଉ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଇସ୍କୁଲର ମାମୁଲି ପିଲାଙ୍କର ମେଳରେ ତଥାକଥିତ ଇଂରାଜୀ ମିଡ଼ିୟମ୍‌ରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିବା ପିଲାଏ ଆପଣାକୁ ଯେପରି ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଏବଂ ମସ୍ତ ମସ୍ତ ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ କଥା । ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଭାଗ୍ୟଦେବୀଙ୍କ ବଳରେ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ବାସ୍ତବ ସମାଜଟାରେ କେତେ ବାଟ ବତାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ମାତ୍ର ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଘଟିବ ଓ ତାହାର ମାୟାରେ ତୁମେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବ, ଏକାବେଳକେ ତଳେ ରହିଥିବା ମଣିଷଟାଠାରୁ ଆପଣକୁ ଫରକ୍ ବୋଲି ଦେଖିବ ନାହିଁ, ଭାରତର ତଥାକଥିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନାରେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ଅତି ଅଳ୍ପ କୁହାଯାଇଛି

। କେବଳ ଜଣେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ହିଁ ତଳକୁ ଆସିପାରେ । ଏହିପରି କେତେଜଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଏକାଠି ହେଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ଆପେ ଆପେ ଗଢ଼ି ଉଠେ ।

ଏବେ ମଧ୍ୟ ହେତୁରେ ଅଛି, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ପ୍ରଥମେ ରାତିବେଳେ ଗାଆଁକୁ ଗଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇଲେ । ଶୀତମାସ ରାତିରେ ଦେହ କାଲୁଆ ହୋଇଯାଉଥାଏ । ମଝିରେ କାଠଗଡ଼ାଟାଏ ହୁତୁ ହୁତୁ ହୋଇ ଜଳୁଥାଏ । ସେଇଠି ପିଲାଏ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ, ଗପ ଶୁଣିଲେ, ଗୀତ ଗାଇଲେ ଓ ନାଚିଲେ । ବଡ଼ମାନେ ବି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । କଥାମାନ ପଡ଼େ । ସେଇଥିରୁ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ, ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଖୋଲାହେବ । ମାଣ୍ଡିଆ ଅମଳ ହେଲେ ଆଦିବାସୀ ତାକୁ ନେଇ ଆଉ ସାହୁକାର ପାଖରେ ଦେଇ ଆସିବ ନାହିଁ । ସିଏ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିରେ ତାହାକୁ ସଞ୍ଚି ରଖିବ । ବର୍ଷାଦିନେ ତାହାକୁ ହିଁ ଖାଇବ । ଆଉ କାହାରିକୁ ସାହୁକାର ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗାଆଁ ପାଖ ପାଣି ନାଳକୁ ବନ୍ଧାଯାଇ ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ପାଣି ଆସିଲା । ବାରମାସ ପାଣି ମିଳିଲା । ଧରଣୀ ସତକୁ ସତ ମାଆ ପରି କେତେ କ'ଣ ପରିବା ଫଳାଇ ଥୋଇଦେଲା । ଭେଣ୍ଡି, ପିଆଜ, ରସୁଣ, ଟମାଟୋ ଓ ଆହୁରି କେତେ ପ୍ରକାରର ଫସଲ । ଏଥିପାଇଁ ପଥର ଆଉ ସିମେଣ୍ଟର ମୂଳ ବନ୍ଧଟିକୁ ତିଆରି କରିଦେବାର କାମଟି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଡୁ ହେଲା । କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ପାଇଁ ଆମର ଘରଟି ମଧ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ କରାଇଦେଲା । ସେଥିପାଇଁ ସରକାରରୁ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିଲା, ସରକାରଙ୍କ ସୁପାରିଶରେ ବିଦେଶରୁ ବି ଧନ ମିଳିଲା । ପୃଥିବୀର ଏପରି ଗୋଟିଏ ଜନମତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବରେ ତିଆରି ହୋଇଆସୁଛି ଯେ, ପଛରେ ପଡ଼ିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ନବଳ ରହିଥିବା ସମୂହମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଏପରି ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ, ଯାହାଫଳରେ କି ପୃଥିବୀରୁ ଅନେକ ମିଛ ଦରିଦ୍ରତା ଓ ମିଛ ଅସହାୟତା ଦୂର ହୋଇଯିବ । ଆମେ ସେହି ଧନକୁ ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଧନ ବୋଲି କହିପାରିବା । ନିଜ ଗାଆଁରେ, ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଲୋଭୀମାନଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ି ଅକାମୀ ହୋଇଯାଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୋଷଣ ଓ ଅନ୍ୟାୟକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଧିକ୍ ସେ ମଣିଷ ବଇରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କୁ ଭୋଗ କରୁଥିବା ହତଲକ୍ଷ୍ମୀମାନଙ୍କୁ ! ଯେପରି ଅନୁମାନ ହେଉଛି, ଆଗାମୀ ଅସଲ ସଂଗ୍ରାମଟି ପୃଥିବୀ ସ୍ତରରେ ଏହି ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଫାଶରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ହତଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେବ । କିଏ ସେଥିରେ ଜିତିବ, ସେକଥା କାଳ ହିଁ କହିବ ।

ସରକାରଙ୍କ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ ଜିନିଷ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଆସୁଥିଲା । ତାକୁ ମଝିଲୋକେ ମାରି ନେଉଥିଲେ । କାଗଜପତ୍ର ପୂରା ଠିକ୍ ରହିଥିଲା । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ସାହସ ପାଇ ଥରେ ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚାୟତର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହି କଣ୍ଟ୍ରୋଲ୍ ଜିନିଷ ବିତରଣ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଆଣିଲେ । ଲୋକେ ଚାଉଳ, କିରୋସିନି ସବୁ ପାଇଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ପ୍ରଥମଟିରୁ ଉତ୍ସାହ ପାଇ ସେହିପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ନ କରିବେ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ସେଠାରେ ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀ ଦୁଇ କିସମର ମଣିଷ । ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ଶତ୍ରୁ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଧର୍ମ ବି ସେହି ଶତ୍ରୁତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଭଲଲୋକି କରିଛି । ପ୍ରକୃତରେ ଅବାକ୍ ଲାଗିଲା, ଯେତେବେଳେ ଏହି ଗାଆଁଟିର ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନ ଉଭୟେ ଏକାଠି ସରକାରଙ୍କୁ ଅର୍ଜିଦେଇ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ ନିଜେ ବହନ କଲେ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ତଳଆଡୁ ଭୂଇଁପଟୁ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେମାନେ ସମାନ ଦିଶନ୍ତି; ମାତ୍ର ଉପରୁ ବାର ଭେକ, ସଙ୍ଘା ଓ ସନ୍ତକ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଅଲଗା ଦିଶନ୍ତି, ସେହି ସତ୍ୟଟି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ।

ଆଦିବାସୀ ପରିବା ଖାଉନଥିଲେ । ଏବେ ନିଜ ବାରିରେ ପରିବା ଫଳିଲା ଓ ସେମାନେ ଖାଇଲେ । ଖାଇକରି ତଥାପି ବଳିଲା । ପାଖ ହାଟରେ ବିକ୍ରି ହେଲା । ସେଇଥିରୁ ପ୍ରୟୋଜନ ହେବାରୁ ସମବାୟ ସମିତିଟିଏ ବି ତିଆରି ହେଲା । ତାକୁ କେତେଟା ଗାଆଁର ଲୋକେ ପ୍ରତିନିଧି ବାଛି ନିଜେ ଚଳାଇଲେ । ମଝିରେ ମାରିନେବାକୁ ଆଉ କେହି ରହିଲେ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଅନେକ ଅନେକ ଅର୍ଥନୀତି ଏହି ମଝିରେ ମାରିନେବା ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଛି । ଆଦିବାସୀମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍କଟ ଭାବରେ ତାହାରି ପରିମାଣ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ଫୁଲଝାଡୁର ଉଦାହରଣଟିକୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ମଝିରେ ଥିବା ଲୋକମାନେ ଯେତେ ପଇସା ଦେଇ ଆଦିବାସୀଠାରୁ ଫୁଲଝାଡୁ କିଣୁଛନ୍ତି, ତାହାର ତିନି ଚାରିଗୁଣ ଲାଭରେ ସହରକୁ ଆଣି ବିକ୍ରି କରୁଛନ୍ତି । ସରକାର ସ୍ୱୟଂ ଏଥିପାଇଁ ମଝିରେ ବିଭାଗଟିଏ ବସାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଶୋଷଣର ଅଂଶୀଦାର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏଇଟା ବଦଳିଯିବା ଉଚିତ । ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ହିଁ ସମୁଦାୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ସେଥିଲାଗି ଆଦିବାସୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ତାଲିମ ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଳସୀ, ମହୁଲ, ତେନ୍ତୁଳି, ହଳଦୀ, ଲଙ୍କାମରିଚ ଓ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ।

ଏବେ ଏହିସବୁ କାରବାର ଶୋଷଣର ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଓ ଦୂଷିତ ଭିତ୍ତି ଉପରେ ଚାଲିଛି । ଉପରୁ ତଳଯାଏ ସରକାରଙ୍କ କଳଟା ବି ଲିପ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଅସଲ ସମବାୟ ଦ୍ୱାରା ଜୁଆଳି ସବୁ ହଟିଯିବ, ଖୋଦ୍ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ସମୁଦାୟ କାରବାରଟିକୁ ବୁଝିବ । ଉପରୁ କେବେ ଗୋଟାଏ ଏଡ଼େ ବଡ଼ କଳ ଦୟାଳୁ ହେବ, ଏହି କଳକୁ ଚଳାଉଥିବା ମୋଟା କର୍ତ୍ତାମାନେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିବେକ ଦେଇ କଥାସବୁ ବୁଝିବେ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସାହସ ଦେଖାଇ କିଛି କରିବେ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ସେଥିରେ ଆସ୍ଥା ରଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କୁ ସେମାନେ ଅପଦସ୍ଥ କରିବାକୁ ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇନାହାନ୍ତି, ଧର୍ମତଃ ଗୋଟିଏ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ସରକାର ସତକୁ ସତ ଯାହା କରନ୍ତେ, ସେମାନେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକ ତ୍ୱରାର ସହିତ କରିବେ ବୋଲି ଆଶା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ତଳୁ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଅଚେତନମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବେ । ଭୟରେ ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ସ୍ଥାଣୁ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭରସା ଦେବେ । ମଣିଷର ଶକ୍ତି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶକ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ । ସେମାନେ ରାଜନୀତି କରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନେ କୋଉ ଭୋଟରେ ଜୟଲାଭ କରିବାର ମତଲବରେ ସେଠାରେ କୌଣିସି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ସମ୍ମାନ ଦେବେ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ଆଲୋଚନାରେ ନିମିତ୍ତ ହେବେ । ସମ୍ମାନର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସେହି ବ୍ୟବହାର ହିଁ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ତା' ଭିତରେ ପୋତି ହୋଇ ରହିଥିବା ସମ୍ମାନିତ ମଣିଷଟିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରି ଆଣିବାରେ ସହାୟକ ହେବ । ତା'ପରେ ଆଦିବାସୀ ନିଜେ ତା' ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବ । ସେ କୌଣସି ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେବାପାଇଁ ଆଦୌ ରାଜି ହେବନାହିଁ । ସିଏ ପାଠ ପଢ଼ିବ, ଆଖି ଖୋଲି ତା' ଭୂମିର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବ । ଯେଉଁ ଅନ୍ୟମତିମାନେ ବିକାଶ ହେଉଥାଉ ଅର୍ଥାତ୍ ଏମିତି ଅଳପ ମଣିଷ ମାରି ନେଉଥାନ୍ତୁ ଓ ବହୁତ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅବହେଳିତ କରି ରଖା ଯାଉଥାଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବେ, ସେମାନେ ଏତିକିରେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ପ୍ରମାଦ ଗଣିବେ ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଚକ ଘୂରିବ,ଗୁଳା ବଦଳିବ; ଏକ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେତେବେଳେ ଆସିଛି, ତାହା ଦେଶର ସତକୁ ସତ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ବାଟ କାଢ଼ିନେବେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଅନୁରୂପ ପଥଟିଏ ଗ୍ରହଣ

କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଫିକରବାଲା ସମ୍ଭବତଃ କେହି ରହିଥିବେ । ମାତ୍ର ସେମାନେ ଅଚିରେ ଧରାପଡ଼ିଯିବେ ଓ ଛାଟିପିଟି ହୋଇ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇବେ ।

କେତେମାସ ତଳେ ଆଦିବାସୀ ଗୁରୁଭାଇମାନଙ୍କର ଏକ ସଭା ହେଉଥିଲା । ଗାଆଁ ରାତି ଇସ୍କୁଲରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିବା ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଶହ ଗୁରୁଭାଇ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ମନ ବିଢ଼ିବାକୁ "ଆଦିବାସୀମାନେ ନିଜକୁ ଆଉ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ ନ କରି ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆମ ଦେଶରେ ଆଉ କେତେଶହ ବର୍ଷ ଲାଗିବ ?" - ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ । ଏକାବେଳକେ ସବୁ ମୁହଁରୁ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତର ଆସିଲା; "ଏଥିପାଇଁ ମୋଟେ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଆମ ପିଲାମାନେ ହିଁ ନିଜକୁ ଆଉ କଦାପି ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ନ ଭାବି ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବିବେ ।" ସେଦିନ ସେଠାରେ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଉଜ୍ଜଳ ହୋଇଉଠିଲା ପରି ମନେହେଲା । ଏହା ଶୁଭ ସଙ୍କେତ, ପରିବର୍ତ୍ତନର ସଙ୍କେତ । ତୁମେ କ'ଣ ଏହାକୁ ଏକ ଅଣସଙ୍କେତ ବୋଲି କହିବ ?

ପ୍ରଫେସର ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ୍

□□□

କାଶୀପୁରର ଅନାହାର: ୨୦ବର୍ଷର ଇତିହାସ

ଅନ୍ତତଃ ମୋର ଗତ ୨୦ ବର୍ଷର ରହଣି ଭିତରେ ବିଭିନ୍ନ ଗାଆଁରେ ଜୁନ୍‌ରୁ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ମଝିରେ କେତେ ଶହ ଲୋକଙ୍କର ତଥାକଥିକ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି । ଏକଥା ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ତଥ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇସାରିଛି । ଖାଲି କାଶୀପୁରରେ ନୁହେଁ, ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ଅପହଞ୍ଚ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁ ଲାଗି ରହିଛି । ଷାଠିଏ ସତୁରି ଦଶକରେ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ମରୁଡ଼ି ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅସହାୟ କଙ୍କାଳସାର ପ୍ରତିଛବି 'ସମାଜ' ଭଳି ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ତାହା କଟକସ୍ଥିତ 'ଗୋପବନ୍ଧୁ ଭବନ'ର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ବି ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । କଳାହାଣ୍ଡି ଓ କୋରାପୁଟର ଜିଲ୍ଲା ଗେଜେଟିଅର୍‌କୁ ସମୀକ୍ଷା କଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ବର୍ଷା ସମୟରେ ବି ସେମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁହାର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ବଢ଼ିଥାଏ ।

କାଲିଭଳି ମନେପଡୁଛି । ୧୯୮୦ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସ ଶେଷ ସପ୍ତାହର କଥା । ମୁଁ ଆସିଥାଏ ରାଜସ୍ଥାନ ତିଲୋନିଆରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ । ମୁଁ କେବଳ ନୃତତ୍ତ୍ୱ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି ଅଥବା ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ପରଜା' ଓ 'ଅମୃତର ସନ୍ତାନ' ବହି ପଢ଼ି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥିଲି, ୧୯୭୭/୭୮ ମସିହାରେ 'ଅକ୍ସଫାମ୍' ନାମକ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂସ୍ଥାରେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୁଂଜିଆ, ବିଞ୍ଝାଲ୍, ଗଣ୍ଡ, କନ୍ଧ ଏବଂ ଶବର ଆଦି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅତି ପାଖରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଇତିହାସକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ସାଧାରଣତଃ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ 'ପରଜା'ର 'ଶୁକ୍ରୁ ଜାନୀ'କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲି । ସମୟର ସ୍ରୋତରେ ମୁଁ ଆଗରେ ଚାଲିଲି । ଏକ ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମାଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ୧୯୮୦ ମସିହାରେ କାଶୀପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଶୋଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଶିରାପ୍ରଶିରା ଏବଂ ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲି ।

୧୯୮୦ ମସିହା:

୧୯୮୦ ମସିହାର ଜୁନ୍ / ଜୁଲାଇ ମାସ ହୋଇଥାଏ । କାଶୀପୁର ୧୭ଟି ପଞ୍ଚାୟତରୁ ୧୨ଟି ପଞ୍ଚାୟତକୁ ରାସ୍ତାଘାଟ ନଥାଏ । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଗାଁରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଯାଉଥାଏ । ଗାଁ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲାକ୍ଷଣି ଏକ ଅସହ୍ୟ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହେଉଥାଏ । ଯୋଉ ଆଦିବାସୀ ଘରେ ଦେଖିବ, ଘର ବାହାରେ ଓ ବାଡ଼ିରେ ଆମ୍ବ ଟାକୁଆ ପଡ଼ି ରହିଛି । ତାହା ମାଛି ଭଣ ଭଣ ଓ ପଚା । ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲି, "ଆମ୍ବଟାକୁଆ ସେମାନେ ଏଭଳି ଭାବରେ ପକାଇ ରଖିଛନ୍ତି କାହିଁକି ?" ହୃଦୟରେ ସେଦିନ ଭୀଷଣ ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଆଦିବାସୀମାନେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ତୁ ଜାଣିନୁ କି ବାବୁ, ଆମ୍ବଟାକୁଆକୁ ଆମେ ବର୍ଷା ମାସରେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଏକାଠି କରିଛୁ ।" ମୁଁ ବୁଝି ପାରି ନଥିଲି । ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲି ଯେ "ଆମ୍ବଟାକୁଆ ଏତେ ପିତା; ତୁମେମାନେ କେମିତି ଖାଉଛ ।" ସେମାନେ ଆମ୍ବଟାକୁଆକୁ କେମିତି ଓ କାହିଁକି ଖାଆନ୍ତି, ସେକଥା ସେଦିନ ସହଜରେ ବୁଝେଇ

ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ପଚାରିଥିଲି, 'ବର୍ଷାମାସରେ ତୁମକୁ କାହିଁକି ଖାଇବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ ଏବଂ ତୁମର ଫସଲ ପାଚି କ'ଣ ହୁଏ ?' ସେମାନେ କହିଥିଲେ, "ଆମର ଜମି କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ସାହୁକାର ହାତକୁ ଚାଲିଯାଇଛି । ବର୍ଷା ଦିନେ ସାହୁକାର ପାଖକୁ ନଗଲେ ନଚଳେ ଏବଂ ଯାହା ଫସଲ ପାଚି ହୁଏ, ତାହା ସାହୁକାରଠୁ ଆଣିଥିବା ଋଣର ସୁଧ ସୁଝିବାରେ ସରିଯାଏ ଏବଂ ଖାଇବାକୁ ବାକି ରହେନାହିଁ ।" ସାହୁକାର କଥା ଗୋପୀ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସରେ ପଢ଼ିଥିଲି । କିନ୍ତୁ କାଶୀପୁରର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେତେ ଜାଣିଲି, ସେତିକି ସାହୁକାରମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିଲି । ସାହୁକାରର ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ପ୍ରକୃତି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେଲି । ଆମ୍ବଟାକୁଆ ଖାଇବାର ଇତିହାସ ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ଇତିହାସ ବୋଲି ଜାଣିଲି । ଆଦିବାସୀମାନେ ମୋତେ କେବେ କହିନାହାନ୍ତି ଯେ ଆମ୍ବଟାକୁଆ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି ବୋଲି ସେମାନେ ତାହାକୁ ଖାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଭାତ ଓ ମାଣ୍ଡିଆ ବଦଳରେ ଆମ୍ବ ଟାକୁଆ ଖାଆନ୍ତି । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ସେମାନେ ମୋତେ କହିଥିବା କଥାଟି ଆଜି ସ୍ପଷ୍ଟ ମନେପଡୁଛି ।

ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ଗତ ୫୦ ବର୍ଷର ଇତିହାସ, ବିଶେଷ କରି ଗତ ୨୦ ବର୍ଷର ଇତିହାସ ଯାହାକୁ ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛି, ତାହା ସାହୁକାରମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ଲୋଭରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଲୁଟିନେବା ଏବଂ ତଳିତଳାନ୍ତ କରିଦେବାର ଇତିହାସ । ସେମାନେ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସାହୁକାର ବିନା ଆଦିବାସୀ ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତି ପଞ୍ଚାୟତରେ ଜଣେ ନା ଦୁଇଜଣ ସାହୁକାର ଥାଆନ୍ତି । କାଶୀପୁର ଓ ଟିକିରି, ଗୋରଖପୁର ଓ ମାଇକଞ୍ଚ ଆଦି ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହୁକାର ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ରାୟପୁର ବା ବିଶାଖାପାଟଣାରେ ସବୁଠୁ ବଡ଼ ସାହୁକାର ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇପାରନ୍ତି ବା ଶୁଣ୍ଢି ହୋଇପାରନ୍ତି ଅଥବା ଆନ୍ଧ୍ରାରେ ଥିବା କୁମୁଟି ବା ରାଜସ୍ଥାନର ମାରୱାଡ଼ି ହୋଇପାରନ୍ତି । ଏମାନେ କାଶୀପୁର ଭଳି ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ କରାୟତ୍ତ କରିନିଅନ୍ତି ଏବଂ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗାଁକୁ ନିଜର ଉପନିବେଶ କରି ବାଛିଥାଆନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ଓ ସାହୁକାର କେତେ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବେ ମିଶିପାରନ୍ତି, ତାହା ଏଇଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଯଦି ଯେଉଁ ଗାଁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାହୁକାର ନଥାଏ ବା ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀରୁ କେହି ନଥାଏ, ତେବେ ସେହି ଗାଁରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ନିଜ ଭିତରୁ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ

ସାହୁକାର ଭାବେ ବାଛିଥାନ୍ତି । ଏହାର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଯେ ସାହୁକାରଟିଏ ପାଖରେ ଥିଲେ ବର୍ଷାମାସର ଅଭାବ ବେଳେ ଋଣ ହେଉ ପଛକେ କିଛି ନା କିଛି ଖାଦ୍ୟ ମିଳିଯିବ । ଆଦିବାସୀ ବଞ୍ଚିଯିବ !

ଗତ ୨୦୦୧ ମସିହା 'କାଶୀପୁର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ'କୁ ନେଇ ଯେଉଁ ଝଡ଼ତୋଫାନ୍ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ତା'ର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ସାହୁକାରୀ ଶୋଷଣ । ସରକାରୀ କଳ ଓ ସରକାରୀ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ବ୍ୟର୍ଥ ହେଉଛି ଓ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଭଳି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଫଳତା ହାସଲ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି, ତା'ର ଅସଲ କାରଣ ହେଉଛି ସାହୁକାର । ଏକଥା ଅସ୍ୱୀକାର କରି ହେବ ନାହିଁ ଯେ, କାଶୀପୁରର ଆଦିବାସୀମାନେ ପୂର୍ବଭଳି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେଲେଣି । ସେମାନେ କଥା କହିପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୋଷକ ସାହୁକାରମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଗତ ୨୦ ବର୍ଷରେ ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ହ୍ରାସ ପାଇଛି କି ପାଇନାହିଁ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । କାରଣ କାଶୀପୁରର ସାହୁକାର ଯିଏ, ସେ ନେତା, ସେ ଜମିଦାର, ସେ ଠିକାଦାର, ସେ ସବୁଠାରୁ ଚଲାକ ଚତୁର ବ୍ୟକ୍ତି; ସତେ ଯେମିତି ସେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ହିଁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି ଏବଂ ପରାଙ୍ଗପୁଷ୍ଟ ଭାବରେ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଧିକାର ପାଇଛି । କଥା କହିବାର ଅଧିକାର କେବଳ ତା'ର ଅଛି । ସାହୁକାରମାନେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଉପରେ କିପରି ଘୋଡ଼ସବାର ହୋଇଛନ୍ତି, ତାହା ଟିଉଭାଇ ଏହି ବହିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

୧୯୮୩ ମସିହା:

୧୯୮୩ ମସିହା କଥା । ଗତ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ବିଲାମାଳ ଗାଁର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଚର୍ବିତଚର୍ବଣ କରିବା ପାଇଁ ନେତା, ସାମ୍ବାଦିକ, ସରକାରୀ ଅଫିସର ତଥା ସାମାଜିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସୁଅ ଛୁଟିଥିଲା, ସେହି ଗାଆଁରେ ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟ ଅକସ୍ମାତ ୨ଟି ପରିବାରରୁ ୧୩ ଜଣଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍କାଳୀନ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ସହ ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ ଥିବାରୁ ବି.ଡ଼ି.ଓ. ଓ ତହସିଲ୍‌ଦାରଙ୍କୁ ନେଇ ଘଟଣାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ସେ ମୋତେ ପଠାଇଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । କୋରାପୁଟର ସଦର ମହକୁମା ସହ କାଶୀପୁରର ଯୋଗାଯୋଗ ସେତେବେଳେ ଆଦୌ ନଥାଏ ଏବଂ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜଟିଳ ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ସେତେବେଳର ଗଣମାଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା

କରି ନଥାଏ । ନେତା ଓ ଅଫିସରମାନେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ କଥା ଏ କାନରେ ଶୁଣି ସେ କାନରେ ବାହାର କରିଦିଅନ୍ତି । ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ଅଫିସରମାନେ ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ବିଲାମାଳ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ସେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ତଦନ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବା କଟକ ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜରୁ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ନମୁନା ଓ ଆମ୍ବଟାକୁଆ ନେଇ ରିପୋର୍ଟ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ଅନାହାର ଜନିତ ନୁହେଁ; ବିଷାକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଛି । ତଦନ୍ତ ବେଳେ ମଧ୍ୟ କେହି ଧରାପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ବା କେହି ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଖାଇବାର ଅଭାବ ହେତୁ ଅଥବା ବିଷାକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ହେତୁ ଅଥବା ଦୂଷିତ ଜଳପାନ ହେତୁ ଅଥବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ହେତୁ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି, ତାହା କେବେ ଜଣା ପଡିନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁ ହେବା କଥା ସତ । କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ସାହୁକାରର ଅଦୃଷ୍ଟ ହାତ ଏ ମୃତ୍ୟୁ ପଛରେ ରହିଛି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସି ନାହିଁ । ରିଲିଫ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଚାଲେ, ତେବେ ସେଥିରୁ ଲାଭ ଉଠେଇ ଥାନ୍ତି ସାହୁକାରମାନେ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଧୁରି ନାହିଁ । ବିଲାମାଳ ଗାଁରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ତିନି ପୁଅ, ତିନି ବୋହୂ ଏବଂ ଦୁଇ ନାତି ଏକାଦିନକେ ମରିବାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହିଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମରିବାର କାରଣ ପଚାରିଥିଲି । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ମକାବାଡ଼ିରୁ ଫେରି ପେଜ ଖାଇ ତା'ର ପରିବାରଟି ଶେଷ ହୋଇଗଲେ । ଗାଁରେ ଡୁମା(ଭୂତ) ଲାଗିଛି ବୋଲି କୋକୁଆ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ସେତେବେଳେ । ବିଲାମାଳ ଗାଁରେ ଲୋକେ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ମୁଁ ତଥା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ବି.ଡି.ଓ. ଏବଂ ତହସିଲଦାର ଅନେକ ସମୟ ଧରି ବୁଝେଇବା ପରେ ସେମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଗାଁରେ ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ କମିଥିଲା ।

୧୯୮୫ ମସିହା:

୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଗୁଣୁପୁରର ତତ୍କାଳୀନ ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଯିଏକି ଜଣେ ଯୁବ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍ ଅଫିସର ଥିଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ଭାବରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ବୋଲି ଜିଲ୍ଲାପାଳ ତଥା ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସରକାର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନୁହେଁ ବୋଲି କହି, ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ ତଥ୍ୟସବୁ ଉପସ୍ଥାପନା

କରିଥିଲେ; ଯଦିଓ ଉପଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ ବିବରଣୀ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଥିଲା । ଏଇଥିପାଇଁ ସେ ସମୟରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସେହି ଯୁବ ଅଫିସର ଜଣଙ୍କୁ ନିଲମ୍ବିତ ଓ ବରଖାସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଯୁବଅଫିସର ଜଣକ ନିଜର ଭାଗ୍ୟ ବଳରୁ ତିଷ୍ଠି ରହିଥିଲେ ।

୧୯୮୭ ମସିହା:

୧୯୮୭ ମସିହାରେ କାଶୀପୁର ପୁଣି ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନେଇ ଅନେକ ଚହଳ ପକେଇଥିଲା । ସେ ବର୍ଷ ଅଗଷ୍ଟ ଏବଂ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ ୨୦୦ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନଙ୍କ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଏ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ କେତୋଟି ପରିବାର ଭିତରେ ସୀମିତ ଥିଲା । ମରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନଙ୍କର ଝାଡ଼ାବାନ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ବିଷାକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଅଥବା ଅନାହାର ପାଇଁ ସେମାନେ ମରିଥିଲେ, ଏକଥାକୁ ନେଇ ଅନେକ ଝଡ଼ ଉଠିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ତଥା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ରାଜୀବଗାନ୍ଧୀ କାଶୀପୁର ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ମୋ ଭଳି ଜଣେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଅସଲ ତଥ୍ୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଅଥଚ ତାଙ୍କର କାଶୀପୁର ଗସ୍ତ ବେଳେ ସୁରକ୍ଷା ଆଳରେ ପ୍ରଶାସନ ତାଙ୍କ ସହ ମୋର ଭେଟ କରାଇ ଦେଇ ନଥିଲେ । ଭାଗ୍ୟବଶତଃ କେଇମାସ ପରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ୍ଟାମାନଙ୍କ ସହ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା । କାଶୀପୁରର ଅସଲ ସମସ୍ୟା ସେମାନେ ମୋଠାରୁ ବୁଝିଥିଲେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ଦାୟୀ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ସେ ସମୟର ସରକାର ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରର ସାହାଯ୍ୟ ଗାଁରେ କାହିଁକି ପହଞ୍ଚୁ ନାହିଁ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଅବଗତ ହୋଇଥିଲେ । ବିକଳ୍ପ ବିଚାର ମଧ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ହୋଇଥିଲା । କଳାହାଣ୍ଡିର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ପିଲା ବିକ୍ରି ଭଳି ସମ୍ବାଦ କାଶୀପୁରର ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର କରିଥିଲେ ।

୧୯୮୮ ମସିହା:

କାଶୀପୁର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜୀବଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା 'ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କୃଷି ଉନ୍ନୟନ ପାଣ୍ଠି (ଆଇଫାଡ୍)ରୁ ଋଣ ଆଣି କାଶୀପୁରରେ 'ଓଡ଼ିଶା ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପ' ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କ୍ଷୁଧା

ବିରୋଧରେ ଅଭିଯାନ ଏହାର ମୂଳଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ଲୋକେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ା ହେବା ତଥା ନିଜର ବିକାଶକୁ ନିଜେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ, ଏହାଥିଲା ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୂଳଦୁଆ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସକ୍ଷମ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ଏବଂ ଯୋଜନାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଥିଲା 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଦାୟିତ୍ୱ । ଏ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ ହେଲାବେଳେ ବଜେଟ୍ ଥିଲା ୩୨ କୋଟି ଟଙ୍କା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଲୋକଙ୍କୁ ଜାଗରିତ କରୁଛି ଲୋକଙ୍କ ପଛରେ ଛିଡ଼ା ହେଉଛି ଏବଂ ଲୋକମାନେ 'ଗ୍ରାମ୍ୟ କମିଟି' ଜରିଆରେ ନିଜ କାମ ନିଜେ କରିବେ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସାହୁକାର, ଠିକାଦାର ଏବଂ କେତେକ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଗାତ୍ରଦାହ ହୋଇଥିଲା; ଏପରିକି ସେ ସମୟର ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ଓ ଏମ୍.ପି.ମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର 'ପରସେଣ୍ଟେଜ୍' ଦାବି କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସାହୁକାର, ନେତା ଓ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଆଇଫାଡ୍ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ମରୁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ । କାଶୀପୁର ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରର ତତ୍କାଳୀନ ବିଧାୟକ ଅଗ୍ରଗାମୀ ତଥା ମୋ ବିରୋଧରେ ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗସବୁ ଆଣିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବିଧାନସଭାରେ ଝଡ଼ ଉଠିଥିଲା ଏବଂ ମୋ ଚରିତ୍ର ସଂହାରରେ ବିଧାନସଭାର 'ଆଦିବାସୀ ହରିଜନ କଲ୍ୟାଣ କମିଟି' ଦୁଇବର୍ଷ କାଳ ତଦନ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ସଫଳ ହୋଇ ନଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଯେ ଗତ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ପଣସଗୁଡ଼ା ଗାଆଁରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ସେହି ଗାଆଁରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ବିରୋଧରେ

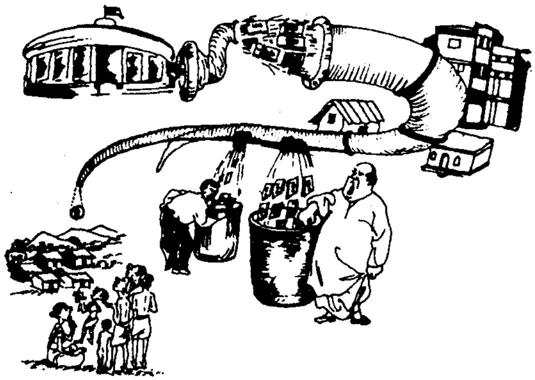

ବିଧାନସଭା କମିଟି ଆଗରେ ସାହୁକାରଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଲୋକଙ୍କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାରେ ଯେତିକି ରାଜନୈତିକ ତଥା ପ୍ରଶାସନିକ ସମର୍ଥନ ଲୋଡ଼ା ଥିଲା, ତା'ର ଘୋର ଅଭାବ ହେତୁ ୧୯୯୪ ମସିହାରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ନିଜକୁ ଆଇଫାଡ୍ ପ୍ରକଳ୍ପରୁ ଅପସାରଣ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ ହେଲା । ଏହି ସୁଯୋଗକୁ ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଚାଲିଲା ଲୁଟ୍‌ତରାଜ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିବାଲୋକରେ । ସାହୁକାର, ଠିକାଦାର, ସ୍ଥାନୀୟ ନେତା, ଅମଲାମାନେ ହାତ ମିଳାଇ ପ୍ରକଳ୍ପର ସମସ୍ତ ପୁଞ୍ଜିକୁ ଖାଇଦେଲେ । ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ ଯେ ତତ୍କାଳୀନ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ରାତିଅଧିଆ ହିସାବ କରି କେତେ କୋଟି ଟଙ୍କା ଆତ୍ମସାତ୍ କରିଥିଲେ । ସେହି ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ସେ ସମୟର ଉପରିସ୍ଥ ହାକିମ ତଥା ଏମ୍.ଏଲ୍. ଏ. ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ । ଆଇଫାଡ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ କାହିଁକି ବିଫଳ ହେଲା ? ଏ ସଂସ୍ଥା ଖୋଦ୍ ନିଜେ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରି ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଛି ଯେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓହରିଯିବା ହେତୁ ପ୍ରକଳ୍ପର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରି ହେଲାନାହିଁ ।

୧୯୯୨ ମସିହା:

୧୯୯୨ ମସିହାରେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଦଶମନ୍ତପୁର ବ୍ଲକ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ ଦଳଦଳା ଗାଆଁରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅଫିସର୍, ନେତା, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର ସୁଅ ଛୁଟିଥିଲା ଓ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁକୁ କିପରି ରୋକାଯାଇ ପାରିବ, ଅନେକ ବିଚାର ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣ ହେତୁ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ହେଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଏବଂ 'ଫୁଲପ୍ରୁଫ୍' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ଯାଇଥିଲା । କାଶୀପୁର, ଦଶମନ୍ତପୁର ଭଳି ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାରେ ସାହସର ସହ କାମ କରିବାକୁ କୌଣସି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଗଭର ହୋଇନଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଅଗ୍ରଗାମୀ ସାହସର ସହିତ ପରିସ୍ଥିତିର ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଲା ।

୧୯୯୯ ମସିହା:

ପାଇକକୁପାଖାଲ୍ କାଶୀପୁରର ଅନ୍ୟତମ ଗାଁ । ସେଠାକୁ ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା କମ୍ପାନୀର ଗାଡ଼ି ଅନବରତ ଛୁଟୁଥାଏ । 'ବାଫ୍‌ଲାମାଳି' ପାହାଡ଼, ଯେଉଁଠି ବକ୍ସାଇଟ୍ ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି ଓ ଯାହାକୁ ନେଇ କାଶୀପୁରରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଜନଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି

ଉଠିଛି, ସେଠିକି ଗଲାବେଳେ ଏଇ ଗାଁଟି ପଡ଼େ । ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା କମ୍ପାନୀ ଏଇ ଗାଆଁଟିକୁ ପୋଷ୍ୟ ଗାଆଁ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେଠାରେ ନିଜର ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇଛି ଏବଂ ସେ ଗାଁରେ ଅନେକ ଉନ୍ନୟନ କାମ କରିଛି ବୋଲି ଦେଶ ବିଦେଶରେ ପ୍ରଚାର କରିଛି । ସେଠାରେ ୧୯୯୯ ମସିହାରେ ୯ ଜଣ ଲୋକ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁରେ ଅଥବା ବିଷାକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ମରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ପ୍ରଶାସନ, ସ୍ଥାନୀୟ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ଗଣମାଧ୍ୟମ ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା କମ୍ପାନୀକୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇଥିଲେ । ସାହୁକାରମାନେ କମ୍ପାନୀ ତରଫରୁ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । କମ୍ପାନୀ କେତେକ ସାମ୍ବାଦିକଙ୍କୁ ନେଇ ସେଠାରେ କିଭଳି ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ଓ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଭଳି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ଏଭଳି ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ କିଭଳି ଦାୟୀ, ତାହା ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ।

୨୦୦୧ ମସିହା:

କାଶୀପୁରରେ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ 'ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ' ହୋଇ ଆଜି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମାନସପଟରେ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ତାହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘୋର ବ୍ୟଥା ଦେଇଛି । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମନୋଭାବ ଓ ଗରିବ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ଅବଚେତନ ବିରୋଧାଭାସ ନେଇ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ଗଣମାଧ୍ୟମର ଭଡ଼ାଟିଆମାନେ ଲାଭ ଉଠେଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଖଣି କମ୍ପାନୀମାନେ କାଶୀପୁର ଭିତରେ ସହଜରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ମାଇକଞ୍ଚ ଗୁଳିକାଣ୍ଡର ପ୍ରଭାବକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ଦାୟୀ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ଆଦିବାସୀ ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ମଧ୍ୟ ରହିପାରିବେ ନାହିଁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅଗ୍ରଗାମୀ କ'ଣ କରିପାରିଛି ତାହା ଆଜି ଆଉ କାହାକୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ କାମ କରିଆସିଛୁ, ସଂଘର୍ଷମୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନାହୁଁ । ସାହୁକାର, ସରକାରୀ କଳ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ନେତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଅପଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଆମ ଉପରେ କେଉଁଭଳି ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଛି, ତାହାର ଏକ ତାଲିକା ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

୧୯୮୩ ମସିହା:

'ଗୋଟି ଥଇଥାନ' ନେଇ ଅଗ୍ରଗାମୀ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓ ଅଗ୍ରଗାମୀର କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ସାହୁକାରଙ୍କ ମରଣାନ୍ତକ ଆକ୍ରମଣ । ଅଗ୍ରଗାମୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ମାରିଦେବାର ଯୋଜନା ।

୧୯୮୭ ମସିହା:

ପ୍ରଶାସନ ଅଗ୍ରଗାମୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଯେମିତି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

୧୯୯୨ ମସିହା:

ବିଧାନସଭାରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଓ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ । ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନ କଲ୍ୟାଣ କମିଟିର ଦୁଇ ବର୍ଷ ଧରି ତଦନ୍ତ ଜାରି । ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣ ନେଇ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ଦୋଷ ଦେବାର ଅପଚେଷ୍ଟା ।

୧୯୯୭ ମସିହା:

ଅଗ୍ରଗାମୀ ଉପକେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ସାହୁକାର ଓ ମାଇନିଂ କମ୍ପାନୀ ଭଡ଼ାଟିଆଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ।

୧୯୯୮ ମସିହା:

ଅଗ୍ରଗାମୀର ୭ ଜଣ କର୍ମୀଙ୍କୁ ଗିରଫ, ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଦ୍ୱାରା 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ବେଆଇନ୍ ଘୋଷଣା ଓ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ବନ୍ଦ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ।

୧୯୯୯ ମସିହା:

ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ 'ୟୁ.ଏନ୍.ଡ଼ି.ପି.'ର ଏକ ବଡ଼ ପ୍ରକଳ୍ପ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ବନ୍ଦ ।

୨୦୦୦ ମସିହା:

ଯୋଜନା କମିଶନ'ଙ୍କ କେବିକେ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ୬ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗବେଷଣା ପ୍ରକଳ୍ପ ଓଡ଼ିଶାର ଯୋଜନା ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କେତେକ ବରିଷ୍ଠ ଅଫିସରଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତ ହେତୁ ବାତିଲ୍ । ମାଇକଞ୍ଚ ଗୁଳିକାଣ୍ଡକୁ ନେଇ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଓ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କୁ ଗିରଫ୍ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶାସନ, ରାଜନୈତିକ ନେତା ଓ ମାଇନିଂ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ହୀନ ଚକ୍ରାନ୍ତ ।

୨୦୦୧ ମସିହା:

'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଭଣ୍ଡୁର କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଉଦ୍ୟମ । ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି/ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ଉଠେଇ ଦେବା ପାଇଁ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଅପପ୍ରଚାର ।

ଅଗ୍ରଗାମୀ ଉପରେ ଯଦି ଏସବୁ ଆକ୍ରମଣ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା, ତେବେ କାଶୀପୁରର ବିକାଶର ଇତିହାସ ଓ ଧାରା ଯେ ବଦଳିଥାଆନ୍ତା, ଏକଥାରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ପରିବେଶରେ ଆଉ ଅଧିକ ହସଫୁଟି ପାରିଥାଆନ୍ତା । ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାଶୀପୁର ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଗତିଶୀଳ କରୁଛି କି ଶିଥିଳ କରିଛି, ଏକଥାକୁ ନେଇ ତର୍କ ହେବାର ଅଛି । ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ରାଜନୈତିକ ସାକ୍ଷରତା, ଯାହାକୁ ଆଧାର କରି 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଏକ ନୂତନ ସମାଜ ଗଢ଼ିବାରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି, ତାହାର ଅନ୍ୟ ଦିଗଟି ହେଉଛି ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର । କାଶୀପୁର ଭଳି ଅଞ୍ଚଳର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏ ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ନିଜର ଦାବି ଜାହିର କରିବେ ଏବଂ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଭୂମିକାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବେ ।

ଅଗ୍ରଗାମୀ ସବୁବେଳେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଆସିଛି ଯେ କେବଳ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ବିକାଶ ହୋଇପାରିବ । କେବଳ ସରକାର ଏକାକୀ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ମଧ୍ୟ ସବୁକିଛି କରିବାକୁ ବାହାସ୍ଫୋଟ ମାରିବା ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସାହୁକାରୀ ଶୋଷଣ ଆଜି କାଶୀପୁରର ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦାୟୀ ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

□□□

କ୍ରିୟାଶୀଳ ଲୋକଶକ୍ତି

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଓ ଗରିବମାନେ ଏକାଠି ହେବେ ଏବଂ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବେ, ଏ ବିଶ୍ୱାସ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସୁଛି । ସେମାନଙ୍କର ନ୍ୟାଯ୍ୟଦାବି ହାସଲ ପାଇଁ, ସମ୍ବଳର ସମବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ତଥା ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଗଭୀର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ, ସକ୍ଷମତା ଓ ନେତୃତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଗ୍ରାମସ୍ତରରେ ଚାଲିଥିବା ସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଆର୍ଥିକ ଦାସତ୍ୱର କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏକ ସଂଘବଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲୋଡ଼ା ହେଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ଯେତିକି ଚିନ୍ତନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ସେତିକି ଲୋକଶକ୍ତିର ପୁଞ୍ଜି ଦରକାର ହେଉଛି । ଗରିବ ନିଜକୁ ଚିହ୍ନିବ, ନିଜ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ମୂଳକାରଣ ଖୋଜିବ ଓ ନିଜେ ସବୁ ଦୂରାବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦାୟୀ ବୋଲି ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରିବ, ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ିଲାଣି । କୁଟୁମ୍ବକୁ ନେଇ ସମାଜ, ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପଞ୍ଚାୟତ ଓ ପଞ୍ଚାୟତକୁ ନେଇ ଶାସନ, ଏ କଥା ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋକେ ବୁଝିଲେଣି । ଯୋଜନାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଗାଁରେ ହିଁ ହେବ, ଏହା ସମ୍ଭବ ହେବାକୁ ଆଉ ବେଶି ଦିନ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଶାସନର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର ପଥ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି ।

ଲୋକଶକ୍ତିକୁ ଉତ୍‌ପ୍ରେରିତ କରାଯାଇ ଗାଁଆରେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ହୋଇପାରିଛି । କେଉଁଠି ମୁଣ୍ଡା (ଜଳଅମଳ ପ୍ରକଳ୍ପ) କରାଯାଇଛି ତ କେଉଁଠି ଗଛ ଲଗାଯାଇଛି । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମୂହିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଆଜି ଲୋକଶକ୍ତି ବଳରେ ଗାଆଁର ଲୋକ ନିଜ କାମମାନ ନେଲେଣି । ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ । ଶୋଷଣ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ସ୍ୱର ଉଠିଲାଣି । ଚେତନା ଶକ୍ତିର ବିକାଶ ହେବା ଫଳରେ ଗାଆଁରେ ଏକ ନୂତନ ପରିବେଶ ଆସୁଛି ଓ ନୈରାଶ୍ୟର ଭାବନା ଦୂର ହେଉଛି । ଏକ କ୍ରିୟାଶୀଳ

ଲୋକଶକ୍ତି ପାଇଁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଚାରୋଟି ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:- ଗ୍ରାମ କମିଟି, ଯୁବକ ସଂଘ, ମହିଳା ସଂଗଠନ ଓ ସମବାୟ ସମିତି ଗଠନ ।

ପାରମ୍ପରିକ ଢ଼ାଞ୍ଚାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ବିକାଶ ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଥମିକ ପଦକ୍ଷେପର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଲା ଅସଲ ଶିକ୍ଷା ।

ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା:

କାଶୀପୁରର ତଥା ଅଧିକାଂଶ ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ସବୁବେଳେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଲାଗି ରହିଛି । ଏହାର କାରଣ ହେଲା ଯେ, ଆଦିବାସୀଙ୍କ ହାତରୁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଚାଷ ଜମି ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଅନେକ ଦିନରୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହୋଇଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀ ଯେଉଁ ପାହାଡ଼ିଆ ଜମିରେ ଚାଷ କରୁଛି, ସେଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉନାହିଁ । ଉତ୍ପାଦିତ ସାମଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଖାଇ ପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ବର୍ଷାଦିନର ଅଭାବବେଳେ ଅଥବା ବିବାହ, ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ପାଇଁ ସେ ସାହୁକାର ଠାରୁ କରଜ ଆଣୁଛି । ଏହି କରଜ ଓ ସୁଧ ମିଶିଗଲେ ସେ ସବୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଋଣ ଶୁଝିବାକୁ ଦେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଋଣର ଭାର କମୁନାହିଁ । ପୁଣି ଅଧିକ ଅଧିକ ଋଣ ଆଣି ସେ ସାହୁକାର ପାଖରେ ଗୋଟି ହଳିଆ ହୋଇ ପଡୁଛି ଓ ସାହୁକାର ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି । ଅଗ୍ରଗାମୀର ପ୍ରଥମ ଲୋକଶିକ୍ଷା ହେଲା ଏହି ବର୍ଷା ସମୟର ଅଭାବକୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ଓ ଉଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ।

ଆଦିବାସୀମାନେ ସଞ୍ଚୟର ଅର୍ଥ ବୁଝିନଥିଲେ । ସାହୁକାର କେମିତି ସବୁ ଋଣ କରଜ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ କରୁଛି, ତାହା ଜାଣି ପାରୁନଥିଲେ । ଋଣ ଲଗାଣରେ କେମିତି ଅନ୍ୟାୟଭାବେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହୁକାରର ସର୍ତ୍ତସବୁ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା, ତାହା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଅଜଣା ରହୁଥିଲେ । କାରଣ ପେଟର ଭୋକ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ସାହୁକାର ବ୍ୟତିତ ଅନ୍ୟ କିଛି ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ନଥିଲା । କୁଟୁମ୍ବ ଏକତ୍ର ହୋଇ ବିଚାର କରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା ଯେ ସମସ୍ତେ କିଛି କିଛି କାମ କଲେ ପାଣ୍ଠି ହେବ । ଏହି ପାଣ୍ଠି ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଏକ ଅନୁଦାନ ଦେବ । ଏ ପାଣ୍ଠି କେବଳ ବର୍ଷାଦିନେ, ଅଭାବବେଳେ ଖୋଲାଯିବ ଓ ଫସଲ ଅମଳ ହେଲେ ସମସ୍ତେ ସୁଧ ସହ ତାକୁ ଫେରସ୍ତ କରିବେ

। ଗାଆଁରେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣି ଗଢ଼ାଯିବା ପରେ ଆଂଶିକଭାବେ ଅଭାବ ଦୂର ହେଲା । ଏହାପରେ ଗାଆଁ ଲୋକେ ପାହାଡ଼ିଆ ଢ଼ିପ ଜମିରେ କେମିତି ଭଲ ଚାଷ କରିହେବ, ସେ କଥା ବିଚାର କଲେ । କେଉଁ ଜମିମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ପାଣି ଆଣି ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଗାଆଁରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ଯେଉଁଠି ଦୁଇବର୍ଷରେ ଥରେ ଚାଷ ହେଉଥିଲା, ସେଠାରେ ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଥର ଫସଲ ହେଲା । ଆଦିବାସୀ ମକା, ମାଣ୍ଡିଆ, କୋଶଳା, କାନ୍ଦୁଲ ଛଡ଼ା ପନିପରିବା ଚାଷ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲା । ଉତ୍ପାଦନ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ିବା ହେତୁ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ଦୂର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ଶିକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନ:

ଲୋକଶକ୍ତିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଓ ତା'ର ଆଧାରକୁ ବିଶାଳ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନ କାଶୀପୁରରେ ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାରିତ ହେଉଛି । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବେଶରେ 'ଅସଲ ଶିକ୍ଷା'କୁ ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷା ଯେ ସାମୁଦାୟିକ ବିକାଶର ମୁଖ୍ୟ ଅଙ୍ଗ, ଏକ ଚେତନାକାରୀ ଜୀବନ ଉଦ୍ରେକ ଶକ୍ତି, ଜଗତ ଜୀବନକୁ ଓ ମଣିଷର ପରିଚୟକୁ ଉନ୍ମେଷିତ କରି ଦେଉଥିବା ଏକ ପାଥେୟ, ଏହା ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ କହିଆସୁଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ନେତୃତ୍ୱ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବେଶକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଶିକ୍ଷାର ମୂଳ କଥାଟିକୁ ବିଚାର କରାଯାଇଛି । ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜୀବନ ଧାରା, ଚଳଣି ଓ ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି । ସେମାନେ ଆଧୁନିକ ତଥାକଥିକ ସଭ୍ୟଜଗତର ରୀତିନୀତିଠାରୁ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରଖିଛନ୍ତି । ସବୁ ଆଦିବାସୀ ପିଲାଙ୍କ ସମାନ କଥା । ଦିନରେ ବାପା, ମା'ଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବେ, ଗାଈ,ଛେଳି ଚରାଇବେ, ସାନ ପିଲାଙ୍କୁ ଖେଳାଇବେ ନଚେତ୍ ସାହୁକାର ଘରେ ଗୋତି ହଳିଆ ହୋଇ ପରିବାରର ଭରଣପୋଷଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ତାଙ୍କ ହାତରେ ସମୟ କାହିଁ ଯେ ସେମାନେ ଦିନ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବେ ? ଦିନ ସ୍କୁଲରେ ଘର ଥିଲେ ଶିକ୍ଷକ ନଥିବେ; ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିଥିବେ; ଶିକ୍ଷକ ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାରୁ ଆସିଥିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଭାଷା ଓ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଆଦିବାସୀ ପିଲା ବୁଝି ପାରୁ ନଥିବେ । ଏଇଥିପାଇଁ ସବୁ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଅଗ୍ରଗାମୀ

ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଶିକ୍ଷାର ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପିଲାଙ୍କୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ କିଛି ସମୟ ମିଳିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଆଁରେ ଜଣେ ଅଧେ ଆଦିବାସୀ ଯୁବକ ମିଳିଯିବେ ଯିଏ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ପାଠ ପଢ଼ିଛି, ଗାଆଁରେ ଗୁରୁ ହେବ ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଛି । ଆଦିବାସୀ ପିଲା ଜାଣିଛି ଯେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଓ ଜ୍ଞାନସୀମା ବଢ଼ିଲେ ସେ ହିସାବ ଜାଣିବ ଓ ସାହସୀ ହେବ; କୁସଂସ୍କାର ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ, ସାହୁକାରୀ ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ । ମଣିଷର ମଣିଷ ପଣିଆ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରିବ । ସେ ଯଦି ପାଠ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ, ସେ ସାହୁକାର ଦ୍ୱାରା ଠକି ହୋଇଯିବ, ସରକାରୀ ଯୋଜନା କଥା ଜାଣିପାରିବ ନାହିଁ, ରାଜନୀତି ଓ ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ । ନିଜର ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଲଢ଼ିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବ ନାହିଁ ।

ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଆଦିବାସୀ ପିଲା ଓ ଶିକ୍ଷକ ଅସଲ ମଣିଷ ହିସାବରେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ନ୍ତୁ, ଏହା ଅଗ୍ରଗାମୀ ଆଶା କରିଛି । ସ୍କୁଲରେ ଆଦିବାସୀ ଭାଷାରେ ପାଠ ପଢ଼ାହେବ, ନାଚ ଗୀତ ହେବ, ଖେଳି ଖେଳି ମଧ୍ୟ ଅନେକ କଥା ଶିଖିହେବ । ସେ ତା'ର ଘର, ଗାଆଁ, ମା', ବାପା, ଭାଇ ଭଉଣୀ, ଜାନୀ ଦିଶାରିଙ୍କୁ ଆପଣାର କରାଇବ । ସେ ରାତି ସ୍କୁଲରୁ ଗାଆଁ, ଘର ଓ ବିକାଶମୁଖୀ ଯୋଜନାମାନଙ୍କୁ ବୁଝିପାରିବ । ସେ ଆଦିବାସୀ ପିଲାଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହ ସହଯୋଗ କରି ଏକ ନୂତନ ସମାଜ ଗଢ଼ିପାରିବ ।

ଅଗ୍ରଗାମୀ ତା'ର ଅନୁଭବ ଓ ଅନୁଶୀଳନରୁ ଏକ ଶିକ୍ଷାନୀତିର ପରିକଳ୍ପନା କରିଛି । ସେ ନୀତିର ତିନୋଟି ଦିଗ ଅଛି ଯଥା; ବିଷୟ ସାମଗ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ବା ଧାରା ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ବା ମୂଲ୍ୟବୋଧ ।

ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାରେ ପାଠ କେତେଦୂର ପଢ଼ାଯାଉଛି,ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର, ଶିକ୍ଷାୟତନ ଓ ଅଭିଭାବକ କେତେ ସେହି ଶିକ୍ଷା ସହିତ ସାମିଲ ହୋଇ ତାର ସୁଫଳ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି– ତାହା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । ଏଠି ଆମେ ଯଦି ପ୍ରଚଳିତ ଧାରାକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରି ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷାମାର୍ଗ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ତେବେ ତାହା କ'ଣ ? ତା'ର ବିଷୟବସ୍ତୁ କ'ଣ ? ଆକାର କି ପ୍ରକାର ? ଆଦିବାସୀ ପିଲାଙ୍କୁ ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଖାତା ବହି, କଲମ, ସିଲଟ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ସହରୀ ସ୍କୁଲ ଗଢ଼ି ଶ୍ରେଣୀ ପରେ ଶ୍ରେଣୀ ଉଠେଇ ଦେଇ ତାକୁ ଆମେ କି

ପ୍ରକାର ମଣିଷ କରି ଗଢ଼ିବା ? ଏ ଶିକ୍ଷା ତା'ର ପାହାଡ଼, ଜଙ୍ଗଲ, ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ଜହ୍ନରାତି, ଗୀତ, ନାଚ, ମନମତାଣିଆଁ ଫୁଲର ଗନ୍ଧରେ ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ଝରଣାର ନାଦ ଶୁଣୁଥିବା କାନ, ଋତୁ ଓ ପ୍ରକୃତିର ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ରୂପ ଦେଖୁଥିବ ? ଆଖିରେ କି ନୂତନ ଭାଷା ଓ ଭାବ ଆଣିଦେବ ? କି ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ତା'ର ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀର ସଞ୍ଚିତ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସଂଜୀବିତ ରଖି ଏକ ନୂତନ ମନୁଷ୍ୟର କଳ୍ପନା କରିବ ଓ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ମାନବ ଜୀବନର ପ୍ରଗତିର ଧାରାକୁ ଆଗେଇ ନେବ ?

ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଛି, ପ୍ରଣାଳୀ ବା ଧାରା । ଯଦି ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରୟୋଗ ନକରି ବିନା ଶିକ୍ଷା ଉପକରଣରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବ ତାହା କି ପ୍ରକାରର ? ନାଚ, ଗୀତ, ଚିତ୍ରାଙ୍କନ, ଗପ, ପରସ୍ପର ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ନା ଅନ୍ୟ କିଛି ପଦ୍ଧତିରେ ?

ତୃତୀୟ ବିଷୟଟି ହେଉଛି, ଶିକ୍ଷାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କିପରି ହେବ ? ସେ ପାଠ ପଢ଼ି ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ହେବ, ହାକିମ ହେବ ନା ତା'ର ପୁରୁଣା ସଂସ୍କୃତିକୁ ଜୀବନ୍ତ ରଖି ଚିନ୍ତା ଓ ଚେତନାରେ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବ ? ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ନୂତନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ଧାରାରେ ଏକ ନୂତନ ଗତିଶୀଳତା, ସର୍ବୋପରି ତା'ର ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ରାଜ୍ୟରେ ନୂତନ ଝଙ୍କାର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବା ଭଳି ଶିକ୍ଷାର ପନ୍ଥା ବାହାର କରାଯିବ । ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେ ନିଜର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସମାଜ ସହିତ ଏକହୋଇ ତା'ର ସଂପ୍ରଦାୟକୁ ଶୋଷଣ ନକରି ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇ, ଗୋତି-ବେଠି ନକରି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଜଣେ ହୋଇ ବଞ୍ଚିପାରିବ । ଏହା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ ।

କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି:

'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଯେଉଁ ଗାଆଁରେ ଏବଂ ଯେଉଁ ପରିସରରେ କାମ କରିଛି, ସେଠାରେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଗ୍ରାମ ସଂଚୟ ହିସାବରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । କିଏ ମାଣ୍ଡିଆ ଧାନ ରଖିଛି ତ କିଏ କଟିଂ, କୋଶଳା ବି ରଖିଛି । କେଉଁ କେଉଁ ଗାଆଁରେ ମହିଳାମାନେ ଓ ରାତି ସ୍କୁଲର ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ମାଣ୍ଡିଆ ପାଣ୍ଠି ରଖିଛନ୍ତି; ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ତାହା ବଣ୍ଟାଯାଉଛି ଏବଂ ସୁଧ ସହ ଫେରସ୍ତ ହେଉଛି । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଅନୁଦାନ ଦେଉଛି । ଏସବୁ ପାଣ୍ଠି କିପରି ଆହୁରି ବିସ୍ତୃତ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ

ପ୍ରକଳ୍ପ, କାଶୀପୁରଙ୍କ ତରଫରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଶସ୍ୟ କିପରି ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ଅଗ୍ରଗାମୀ ତରଫରୁ ସିମେଣ୍ଟ ଓ ବାଉଁଶର ଡ଼ୋଲି ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁଠି ପାଣି ଖୁବ୍ ଅଧିକ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ପାଓ୍ୱାଲ ଡ୍ରମ୍ ଦିଆଯାଇଛି । ପାଣି ଗାଆଁ କମିଟି ଜରିଆରେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଉଛି । ଗାଆଁ ମାନଙ୍କରେ ଏପରି କୁଟୁମ୍ବପାଣି ହେବାରୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆଉ ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ଶୋଷଣର ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲରେ ଆଉ ଆଦିବାସୀମାନେ ପଡ଼ିଯାଉନାହାନ୍ତି । ଏସବୁ ଦେଖି ସାହୁକାରମାନେ କ୍ଷୁବ୍‌ଧ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଗାଆଁ ପାଣି ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ବହୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଗୁଜବ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ ଯେ ଅଗ୍ରଗାମୀ, ସେହି ପାଣି ସବୁକୁ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ନେଇଯିବ । ଏଥିରେ ଆଦିବାସୀ ବିଶ୍ୱାସ ନକରିବାରୁ ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ମିଥ୍ୟା ମକଦ୍ଦମାରେ ପକାଇଛନ୍ତି । ଗାଆଁ ପାଣି ଭାଙ୍ଗି ଦିଅ ବୋଲି ରଣଧ୍ୱନି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗାଆଁ ଭିତରେ ସାହୁକାରମାନେ ନିଜର ଦଲାଲମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ସଚେତନତାର ଦୃଢ଼ତା ଯୋଗୁଁ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣି ରହିଛି ।

ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦାବି:

'ଅଗ୍ରଗାମୀ', କାଶୀପୁରରେ ମଜୁରି ଓ ଶ୍ରମ ଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲା । ଏଥିରେ ଶ୍ରମିକମାନେ ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର କିପରି ଚେତନା ନାହିଁ ଓ ବାଧହୋଇ କେମିତି ନିଜର କଠିନ ଶ୍ରମକୁ ଅତି ଶସ୍ତାରେ ବିନିମୟ କରୁଚନ୍ତି, ତାହା ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ଗୋଟି ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଶିକାର ହୋଇ ଆଦିବାସୀ ଦିନକୁ ଟଙ୍କାଏ ମଜୁରି ମଧ୍ୟ ପାଉ ନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଅଭାବ ଥାଏ ଓ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳା କାମଧନ୍ଦା ପାଇ ନଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସାହୁକାର ଓ ଠିକାଦାରମାନେ ଅତି ଅଳ୍ପ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେଇ ଅନେକ କାମ ଆଦାୟ କରି ନିଅନ୍ତି । ସରକାରୀ ଯୋଜନାରେ କର୍ମଯୋଗାଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଠିକାଦାର ଓ ଦଲାଲମାନେ ସବୁ କଥା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଥିବାରୁ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ମିଳେ ନାହିଁ । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜମି ନଥିବାରୁ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ମଜୁରି ଉପରେ କୌଣସି ଭରସା ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା ଆତ୍ମନିଯୋଜନର ପରିବେଶ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ଗଢ଼ି ଉଠୁନାହିଁ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ

ଅସଂଗଠିତ କୃଷି ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋଷିତ ହେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବାଟ ନାହିଁ ।

ସମୟକ୍ରମେ ଆଦିବାସୀମାନେ ସଚେତନ ହେବା ସହ ସଂଗଠନ ବଢ଼ିବାରୁ ସେମାନେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦାବି କଲେ । ଗୋତି ଶ୍ରମିକମାନେ ଠିକାଦାର, ଜମିଦାର ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ବାଟ ଖୋଜିଲେ । ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ନପାଇଲେ ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଲେ । ଏହିଭଳି ଅଭିଯୋଗମାନଙ୍କର ଏକ ତାଲିକା କଲେ ଜଣାପଡିବ ଯେ, ଆଦିବାସୀମାନେ ଯେପରି ଆଉ ନୀରବରେ ଶୋଷିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ଏବଂ ଏବେ ମଧ ଚାହଉଁ ନାହାନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସରକାରଙ୍କ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ହାର ବଢ଼ିବା ଦେଖି 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ଏହାର ପ୍ରଚାର ବ୍ୟାପକ କରିଛି । ଆଦିବାସୀମାନେ ନ୍ୟାୟ ଦାବି ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ତତ୍‌କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପଦକ୍ଷେପ ଫଳରେ ଗାଆଁର ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ୧୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବକେୟା ମଜୁରି ପାଇଥିଲେ । ସଙ୍ଗଠନର ପରିପ୍ରକାଶ ହେଉଛି ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇଁ ଦାବି । ବିଶେଷ କରି ମହିଳାମାନେ ଠିକାଦାରର ଦାଦାଗିରିକୁ ଆଉ ଡରୁ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ମିଳୁଛି, ତାହା ନୁହେଁ । ଠିକାଦାର, ଜମିଦାର ଏପରିକି ଅନେକ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ବାରମ୍ବାର କହି ଆସୁଛନ୍ତି ଯେ, ଆଦିବାସୀମାନେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଏହା ଯେ,ଆଦିବାସୀମାନେ ମଜୁରି ବିନିମୟରେ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରମ ଦେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଠିକାଦାର ଓ ଜମିଦାର ଗୋଷ୍ଠୀ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଦେବାରେ ଆଦୌ ସହମତ ହେଉନାହାନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷଭାବେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଭୂମିକାକୁ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରମର ଚାହିଦା ନଥିବାରୁ ସେମାନେ ସହଜରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଡ଼ରାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ ଯିଏ ଠିକାଦାର, ସେ ଜମିଦାର ଓ ନେତା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ଆଇନ୍ ବାରମ୍ବାର ଭଙ୍ଗ କଲେ ବି ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିପାରି ନାହାଁନ୍ତି । ଯେଉଁ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇଁ ଦାବି ହୋଇଛି, ସେହି ଗାଆଁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଠିକାଦାରମାନେ ଆକ୍ରୋଶ ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ

ହଇରାଣ କରିବାକୁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଚାଲିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଏକତ୍ରିତ ଶକ୍ତି ଓ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନର ରୂପ ନେବ, ଏହା ଜଳଜଳ ଦିଶୁଛି ।

ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା:

ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସରକାର ରିହାତି ଦରରେ ଚାଉଳ ଆଦି ଆବଶ୍ୟକ ଖାଉଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଖାଉଟି ଦ୍ରବ୍ୟ କଳାବଜାରରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିଲା । ଡ଼ିଲରମାନେ ଲାଭଖୋର ମନୋବୃତ୍ତି ନେଇ ସବୁ ଜିନିଷ କାଶୀପୁରକୁ ବୋହି ନେଉଥିଲେ । ଡ଼ିଲରମାନେ ଦୁର୍ଗମ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଖାଉଟି ସାମଗ୍ରୀର ପରିବହନ ପାଇଁ କେବେହେଲେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଇ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିଜ ନିଜ ହାତକୁ ନେବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରଗାମୀ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଲା । କେତୋଟି ଗାଁର ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନମାନେ ବସି ସଭା କଲେ । ସେହି ସଭାରେ କାହା ନାମରେ ଡ଼ିଲରସିପ୍ ନିଆଯିବ ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଏକ ପରିଚାଳନା କମିଟି ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ାଗଲା ପରିବାର ପ୍ରତି କେତେ ଚାନ୍ଦା ପଡ଼ିବ ତାହା ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । ପାଣ୍ଠି ଉଠି ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଏକ ଜମା ଖାତାରେ ଦୁଇ, ତିନିଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମରେ ରଖାଗଲା । ଏହାପରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ମିଶି ବି.ଡ଼ି.ଓ., ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଧାୟକଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଦରକାର ହେଉଥିଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ', ପଛରେ ଥାଇ ପରିବହନ ପାଇଁ ଟ୍ରାକ୍ଟର ଅଥବା ପରିଚାଳନା ସହଯୋଗ ଦେଲା । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଡ଼ିଲରସିପ୍ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଏହିସବୁ ପଦକ୍ଷେପ ଫଳରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ଟି ଗ୍ରାମରେ ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲୋକମାନେ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇ ସୁଚାରୁ ରୂପେ ପରିଚାଳନା କଲେ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପର୍କିତ ସରକାରଙ୍କ ନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେତୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ହାତରୁ ସାଧାରଣ ବଣ୍ଟନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲିଗଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସଂପାଦିତ ହେଉଛି ।

ଗ୍ରାମ କମିଟି ଓ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ସବୁର ରୂପାୟନ:

ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ, ଜନ ସହଯୋଗରେ ଗ୍ରାମ କମିଟି ଜରିଆରେ ସମ୍ପାଦନ କରାଯିବ ବୋଲି, ନୀତି

ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ଠିକାଦାର ଓ ସାହୁକାରମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସରଳତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ, ଖାଲି କାଗଜରେ ଟିପ ଚିହ୍ନ ଆଣୁଥିଲେ । ଏହାକୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସମ୍ମତି ବୋଲି କହି ସବୁକାମ ନେଇଯାଉଥିଲେ । ଫଳତଃ, କାମ ହେଉନଥିଲା । ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ ମଜୁରି ମିଳୁ ନଥିଲା, ଦୁର୍ନୀତି ବଢୁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଆଦିବାସୀମାନେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ, ସବୁ ଯୋଜନା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆସିଛି ଏବଂ ଗ୍ରାମ କମିଟି ଜରିଆରେ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ; ସେମାନେ ସବୁ ସଂଘବଦ୍ଧ ଭାବରେ କାମ ନେବାକୁ ଦାବି କଲେ । ସରକାରୀ କଳ ସହ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଢ଼େଇ ବି ହେଲା । ତଳିଆ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେଉଁ ଅଂଶ ଠକି ନେଉଥିଲେ ତାହା ଆଉ ସେମାନେ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରାମ କମିଟି ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ କାମସବୁ ହାତକୁ ନେଲେ ଏବଂ ସୁଚାରୁରୂପେ ସେ କାମଗୁଡ଼ିକୁ କରାଇଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବାଟମାରଣା ବନ୍ଦ ହେଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ ଗାଆଁ କମିଟି ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଡ୍ରାଫ୍ଟ ଜରିଆରେ ନିଜର ପାଉଣା ପାଇଲେ । ଏହା ସବୁ ଆଡ଼େ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲା । "ନିଜ ପାଇଁ ନିଜ କାମ" ରଣଧ୍ୱନି ଚାରିଦିଗରୁ ଗୁଞ୍ଜରିତ ହେଲା । ଯେଉଁ ଗାଁ କମିଟି ଗୋଟିଏ କାମ ନେଇ ଠିକ୍ ପରିଚାଳନା କରିପାରିଲା, ସେ ଆହୁରି ଯୋଜନାଭୁକ୍ତ କାମ କରିବାକୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ପାଇଲା । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଠିକାଦାର ସାହୁକାରମାନେ ଗାଆଁ କମିଟି କାମ ସବୁକୁ ଭଣ୍ଡୁର କରିବା ପାଇଁ ଅପଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କୁତ୍ସାରଟନା ମଧ୍ୟ କଲେ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଂସାତ୍ମକ ପନ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଠିକାଦାର, ସାହୁକାରମାନେ କରୁଥିବା କାମଗୁଡ଼ିକଠାରୁ, ଗ୍ରାମ କମିଟି କରୁଥିବା କାମଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଗୁଣରେ ଭଲ ହେଉଥିବାରୁ, ବ୍ୟାପକଭାବେ ଗାଆଁ କମିଟିକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯିବାକୁ ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା । ତେଣୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଆଦିବାସୀ ଯୋଜନାମାନଙ୍କରେ ଠିକାଦାରମାନଙ୍କୁ ପୂରାପୂରି ଏଡ଼ାଇଦେଇ, ଗ୍ରାମ କମିଟି ଜରିଆରେ କାମ କରିବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ନିଶା ନିବାରଣ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ପଦକ୍ଷେପ:

କାଶୀପୁର ଭଳି ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଦ୍ୟପାନ ଏକ ମହାମାରୀ ଭଳି ଦେଖା ଦେଇଛି । ଆଦିବାସୀ ଯାହା ଆୟ କରୁଛି, ତାହାର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ମଦ୍ୟପାନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛି । ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ହେଲେ, ବିବାହ ବା ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ

ଏକାଠି ହେଲେ ପ୍ରଥମ କାମ ହେଉଛି ମଦ୍ୟପାନ । ଆଗେ ଆଦିବାସୀ ଅଳପ ମଦ ପିଉଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ମାଣ୍ଡିଆ ବା ମହୁଲରୁ ମଦ ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସରକାରଙ୍କ ଅବକାରୀ ନୀତି ଫଳରେ ଭାଟି ମଦର ବହୁଳ ପ୍ରଚଳନ ହେଲା । ଏହାଛଡ଼ା ସାହୁକାରମାନେ ମଦ ଜରିଆରେ ସହଜରେ ଆଦିବାସୀର ଜୀବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ଏହା କହିବା ଅଦରକାରୀ ଯେ, ମଦ ଭାଟି ସବୁ ଅଣ-ଆଦିବାସୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ହିଁ ରହି ଆସିଛି ।

ଆଦିବାସୀ ପୁରୁଷ ବେଶି ମଦ ପିଇଲେ, ପୁରୁଷତ୍ୱ ଜାହିର କରିପାରିବ ବୋଲି ଏଠାରେ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଏହାର ଶିକାର ହେଉଛି । ଘର ତଥା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳିବାର ଦାୟିତ୍ୱ, ଆଦିବାସୀ ମା' ନେଇ ଆସୁଛି ଓ ଅନେକ କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଛି । ତେଣୁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ମଦ୍ୟପାନଜନିତ ଆର୍ଥିକ ଓ ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ ବୁଝାଇଲା । ଏଥିପାଇଁ କଣ୍ଢେଇ ନୃତ୍ୟ, ନାଚ,ଗୀତ ଆଦି ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ କରାଗଲା । ଆଦିବାସୀ ମା' ମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏହି କୁଅଭ୍ୟାସର ପରିଣତି ଜାଣିପାରି ଏହା ବିରୋଧରେ ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ ସଭା କଲେ । ମଦ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚାପ ପକାଇଲେ । ବିଶେଷ କରି ମଦ ରାନ୍ଧୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେଲେ । ଏଥିରେ ଯଦି କିଛି ଫଳ ନହେଲା, ମଦ ହାଣ୍ଡି ସବୁ ଗାଆଁ ମଝିରେ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ । ମଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରବଳ ହେଲା । ଏଥିରେ ଶୁଣ୍ଡି ସାହୁକାରମାନେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହେଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ପୁଲିସ୍ କେଶ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁଲିସ୍ ମଦ ବେପାରିଙ୍କଠାରୁ ଲାଞ୍ଚ ଖାଇ ନୀରବ ରହିବା ସାଧାରଣ ଘଟଣା ଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ମଦୁଆ ଓ ନିଶାଖୋର ଥିଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମା' ମାନଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ମହିଳାମାନେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ମଦ ବେପାର ବନ୍ଦ ନହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାକୁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କର ଅବକାରୀ ନୀତି ମଦ ଦୋକାନ ଖୋଲିବା ସପକ୍ଷରେ ଥିବାରୁ ତାହା ବିରୋଧରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଛନ୍ତି ।

ସାଧାରଣ ଗ୍ରାମ ସମ୍ବଳ, ଜମିହୀନଙ୍କୁ ଜମି ବଣ୍ଟନ ଓ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ:

ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁ ମାନଙ୍କରେ ଜମି, ଜଙ୍ଗଲ, ଜଳସ୍ରୋତ ଆଦି ସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଇନଗତ କଟକଣା ଥିବାରୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ

ବ୍ୟବହାର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ଦଣ୍ଡ ପାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବସ୍ତୁତଃ ଆଦିବାସୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଅନୁଭବ କଲେଣି । ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଗାଆଁ କମିଟିକୁ କ୍ଷମତା ଦିଆଯିବାର ନୀତିଗତଭାବେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି । ବଳକା ଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଜମିହୀନ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ଜମି ମିଳୁ ବୋଲି, ସବୁବେଳେ ଦାବି କରି ଆସୁଛି । ଜମି ମିଳିଲେ ସେ ନିଜକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଥଇଥାନ କରିପାରିବ ବୋଲି ମଧ ବିଶ୍ୱାସ କରିଆସିଛି । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଜମିଗୁଡ଼ିକ ବଳକା ଅଛି ଅଥବା ସର୍ଭେ ହୋଇନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜମିହୀନଙ୍କ ମଧରେ ବଣ୍ଟନ କରିବା ପାଇଁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ତରଫରୁ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ତତ୍‌କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଫଳରେ ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ ଜମିସବୁକୁ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଜଙ୍ଗଲ କରାଯାଇ ବଣ୍ଟନ କରାଯିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସଭା କରି ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଉପାୟରେ, ଗାଆଁରେ ବଳକା ଓ ସର୍ଭେ ହୋଇନଥିବା ଡ଼ଙ୍ଗର ଜମି ପ୍ରଥମେ ଜମିହୀନମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବ ବୋଲି, ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଏହି ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ, ଜମିହୀନ ଆଦିବାସୀ ପରିବାର ଜମି ପାଇଲେ ଓ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଜଙ୍ଗଲ ଜରିଆରେ ଦୀର୍ଘ ମିଆଦି ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଲେ ।

ଆଦିବାସୀ ଜନତା ଏକାଠି ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରଛି । ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ତଥା ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଏହା ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଉପାୟ ବୋଲି ହୃଦବୋଧ ହୋଇଛି । ଜମି ଓ ଜଙ୍ଗଲ ମିଳିଲେ ଆଦିବାସୀ ତା'ର ହଜିଯାଇଥିବା ସ୍ୱାଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଥରେ ଫେରିପାଇପାରିବ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ନୂତନ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବ ବୋଲି ଆଶା ଅଛି । ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ ସରକାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧନୀକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ବିଭିନ୍ନ ବାଣିଜ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଚାଷ କରିବାକୁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏବେକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆଦିବାସୀ ନିଜର ହିତ ପାଇଁ ଯାହା ଉପାଦେୟ ତାହା ଦାବି କରୁଛି ।

ଲୋକଶକ୍ତି ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଢ଼ାଞ୍ଚାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ:

ଅଗ୍ରଗାମୀ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ତଥା ଗତ କେତେ ବର୍ଷର ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ଜାଣିପାରିଛି ଯେ, ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଏକ ରାଜନୈତିକ ସଂକଳ୍ପବୋଧର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଆଦିବାସୀ ସେ କଥା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଅଜଣା ରହୁଛି । ଶିକ୍ଷା ଓ ଚିନ୍ତନ,ନେତୃତ୍ୱ ଓ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଉଦ୍ୟମ ଜରିଆରେ ହିଁ ଆଦିବାସୀ ନିଜର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି, ଏକତା ଓ ସହଯୋଗ, ଆଶା ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିପାରିବ । ‘ଅଗ୍ରଗାମୀ’ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିଛି ଯେ, ଲୋକ ଶିକ୍ଷା, ଲୋକ ସଂଗଠନ ଓ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଯାହା କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ଯୋଜନା ହିସାବରେ ‘ଅଗ୍ରଗାମୀ’ ଗାଆଁରେ ଗାଆଁରେ ଯୁବକ ସଂଘ, ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଓ ସମବାୟ ସମିତି ଗଢ଼ିବାରେ ଯଥାଯଥ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସୁଅଛି । ଏହାର ଫଳାଫଳ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅନେକ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

□□□

ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି: କ୍ଷୁଧାରୁ ମୁକ୍ତି ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ଶକ୍ତି

୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଓ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ସାରା ଦେଶରେ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା କାଶୀପୁରରେ ଘଟିଥିବା ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ସାରା ବିଶ୍ୱର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା । ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସମସ୍ତେ ପଚାରିଛନ୍ତି ଯେ, ଦେଶରେ ଏତେ ଖ୍ୟଦ୍ୟଶସ୍ୟ ମହଜୁଦ୍ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି କିଛି ଲୋକ ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି ଏବଂ କାହିଁକି ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତାର ଅବକ୍ଷୟ ହେଉଛି । ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ନୀତିନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥିବା ବିଶାରଦମାନେ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ।

ସରକାର, ବିଶ୍ୱ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଜନା ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନମାନେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁରେ ଗଭୀର ଉଦ୍‌ବେଗ ପ୍ରକାଶ କରି ଏଭଳି ଦୁରାବସ୍ଥାର ଯେମିତି ପୁନରାବୃତ୍ତି ନହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ବିଶିଷ୍ଟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଡକ୍ଟର ଏମ୍.ଏସ୍. ସ୍ୱାମୀନାଥନ୍ ଯିଏକି ଆମ ଦେଶର ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ ଆଣିବାରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଆଲୋଚନାଚକ୍ର ଆୟୋଜିତ ହୋଇଛି । 'ଦି ଫୁଡ୍ ଇନ୍‌ସିକ୍ୟୁରିଟି ଆଟ୍‌ଲାସ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ବୋଲି ଏକ ପୁସ୍ତିକା ମଧ୍ୟ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯେ ଦେଶର ଦରିଦ୍ରତମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ମିଳିବ । ଭାରତ ସରକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ଲକ୍ଷ ଚଉଦ ହଜାରଟି ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁରେ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ ।

କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ଓ ବାସ୍ତବ ସୁଫଳ ଭିତରେ କେତେ ସମ୍ପର୍କ ରହିବ, ତାହା ସମୟ କ୍ରମେ ଜଣାପଡ଼ିବ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଶସ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରମାନଙ୍କରୁ ଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବେ । ପ୍ରତି ଗାଆଁରେ ପରିବାର ପିଛା ଦୁଇ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ହିସାବରେ ଖାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରଖାଯିବ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ସର୍ଭେ ହୋଇଛି । ଟ୍ରାଇଫେଡ୍ ଜରିଆରେ ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଶସ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ କରାଯାଇଥିଲା , ତାହାର ଫଳାଫଳ ଓ ପ୍ରଭାବ ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହଜନକ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାଯାଇଛି । ଏଣୁ ଏବେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠିର ଢ଼ାଞ୍ଚା ଓ ପରିଚାଳନାରେ କେତେକ ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ, କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ପାଇଁ ଏକ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି ।

ବିଶ୍ୱଖାଦ୍ୟ ଯୋଜନା ଓ ଏମ୍.ଏସ୍. ସ୍ୱାମୀନାଥନ୍ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଦେଶସାରା ଯେଉଁ ସାମୂହିକ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି / କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି କରାଯାଇଛି, ତାହାର ଏକ ସମ୍ୟକ୍ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇଛି । ଦେଶର କେତେକ ପଛୁଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ସୃଷ୍ଟି କରି ଅନାହାର ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବିରୋଧରେ ଲଢ଼େଇ କରି, ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ କାମ କରାଯିବାର ଉଦାହରଣ ଦେଇଛନ୍ତି । କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ସୃଷ୍ଟି କରି କେତେ ଗାଆଁରେ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି, ପୋଷଣର ସ୍ତର ବଢ଼ାଯାଇଛି, ଜମିର ଉର୍ବର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଯାଇଛି ଏବଂ ଏପରକି ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ କରାଯାଇଛି । ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠିକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ଅନେକ ଗାଆଁରେ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବହୁଗୁଣରେ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିଛି । ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷମତା ଓ ଚିରସ୍ଥାୟୀତା ବୃଦ୍ଧିପାଇଛି ।

କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିର ପୃଷ୍ଠଭୂମି:

ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ଗଠନ ନୂଆ ନୁହେଁ । ଏଇ ପାଣ୍ଠି ପ୍ରାୟ ସବୁ ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ଆଗରୁ ରହିଆସିଥିଲା । ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସାମୂହିକ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠିକୁ ସେମାନେ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ବୋଲି କହନ୍ତି, କାରଣ ଏହା ଗାଆଁର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ଏଥିରେ ସାରା କୁଟୁମ୍ବର ଅଧିକାର ରହିଛି । ଗାଆଁରେ ଦେଖା ଦେଉଥିବା ଘଟଣା-ଦୁର୍ଘଟଣା ସମୟରେ ସଞ୍ଚିତ ପାଣ୍ଠିକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମିଳିତ ଭାବରେ କିଛି କିଛି ବଳକା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖି ଆସିଥାଆନ୍ତି । ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ଲୋକମାନଙ୍କର ଏପରି ଉଦ୍ୟମକୁ, ଗାଆଁ ଭିତରେ ଥିବା ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ଲୋକମାନଙ୍କ

ଦ୍ୱାରା ବିରୋଧ କରାଯିବା ଫଳରେ, ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ସାଇତି ରଖିବାରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ପୃହା ଧୀରେ ଧୀରେ କମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ବିରୋଧାଭାବ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ତତ୍‌କାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରିଦେଲା ଓ ଆଦିବାସୀମାନେ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଶକ୍ତିହୀନ ହୋଇ ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେଲେ । ବସ୍ତୁତଃ କାଳକ୍ରମେ ଏପରି ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଓ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତାର ବାସ୍ତବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ତଥାକଥିତ ଗ୍ରେନ୍‌ଗୋଲା ନୁହେଁ । ଗ୍ରେନ୍‌ଗୋଲା ଆଜି ବ୍ୟର୍ଥତାର ଇତିହାସ ହୋଇପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ବା କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ଆଶାର ଆଲୋକ ଆଣିଦେଇଛି ।

ଏକଥା କେତେ ଯୁଗରୁ ଘଟିଆସୁଥିଲା । ଅଗ୍ରଗାମୀ ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲା ଯେ ଅମଳ ସମୟରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ମହଜୁଦ୍ ହୋଇ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ବର୍ଷାମାସ ବେଳକୁ ଅନାହାର ଭଳି ସମସ୍ୟା କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ଦେଖାଦେଉଛି । କାରଣ ସେ ସମୟବେଳକୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ସବୁ ଖାଇବାରେ ଶେଷ ହୋଇଛି ଅଥବା ସାହୁକାରକୁ ଋଣ ଶୁଝିବା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଛି । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟ ବେଳକୁ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ମଧ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଏ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁରେ କାମଧନ୍ଦା ମିଳେନାହିଁ । ବର୍ଷା ଦିନରାତି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଏପରିକି ଜଙ୍ଗଲରେ କନ୍ଦା,ଶାଗ ଖୋଜିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଓ ଅନାହାର ଛଡା

ଆଉ କ'ଣ ବାଟ ଥାଏ ସେତେବେଳେ ? କେତେକ ବର୍ଷ ଆମ୍ବଟାକୁଆ ଓ ତେନ୍ତୁଳି ମଞ୍ଜି ମଧ୍ୟ ମିଳେନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନ ସରେ । ଏହି ସମୟକୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟାସଂକଟ ସମୟ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଏକ ସମୟକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ମନେକରି ସ୍ଥାନୀୟ ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଦିବାସୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଋଣଯନ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧିଦିଅନ୍ତି । ଅଭାବ ଅନଟନ ଯୋଗୁଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଦୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ତେଣୁ ସାହୁକାରମାନେ ଆମାନୁଷିକ ଭାବେ ଋଣ ସର୍ତ୍ତ ଲାଗୁ କରନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରତିରୋଧ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ ଅମଳ ପରେ ପରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାହା ବଳକା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ରହେ, ସେସବୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଏ । ବିଶେଷ କରି ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ବେପାର ବଣିଜ ଆରମ୍ଭ କରି ଶସ୍ତା ଖାଉଟି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ବିକ୍ରି କରି, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅଭାବ ଓ ଅନାହାର ଯୋଗୁଁ ଜମି,ସୁନା, ଫଳନ୍ତି ଗଛ ଓ ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବନ୍ଧକ ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହିଭଳି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଗାଁରେ ଅନେକ ଦିନ ଧରି ଆଲୋଚନା ହେଲା ପରେ, ପୁନର୍ବାର ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି ଗଠନର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଥିଲା । ୧୯୮୧ ମସିହାରେ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲୁ ଯେ ଫସଲ ଅମଳ ପରେ ପରେ, ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ସବୁ ମହଜୁଦ୍ ହୋଇ ରହିଛି, ସେଥିରୁ କୁଟୁମ୍ବରେ କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରି ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରାଯାଉ ।

ଜମିର ମାଲିକାନାସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ନଜର ନଦେଇ ଆଦିବାସୀମାନେ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଚାଷ କରି ଥାଆନ୍ତି । ଉପଲବ୍ଧ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବଣ୍ଟନ ହୋଇଥାଏ । କେଉଁ ସମ୍ବଳକୁ ସେମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ଏବଂ କାହାକୁ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବେ, ତାହା କୁଟୁମ୍ବରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ଗାଁର ଜାନୀ ଦେବ ଜମି ଓ ଦେବତା ଡଙ୍ଗରରେ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାଆନ୍ତି । ଏଥିରେ ଯିଏ କୋଡ଼ି-କୋଦାଳ ବା ହଳ କରିବ ସେ ଦେବତାର କୋପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଏଭଳି ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ଏବଂ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ କୁଟୁମ୍ବରେ ବ୍ୟବହାର ହେଉଛି ।

କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିର ପରିଚାଳନା:

ଶସ୍ୟର ବ୍ୟବହାର, ପାଣ୍ଠି କମିଟି ମନୋନୟନ ତଥା କାହା ଘରେ ପାଣ୍ଠି ରହିବ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରସଙ୍ଗ ମିଳିତ ଭାବେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ; କାରଣ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମହିଳାମାନେ ଅଧିକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଣ୍ଠି କମିଟିରେ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳା ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ପାଣ୍ଠିର କାଗଜପତ୍ର ଗାଆଁରେ ପରିଚାଳନା ହେବ । ଗାଆଁର ମିଟିଂ ପରେ ପାଣ୍ଠି ବଣ୍ଟନ କରାଯିବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତେ ଜାଣିପାରିବେ କିଏ କେତେ ନେଲା, କିଏ ଶୁଝିଲା, କିଏ ଶୁଝିଲା ନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି । ସଫଳ ପରିଚାଳନାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ ହେଉଛି ଯେ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିକୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା; ଅର୍ଥାତ୍ ଅନାହାର ଓ ଅନଟନ ସମୟରେ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିର ଶସ୍ୟକୁ କେବଳ ବାଣ୍ଟିବା । କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିରେ କେଉଁ ହାରର ସୁଧ ଦିଆଯିବ, ତାହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ସାରା ଗାଆଁ ଉପରେ । ସାହୁକାରୀ ଋଣଠାରୁ ଏହା ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ନିଜ ପାଇଁ ନିଜେ ଏହା ଗଠନ କରିଥିବାରୁ ସୁଧ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା କଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ ।

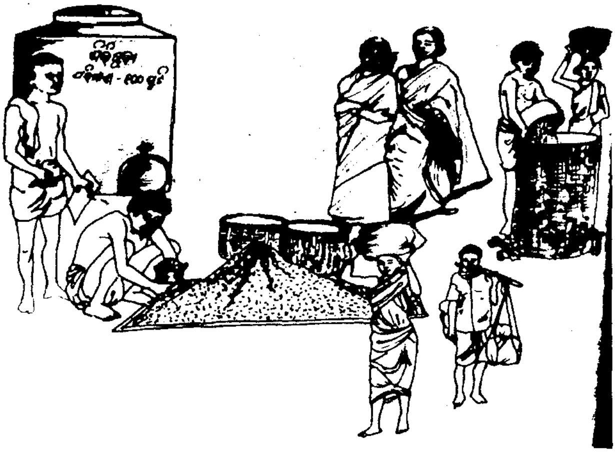

ସଫଳ ଉଦାହରଣ:

ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରାଯାଇଛି । କାଶୀପୁର ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଶିରିଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମ, ମାଣ୍ଡିବିଶି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ହଳିଆସାହି, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଦୁର୍‌ଖାଲ୍ ଗ୍ରାମରେ ମଜବୁତ୍ ତଥା ସ୍ଥାୟୀ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ଗଠନ

ହୋଇପାରିଛି । ଯଦି ବର୍ଷେ କିମ୍ବା ଦୁଇବର୍ଷ ଶସ୍ୟହାନି ହୁଏ, ତେବେ ବି ସେମାନେ ଅନାହାର ଭଳି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ ନାହିଁ । ଦୁର୍‌ଖାଲ୍ ଗ୍ରାମବାସୀ ପାଣ୍ଠିର ଆୟରୁ ଏକ ଛୋଟ ପାଣିମୁଣ୍ଡା ତିଆରି କରି, ସେଥିରୁ ଜମିକୁ ପାଣି ମଡ଼ାଇ ଚାଷ କରୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ପାଦନର ବୃଦ୍ଧି ହେତୁ ସେମାନେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ପାଣ୍ଠିରେ ପ୍ରଚୁର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ମହଜୁଦ୍ କରି ରଖିପାରୁଛନ୍ତି ।

ସବୁଠୁ ସଫଳ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ହଳିଆ ସାହି । ଏହା ମାଣ୍ଡିବିଶି ଗ୍ରାମର ଏକ ପଡ଼ା ଅଟେ । ଏହି ପଡ଼ାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ସ୍ଥାନୀୟ ଜମିଦାର ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଘରେ ଗୋତି ଥିଲେ । ଏହି ପଡ଼ାରେ ଥିବା ୧୬ ଗୋଟି ପରିବାର ନିଜର ଘରବାଡ଼ି ଜମି ଉପରେ ମାଲିକାନାସତ୍ତ୍ୱ ଦାବି କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ୧୯୯୨ ମସିହାରେ ସରକାରଙ୍କ ଗୋତି ଥଇଥାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଏହି ଗାଆଁ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ପ୍ରଥମେ ଏହି ପଡ଼ାରେ ଅଣାନୁଷ୍ଠାନିକ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଆରମ୍ଭ କଲା । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଛେଳି ଚାଷ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ବାର୍ଷିକ ୩୦ ଟଙ୍କା ପାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ଦୈନିକ ତତ୍‌କାଳୀନ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ୬ ଟଙ୍କା ପାଇବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲେ । ଲୋକମାନେ ସେଥିରୁ କିଛି କିଛି ସଞ୍ଚୟ କଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଡଙ୍ଗରରେ ପୋଡ଼ୁଚାଷ କରି ଯେଉଁ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କଲେ, ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ସଞ୍ଚୟ କଲେ । ସଞ୍ଚୟ ବଳରେ ସେମାନେ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜମିଦାର ଠାରୁ ଏକ ପ୍ଲଟ୍ କିଣିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହେଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କର ଘରବାଡ଼ି ସମେତ ଚାଷଜମି ରହିଛି । ଅଧିକ ସଞ୍ଚୟ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ୭.୫ ଏକର ଚାଷ ଜମି କିଣି ପାରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ପଡ଼ାଗାଆଁରେ ୧୦୦ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠିରେ ରହିଛି । ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ମଧ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଋଣ ଆକାରରେ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏ ଗାଆଁରେ ମହିଳାମାନେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବା ସହଜ ହୋଇଛି । ତଥାପି ପାଣ୍ଠି ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ସଫଳ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ପ୍ରକ୍ରିୟା ସ୍ଥାନୀୟ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିରୋଧରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । କାରଣ ପାଣ୍ଠି ସାହୁକାରମାନଙ୍କର ସହଜ ଆୟର ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଏହାର ଏକ ଉଦାହରଣ ପୋଡ଼ାବନ୍ଧ ଗାଆଁ । ପୋଡ଼ାବନ୍ଧ ଗାଆଁରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ସହାୟତାରେ ପାଣିମୁଣ୍ଡା କରାଯାଇ ଭଲ ଚାଷ ହେଲା । ଉତ୍ପାଦିତ ଫସଲରୁ ସଞ୍ଚୟ କରାଯାଇ ପାଣ୍ଠି ଗଠନ

କରାଗଲା, କିନ୍ତୁ ଅଣଆଦିବାସୀ ସାହୁକାରଙ୍କ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ପାଣ୍ଠି ସମୟକ୍ରମେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଗଲା । ଭୂ-ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଆଇନ୍ ବଳରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ଆଦିବାସୀମାନେ ପାଇଥିବା ୧୦ ଏକର ଚାଷ ଜମି ସମୟକ୍ରମେ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିବାର ପାଖକୁ ବେନାମୀ ଖର୍ଦ୍ଦି ବିକ୍ରି ସୂତ୍ରରେ ଚାଲିଯାଇଛି ।

'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ସଞ୍ଚୟର ଏକ ବିକଳ୍ପ ରଣକୌଶଳକୁ ବିକାଶ କରିପାରିଛନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୀକୃତିଲାଭ କରିଛି । ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ୟୁନିସେଫ୍, ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍ ଓ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଦଶମନ୍ତପୁର ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରଗାମୀକୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଉକ୍ତ ଦୁଇ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ୭୦୦ଟି ଗ୍ରାମରେ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରାଗଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ସହାୟତା ମିଳିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଥିରୁ ୫୦୦ ଟି ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ସଫଳତାର ସହ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଅନ୍ୟ ୨୦୦ଟି କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ସ୍ଥାନୀୟ ସାହୁକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିରୋଧର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି ।

ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ

□□□

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ:

‘ପିଲାଖୋଜ’ କଥା

ପେଣ୍ଡପସ୍‌କା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ ଅଛି । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ କଲ୍ୟାଣସିଂପୁର ବ୍ଲକରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଗାଆଁ ନିକଟରେ ଥିବା ବୁଢ଼ାରଜା ଡଙ୍ଗର ଉପରେ ବୁଢ଼ାରଜା ଦେବତା ପୂଜା ପାଏ । କାହିଁ କୋଉ ଯୁଗର କଥା । ବୁଢ଼ାରଜା ଦେବତା ତା’ ଝିଅକୁ ଝିରିଗାଆଁର ଦେବତାଙ୍କ ପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ବାହା ଦେଇଥିଲା । କୌଣସି କାରଣରୁ ଥରେ ଝିଅ-ଜ୍ୱାଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଝଗଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ତା’ପରେ ବୁଢ଼ାରଜାର ଝିଅ ତା’ ବାପଘରକୁ ପଳାଇଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାରଜା ଏକଥା ଠିକ୍ ହେଲାନାହିଁ ବୋଲି ଭାବିଲା । ଦିନେ ଝିଅ ମନରୁ ସେଇ ଝଗଡ଼ା କଥା ପାଶୋର ଯିବା ପରେ ସୁଯୋଗ ଦେଖି ତାକୁ ତା’ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ କହିଲା । ଏଇଆ ବି କହିଲା ଯେ ତୁ ଏଥର ଅଚିନ୍ତାରେ ଯା’। ମୁଁ ତୋତେ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ପୁଟୁଳି ଦେବି ଯେ, ଯଦି ଜ୍ୱାଇଁ ଏଥର ଆଗଭଳି ତୋ’ ସାଙ୍ଗରେ ଝଗଡ଼ା କରେ, ତେବେ ତୁ ତା’କୁ ଖୋଲିଦେବୁ ।

ଏହା ଶୁଣି ବୁଢ଼ାରଜାର ଝିଅ ଖୁସି ହେଲା । ତା’ ପରଦିନ ହିଁ ସେ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବ ବୋଲି ବାପାକୁ କହିଲା । ଘରୁ ବାହାରିବା ବେଳେ ବୁଢ଼ାରଜା ତା’ ଝିଅକୁ ସେଇ ପୁଟୁଳିଟା ଦେଲା ।

ବାଟରେ ଆସିବା ବେଳେ ‘ଟମକ’ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଗୋଡ଼ିବାଲି ଗାଆଁ) ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଜାଗାଦେଇ ତା’ ଶାଶୁଘରକୁ ଆସିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ବୁଢ଼ାରଜାର ଝିଅର ଛୋଟ ପୁଅଟିକୁ ବହୁତ ଭୋକ ହେଲା । ତେଣୁ ସେ ବହୁତ ଜୋରରେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଖାଇବାକୁ ମାଗିଲା । ବୁଢ଼ାରଜାର ଝିଅ କ’ଣ କରିବ, ହଠାତ୍ କିଛି ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ । ହାତରେ ଧରିଥିବା ପୁଟୁଳି କଥା ତା’ର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଆଉ କିଛି ଚିନ୍ତା ନକରି ତା’ ଭିତରେ ଯଦି କିଛି ଖାଇବା

ଜିନିଷ ଥାଏ, ପୁଅକୁ ଦେବ ବୋଲି ଭାବି ଖୋଲି ପକାଇଲା । ପୁଟୁଳିଟିକୁ ଖୋଲିଦେବା ମାତ୍ରେ ଆଖିପିଛୁଳାକେ ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ବାଘ ବାହାରିଲା ଓ ବୁଢ଼ାରଜାର ଝିଅ ଉପରକୁ ଝାମ୍ପ ଦେଲା । ସେ ଝିଅ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲା, ବାଘ କବଳରୁ ବଞ୍ଚିପାରିଲା ନାହିଁ । ବାଘଟି ତାକୁ ମାରିଦେଲା । ଏକଥା ହଠାତ୍ ବୁଢ଼ାରଜା ଜାଣିପାରିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ବହୁତ ଡେରି ହୋଇଯାଇଥାଏ । ହେଲେ ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଛୋଟ ନାତିପିଲାଟି ବଞ୍ଚିଥାଏ । ବାଘ ଏଥର ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବସିଥାଏ । ଏହାଦେଖି ବୁଢ଼ାରଜା ତା'ଘର ବୁଢ଼ାରଜା ଡଙ୍ଗର ଉପରୁ ଧନୁଶର ଧରି ବାଘକୁ ମାରିବାକୁ ଚାହିଁଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲା ଯେ ଅଧାବାଟରେ ଟମକରାଣୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଡଙ୍ଗର ଛେଳି ହୋଇଯାଇଛି । ଏହି ଡଙ୍ଗରଟି 'ଟମକରାଣୀ ଦେବୀ'ର ବାସସ୍ଥାନ । ତେଣୁ ସେ ଟମକରାଣୀ ଡଙ୍ଗରକୁ କହିଲା, ମୁଁ ଶର ମାରିବାବେଳେ ତୁ ଦବିଯିବୁ । ତେଣୁ ସେହି ଡଙ୍ଗରଟି ଦବିଯାଇଛି ଓ ସେଥିରେ ଲେକମାନେ ଟମକରାଣୀ ଦେବୀକୁ ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ପରେ ବୁଢ଼ାରଜା ଶର ମାରିଲା । ମାତ୍ର ହଠାତ୍ ବାଘଟି କୁଦା ମାରିବାରୁ ଶରଟି ତା' ଦେହରେ ନବାଜି ସିଧା ଯାଇ 'ରାମ୍‌ଣାକଡ଼ା' (ରାବଣ ବା ଚିଲର ଘର) ନାମକ ଡଙ୍ଗରରେ ବାଜି ପାଖରେ ଥିବା ନଦୀ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା । ଅଧୁନା ଏହି ନଦୀକୁ 'କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ନଦୀ' ଓ ରାମ୍‌ଣାକଡ଼ାଂ ଡଙ୍ଗରକୁ 'କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ଡଙ୍ଗର ' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଛି । କାଣ୍ଡ ବାଜି କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ଡଙ୍ଗର ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇଥିବାଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।

ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବୁଢ଼ାରଜାର ନାତିପିଲାଟି ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଥିଲା, ତା'ର ଖୋଜ ବା ପାଦଚିହ୍ନ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପଥରରେ ରହିଛି ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂଜା ପାଉଛି । ତାକୁ ଲୋକେ 'ପିଲାଖୋଜ' ଦେବତା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେହି ରାସ୍ତାରେ ଯେକେହି ଗଲେ ସେଇଠି ପୂଜା କଲେ ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ସେଥିରେ ମାନସିକ କଲେ ମଧ୍ୟ ପୂରଣ ହୁଏ ବୋଲି ଲୋକେ କହନ୍ତି ।

□□□

ସପନ ସତ ହୋଇଛି

'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଆଦିବାସୀ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ରେ ୧୯୮୧ ମସିହାରୁ କାମ କରିଆସୁଛି । ଅଗ୍ରଗାମୀ ଦ୍ୱାରା ବହୁତ ଲୋକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେଣି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ହେବେ । ଅଗ୍ରଗାମୀ ସ୍କୁଲ ନଥିବା ଜାଗାରେ ଓ ପାହାଡ଼ିଆ ଇଲାକାରେ ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲି ତା'ର ପରିଚାଳନା କରୁଛି । ଏହି ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଗାଆଁର ସମସ୍ତ ଲୋକ କିପରି ପଢ଼ିବେ, ସେଥିପାଇଁ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଗୁରୁଭାଇମାନେ ନିଜ ଜାତି, ନିଜ ଦେଶର ଓ ସେମାନେ ଆମରି ଭାଇ ବୋଲି ଭାବି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଦରକାର । ଆମେ ଯେ ଗାଆଁରେ ରହି ଖାଲି ପାଠ ପଢ଼ାଇବା,ତା' ନୁହେଁ; ତା' ସହିତ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଜଳବାୟୁ, ପରିବେଶ, ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା, ସରକାରୀ ଯୋଜନାରେ ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ, ଦୁର୍ନୀତି, ଶୋଷଣ, ମାନବିକ ଅଧିକାର ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇବା ଦରକାର । ପ୍ରଥମେ ଆମେ ବାହାରିଲେ ଯାଇ ଅନ୍ୟମାନେ ବାହାରିବେ । ଆମେ ଯଦି ଠକିବା ତେବେ ଆମ ଜାତି, ଦେଶ ଓ ଆମେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଠକିବା ବୋଲି ମୁଁ ଭାବେ । ପିଲାମାନେ ଖାଲି ଦସ୍ତଖତ କରିବା ଶିଖିଦେଲେ କାମ ସରିଗଲା ବୋଲି ଧରାଯିବ ନାହିଁ । ଗାଆଁର ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଦରକାର । ସେମାନେ ଗାଆଁର ବିଷୟ, ନିଜ ପରିବାର, କୁଟୁମ୍ବ, ଦେଶ ବିଦେଶର ଖବର ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଦରକାର । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହେଲା ନିଜ ସମସ୍ୟା ବା ବଞ୍ଚିପାରିବା ସମସ୍ୟା । ମାନବିକ ଅଧିକାର, କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାର ଅଧିକାର, ଶୋଷଣ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା, ଚାଷକାମ ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରିବା ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବଡ଼ କଥା ।

କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ଦେଶ ବା ଜାତିର ଉନ୍ନତି ହେବ ବୋଲି ମୋର ଆଶା । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷା ସହିତ କୃଷିର କିପରି ଉନ୍ନତି ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଆମେମାନେ ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା ଦରକାର । ଗତବର୍ଷଠାରୁ ୧୦୦ଟି ନବସୃଜନ

ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଚାଲିଛି । ଆଜକୁ ୧୯ ମାସ ହେଲା ସ୍କୁଲରେ ରହି ଗାଆଁର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଜାଣିହେଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କୁଲର ଖବର ପାଇବା ପାଇଁ ଆମେ ଏକ 'ନୂଆପାଠ ନୂଆବାଟ' ପତ୍ରିକା ବାହାର କରିଛୁ । ସେଠି ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ସ୍କୁଲ ତଥା ଗାଆଁ ବିଷୟରେ ସବୁଆଡ଼ର ଖବର ପାଇପାରୁଛୁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଭଲ ଉପାୟ । ଏହି ପତ୍ରିକା ଯୋଗୁଁ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିଓ ଥିଲା ପରି ଜଣାପଡୁଛି । ଏହି ପତ୍ରିକା ପାଉଥିବାରୁ ମୁଁ ବହୁତ ଖୁସି ।

ଆମର ଏହି ସ୍କୁଲ୍‌କୁ ପାଖ ଗାଆଁର ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ୍ ଥିବା ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ କେବେ ଆମର ସ୍କୁଲ୍‌ରେ ବସି ଭଲମନ୍ଦ ବିଷୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଯାଆନ୍ତି । ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ୍ ଥିବା ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସ୍କୁଲ ଘର ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ମୋଟେ ସ୍କୁଲକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତି । କେଉଁ ଗାଆଁରେ ସ୍କୁଲ୍ ଗୃହ ଅଛି ତ କେଉଁଠି ନାହିଁ । କେଉଁଠି ଭଙ୍ଗାରୁଜା ଚଟାଣ ତ ଆଉ କେଉଁଠି ଉପର ଛାତ, କବାଟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଥିବା ସବୁ ଗାଆଁକୁ ମୁଁ ଯାଇଛି । ଗାଆଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଛି । ସେହି ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ୫୦/୬୦ ପିଲା ପାଠ ନପଢ଼ି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କହେ ଆମ ସ୍କୁଲ୍‌କୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଆସ । ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆମ ସ୍କୁଲଟି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁତ ଦୂର ହେଉଛି । ତଥାପି ମୋ ସ୍କୁଲରେ ବାହାର ଦୁଇଟି ଗାଆଁରୁ ପିଲାମାନେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଶିରିପାଇ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ୍ ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ମିନାଖୁଣ୍ଟି ଆଶ୍ରମକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟସବୁ ସ୍କୁଲ ମୋଟେ ଚାଲୁନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଶିକ୍ଷା କମିଟିମାନଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ ନଦେଇ ମଧ୍ୟ, ପ୍ରତିମାସରେ ଦରମା ଉଠାଉଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ, ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ବି ପାହାଡ଼ିଆ ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ କୌଣସି ଲୋକଙ୍କର କିଛି ଉନ୍ନତି ହୋଇନାହିଁ । ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଥିବା ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ଯଦି ଶିକ୍ଷକ ଗାଆଁରେ ରହି ପାଠ ପଢ଼ାଉଥାନ୍ତେ, ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେହି ନିରକ୍ଷର ରହି ନଥାନ୍ତେ । ସ୍କୁଲ ଥିବା ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖି ଦେଉଛି ମାଷ୍ଟର ରହିବା ପାଇଁ । ଏଥର ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖେଇ ନେଇ ପଠେଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷକ ରହୁନାହାନ୍ତି । ସେ ପାଖାପାଖି ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମୋତେ କହନ୍ତି, 'ଆମ ଗାଆଁରେ ଗୁରୁଭାଇ ହୋଇଯାଅ, ଆମେ ଗାଆଁଲୋକ ସରକାରଙ୍କୁ ଲେଖିଦେବୁ ।' ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଆସିଛି ବୋଲି କହେ । ସ୍କୁଲ ଚାଲୁଛି କି

ନାହିଁ, ଯଦି ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅଫିସରମାନେ ବୁଲି ବୁଲି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଦର୍ଶନ କରନ୍ତେ ବା ପ୍ରତିମାସରେ ସ୍କୁଲ ତଦାରଖ କରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସ୍କୁଲ କାହିଁକି ଭଲ ଚାଲୁ ନଥାନ୍ତା । ମାସକୁ ମାସ ଯଦି ପିଲାଙ୍କର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ, ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦୈନିକ ବିବରଣୀ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଦୈନିକ ଉପସ୍ଥାନ ଓ ମାସ ଶେଷରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କୁଲକୁ ଶିକ୍ଷା କମିଟିମାନଙ୍କର ଲେଖା ବି.ଡ଼ି.ଓ ବା ସ୍କୁଲ ଏସ୍.ଆଇଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଚାଲିଥାନ୍ତା । ପାହାଡ଼ିଆ ଆଦିବାସୀ ଇଲାକାରେ ସ୍କୁଲ ଚାଲି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ଯଦି ଠିକ୍‌ରେ ପାଠପଢ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ଶିକ୍ଷକ ଗାଆଁରେ ରହୁଥାନ୍ତେ, ଗାଆଁର ସମସ୍ତ ପିଲା ନିଶ୍ଚୟ ପାଠ ପଢ଼ନ୍ତେ ଏବଂ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତେ । ଲୋକେ ଶିକ୍ଷା ମାନେ କ'ଣ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ଯଦି ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଜାଣିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପରିବେଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହୋଇପାରନ୍ତେ ।

ଶିରିପାଇ ପଞ୍ଚାୟତରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଦ୍ୱାରା ୫ଟି ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଚାଲୁଛି । ସେସବୁ ଗାଆଁର ସବୁ ପିଲା ଏବେ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ସେହିପରି ସରକାରୀ ସ୍କୁଲରେ ଯଦି ସ୍କୁଲ ଆରମ୍ଭ ଦିନଠାରୁ ପାଠ ପଢ଼ିଥାନ୍ତେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ । ଏହି ପଞ୍ଚାୟତରେ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଏଯାଏଁ କୌଣସି ଆଖିଦୃଶିଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ । ଗତ ମାସ ଆଷାଢ଼ ମାସ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଅଟାଗାଆଁରେ ମରୁଡ଼ି ଲାଗିଥିଲା । ସେଠାକୁ ଯିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଭୟ ଲାଗୁଥିଲା । ୧୦ ଦିନରେ ୧୪ ଜଣ ଲୋକ ମରିଥିଲେ । ମ୍ୟାଲେରିଆ ଡ଼ାକ୍ତରଙ୍କୁ ଧରି ମୁଁ ସେହି ଗାଆଁରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ଆମେ ଯିବା ସମୟରେ ସମସ୍ତେ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଔଷଧ ନେବା ପାଇଁ କହିଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ନେଉ ନଥିଲେ । ତା'ପରେ ମୁଁ ଆମ ଭାଷାରେ ବହୁତ ସମୟ ଧରି ବୁଝାଇବା ପରେ, ଖୁବ୍ କଷ୍ଟରେ ଔଷଧ ନେଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଔଷଧ ବାଣ୍ଟିସାରିଲା ପରେ ମୁଁ ପଚାରିଲି 'ତୁମ ଗାଆଁରେ ସ୍କୁଲ ହେଉଛି କି ନାହିଁ' ବୋଲି । ସେମାନେ କହିଲେ ଆମ ଗାଆଁରେ ତ ସ୍କୁଲ ନାହିଁ । ତୁମେ ଆମ ଗାଆଁକୁ ପଳାଇଆସ । ମୁଁ କହିଲି 'ମୁଁ ସିର୍ଲିଯୋଡ଼ି ଗାଆଁରେ ଗୁରୁଭାଇ ଅଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ଦରଖାସ୍ତ ଖଣ୍ଡେ ଲେଖିଦେବି ।' ସେମାନେ ପରେ ସେପରି କରିଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ସ୍କୁଲଟି ଠିକ୍ ଚାଲିଛି । ସବୁ ପିଲା ଭଲ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା କମିଟି ମଧ୍ୟ ସ୍କୁଲ ପରିଦର୍ଶନ ପାଇଁ ସପ୍ତାହକୁ ୨/୩ ଦିନ ଆସି ସ୍କୁଲର ଦୁଃଖ,

ସୁଖ ବୁଝନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପାଠ ପଢାନ୍ତି । ସ୍କୁଲକୁ ପିଲାମାନେ ନଆସିଲେ ତାଙ୍କ ବାପା, ମା' ଏବଂ ଶିକ୍ଷାକମିଟିର ସଭ୍ୟ/ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କ ସହ ମିଶେ, ସେମାନେ ଯେମିତି ଗାଆଁର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକି ସ୍କୁଲକୁ ଆସିବା ପାଇଁ କହିବେ । ଆମ ସ୍କୁଲର ଅଧା ପିଲା ଦିନବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ପାଠ ପଢ଼ନ୍ତି । ଦିନରେ ଗାଈଗୋରୁ, ଛେଳି ଚରାଉଥିବା ପିଲା ଏବଂ କାମରେ ବାପାମା'ଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ପିଲା କେବଳ ରାତିରେ ଆସନ୍ତି ।

ଆମ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟ ଦିନରେ ୩ ଘଣ୍ଟା ରଖାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସକାଳ ୮/୯ ଘଣ୍ଟାରୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସମୟ କିଛି ଜାଣିହୁଏ ନାହିଁ । ଉପର ଓଳି ଘଣ୍ଟେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ପାଠପଢ଼ା ହୁଏ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ହୁଏ । ସେମାନେ ଭୋକ ହେଲେ ଛୁଟି କରିବା ପାଇଁ କହନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସମୟରେ ନାଚ, ଗୀତ, ଗପ, ଖେଳ କରାଇବା ନିହାତି ଦରକାର । ପିଲାମାନେ ଏସବୁରେ ବେଶି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ଆମେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରଦିନ 'ଭାରତ ମାତାକୀ ଜୟ' ବୋଲି କହି ସ୍ଲୋଗାନ୍ ଦେଇ ଗାଆଁରେ ବୁଲିଲୁ । ଲାଗୁଥିଲା ଗାଆଁର ଲୋକମାନଙ୍କର ସତେ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ପର୍ବ ହେଉଛି ! ସେମିତି ଲୋକେ ନିଜ ଦାଣ୍ଡଅଗଣାରେ ଠିଆହୋଇ, ମନଖୁସିରେ ନିଜ ପିଲାଛୁଆଙ୍କୁ ଜୟ ଜୟ କରୁଥିବାର ଦେଖି ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । ପତକା

ଉତ୍ତୋଳନ ସମୟରେ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ପଚାରିଥିଲେ ଯେ ଏ ପର୍ବ କାହିଁକି ପାଳନ କରାହେଉଛି; କାରଣ ସେହି ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଭଳି ପର୍ବ ପାଳନ ଥିଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନୂଆ । ମୁଁ ଆମ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ କହିଦେଇଥିଲି । ବଡ଼ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଆମ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତକା କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଦେଖିବା କଥା ତ ଦୂରେ ଥାଉ । ଗତବର୍ଷ ଠାରୁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକରେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତକା ଉଡୁଥିବାର ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଗାଆଁଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ମିଟର ଦୂରରେ ଆମ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ଚାଲୁଛି । ଗତବର୍ଷ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏହି ସ୍କୁଲଘରଟିକୁ ତିଆରି କରିଥିଲୁ । ଆମେ ୧୫ ହଜାର ଇଟା ନିଜେ ଗଢ଼ିଥିଲୁ । ତା'ପରେ ଗାଆଁଲୋକ, ମୁଁ ଓ ପିଲାମାନେ ମିଶି କାନ୍ଥସବୁ ଉଠାଇଥିଲୁ । ମୁଁ ରହିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସ୍କୁଲକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବେଶି ଉଇ । ତେଣୁ ତଳେ କୌଣସି ଜିନିଷ ରଖି ହୁଏନାହିଁ । ତାହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଘରର ଚଟାଣକୁ ପଲସ୍ତରା କରିଦେଇଛୁ । ଏହି ସ୍କୁଲଘରକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ କୁକୁଡ଼ା ରହିବା ଘର ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଠି ପିଲାମାନେ ପୋଷିଥିବା କୁକୁଡ଼ାସବୁ ରହନ୍ତି । ଆମ ସ୍କୁଲ ସାମ୍ନାରେ ଗୋଟିଏ ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ଅଛି । ବାରଣ୍ଡାର ଚାରିଆଡ଼େ ଫୁଲଗଛ ଲଗାଇଛୁ । ବାରମାସି ଫୁଲ, ସେବତୀ, କାଗଜୀ, ମନ୍ଦାର, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫୁଲଗଛ ଏବଂ ତିନିଟି ଅମୃତଭଣ୍ଡା ଗଛ ଲଗାଇଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଗଛସବୁରେ ଫୁଲଫଳ ଧରିଲାଣି । ସ୍କୁଲଗୃହ ପାଖରେ ବାଇଗଣ, ଟମାଟୋ, ମରିଚ, ଭେଣ୍ଡି, ଲାଉ ଏବଂ ଝୁଡ଼ଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ପନିପରିବା ମଧ୍ୟ ଲଗାଇଛୁ । ମୁଁ ଓ ପିଲାମାନେ ମିଶି ଏସବୁର ଯତ୍ନ ନେଉ । କାମ କରିବା ସମୟରେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଚାଷ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କଥା ହେଉ । ଫୁଲକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଝିଅମାନେ ବେଶି ଭଲପାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଫୁଲଗଛକୁ ବିଶେଷକରି ଝିଅମାନେ ହିଁ ଅଧିକ ଯତ୍ନ ନେବାର ଦେଖାଯାଉଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେମାନେ ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥି ସମସ୍ତେ ସ୍କୁଲକୁ ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବେ ଫୁଲ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ମୋ ସ୍କୁଲକୁ ଝିଅମାନେ ସବୁବେଳେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆମ ଗାଆଁରେ ୪ ପୁଟି ୧୪ ମାଣ ମାଣ୍ଡିଆ ପାଣ୍ଠି ଥିଲା । ମାଣ୍ଡିଆ ଜୁନ୍ ମାସରେ ନେଲେ ଏବଂ କୋଶଳା ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ରାଣୀ ପର୍ବରେ ନେଲେ । ଏହି ପାଣ୍ଠିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଠାଯାଇଛି । ଏହିପରି ପାଣ୍ଠି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ମାଣକୁ ୨ ଅଡ଼ା ଲେଖାଏଁ

ସୁଧ ଦେବା ବୋଲି ଲୋକମାନେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି । ଆମ ଗାଆଁରେ ସ୍କୁଲପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପାଣ୍ଠି କରାଯାଇଛି । ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ସମସ୍ତେ କିଛି କିଛି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ ମାଣକୁ ୨ଅଡ଼ା ଲେଖାଏଁ ସୁଧ ଦେଇ ପାଣ୍ଠି ବଢ଼ାଇବେ । ଏବର୍ଷ ଠାରୁ ମକା ପାଣ୍ଠି କରିଛୁ । ପ୍ରଥମ କିସ୍ତିରେ ଜଣେ ପିଲା ପିଛା ୧୦ ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ଜମା କରାଯିବ ବୋଲି ଭାବିଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଟଙ୍କା ପାଣ୍ଠି ହିସାବରେ ଆମ ସ୍କୁଲରେ ୮୫ ଟଙ୍କା ଅଛି ।

ଗାଆଁର ସାମ୍ନାରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ନାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଛାଡ଼ିଛୁ । ମୁଁ ଜଙ୍ଗଲ ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ପରେ ଏସବୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆୟକାରୀ ପଟ୍ଟା ବିଷୟରେ ମଧ ବୁଝାଇଛି । କେମିତି ସେସବୁ ବଢ଼ିବ ଓ ତିନିବର୍ଷ ପରେ ଅନ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟକୁ ଆଶା ନକରି ନିଜେ କେମିତି ସ୍କୁଲ ଚଳାଇପାରିବୁ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଛି ।

ଜୟରାମ ମାଝୀ

ନବସୃଜନ

ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର, ସିର୍ଲିଯୋଡ଼ି, କାଶୀପୁର

□□□

ଟୋକିମରା ପର୍ବ

କାହିଁ କୋଉ ଯୁଗରୁ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଟୋକିମରା ପରବ ଲୋକେ ପାଳନ କରୁଛନ୍ତି । 'ଟୋକିମରା' ଶବ୍ଦର ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି କୌଣସି ଟୋକି ବା ଝିଅକୁ ମାରିବା । ବୁଢ଼ା ଲୋକମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଝାଙ୍କର ଧରଣୀପେନୁରେ ଅକତ (ଅରୁଆ ଚାଉଳ) ପକାଇଦେଲେ, କେଉଁଆଡୁ ଝିଅଟିଏ ଜାନୀ ଘରକୁ ବାଟ ପଚାରି ପଚାରି ଆସୁଥିଲେ । ସେହି ଟୋକିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ଧରଣୀ ପେନୁ ପାଖରେ ବଳି ଦିଆଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସେପରି ହେଉନାହିଁ କି କୌଣସି ଟୋକିକୁ ମରାଯାଉ ନାହିଁ । ଟୋକି ବଦଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ମେଣ୍ଢା ମରାଯାଉଛି । ପୌଷମାସ ନବମୀ ଓ ଦଶମୀ ତିଥିରେ ଟୋକିମରା ପର୍ବ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଦଶହରା ଦିନଠାରୁ ବଳି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମେଣ୍ଢାକୁ ଭଲ ବେଳା ଦେଖି ପାଣି ପକାଇ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ସେହିଦିନଠାରୁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ହାଣ୍ଡିରେ ଧାନ ପୂରାଇ ରଖାଯାଏ ।

ଯେଉଁଦିନ ଚୋକିମରା ପର୍ବ ହେବ, ସେହିଦିନ ସଳପ ଗଛରେ ତିଆରି କରାଯାଇଥିବା ନିଶାଣ ୨୦/୨୫ ଟି ଓ ଟାଙ୍ଗିଆ, ଟାଙ୍ଗି ୨୦/୨୫ ଟି ରୁଣ୍ଡକରି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ବାଜା ଧରି ଆସିଥାନ୍ତି, ସେସବୁକୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ଏହି ଯାତ୍ରାକୁ ଲୋକମାନେ ଛେଳି, ମେଣ୍ଢା, ଘୁଷୁରି, କୁକୁଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ଆଣିଥାନ୍ତି । ଏସବୁକୁ ଗୁଡ଼ିଘରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଗୁଡ଼ିଘରର ଚାରିଦିଗରେ ଚାରିଟି ଖୁମ୍ବ ପୋତା ହୋଇଥାଏ । ଖୁମ୍ବର ଆଗରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିତଳହାଣ୍ଡି ରଖାଯାଇଥାଏ । ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ବସି ଦିଶାରୀ ଦେବୀଙ୍କ ସତ ବଳରେ ହାଣ୍ଡିର ତଳକୁ ଚାଖଣ୍ଡେ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ତୀର ମାରିବ । ସେହି ତୀରକୁ ଅଗ୍ନିବାଣ କୁହାଯାଏ । ତାହା ସେହି ଜାଗାରେ ନବାଜି ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ବାଜିଲେ ସମସ୍ତେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ।

ସାରାରାତି ବାଜା ବଜାଇ ଗୀତନାଚ କରି ଖୁସିରେ ରାତିଟା କଟାଇଦିଅନ୍ତି । ପାହାନ୍ତିଆରେ ଚୋକିମେଣ୍ଢାକୁ ଘର ଘର ବୁଲାଯାଏ । ସବୁ ଘରେ ତାକୁ ଭାତ ଖୁଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ବାହାର ଗାଆଁରୁ ଛତର ଧରି ଲୋକେ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଗାଆଁକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଏ । ଗାଆଁଠାରୁ ମେଣ୍ଢା ବାହାର କରିବା ସମୟରେ ବିପଦ ଆସିପାରେ, ଯେକି ମୁଦ୍ରାଦାରିଆ ସେ ମେଣ୍ଢାକୁ ଲୁଗା ଗୁଡ଼େଇ କାଖେଇ ଧରିଥାଏ । ତା' ଚାରିପାଖରେ ବହୁତ ଲୋକ ଠେଙ୍ଗାଧରି ଘେରି ରହିଥାନ୍ତି । ଗାଆଁର ଶହେ ଦୁଇଶହ ମିଟର ଦୂରରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଖୁମ୍ବ ଯାହାକୁ 'ବିରମୁଣ୍ଡା' ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସେଇଠି ମେଣ୍ଢାର ଅଁତିପୁଟାକୁ କାଢ଼ି ତାକୁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଗାମୁଛାରେ

ବାନ୍ଧି ଧରଣୀ ପେନୁ ପାଖକୁ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ଧରଣୀପେନୁ ଯେଉଁଠି ଥାଏ , ସେଇଠି ୯/୧୦ ବର୍ଷର ଜଣେ ଝିଅ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ବୋହି କେତେ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ସାଥୀରେ ରହିଥାଏ । ସେଇଠି ଯୋଗ ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖି ଟାଙ୍ଗିଆ ଓ ଟାଙ୍ଗି ସାହାଯ୍ୟରେ ଲୋକମାନେ ଚୋକିମେଣ୍ଢାକୁ ହାଣିଦିଅନ୍ତି । ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ କୁରାଢ଼ି ବା ଟାଙ୍ଗିଆବାଲା ତିନିଥର ବା ସାତଥରରୁ ଅଧିକ ହାଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ବେକରୁ ତଳକୁ ହାଣିପାରିବେ ଓ ଉପରକୁ ହାଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଗର ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଉପରକୁ ଯିଏ ହାଣିବ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ହାଣି ଦିଆଯାଉଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହାକୁ ଏକ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ଏପରି ସମସ୍ତେ ମାରିସାରିବା ପରେ ମାଂସସବୁକୁ ବାଣ୍ଟିଦିଆଯାଏ । ସେହି ମାଂସକୁ ନେଇ ଖିଆଯାଏ ନାହିଁ ; ତାକୁ ଶୁଖାଇ ରଖାଯାଏ । ଧୂପ ସାଥୀରେ ଏହି ମାଂସକୁ ମିଶାଇ ଜମିରେ ଧୂପଦେଲେ ବହୁତ ଚାଷ ହୁଏ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଏହି ଚୋକିମରା ପରବ ଶେଷ ହେଲା ପରେ ସୋମବାର ଦିନ ଖୁରାସୁଙ୍ଗା (ଦଶା) ସେହି ଜାଗାରେ କରାଯାଏ ଓ ଗୀତନାଚ କରାଯାଏ ।

ମଙ୍ଗଳବାର ଦିନ ମାଳିଚଗା ଯାତ୍ରା ପାଳନ କରାଯାଏ । କାହିଁ କେଉଁ ଦିନରୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହି ଯାତ୍ରା ପାଳନ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ଏହା ବାଫ୍‌ଲିମାଳି ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ମାଳି ଉପରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ବାଫ୍‌ଲି ବୁଢ଼ୀ ନାମକ ଦେବୀ ରହେ, ଯାହାକୁ ପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଯାତ୍ରା ପ୍ରତିବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ବାପାଲୀବିଶିର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହାର ପୂଜକ ଅଟନ୍ତି । ଏହି ପୂଜା ନକଲେ ଚାଷ ହେବ ନାହିଁ, ଲୋକଙ୍କୁ ଜ୍ୱର, ବେମାର ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ । ଏହି ଦିନ ମାଳି ଉପରେ ବହୁତ ନାଚଗୀତ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ସକାଳୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଚାଲେ ।

ବୁଧବାର ଦିନ ବାଲିପଟା ଯାତ୍ରା ହୁଏ । ଏହା ହେଉଛି ଏ ଉତ୍ସବର ଶେଷ ଯାତ୍ରା । ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ନାଚଗୀତ କରନ୍ତି । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ଅନୁଯାୟୀ ଝିଅପୁଅ ଇଚ୍ଛାକଲେ ବାହାଘର ହୁଏ । ଏହିଭଳି ଏହି ଯାତ୍ରା ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପରମ୍ପରା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ପାଳନ କରାଯାଉଛି ।

ରାମ ମାଝୀ, ରାମଗିରି

□□□

ସାକ୍ଷାତକାର:

ବାଘମାରୁ ରାମ ବଣ୍ଡା

ପ୍ର: ଆପଣଙ୍କ ପରିଚୟ ?

ଉ: ମୋର ପ୍ରକୃତ ନାମ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦଣ୍ଡସେନା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଲୋକମୁଖରେ ରାମ ବଣ୍ଡା ଭାବରେ ପରିଚିତ । ମାଲକାନ୍‌ଗିରିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିଲାବେଳେ ମୋର ନାଁ ଏମିତି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମୋ ଘର କାଶୀପୁରରେ । ୧୯୨୫-୨୬ ମସିହାରେ ମୋର ଜନ୍ମ କାଶୀପୁରରେ ।

ପ୍ର: ଆପଣ 'ବାଘମାରୁ' ଭାବରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଖ୍ୟାତ । ପ୍ରଥମେ ବାଘ ମାରିଲେ କେବେ ?

ଉ: ଆଗେ ମାଧବ ବାଣୁଆ ବୋଲି ଜଣେ ଶିକାରୀ ଥିଲା । ସେ ବାଘ, କୁତ୍ରା ଆଦି ମାରୁଥିଲେ । ଥରେ ଗୋଟିଏ ବାଘ ମାରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲି । ଦୁଇଦିନ ପରେ ବାଘକୁ ମରା ହେଲା । ମୋର ବି ବହୁତ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇବାକୁ । ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଚିହ୍ନଦେଇ ତା'ରି ବନ୍ଧୁକରେ ଗୁଳି ଚଳାଇଲି । ଗୁଳିଟି ମୁଁ ଦେଇଥିବା ଚିହ୍ନର ୩/୪ ଅଙ୍ଗୁଳି ତଳେ ବାଜିଲା । ଏହା ପରେ ମୋର ସାହସ ବଢ଼ିଗଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜେ ହିଁ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇବା ଶିଖିଲି । ତା'ପରଦିନ ହିଁ ପାତ୍ରଘରର ଗୋଟିଏ ମଇଁଷିକୁ ବାଘ ଧରିଲା । ମୁଁ ସେଇ ବାଘଟିକୁ

ବହୁତ ପାଖରୁ ଦେଖିଲି । ଏହାପରେ ମାଣ୍ଡିଝୋଲା ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ବାଘ ଧରିଥିଲା । ସେହି ବାଘକୁ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ମାରିଥିଲି ।

ପ୍ର: ଆପଣ ମୋଟ କେତୋଟି ବାଘ ମାରିଥିବେ ?

ଉ: ଯାହିତାହି ଚିତା ବାଘ ମିଶାଇଲେ ତ ବହୁତ ହେବ । କେବଳ ମହାବଳ ବାଘ ୧୦୫ ଟି ମାରିଥିଲି ।

ପ୍ର: ଆପଣ ବାଘ କେମିତି ମାରୁଥିଲେ ?

ଉ: ବାଘ ମାରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମ କଥା ହେଉଛି ଯେ ବାଘ କେଉଁଠି ରହିଛି ବା ରହୁଛି, ତାହା ଦେଖିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେଲେ ତା'ର 'ଗତ୍ରା' ବା ଖୋଜ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି, ତା' ପଛେ ପଛେ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ବାଘକୁ ପାଇବାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ଜାଗା ହେଲା, ଜଙ୍ଗଲରେ ପାଣିଥିବା ଜାଗା ବା ବନ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି; କାରଣ ବାଘ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ଜାଗାକୁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଆସିବ । କାଶୀପୁରର ସବୁ ଜଙ୍ଗଲ ସେତେବେଳେ ମୋର ପରିଚିତ ଥିଲା । ସବୁଆଡ଼େ ସେତେବେଳେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା । ମୁଁ 'ଗୌଡ଼ିଆ' କାମ ବି କରୁଥିଲି । ଗାଈ ମଇଁଷି ଚରାଇବାକୁ ନେଉଥିଲି । ସେହି ସମୟରେ ଆମେ ଅନେକ ବାଘ, ଭାଲୁ, କୁତ୍ରା ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲୁ । ଥରେ ମୁଁ ବାଫ୍‌ଲିମାଳି ଉପରକୁ ମଇଁଷି ଚରାଇ ଯାଉଥିବା ବେଳେ, ଗୋଟିଏ ମଜା ଘଟଣା ଘଟିଲା । ମଇଁଷିମାନେ ଚରୁଥିବା ବେଳେ, କୁଆଡୁ ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ବାଘ ଆସି ଗୋଟିଏ ମଇଁଷିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଏହାଦେଖି ସେହି ବାଘଟିର ଚାରିଆଡ଼େ ୪୦/୫୦ ପଟ ମଇଁଷି ବେଢ଼ିଗଲେ ଓ ଘୋର ଗର୍ଜନ କଲେ । ମୁଁ ଏସବୁ ଦୂରରେ ଥାଇ ଦେଖୁଥାଏ । ବାଘର ସେତେବେଳକୁ ପିଳେହିପାଣି । ସେ ପଳାଇବାକୁ ବାଟ ଖୋଜୁଥାଏ । ବାଟ ନପାଇ ଗୋଟିଏ ମଇଁଷି ଉପରଦେଇ ଲମ୍ଫ ମାରି ପଳାଇଗଲା । ସେଇ ମଇଁଷିର ପିଠି ଉପରେ ବାଘନଖରେ ଦୁଇଟି ଗାର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ଏବେ ବି ମୋର ମନେପଡ଼େ ।

ପ୍ର:ବାଘ ମାରିବା ତ ଏକ ଅପରାଧ ? ଆପଣ କେବେ ସେଭଳି ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ କି ?

ଉ: ସେତେବେଳେ ବାଘ ମାରିବା କୌଣସି ଅପରାଧ ନଥିଲା । ବରଂ ମୁଁ ବାଘ ମାରିବାରେ ଏତେ ଓସ୍ତାଦ୍ ଥିଲି ଯେ, ମୁଁ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଯାଇଥିଲି ଓ କଳାହାଣ୍ଡି

ମହାରଜା ପ୍ରତାପ କେଶରୀ ଦେଓଙ୍କ ଠାରୁ ଅନେକ ଥର ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲି । କେସିଙ୍ଗା ଭବାନୀପାଟଣା ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ ବାଘ ମାରିଛି । ମହାରାଜା ଖୁସି ହୋଇ ମୋତେ ୧୭୫ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କୃତ କରିଥିଲେ ଓ ବନ୍ଧୁକର ଲାଇସେନ୍‌ସ୍ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମଧ ଶିକାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଲାଇସେନ୍‌ସ୍ ଦରକାର ହେଉଥିଲା । ୧୯୫୩-୫୪ ମସିହାରେ କଳାହାଣ୍ଡିରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଥିବା ବିଜୁରାଓ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁକ କିଣି ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ପଞ୍ଚବଟିରେ ମୁଁ ଶିକାରୀ ଭାବରେ ଚାକିରି କରୁଥିଲି ଏବଂ ମାସକୁ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ଦରମା ପାଉଥିଲି । ପରେ ପରେ ଯେତେବେଳେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର ଜୀବଜନ୍ତୁକୁ ମାରିବା ଅପରାଧ ବୋଲି ଆଦେଶ ଆସିଥିଲା, ମୁଁ ଶିକାର କରିବା ବନ୍ଦ କରିଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ୧୯୬୬-୬୭ ପରଠୁ ଆଉ ବାଘ ମାରିନାହିଁ ।

ପ୍ର: କିଛି ସ୍ମରଣୀୟ ଘଟଣା ?

ଉ: ୧୯୬୨-୬୩ ମସିହାରେ ମାଲ୍‌କାନଗିରି ୫୫ ଟା ଗାଆଁରେ ସର୍ଭେ କଲାବେଳେ ଅନେକ ବାଘ ଲାଛିଥିଲି । ଛୋଟ୍ କାଫ୍‌ସି ଗାଆଁ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ୬୦ ଲୋକଙ୍କୁ ବାଘ ଖାଇଦେଇଥିଲା । ଜଗଦଲପୁରର ଏସ୍.ଡ଼ି.ଓ ମୋତେ ନେଇ ସେ ବାଘଟିକୁ ମରାଇଥିଲା । ଆଉଥରେ ଥୁଆମୂଳ ରାମପୁରର କାଣୀଗୁମାରେ ଗୋଟିଏ ବାଘ ଲାଛି ତାକୁ ଧରି ଜିପ୍‌ରେ ଫେରୁଥିଲୁ, ଆସିବାବେଳେ ପୋଡ଼ବନ୍ଧ ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଘ ଲାଛିଲୁ । ଦୁଇଟି ବାଘକୁ ଗୋଟିଏ ଜିପ୍‌ରେ କାଶୀପୁରକୁ ଆଣି ନହେବାରୁ ଆଉ ଥରେ ଆଣିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଠୁଟିବରରେ ଓ ଲେଲିଗୁମା ପାଖରେ ଥିବା ମିନାଖୁଣ୍ଟି ଗାଆଁରେ ଦୁଇଟି ବାଘ ମାରିଥିଲି । ଏସବୁ ବାଘ ବହୁତ ଉତ୍ପାତ କରୁଥିଲେ । କାଶୀପୁରର ତହସିଲ୍‌ଦାର ମୋତେ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦେଇଥିଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଜଙ୍ଗଲରେ ଥରେ ଧ୍ରୁବ ବୋଲି ଗୋଟେ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ କୁଟ୍ରା ମାରିବାକୁ ଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ କୁଟ୍ରାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ମାରିବା ପାଇଁ ସଜ ହେଉଥାଏ । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ଦେଖିଲି ଯେ ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ବାଘ ଧ୍ରୁବକୁ ପଛପଟୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ମୁଁ କୁଟ୍ରାକୁ ମାରିବି କ'ଣ, ବାଘକୁ ମାରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମୋର ଆଖି ପଡ଼ି ନଥିଲେ ସେଦିନ ଧ୍ରୁବର ଜୀବନ ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ଆଉ ଥରକର ଘଟଣା । ସେହି ଘଟଣା ମନେପଡ଼ିଲେ ଏବେ ବି ମୋ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠେ । ଜଣେ ଲୋକକୁ ବାଘ ଖାଇ ଦେଇଥାଏ, ତେଣୁ ମୁଁ ସେ ବାଘକୁ ମାରିବାକୁ ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ବାଘକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଯାଇ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ପହଞ୍ଚିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣି ନଥିଲି ଯେ ବାଘ ମୋର ଏତେ ପାଖରେ ଅଛି । ମୁଁ ବାଘକୁ ଦେଖିନାହିଁ । ବାଘ ମୋର ତିନି ଚାରି ହାତ ଦୂରରେ ଥାଇ, ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରିବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାଏ । ସେ ଯେମିତି ଆଁ ଫାଡ଼ି ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଲମ୍ଫଦେଲା, ମୁଁ ଆଖିପିଛୁଳାକେ ମୋ ବନ୍ଧୁକରେ ତା' ମୁହଁକୁ ଗୁଳି କରିଦେଲି । ବାଘ ବିରାଟ ଗର୍ଜନ କରି ଓଲଟି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ମୃତ୍ୟୁରୁ ବର୍ତ୍ତିଗଲି । ଏମିତି ଅନେକ ଘଟଣା ରହିଛି, ଯାହାକି ଭୁଲିହେବ ନାହିଁ ।

ପ୍ର: ଆପଣ ବାଘ କେତେ ପ୍ରକାରର ଦେଖିଛନ୍ତି ?

ଉ: ବାଘ ତ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ବଘେଇ । ଏହାର ଦେହରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗାର ଥାଏ । ଏହା ହିଁ ମହାବଳ ବାଘ । ଏହା ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଲମ୍ବ ୪-୧୩ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି 'ଗାଈଖିଆ' । ଏହାର ରଂଗ ହଳଦିଆ ଓ ମୁହଁରେ ଗାର ଥାଏ । କଲରାପତ୍ରିଆ ବାଘର ଦେହସାରା ପଟା ପଟା ଗାର ଥାଏ । ଚିତା ବାଘ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଗୋଟିକରେ କଳା କଳା ଚିହ୍ନ ଥାଏ ଆଉ ଗୋଟିକର ଦେହର ଚିହ୍ନ ହଳଦିଆ ରଂଗର ।

ପ୍ର: ବାଘ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଉ କିଛି ଜାଣିବା କଥା ?

ଉ: ବାଘ ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷର କିଛି କ୍ଷତି କରି ନଥାଏ । ବାଘ ସହଜରେ ମଣିଷକୁ ଖାଏ ନାହିଁ । ମଣିଷଖିଆ ଯେତେ ବାଘ ମୁଁ ମାରିଛି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଦାନ୍ତ ନଥାଏ । ଦାନ୍ତ ନଥିବା ବାଘ ଓ ମଣିଷ ବା ଆଉ କାହାଦ୍ୱାରା ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ବାଘ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ ।

ଉପସ୍ଥାପନା: ଅଶୋକ ସାହୁ

□□□

ସାକ୍ଷାତକାର:

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଝାଜୁରୁ ଝୋଡ଼ିଆ

ଗ୍ରାମ: କୋଡ଼ିପାରି, ଜିଲ୍ଲା: ରାୟଗଡ଼ା, ବୟସ ୭୭ ବର୍ଷ ।

ପ୍ରଶ୍ନ: ଆପଣ କେଉଁ ମସିହାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ?

ଉ: ମୁଁ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ୧୯୪୨ ମସିହାରେ ଭାରତ ଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାର ଏତେଟା ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିନଥିଲା ।

ପ୍ର: ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଆପଣ ଯୋଗଦେଲେ କାହିଁକି ଓ ସେତେବେଳେ ଆପଣ ବହୁ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିବେ ?

ଉ: ବାପା ଆମର ସବୁବେଳେ ଗଣ୍ଡଗୋଳଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ମୋର ତ ଟୋକା ବୟସ, ରକ୍ତ ବି ଗରମ ଥାଏ । ସେ ସମୟରେ ରଜା ଓ ସିପାହୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁଭଳି ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଥିଲା, ତାକୁ ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ରଜାଙ୍କର ସିପାହୀମାନେ ଗାଆଁକୁ ଆସି ନାହିଁ ନଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର କରି ଘରେ ଆମର ଯାହା ସବୁ ଥାଏ, ତାକୁ ସେମାନେ ନେଇଯାଉଥିଲେ । ଥରେ ସେମାନେ ଆସି ଆମ ଗାଆଁରେ ଏଭଳି କାଣ୍ଡ ଲଗାଇଲେ ଯେ ମୋ ଦେହ ସହିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବାହାରି ଆସିଲି ଆଗକୁ ଓ ଚିନ୍ତା କଲି, ଯେମିତି ହେଉ ଏଅଞ୍ଚଳରୁ ଅନ୍ୟାୟ ଦୂର କରିବି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମେ ରେସିଡ଼େଣ୍ଟ୍ ସାହେବ ଓ ପଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଲେଖିଲୁ ।

ପ୍ର: ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ କ'ଣ ଥିଲା ?

ଉ: କେହି ଯେପରି ଆଉ ଅନ୍ୟାୟ କରିବେ ନାହିଁ । ସମାଜର ଲୋକେ ଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନ ବିତାଇବେ ଏବଂ ଆଦିବାସୀମାନେ ନ୍ୟାୟ ପାଇବେ ।

ପ୍ର: ଆପଣ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ବି ଆପଣ କିଛି ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିଥିଲେ କି ?

ଉ: ହଁ, ଆମେ ୧୯୪୬ ମସିହାରେ ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଡ଼ିଗୁଡ଼ା ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରୁ କଟକ ଗଲୁ । ସେଠାରେ ଆମର ସାରଙ୍ଗଧର ଦାସଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲା ଓ ସେ ଆମକୁ 'ଆଦିବାସୀ ସେବା ମଣ୍ଡଳ' ଗଠନ କରିବାକୁ କହିଲେ । ସେହି ୧୯୪୬ ମସିହାରେ ଆମେ ଏହି ସଂଗଠନଟିକୁ କାଶୀପୁରରେ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଏହା କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ମିଶି କାମ କରିଥିଲା । ଏବେ ତାହା ଆଉ ନାହିଁ ।

ପ୍ର: କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଥମେ କେଉଁଠାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ପାଳନ କରୁଥିଲେ ?

ଉ: ଆମେ ଯେତେବେଳେ କର୍ମୀ ଥିଲୁ, ସମସ୍ତେ ମିଶି କାଶୀପୁରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ପାଳନ କରିଥିଲୁ । ସେଦିନଟି ଆମକୁ ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା ।

ପ୍ର: ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ଆପଣ କ'ଣ କରୁଥିଲେ ?

ଉ: ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳଟି କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଜୟପାଟଣା ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆମ କାଶୀପୁର ଓ ଜୟପାଟଣାକୁ ମିଶାଇ ଏକ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆପୁତୁ ସାହୁ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ମାଣିକରାଏ ନାୟକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା ଓ ସେହି ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ବିଧାନସଭାକୁ ଗଲି ।

ପ୍ର: ଆପଣ ସେ ସମୟରେ କେମିତି ରହୁଥିଲେ ଓ ଆପଣଙ୍କର ଆଦର୍ଶ କ'ଣ ଥିଲା ?

ଉ: ଆମକୁ ସେତେବେଳେ ମାସିକ ୧୫୦ ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ଭତ୍ତା ମିଳୁଥିଲା ଓ ରହିବା ପାଇଁ ଘରଖଣ୍ଡିଏ ମିଳିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବିଧାନସଭା ବୈଠକ ସରିବା ପରେ ଆମେ ଗାଆଁ ବୁଲି ଗାଆଁର ଭଲମନ୍ଦ ବିଷୟ ବୁଝୁଥିଲୁ ଓ ଆମେ ଯେଉଁ ଗାଆଁକୁ ଯାଉଥିଲୁ, ସେ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଆମକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ସତରେ ତାହା ଆମକୁ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ସବୁ ଲୋକେ କିପରି ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ ଓ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବେ ।

ପ୍ର: ଆପଣ କେବେ ଦଳ ବଦଳାଇଛନ୍ତି କି ?

ଉ: ହଁ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହାତାବ, ପବିତ୍ର ପ୍ରଧାନ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ନୂଆଦଳ ଗଠନ କଲେ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି ।

ପ୍ର: ଆପଣଙ୍କର ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇଛି କି ?

ଉ: ଆମେ ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ କାମ କଲୁ, ସେକଥା ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶାସକମାନେ ଅନୁସରଣ କଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ । ଯାହା ଫଳରେ ଆମେ ଚୋରକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଡାକୁକୁ ଡାକିଆଣିଲୁ । ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହେବ କ'ଣ !

ପ୍ର: ଆପଣ ସେ ସମୟର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କହିବେ କି ?

ଉ: 'ଗାନ୍ଧୀବୁଢ଼ା କହିଯାଇଛି କାନେ କାନେ, ପାଠ ପଢ଼ିବେ ସମସ୍ତେ କୋଣେ କୋଣେ ।' ଏ ଥିଲା ସେତେବେଳେ ଆମର ସ୍ଲୋଗାନ୍ । ଆମେ ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି ଏ ବିଷୟରେ କହୁଥିଲୁ ଓ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲୁ । କାରଣ ସେ ଶିକ୍ଷାରେ ମଣିଷ ତା'ର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନର ବିକାଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ତା'ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଚାଷବାସ କରି ପେଟ ପୋଷି ପାରିବ; ଯାହାଫଳରେ ପିଲାଟି ଆଉ ଚାକିରୀ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆଜିର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପିଲା ଖାଲି ଚାକିରୀ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଉଛି ଓ ନପାଇଲେ ନିଜକୁ ବେକାର ବୋଲି ମନେକରୁଛି । ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟବୋଧଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା ହେବା ନିହାତି ଦରକାର ।

ପ୍ର: ଆଜିର ଯୁବସମାଜକୁ ଆପଣଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା କ'ଣ ?

ଉ: ମୁଁ ଆଜି କ'ଣ ବା କହିବି ! ଆଜି ଆମ କଥା କିଏ ବା ଶୁଣୁଛି । ତଥାପି ମୁଁ ଭାବେ ଯଦି ଯୁବସମାଜ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଏତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଦିଅନ୍ତେ ଓ ଲୋକଙ୍କର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତେ, ତା'ହେଲେ ଦେଶର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରନ୍ତା । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏ ଦିଗରେ ଅଧିକ ବ୍ରତୀ ହେବା ଦରକାର ।

ଉପସ୍ଥାପନା: ଜଗଦୀଶ ନାୟକ

□□□

ସାକ୍ଷାତକାର:

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଡୁମ୍ବୁରୀ ମାଝୀ

ନାମ: ଡୁମ୍ବୁରୀ ମାଝୀ

ଗ୍ରାମ: ନୂଆପଡ଼ା, ବ୍ଲକ୍: କାଶୀପୁର, ଜି: ରାୟଗଡ଼ା, ବୟସ: ୯୦ ବର୍ଷ ।

ପ୍ର: ଆପଣଙ୍କୁ ତ ୯୦ ବର୍ଷ ହେଲାଣି; ତଥାପି ଆପଣ କାମ କରୁଛନ୍ତି ?

ଉ: କାମ ନକଲେ ପରା ଖାଇବାକୁ ମିଳିବନି ବୋଲି ଆମକୁ ଗାନ୍ଧୀ ରଜା କହିଯାଇଛି । ଆମେ ହେଲୁ ଆଦିବାସୀ । କାମ ନକଲେ, ରୋଜଗାର ନକଲେ ଖାଇବୁ କ'ଣ !

ପ୍ର: ଆମେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲୁ ଯେ ଆପଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆପଣ କେବେ ଏଥିରେ ଯୋଗଦେଲେ କହିବେ କି ?

ଉ: ମୁଁ ତ ହେଲି ଆଦିବାସୀ ଲୋକ । ମସିହାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଠିକ୍ ମନେନାହିଁ । ତଥାପି ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ୩୦ କି ୩୫ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ଓ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ହେଉଥିବା ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଲା ପରେ ସବୁ ବିଷୟ ଜାଣିଲି ଓ ମୋ ମନରେ ଗୋଟିଏ ଭାବ ଜାତ ହେଲା । ନିଜକୁ ନିଜେ ଭାବିଲି କାହିଁକି ରଜା ଓ ଇଂରେଜମାନେ ଆମ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏତେ ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଛନ୍ତି ଓ ଏତେ ଅଧିକ କର ନେଉଛନ୍ତି ? ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେଲି ।

ପ୍ର: ଏଥିପାଇଁ ତ ଆପଣ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିଥିବେ ?

ଉ: ସେକଥା କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି । ସେ ସମୟର କଥା ଆଜି କ'ଣ କେହି ମନେ ପକାଉଛନ୍ତି ? ସେତେବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଜଙ୍ଗଲରେ ରହି କର୍ମୀ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲୁ, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲୁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲେ ଆମେ ଖୁସିରେ

ରହିବା, ଏ ବିଷୟରେ କହୁଥିଲୁ । ସବୁବେଳେ ସିପାହୀମାନଙ୍କୁ ଆମର ଭୟ ଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ ଯେଉଁ ମସିହାରେ ମାଥିଲିଠାରେ ବିପ୍ଳବ କରିଥିଲେ, ସେ ସମୟରେ ଆମେ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ କୋରାପୁଟରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ମାତ୍ର ଆମେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଶୁଣିଲୁ ଯେ ସେଠାରେ ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ହୋଇ, ବହୁତ ଲୋକ ମରିଯାଇଛନ୍ତି । ଏ ଖବର ଶୁଣି ଆମେ ପଳାଇ ଆସି ଏଠାରେ ବିଦ୍ରୋହକୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ କରାଇଥିଲୁ । ଆମର ମୁଖ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଥିଲା ରୂପକଣା । ସେଠାରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ବୈଠକ କରୁଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଆମକୁ ସବୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟୋପି ଓ ବ୍ୟାଚ୍ ମିଳିଥିଲା ।

ପ୍ର: ଆପଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଆଶା ରଖିଥିଲେ, ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି କି ?

ଉ: ହଁ, ହୋଇଛି । ସେତେବେଳେ ଆମେ ତ ଖୋଲିକି କଥାପଦେ କହି ପାରୁ ନଥିଲୁ କି ନିଜର ବୋଲି କିଛି ଜିନିଷ ରଖି ପାରୁନଥିଲୁ । ସବୁ ରଜାଙ୍କର ଥିଲା । ଏବେ ସେସବୁ ହୋଇପାରୁଛି । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ଆଜି ଜାଣୁଛି ଯେ, ଆମର ଯେଉଁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ସମସ୍ତେ କେମିତି ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ ଓ ଭଲରେ ଚଳିବେ, ସେଇଟା ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଆମେ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଠନ କରିବୁ ଓ ନିଜେ ସବୁକଥା ବୁଝିବୁ । ମାତ୍ର ଆମର ଲୋକମାନେ ତ ଆମ କଥା ପଚାରୁନାହାନ୍ତି, କାହାକୁ କହିବା ।

ପ୍ର: ଆପଣ କ'ଣ ଏମିତି ହେବା କେବେ ଦେଖିଛନ୍ତି ?

ଉ: ଆମର ଏଠି ଗୋଟିଏ ନାଳ ଅଛି । ସରପଞ୍ଚଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ କହିଲୁ ଯେ, ସେ କହିଲା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଗାଆଁଲୋକ ସବୁ ମିଶି ସେ ନାଳଟିକୁ ବାନ୍ଧି ଏବେ ଚାଷ କରୁଛୁ ।

ପ୍ର: ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପରେ ଆପଣ ଆଉ କିଛି କାମ କରିଛନ୍ତି ନା ଆପଣ କାମ ବନ୍ଦ ରଖିଦେଲେ ?

ଉ: ନା, ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା । ସେ ସମୟରେ ସାହୁକାର, ଜମିଦାର, ରଜାମାନେ ଆମର ସବୁ ଜମିକୁ ବନ୍ଧା ରଖି ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଖାଉଥିଲେ । ୧୦୦ ଟଙ୍କା ନେଇଥିଲେ ସେ ଦଶବର୍ଷ ଚାଷ କରି ଖାଇଲେ ମଧ ତା'ର ଋଣ ଶୁଝୁ ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଡଙ୍ଗାସିଲ୍‌ରୁ ପାଟିଆସିଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର

ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲି । ସେ ସମୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଓ ସାହୁକାରମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ପଟ୍ଟା ଫେରାଉଥିଲୁ ।

ପ୍ର: ସେ ସମୟରେ ଆପଣ କିଛି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି କି ?

ଉ: ସେ ସମୟରେ ମୋତେ ମାରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା ସାହୁକାର ଓ ଧନୀଲୋକମାନେ କରିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ମୋର କିଛି କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ମୋତେ ବମ୍ବେ ଯିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରାୟଗଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ମୋର ଜଣେ ସାଙ୍ଗ ସହିତ ଦେଖା ହେଲା । ସେ କହିଲା, "ତୁ ବେଶି ଧନୀ ହୋଇଛୁ କି ? ବମ୍ବେ କାହିଁକି ଯାଉଛୁ, ସେଠାରେ ତୁମମାନଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ ହେବ । ତା' ଛଡ଼ା ସେ ମିଟିଂ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ।" ଏକଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଭୟରେ ପଳାଇ ଆସିଲି । ତା'ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ମୁଁ ଗଲେ ସେଠାରୁ ଆସି ପୁଣି ଭୂଦାନକୁ ଆହୁରି ବଢ଼ାଇଦେବି । ଏ ହେଉଛି ଆମମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରି ବଞ୍ଚୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଚକ୍ରାନ୍ତ । ଏ କଥା ପରେ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଥିଲି ।

ପ୍ର: ସେତେବେଳେ ଆପଣ ଯେମିତି ଚଳୁଥିଲେ, ଏବେ ସେମିତି କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି କି ?

ଉ: ସେତେବେଳେ ଲୋକେ ତ କିଛି କାମ ପାଉ ନଥିଲେ । ରଜାଙ୍କର ବେଠି ଖଟିବାରେ ଦିନ ଯାଉଥିଲା । ପଇସା ରୋଜଗାର କରିବାର ଉପାୟ କିଛି ନଥିଲା । ଯାହା ଫସଲ ହେଉଥିଲା, ତାକୁ ସେମାନେ ବି ନେଇଯାଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଲୋକେ କିଛି କୁଲିଭୁତି କରି ଚଳୁଛନ୍ତି । ନିଜ ଜମିର ପଟ୍ଟା ପାଇ ଚାଷକରି ମଧ୍ୟ ପେଟ ପୋଷୁଛନ୍ତି । ସେତେବେଳର ଚାଲିଚଳନ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଛି । ଲୋକଙ୍କର ରୋଜଗାର ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଛି ।

ପ୍ର: ଆପଣଙ୍କର ଏ ବୟସରେ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ଉପଦେଶ ?

ଉ: ମୁଁ ତ ନିରକ୍ଷର । ପାଠଶାଠ ପଢ଼ିନାହିଁ, କ'ଣ କହିବି । ତଥାପି ଗାନ୍ଧୀବୁଢ଼ା, ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଯାହା କହିଥିଲେ, ସେ ବାଟରେ ଗଲେ ଆମେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିରେ ରହିପାରିବା ।

ଉପସ୍ଥାପନା: ସଦନ ମାଝୀ

□□□

ସୁମନୀ: ଏକ ଅସାଧାରଣ ଆଦିବାସୀ ନାରୀ ପ୍ରତିଭା

ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା, କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ର ଶିରିଗୁଡ଼ା ଗାଆଁର ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା । ସବୁ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କଠାରୁ ସେ ଦୁଇଟି କାରଣରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରଥମତଃ, ସେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ସେ ନିଜ ପସନ୍ଦ ଓ ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ ନିଜ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଯୁବକଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ସେହି ଗ୍ରାମରେ ରହୁଥିଲେ । ସୁମନୀର କେତେକ ସହଜାତ ଗୁଣ ଯୋଗୁଁ ସେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲା । ଏଣୁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ନେତୃତ୍ୱ ତାଲିମ୍ ପାଇଁ ଶିରିଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ ।

ତାର ଜୀବନ ପ୍ରବାହ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର । ସୁମନୀ ଏବେ ମଧ କହେ, ତାଲିମ୍‌ର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ସେ ତାଲିମ୍ କେନ୍ଦ୍ରର ଏକ ଖୁମ୍ବ ନିକଟରେ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ବସିଥିଲା । କାରଣ ସେ ଅନ୍ୟ ମହିଳାଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଖୁବ୍ ଲାଜକୁଳୀ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଲିମ୍ ତାକୁ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ପାରି ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ଏବଂ ସେ ସକ୍ରିୟ ମହିଳା କର୍ମୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଚାଲିଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଅନ୍ୟ ମହିଳା କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ପ୍ରାପ୍ୟ ମଜୁରୀ ପାଇବା ପାଇଁ ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଗ୍ରାମର ପାଣ୍ଠି ଗଠନରେ ମଧ ଲୋକଙ୍କୁ

ସଂଗଠିତ କରିବାରେ ତା'ର ଭୂମିକା ଥିଲା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ବାଦ ପ୍ରତିବାଦ ବିଷୟରେ ଧାରଣା ହେଲା । ତା' ମନରେ ଉଙ୍କି ମାରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ଗାଆଁରେ ଆଲୋଚନା କଲା । ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି, ମଦ ବିକ୍ରି, ଜମିଦାରୀ ଠକେଇ, ସରକାରୀ କାମରେ ବାଟମାରଣା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ କଲା । ସୁମନୀର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୁଣ ଆଉ ବେଶିଦିନ ଛପି ରହିଲା ନାହିଁ । କ୍ରମେ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ନେତୃତ୍ୱ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ୧୯୮୮ ମସିହାରେ ସୁମନୀକୁ କାଶୀପୁରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା 'ଓଡ଼ିଶା ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ (ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କୃଷି ବିକାଶ ପାଣ୍ଠି ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ) ପ୍ରକଳ୍ପ' ଷ୍ଟିଅରିଂ କମିଟିର ସଦସ୍ୟ କରାଗଲା । ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଯୋଗୁଁ ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ତତ୍‌କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ସୁମନୀକୁ ତାଙ୍କର ଆଦିବାସୀ ଉପଦେଷ୍ଟା ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ସାକ୍ଷରତା ଅଭିଯାନ, ମହିଳା ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ଓ ସଶକ୍ତୀକରଣ ଅଭିଯାନ, ଆତ୍ମ-ସହାୟତା ଯୋଜନା, ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନା, ମଦ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସୁମନୀର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ଭୂମିକା ରହିଛି । ୧୯୯୬ ମସିହାରେ ସମାଜସେବା ପାଇଁ ସୁମନୀକୁ "ଶ୍ରୀରାମ ୱାସେସେରେନ୍ ଦେବୀ ଭାଟିଆ ମେମୋରିଆଲ ଟ୍ରଷ୍ଟ" ତରଫରୁ ଜାତୀୟ ପୁରସ୍କାର ୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ସମ୍ମାନିତ କରାଯାଇଛି ।

ଅନଗ୍ରସର ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାରୀଜାତିର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ପାଇଁ ସୁମନୀର ଅତୁଳନୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଅବଦାନ ପାଇଁ ସେ ୨୦୦୩ ମସିହା ସମ୍ମାନଜନକ ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ରାଣୀ ଗୌଦିଂଲିୟା ସ୍ତ୍ରୀଶକ୍ତି ପୁରସ୍କାର" ପାଇଛନ୍ତି । ଏହି ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କ ନାମ ସୁପାରିଶ୍ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ବିଭାଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ରାଶି ଓ ମାନପତ୍ର ସହିତ ଉପଢ଼ୌକନ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଦିବାସୀ ନେତ୍ରୀ ହିସାବରେ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନୁହେଁ, ସାରା ଭାରତବର୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁମନୀ ସୁପରିଚିତା ହୋଇପାରିଛନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ୨୦୦୩ ମସିହା ପବିତ୍ର ରଜ ଉତ୍ସବରେ ଶାରଳା ସାରସ୍ୱତ ମଞ୍ଚରୁ ସୁମନୀକୁ ପୁରସ୍କୃତ କରାଯାଇ ସମ୍ମାନିତ କରାଯାଇଛି । ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ ସବୁବେଳେ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ୟାକୁ

ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଆସୁଛନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ଅନେକ ସଂଘର୍ଷରେ ସେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ମୁଖ୍ୟସଂଘର୍ଷ ହେଉଛି ଝୋଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଜାତିଗତ ପ୍ରମାଣପତ୍ରର ଅଧିକାରକୁ ନେଇ ।

ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା କାଶୀପୁର ବ୍ଲକର ଝୋଡ଼ିଆ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ ଆଦିମକାଳରୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଝୋଡ଼ିଆ ପରଜା ସମାଜର ଆଦିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ପ୍ରଥମେ ଜୟପୁର ରାଜାଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ ଥିଲା । ତା'ପରେ କଳାହାଣ୍ଡି ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଆସିଥିଲା । କଳାହାଣ୍ଡି, ଜୟପାଟଣା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଆଦିବାସୀ ସଂରକ୍ଷିତ ଆସନରୁ ୧୯୫୨ ଠାରୁ ୧୯୫୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସଂପ୍ରଦାୟର ଶ୍ରୀ ଝାଜୁର ଝୋଡ଼ିଆ ପ୍ରଥମେ ବିଧାନ ସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଜାତିଗତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ୧୯୪୭ ମସିହା ପୂର୍ବରୁ ରାଜସ୍ୱ ନଥିପତ୍ରରେ ଜାତି ଝୋଡ଼ିଆ ରେକର୍ଡ଼ଭୁକ୍ତ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସେମାନେ ଜାତିଗତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଜାତି ପରଜା ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇ ଆସୁଥିଲେ । କୋରାପୁଟର ଭୌଗୋଳିକ ଅଭିଧାନରେ ଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଝୋଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ କାଶୀପୁରର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏପରିକି ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଚିଠି ନମ୍ବର ୨୫୮-୬୩/ତା୨୪.୮.୯୪ ରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀ ତଥା ଅଧସ୍ତନ ସଚିବ ଏସ୍.ଆଇ.ଶର୍ମା ଝୋଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ୧୯୬୨ ମସିହାରେ କୋରାପୁଟର ତତ୍କାଳୀନ ଜିଲ୍ଲାପାଳ, ଝୋଡ଼ିଆ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକଙ୍କୁ ପରଜା ଆଦିବାସୀର ଗୋଟିଏ ଉପଜାତି ବୋଲି ତାଙ୍କ ପତ୍ରରେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ଝୋଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଝୋଡ଼ିଆ ପରଜା ହିସାବରେ ଜାତିଗତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦେବା ପାଇଁ ରାୟଗଡ଼ା ଉପଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ଗତ ୨୦୦୨ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ଏହି ଜାତିଗତ ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେବାରୁ, କାଶୀପୁର ବ୍ଲକରେ ଝୋଡ଼ିଆମାନେ ସାମୂହିକ ଭାବେ ନିର୍ବାଚନ ବର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ସମସ୍ୟାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଯାଇ ରାୟଗଡ଼ାର ତତ୍କାଳୀନ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁପଦ ସେଠୀ ତାଙ୍କ ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୮୫୪/୨୦୦୨ ତା ୯.୨.୨୦୦୨ରେ ଝୋଡ଼ିଆ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକଙ୍କୁ ପରଜା ଆଦିବାସୀ ବୋଲି

ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବଦଳି ହେବାର ତିନିମାସ ପରେ କାଶୀପୁର ତହସିଲଦାରଙ୍କ ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୨୫୨୫/୦୨ ତା ୭.୬.୨୦୦୨ ରିଖ ଅନୁଯାୟୀ ପୁନର୍ବାର ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ମାଗିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଷୟରେ କାଶୀପୁର ତହସିଲଦାର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଦେଇପାରି ନଥିଲେ ଏବଂ ଝୋଡ଼ିଆ ମାନଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଜାତିଗତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତେ ପଛୁଆ ବର୍ଗ ଜାତି ଭାବେ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦେବାକୁ ପ୍ରଶାସନ ସ୍ତରରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ଝୋଡ଼ିଆ ସଂପ୍ରଦାୟ ଜାତିର ପରିଚୟକୁ ନେଇ ଏ ଯେଉଁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ତୁରନ୍ତ ରୋକାଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁନଶ୍ଚ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଦେବା ଦାବିରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାରି ରହିଛି ।

ଉପସ୍ଥାପନା: ନାରାୟଣ ଜେନା

□□□

ମୁଁ ଏକ ବଣ ମଲ୍ଲୀ

ଭଦ୍ରକରୁ ଚାନ୍ଦବାଲି ଯାଉଥିବା ରାସ୍ତାର ମଝିବାଟରେ ଏଥର ଆମର ଶୀତକାଳୀନ ଶିବିର ହୋଇଥିଲା । ଶିବିର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଦିନଯାକ ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଶ୍ରମ; ରାତିରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଲୋଚନା ଅର୍ଥାତ୍, ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ବସିବେ, ନିଜ ନିଜର କଥା କହିବେ । କୌଣସି ସଂକୋଚ ରଖିବେ ନାହିଁ, କୌଣସି ଦୂରତା ରଖିବେ ନାହିଁ, କୌଣସି ଦୁଃଖକୁ ଲୁଚାଇବେ ନାହିଁ, ନିଜ ଭିତରେ ଆଭାସ ଅଥବା ସଂନ୍ଧାନ ପାଇଥିବା କୌଣସି କଥା ଲୁଚାଇବେ ନାହିଁ । ସିଧା ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରୁ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିଯିବେ । ଶିବିରରେ ଓଡ଼ିଶାର ଚାରିଆଡୁ ସମାଜର ସବୁ ସୋପାନର ତଥା ସବୁ ବୟସର ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନେ ରହିଥିଲେ; ଇଞ୍ଜିନିୟର ଥିଲେ, ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ, କଲେଜରେ ପାଠପଢୁଥିବା ତରୁଣମାନେ ଥିଲେ, ସାଧାରଣ କର୍ମୀମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ସବୁବର୍ଷ ପରି ଏବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ପରସ୍ପର ନିକଟ କରିଆଣିବାରେ ଏହି ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଲୋଚନା ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କଲା, ସାହସ ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୋଲି କହିଲି; କାରଣ, ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଲୋଚନା ।

କାଶୀପୁରର କୌଣସି ଏକ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁର ଯୁବକ ନିରଞ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା କହିଲେ । କାଶୀପୁର ଆଗେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିଲା, ଏବେ ନୂଆ ଘୋଷିତ ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା ଭିତରକୁ ଆସିଛି । ନିରଞ୍ଜନ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିରଞ୍ଜନ ଝୋଡ଼ିଆ । ବୟସ କୋଡିଏ ପାରହୋଇ ତିରିଶ ପାର ହେବାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ତଥାପି କିଛି ବର୍ଷ ବାକି ଅଛି । ବଳିଷ୍ଠ ଶରୀର ମନ ଅଦୂଷିତ, ପିଲାଦିନେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନଥିବା କୌଣସି ଇସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ମାଟିରୁ ସାର ନେଇ ବଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି, ବୃହତ୍ତର ଜଗତ ଦେଖିବାର ଆଖି ପାଇଛନ୍ତି,

ଏବେବି ସୁଦ୍ଧା ଅଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚେର ତାଙ୍କ ମାଟିରେ ଗଭୀର ହୋଇ ରହିଛି । ଗାଆଁରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ କର୍ମୀ ହିସାବରେ ସେ ରାତିରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି । ନିରଞ୍ଜନ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଆମ ଶ୍ରମଶିବିରକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ଶିବିର ସହିତ ସାମିଲ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଅଡୁଆ ଲାଗିଥିବ । ସିଏ ତାଙ୍କ ଝୋଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥା କହି ଜାଣି, ଇସ୍କୁଲରୁ ଶିଖିଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଲେଖିଜାଣନ୍ତି । ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଓଡ଼ିଆ କହି ଶିଖିଛନ୍ତି । ଆମଦେଶର କଳାନୁଗତ ସାଂସ୍କୃତିକ ବର୍ଗୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରାୟ ଏପରି ଭାବରେ ଗଢ଼ିହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ନିଜର ଗାଆଁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତରେ ହିଁ ନିଜକୁ ମଣିଷଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁହାଇଲାପରି ପାହାଡ଼ଘେରା କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲଘେରା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ନିତି ସକାଳେ ଉଦୟ ହେଉଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟମହାପ୍ରଭୂ ଯେ ସତକୁ ସତ ବାହାରେ ଆଉଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀର ପରିକ୍ରମା କରୁଥିବେ, ପ୍ରାୟ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ଆଦିବାସୀଟିଏ ସେକଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ,ଗାଆଁ ଡ଼େଇଁଲେ, ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ପାହାଡ଼ ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଡ଼େଇଁଲେ, ସେ ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପରିଚିତ ବିଦେଶ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ବାହାର ଜଗତରୁ ଅଣଆଦିବାସୀ ଯେଉଁମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସମାଜ ଭିତରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଆଦିବାସୀ ପାଖକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । କିଏ ଲୁଟିବାକୁ ଆସିଥାଏ, କିଏ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ଆସିଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ଆହୁରି କେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସେବା କରିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି; କିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବ ବୋଲି ଆସିଥାଏ, ପୁଣି କେହି ଆଦିବାସୀ ଲୋକଗୀତ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀ ପିଲାଏ ବଡ଼ ହୋଇ ସରକାରୀ ବିଶେଷ ଆଶ୍ରମମାନଙ୍କରେ ପାଠପଢ଼ି ଉଚ୍ଚକୁ ଉଚ୍ଚକୁ ଯାଇ ବଡ଼ ଚାକିରିଆ ହୁଅନ୍ତି, ବଡ଼ ବଡ଼ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରତିନିଧିମାନ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ କେହି, ବାହାରୁ ପାହାଡ଼ ବା ଜଙ୍ଗଲ ଡ଼େଇଁ ଏପାଖକୁ ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭିତରୁ ଅନୁମାନ କଲେ ମନେହୁଏ, ସତେ ଯେପରି ସେହି ପିଲାମାନେ ହାକା କରି ବାହାର ସଂସାରକୁ ଯାଇଥିଲେ, ଆଉ ଫେରିଆସିଲେ ନାହିଁ । ବିକ୍ରି ହୋଇଗଲେ ।

ନିରଞ୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଲୋଚନାର ସବାଶେଷ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯାଇ କିଛି କହିବା ଲାଗି ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ବିଗତ ଆଠଦିନ ଯାକ ହୁଏତ ଖାଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କହୁଥିବା କଥାକୁ ଶୁଣୁଥିଲେ । ଶିବିର ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବନ୍ଧୁ; ଏକାଠି ରହିବା, ଏକାଠି କଥାହେବା ଦ୍ୱାରା କ୍ରମେ ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକ କଟି କଟି ଯାଉଥିଲା । ନିରଞ୍ଜନ ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କଲେ । ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ଆକାରରେ ଓ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟରେ ସାହସ ବାନ୍ଧିଲେ । ତା'ପରେ ନିଜେ କିଛି କହିବେ ବୋଲି ଛିଡ଼ାହେଲେ । କହିଲେ, "ମୁଁ ଏକ ବଣ ମଲ୍ଲୀ" । ବଣ ଭିତରେ ଗଛଟିଏ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି । ବଣରେ ଲତାଟିଏ ହୋଇ ମାଡ଼ିଥିଲି । ସେହି ଲତାରେ ବି ଫୁଲ ଫୁଟିଥାନ୍ତା । ସେହି ଫୁଲରେ ମହକ ବି ଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେହି ମହକକୁ କେହି ପାଇ ନଥାନ୍ତେ, କେହି ଜାଣିନଥାନ୍ତେ । ଆଜି ଏହି ଶିବିରକୁ ଆସି ମୁଁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସଂସାରର ପରିଚୟ ପାଇଲି । ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଲି, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ କେତେ କଥା ଶୁଣିଲି, ସଂସାରଟା ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ବଡ଼ ବୋଲି ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଜାଣିଲି ।

ସଂସାରଟା ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ନା କେଡ଼େ ବଡ଼ । କେତେ ବିଚିତ୍ର, କେଡ଼େ ବହୁବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଓ କେଡ଼େ ମହିମାମୟ । ଆତ୍ମଗୁରୁମାନେ ହିଁ ଏହି ସଂସାରକୁ ଦୁଃଖମୟ ହୋଇ ରହିବାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଭୂମିକାମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସତେ ଅବା ଗିଳି ପକାଇବ ବୋଲି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଛି, ବିଦ୍ୟାର କେଉଁ ନୀଳକୁଣ୍ଡରେ ନିଜର ଲାଞ୍ଜଟାକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଇ

ଆସିଛି ବୋଲି ସିଏ ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ଯାଇ ବସିବାର ଅମଣିଷ ସାଜି ବାହାରିଛି, ଯିଏ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଭୋଜନସାମଗ୍ରୀ ପରି ଦେଖୁଛି, ସେହିମାନେ କାଳେ କାଳେ ଆତ୍ମଗୁରୁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲମାନେ ସତେଅବା ଆମକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ଓ ଉଦାସୀନ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପାଚେରୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବଣମଲ୍ଲୀମାନେ ଏପାଖର ବଗିଚା ମଲ୍ଲୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅନ୍ତଃରାଜ୍ୟରେ ସତେଅବା କେତେ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ବଣମଲ୍ଲୀ ବଣରେ ଫୁଟେ ବଣରେ ଝଡ଼ି ପଡ଼େ । ଏହି କଥାଟିକୁ ଆମେ ପିଲାଦିନେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ବହିରେ ପଢ଼ିଥିଲୁ । ବଣମଲ୍ଲୀର ଏହି ଦୁଃଖ ନିମନ୍ତେ ଆମେ ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ଦୁଃଖୀ ହେଲାପରି ଅନୁଭବ କରିଥିଲୁ, ହୁଏତ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଚହଲି ଯାଇ କିଞ୍ଚିତ୍ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁ । ହୁଏତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସେହି ଉପମାଟି ସେହିଭଳି ରହିଛି । ବଣମଲ୍ଲୀମାନେ ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ବଗିଚା ମଲ୍ଲୀମାନେ ଜାଣୁଛନ୍ତି ଓ ଝୁରିହେବା ଭଳି କବିତା ଲେଖୁଛନ୍ତି । ଉପମା ବା ଉପାଧିଟି କ୍ରମେ ଆମ ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାର ପର ଲଗାଇ ସତେଅବା ଉଡ଼ିବାକୁ ଏବଂ ଆମକୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଆମେରିକା ଏସିଆକୁ ବଣମଲ୍ଲୀ ବୋଲି ଭାବୁଛି, ଏସିଆ ଆଫ୍ରିକାକୁ ବଣମଲ୍ଲୀ ବୋଲି ଭାବୁଛି । ପୃଥିବୀର ଧନୀ ଦେଶମାନେ ତଥାକଥିତ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ବଣମଲ୍ଲୀ ପ୍ରାୟ ଭାବୁଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଏବଂ କଟକ କଳାହାଣ୍ଡିକୁ ବଣମଲ୍ଲୀଟିଏ ପରି ବିଚାର କରୁଛି । ପୃଥିବୀ ସ୍ତରରେ ଏପରି କେତେକ ଲୋକହିତୈଷୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବଣମଲ୍ଲୀମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆପଣା ସେବା-ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଗଳାରେ ମାଳାରୂପେ ପରିଧାନ କରିଛନ୍ତି । ଆପେ ବଗିଚାମଲ୍ଲୀ ଭଳି ଦିଶିବା ପାଇଁ ବଣମଲ୍ଲୀମାନଙ୍କୁ ଶୃଙ୍ଗାରର ସାଧନା ସଦୃଶ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀଟା କ୍ରମେ ଅଡ଼ଙ୍ଗିଆ ଓ ଅବାଗିଆ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଯେଉଁମାନେ ପରିବେଶକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାରେ ଏକଦା ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ପରି କାମ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ପରିବେଶକୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର ଦୁର୍ଗତିରୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉ ବୋଲି ଦାବି କରି ବାହାରୁଛନ୍ତି ।

ବଣରେ ଫୁଟୁଥିବା ମଲ୍ଲୀ ନିଜକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମଲ୍ଲୀ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରୁ । ସବୁଯାକ ମଲ୍ଲୀ ଏକଦା ବଣରେ ହିଁ ଫୁଟୁଥିଲେ । ସବୁଯାକ ମଣିଷ ଏକଦା

ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସଭ୍ୟତାର ଯାତ୍ରା ସବୁଠାରେ ସେହି ଜଙ୍ଗଲରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଆପେ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଆପଣା ନିମନ୍ତେ ଅରଣ୍ୟ ଦେହରୁ ଅରାଏ ଅରାଏ କାଟି ନେଇ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବଗିଚା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀଟିର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରନ୍ତୁ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ପଢ଼ା ହେଉଥିବା ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଧାନତଃ ସବାଆଗ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି ସୁବିଧାଟିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉ । ପୃଥିବୀଯାକର ଧନ ଓ ପୃଥିବୀଯାକର ବୁଦ୍ଧି ସବାଆଗ ସେଇଥିପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉ । ବଣମଲ୍ଲୀ, ମଲ୍ଲୀ ହୋଇ ବଗିଚାର ମଲ୍ଲୀକୁ ଶଙ୍ଖୋଳି ଆସୁ, ବଗିଚାମଲ୍ଲୀ ମଧ୍ୟ ସବାଆଗ ମଲ୍ଲୀଟିଏ ହୋଇ କୁଶଳ ପୁଛିବା ଲାଗି ବଣକୁ ଯାଉ । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ସୌରଭରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟିକୁ ସୁରଭିତ କରନ୍ତୁ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀଟିକୁ ଯଦି ବଗିଚାଟିଏ ପରି ବିଚାର କରି ନିଆଯାଏ, ତେବେ ଏଥିରେ ବଣ ଆଉ ବଗିଚା ବୋଲି ଅଲଗା ଦୁଇଟା ଜାଗା କାହିଁକି ରହିବ ?

ସେଦିନ ନିରଞ୍ଜନ ଝୋଡ଼ିଆଙ୍କର ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଆସୁଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଏହିସବୁ କଳ୍ପନା ଭିତରେ ପଶିଯାଇଥିଲି ଏବଂ ଆଲୋକ ହିଁ ଦେଖିଥିଲି । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକ ଦେଖିପାରୁଥିଲି । ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଦେଖି କେବଳ ଏହି ଆଲୋକକୁ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଦୟା ବା ଅନୁଗ୍ରହର ବାଣ ମାରି ମଣିଷ ମଣିଷଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ନପାଉ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ଏହି ପୃଥିବୀ ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁ । ମହକମାନେ ଉଢୁଆଳ ହୋଇ ନରହି, ପରସ୍ପରକୁ ଧନାଢ଼୍ୟ କରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଫେସର ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

□□□

କାଶୀପୁରକୁ ସଭ୍ୟତା ପଶିଲା

ଥରେ ରାଜଧାନୀରେ ଏକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନର ମାସିକ ବୈଠକରେ ଆମେ କେତେଜଣ ମଧ୍ୟ ମହଜୁଦ ଥାଉ । ଯେଉଁମାନେ ଦରିଦ୍ର ଅର୍ଥାତ୍, ଅସହାୟ ଓ ଅଳ୍ପସମ୍ବଳ ହୋଇ ଆମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାପାଇଁ ଏବେ ଦେଶରେ ବହୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଯେଉଁ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି କାମ ବିଷୟରେ ବିବିଧ ଆଲୋଚନା ହେଉଥାଏ । ସମାଜରେ ବଂଚିତ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, କାରଣ ଥୋକେ ଅଧିକ ଥିବା ମଣିଷ ସେମାନଙ୍କୁ ବଂଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ଥୋକେଙ୍କ ଭିତରୁ ହିଁ କେତେଜଣ ଏକ ଅଲଗା ଆଗ୍ରହରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ହୋଇ, ବର୍ତ୍ତମାନର ପଦ୍ଧତିଟାକୁ ହୁଏତ ବଦଳାଇ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରଖି କିଛି କାମ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇ ଜଣେ ବଂଧୁ କହିଲେ, ଲୋକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିବା ଅବଶ୍ୟ ଭଲ କଥା, ମାତ୍ର ଦେଶରେ ଗତ ପଚାଶବର୍ଷ ଭିତରେ ବି ଏହି ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଶର କେତେ ଉନ୍ନତି ହେଲା । ମାତ୍ର, ତା' ସହିତ ବସ୍ତୁବାଦ, ଉପଭୋକ୍ତାବାଦ ମାଡ଼ିଆସିଲା, ବହୁ ମଣିଷ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲେ, ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରୁ ନଜର କମିଗଲା । ପଶୁତ୍ୱ ବଢ଼ିଲା । ତେଣୁ, ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ଆଣିବାର ଯାହାକିଛି ଉଦ୍ୟମ ଓ ଯୋଜନା କଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଭାରି ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଆମର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଲା, ଅଥଚ ଆମେ ଅଧିକ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ନିଃସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବଳ ବଢ଼ିଲେ ସେମାନେ ବି ପ୍ରାୟ ଆମରି ପରି ବାଟବଣା ହେବେନାହିଁ ତ ? ମୋତେ କଥାଟା ଭାରି କଉତୁକିଆ

ଲାଗିଲା । ଆମକୁ ଗୋଡ଼ ମିଳିଲା, ଆମକୁ ଆଖି ମିଳିଲା, ତଥାପି ଆମେ ଭଲ ବାଟଟିଏ ବାଛି ସୁଷମ ଜୀବନଟିଏ ବଂଚି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ବୋଲି ଏବେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ ନାହିଁ କି ଆଖି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଉଠି ସେଠି ରୋକି ରଖି ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ଏବେ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆମେ କ'ଣ କହି ସାଙ୍ଗକୁ ଆଣିପାରିବା ? ସଂସାରରେ ଅନେକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏପରି ବାବାଜୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସ୍ୱୟଂସମ୍ପନ୍ନତା ଭିତରେ ରହି ଅନ୍ୟମାନେ ସମ୍ପନ୍ନତା ଲାଭ କଲେ କାଳେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ସତର୍କ କରି ଦେଉଥାନ୍ତି । ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତିକୁ ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣୁଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆ ନଯାଉ ବୋଲି କହିବାବେଳେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେଇ ବାବାଜୀଟା ହିଁ କଥା କହୁଥାଏ କି ? ନିଜର ଲଗାମକୁ ନିଜେ ଧରି ପାରୁନଥିବା ମଣିଷମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଲଗାମଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବାକୁ ମନ କର ବୋଲି ଆକଟ କରି କହନ୍ତି ।

ଏଥର କାଶୀପୁର ଯାଇ ସେଠାରେ ସଭ୍ୟତା ପଶିଲାଣି ବୋଲି ଦେଖିଆସିଲି । ସେଦିନ କାଶୀପୁର ହାଟ । ଚାରିଆଡୁ ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସିଥିବା ଲୋକେ ମାଳ ମାଳ ହୋଇ ହାଟରୁ ଘରକୁ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କପଡ଼ା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି, ଦେହ ଉପରେ ଅଙ୍ଗୀ, ପାଦରେ ଚପଲ । ଆଖିରେ ଅଭୟ । ନିଜର ଗୋଡ଼ତଳେ ଭୂଇଁଟା ଟାଣି ଲାଗି ଆସିଲେ ମଣିଷର ଆଖିରେ ଯେଉଁ ଅଭୟର ଭାବ ଫୁଟି ଉଠେ, ଏହା ହେଉଛି ସେହି ଅଭୟ । କାଲିର ରାତିଟା ଅକସ୍ମାତ୍ ଭାବରେ ପାହିଥିବ, ଆଜି ସକାଳ ପାହି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହାତରେ କୌଣସି କାମ ନଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ରୋଜଗାର ନଥିବ, ଏବଂ ଆଗାମୀ କାଲିକୁ ଅନିସା କଲାବେଳକୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଲଣ୍ଡା ଶୁଖିଲା ଡ଼ଙ୍ଗରଟାଏ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବଙ୍କରିପଣ କରୁଥିବ, ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ପୃଥିବୀଟା ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆମେ ତା' ଡ଼ିହକୁ ଯାଇ ଜ୍ୱାଇଁପଣ କରି ତା'ଠାରୁ ତା'ଠାକୁରକୁ, ତା' ଇଜ୍ଜତକୁ ଚୋରି କରି ନେଇ ଆସିବା ପରେ ଆଦିବାସୀ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇକାଳରୁ ସେହିଭଳି ହୋଇ ରହିଛି । ଆମେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କର ଗୁଣଗାନ କରୁଛୁ । ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲାପରେ ଆଦିବାସୀ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଭାଗ ପାଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନୟନ ପାଇଁ ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବରାଦ କରିଦେଇଛୁ, ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଶୋଷଣ କରାଯାଉଛି ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାଗଜରେ ଲେଖାହୋଇ ଆସୁଥିବା ଅର୍ଥକୁ ଆମେ ସଲା କରି ମଝିରୁ ମାରିନେଇ ଯାଉଛୁ । ତା'ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ବସା ଯାଇଥିବା ଇସ୍କୁଲର କବାଟ ଖୋଲୁନାହିଁ । ଆମେ ତା' ଜୀବନ ବିଷୟରେ ସାହିତ୍ୟମଣ୍ଡନରେ ବହି ଲେଖି ଆମ ନିଜ ହୃଦୟରେ କେତେ କଳାତ୍ମକ ଦରଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛୁ, ତା' ଗୀତଗୁଡ଼ାକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ଆମ ଧର୍ମବଂଧୁମାନଙ୍କ ଘରକୁ ପଠାଉଛୁ ଏବଂ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରକୃତିର କେଡ଼େ ନିକଟ ହୋଇ ଆମ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଛୁ ।

ହଁ, ହାଟଫେରନ୍ତି ପୁରୁଷମାନେ ଅଙ୍ଗୀ ପିନ୍ଧିଥିଲେ, ମାଆମାନଙ୍କ ଦେହରେ କାଞ୍ଚଲା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଆଉ ଦିନେ କାଶୀପୁରର ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଖେଳୁଥିବାର ଦେଖିଲି । ସେମାନେ କେହି କାଙ୍ଗାଳ ପିଲା ପରି ଦିଶୁ ନଥିଲେ । ହଁ, ବାଟରେ ରତାଚୁଆଁ ଗାଆଁରେ ଯୁବକମାନେ ବିଲରେ ଗାର କାଟି ମାଟିକୁ ସମତୁଲ କରି, ଭଲିବଲ୍ ଖେଳିବା ପାଇଁ ବି ପଡ଼ିଆଟିଏ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ବଡ଼ ରାସ୍ତାରୁ ବାଟରେ ପଡୁଥିବା ଖୋଲ ମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ଏବେ ସାନ ରାସ୍ତାମାନ ବି ତିଆରି ହୋଇଗଲାଣି । ଆଗେ ତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟା ତ୍ରେତାଯୁଗର ସେହି କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟା ପରି ଦିଶୁଥିଲା ଓ ତାରି ଭିତରେ ଜିଅନ୍ତା ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା କେଉଁ ପୁରାତନ ଶୂକର ଯୁଗରେ ଯାଇ ବାସ କରୁଥିଲେ । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଗତ ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ କେତେ କୋଟି ଟଙ୍କା ଉନ୍ନୟନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବାପାଇଁ କାଶୀପୁରକୁ ଆସିଛି, ତାର କେତେ ପଣ ବୋହିଗଲା ଓ କେତେ ପଣ ପ୍ରକୃତରେ ମାଟିରେ ଭେଦିଲା, ଭବିଷ୍ୟ ହିଁ ତାହାର ହିସାବ ଦେବ; ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉପକାର ଅବଶ୍ୟ ହୋଇଛି । ନଈ, ନାଳ, ଜୋର ଉପରେ ସ୍ଥାୟୀ ପୋଲ ତିଆରି ହୋଇଛି ଏବଂ କାଶୀପୁର ଯେ ଏହି ବୃହତ୍ ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ, କାଶୀପୁରର ଆଦିବାସୀ ତାହା ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ବୁଝିବେ, କେତେ କ'ଣ ଜାଣିବେ । ରାସ୍ତାରେ ଗାଡ଼ିଟିଏ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ, ସେମାନେ ଆଉ ପାଖରେ ଥିବା କୋଉ ଗଛ ସେପାଖରେ ଲୁଚି ଯିବାକୁ ମୋଟେ ପଳାଇବେ ନାହିଁ ।

ପକ୍କା ପୋଲ ହୋଇଗଲା ପରେ କାଶୀପୁରକୁ ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ୍ ଟ୍ରେକର ଯା'ଆସ କଲାଣି । ସେଠିବି ଲୋକେ ନଦିହୋଇ ସେଥିରେ ଯା'ଆସ କରୁଛନ୍ତି, ଠିକ୍ ଆମ ଧାମନଗର ରାସ୍ତାରେ ଯେମିତି ହୁଏ । ବଡ଼ ନଈରେ ପୋଲ ହୋଇଗଲାରୁ ଏଣିକି କାଶୀପୁର ଠାରୁ ଭବାନିପାଟଣାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଧା ବସ୍ ଚାଲିବ । ଏଣିକି ଅନ୍ଧାର ଯେତେ

ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ମଧ ଆଲୁଅ କଦାପି ତାକୁ ଛାଡି ଦେବ ନାହିଁ । ତାକୁ ନୂଆ ଆଖି ଓ ନୂଆ ସାହସ ଆଣି ଦେବ । ତା' ଅଣ୍ଟାକୁ ସିଧା କରି ଛିଡ଼ା କରାଇବ । ମୁଁ ଦଶବର୍ଷ ପୂର୍ବର କଥା ଭାବୁଥିଲି । ସେତେବେଳେ ରାତି ଇସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା । ତା'ପରେ ଗାଆଁମାନଙ୍କର ଲୋକେ ନୂଆ ନୂଆ ଗୀତ ଗାଇ ଶିଖିଲେ । ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଶ୍ରମରେ ମୁଣ୍ଡା ଖୋଳା ହେଲା, ବାଡ଼ିରେ ପରିବା ଚାଷ ହେଲା । ସାହୁକାରମାନଙ୍କୁ ଭାତରେ ମାରିବା ପାଇଁ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠି ହେଲା । ଧୋବମାନେ ପୁଲିସି, ଫରେଷ୍ଟର ଏବଂ ରେଭିନିଉର ବେଶରେ କିପରି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଠକନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟି କରି କାଢ଼ି ଦେଖାଇ ଦିଆଗଲା । ଠାଏ ଠାଏ ପବନକଳ ବସିଲା । ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯୁଗ-ପବନ ଯେ ଆମର ଜଡ଼ତା ଭାଙ୍ଗିଦେବ, ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅକଲକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରିଦେବ, ଆଦିବାସୀମାନେ ସେକଥା ବୁଝିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଗୁରୁଭାଇମାନେ ବାହାରି ଅନାଗତର ଚିତ୍ର ଦେଖାଇଲେ, ଅନାଗତର ଗୀତ ଗାଇଲେ, ଏବଂ, ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିଥାନ୍ତା, ଏଣିକି ଲୋକମାନେ ପ୍ରତିବାଦ ବି କରି ଶିଖିଲେ ।

କେତେ ଗାଆଁରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଏକାଠି ମେଳ ହୋଇ ସରକାରୀ ଚାଉଳ, ଚିନି ଓ କିରାସିନିକୁ ନିଜେ ବାଣ୍ଟିଲେ । ଜାଗାଏ, ଜାଗାଏ ସମବାୟ ସମିତିମାନ ତିଆରି ହେଲା । ସରକାରୀ ଠିକାଦାରମାନେ କାମ କରାଇ ଉଚିତ ମୂଲ ଦେଉନଥିଲେ, ଗାଆଁର ଲୋକେ ସିଧା ହାକିମଙ୍କର ଦାଣ୍ଡରେ ଧାରଣା ଦେଇ ବସିଲେ । ଯେତେ ହୁରାଡ଼ିଲେ ବି ମୋଟେ ହୁରୁଡିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ରାୟଗଡ଼ାରୁ ଉପର ହାକିମ ଆସିଲା ଓ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନ୍ୟାୟ ଅନୁସାରେ ଉଚିତ ପ୍ରାପ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣିଦେଇ ଗଲା । ଅଲଗା ହୋଇ ମହିଳା ସମିତିମାନ ଗଢ଼ା ହେଲା । ସେମାନେ ଏକାଠି ହଳଦୀ, କାନ୍ଦୁଲ, ସୋରିଷକୁ ପୁଡ଼ିଆ କରି ବିକିଲେ । ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ବି ତିଆରି ହେଲା । ସରକାର ଯୋର ଦେଖାଇଲା, ଆଖି ବାହାର କଲା, ଓଲାଙ୍କ ପରି ଜବରଦସ୍ତି ମଧ କଲା । ତଥାପି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିଲଟର କହିଲେ ଏଣିକି କାଶୀପୁରରେ କଫି ଚାଷ ହେବ । ସରକାର ସେଥିରୁ ବହୁତ ଲାଭ କରିବେ । ଆଦିବାସୀ ମଧ ମୂଲ ଲାଗିବେ ଓ ମୂଲ ପାଇବେ । ମାଆମାନେ କିଲଟରର ମୁହଁ ଉପରେ ଯାଇ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । ଆଗ ଆମ ପେଟକୁ ମାଣ୍ଡିଆ ଦରକାର । ତେଣୁ ଏଠି କଫି ହେବନାହିଁ, ମାଣ୍ଡିଆ ହେବ । କଫିତ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ । ଶେଷକୁ ଆଦିବାସୀ ମାଆମାନଙ୍କ କଥାକୁ ହିଁ ସରକାର ମାନିଲେ ।

ମାଆମାନେ ସରକାରୀ ଠିକା ପାଇଥିବା ମଦଦୋକାନ ଆଗରେ ପିକେଟିଙ୍ଗ କଲେ । ରାତି ସ୍କୁଲର ପିଲାମାନେ ସାମୟିକ ମେଳାରେ ଏକତ୍ର ହେଲେ । ହଁ, ଦୁଇଟା ଟାଙ୍ଗରା ପାହାଡ଼କୁ ନେଇ ପାଞ୍ଚଟା ବରଷରେ ମଲ୍ଲୀଝରଣ ଠାରେ କୃଷି ବିଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର ବି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ସେଠାରେ ଆଦିବାସୀ ମଣିଷ ମଣିଷ ହେବାର ନିଜର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି, ବହୁତ ଆଗକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାର ତାଲିମ୍ ପାଇବ । ଆତ୍ମନିର୍ଭରତାରୁ ଯେଉଁ ଅମିତ ଶକ୍ତି ସର୍ବତ୍ର ମିଳେ, ସିଏ ସେହି ପାଠଟିକୁ ପଢ଼ିବ । ସେହି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏବେ ରେଶମଚାଷ ବି ହେଲାଣି । ଅଧିକ ପାଣିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଗଲେ ଦୁଇଟାଯାକ ପାହାଡ଼ ବର୍ଷସାରା ସବୁଜ ଦେଖାଯିବ । ଏବଂ, ମଣିଷ ମନ କଲେ ସବୁଯାକ ପାହାଡ଼ ଯେ ବାରମାସ ନିଶ୍ଚୟ ସବୁଜ ଦିଶିବ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ସବୁଜ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣିଦେବ, ଜଳଛାୟାର ଯୋଜନା କ୍ରମେ ସେହି ପ୍ରଲୋଭନ ଏବଂ ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଗ୍ରତ କରି ଆଣୁଛି ।

ସଭ୍ୟତା ମଣିଷକୁ ଆଖି ଆଣିଦିଏ । ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ହେଲେ, ଦମ୍ଭ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ସିଧା କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଶିଖେ । ଛିଡ଼ା ହେଲେ ପାଦତଳର ଭୂଇଁଟିକୁ ଚିହ୍ନିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଶରୀରର ଗୁଜରାଣ ତୁଟିଗଲେ, ମଣିଷ ତା'ର ମଥାଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସଚେତନ ହୁଏ । ସିଏ ନିଜ କଥା ନିଜେ ଭାବି ଶିଖେ, ଚାରିପାଖର ପୃଥିବୀ ସହିତ ଆପଣାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରି ଭାବି ଶିଖେ । ମଥା ଗତିଶୀଳ ହେଲେ କ୍ରମେ ହୃଦୟ ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଏ । ତା'ପରେ ମଣିଷ ସେଇ ଆଗପରି ଅସମ୍ମାନିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସିଧା ମନା କରିଦିଏ । କାହାର ଦୟା ପାଖରେ ଅବନତ ଏବଂ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ତାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼େ । ସିଏ ନିଜକୁ ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଏବେ ତ ଦେଶରେ ସରକାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ନାମରେ କିଛି ସଂରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ତାହା ହୁଏତ କିଛି ପରିମାଣରେ ସହାୟତା କରି ପାରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, ସିଏ ଏକ ଅନ୍ୟ କଥା । ଆଦିବାସୀ ଦିନେ ନିଜ ଆଖିରେ ତା' ଚାରିପାଖର ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିବ, ସେହି ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ନିଷ୍ପତ୍ତିମାନ କରିବ । ସମାସ୍କନ୍ଧ ମଣିଷଟିଏ ହୋଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବସିବ, ଏ ଦେଶର ନାଗରିକ ହିସାବରେ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ତା'ଉପରେ କେହି ବାହାରୁ ଆସି ଲଦି ହୋଇ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କେହି ବଳାତ୍କାର କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତାକୁ ତା' ଭୂଇଁରୁ କେହି ତଡ଼ିନେଇ ପାରବନାହିଁ । ତା' ମାଟି ଉପରେ ସିଏ ନିଜେ ଫସଲ ଫଳାଇବ । ମଝିରେ ରହିଥିବା ମଲାଙ୍ଗ ଓ ମାମଲତକାରମାନେ ହଟିଯିବେ । ତା' ମାଟି ତଳେ ଯଦି ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ରହିଥାଏ, ସିଏ ନିଜେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯାଇ ସେଠି ଖଣି ଖୋଲା ହେବ । ବିକାଶର ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ପାଇଁ ହୁଏତ ଆହୁରି ଶହେ ବର୍ଷ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ, ତଥାପି ଆଜି ଆଦିବାସୀ ପାଇଁ ଯାହାକିଛି ହେବ, ସେହି ଶହେ ବର୍ଷକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ହିଁ ତାହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେବ । ଏଥର କାଶୀପୁରରେ ସତେଅବା ସେହିପରି ଏକ ଜୀବନ୍ୟାସ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ସେଠି ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆଗାମୀ ଶହେବର୍ଷର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ଅନୁଭବ କରି ଦେଖୁଥିଲି ।

ପ୍ରଫେସର ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

□□□

ଆଦିବାସୀ ମହିଳାଙ୍କ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ

ବାହାରୁ ପ୍ୟାଣ୍ଟ୍ ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧି ଆସୁଥିବା ବାବୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖି କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳର ମାଆମାନେ ଆଉ ଭୟ କରୁନାହାନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ୍ ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧି ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେଣି । ଏବେ ମାଆମାନେ ବ୍ଲକ୍ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ସରକାରୀ ଅଫିସ୍ ମାନଙ୍କରେ ନିଜର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କଲେଣି । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ ଅଗ୍ରଗାମୀର କେତେ ଜଣ କର୍ମୀ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ଭଲମନ୍ଦ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲେ, ସେ ସମୟରେ ଗାଆଁର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଭୟରେ ବାହାରକୁ ଆସୁ ନଥିଲେ, ମାଆମାନେ ଘର କୋଣରେ ଲୁଚି ରହୁଥିଲେ । ଗାଆଁର ଦୁଇପାଖରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଘର । ମଝି ଦାଣ୍ଡ ଖୋଲା ଓ ପରିଷ୍କାର । ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଥର ପଡ଼ିଥାଏ । ସେହି ପଥର ଚାରି ପାଖରେ ବସି ଗାଆଁର ସବୁ କଥା ପଡ଼େ, ମାତ୍ର ମହିଳାମାନେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କର ବେଶି ଅସୁବିଧା ଥିଲା ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବ, ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଲୋକ ଋଣକରି ଜମି ହରାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସାହୁକାରର ଗୋତି ଖଟିଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜମି ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ, କିନ୍ତୁ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କମିବାରେ ଲାଗିଛି, ଜମି ସବୁ ଧନୀ ସାହୁକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଗଲାଣି । ପାହାଡ଼ ସବୁ ଲଣ୍ଡା ଡ଼ଙ୍ଗର, ଲୋକମାନେ ସେହି ଲଣ୍ଡା ଡ଼ଙ୍ଗରରେ ଚାଷ କରି ଚଳୁଛନ୍ତି । ବାପା ଓ ମାଆ ମାନେ ଦିନସାରା ମାଟି ଖୋଳି ଡ଼ଙ୍ଗରରେ ଚାଷ କରି ସଂଧ୍ୟାରେ ଫେରନ୍ତି, ବଡ଼ ପିଲାମାନେ ସାନ ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରନ୍ତି କିମ୍ବା ବାପା ମାଆଙ୍କ କାମରେ ସହଯୋଗ କରନ୍ତି । ଘରେ ଥିବା ମାଣ୍ଡିଆ-ଅଣ୍ଡା, ପେଜ ଓ ଲନ୍ଦା ଖାଇ ସବୁ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି ।

କାଶୀପୁରର ସବୁଆଡ଼େ ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା, ଜଙ୍ଗଲ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଉଥିଲା । ଲୋକମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଝାଡ଼ୁ, ଖଲିପତ୍ର, ମହୁଲ, ଟୋଲ, ତେନ୍ତୁଳି,

ହରିଡ଼ା, ବାହାଡ଼ା, ଅଁଳା, ଶାଳ ମଞ୍ଜି, କନ୍ଦା ଓ କରଡ଼ି ଆଦି ପାଉଥିଲେ ଏବଂ ବିକ୍ରୟ କରି ଚଳୁଥିଲେ । ସରଳ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ବେପାରୀମାନେ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ଏବଂ ଓଜନରେ ଠକେଇ କରି ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କିଣି ନେଇଯାଇଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ଠିକା କାମରେ ଦୈନିକ ମଜୁରି କମ୍ ମିଳୁଥିଲା ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ କମ୍ ମଜୁରି ମିଳୁଥିଲା । ମହିଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ ଶକ୍ତି ନଥିଲା, ଚାଷ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ କୁଲିବୁତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁକାମ କରି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଠିକ୍ ଭାବେ ନ୍ୟାୟ ପାଉ ନଥିଲେ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଝିଅମାନେ ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉ ନଥିଲେ କାରଣ ସବୁଗାଆଁରେ ସ୍କୁଲ ନଥିଲା ଏବଂ ଯେଉଁଠି ସ୍କୁଲ ଥିଲା ତାହା ଠିକ୍ ଭାବେ ଚାଲୁନଥିଲା । ଝିଅମାନେ ଘର କାମରେ ବେଶୀ ସମୟ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ କଥା ବେଶି ରହେ ।

ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି ବାପା ଓ ମାଆମାନଙ୍କ ସହ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚାୟତରେ ମାଆମାନେ ଏକାଠି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା କଥା ପକାଇଲେ ଏବଂ ନିଜର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ଜାଣିପାରିଲେ । ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ମହିଳା ଆଗକୁ ବାହାରିଲେ, ସେମାନେ ଗାଆଁର ଅନ୍ୟ ମାଆମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କଲେ । ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଏବଂ ସଞ୍ଚୟ ପାଣ୍ଠିମାନ ଗଠନ ହେଲା । ପାହାଡ଼ ଓ ଡ଼ଙ୍ଗର ଘେରାଏହି କାଶୀପୁରର ମାଣ୍ଡିବିଶି ପଞ୍ଚାୟତରେ, ମାଆମାନେ ଏକ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କଲେ । ସେହିପରି କାଶୀପୁର ପଞ୍ଚାୟତର ଶିରିଗୁଡ଼ା ଗାଆଁର ମାଆମାନେ ଏକ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କଲେ ଏବଂ ପରେ ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳମାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା । ସବୁଥିରେ ମାଣ୍ଡିବିଶିର ମାଆମାନେ ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରିଲେ, ଏହି ମାଆମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତର ମାଆମାନେ ସହଯୋଗ କଲେ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ୧୨ଟି ପଞ୍ଚାୟତରେ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ ଠକେଇ ଓ ଶୋଷଣ ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଗାଆଁର ବାପାମାନେ ବିରୋଧ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ମାଆମାନେ ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି ମଦ ବନ୍ଦ କଲେ, ମଦ ହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିଲେ । ଏହା କାଶୀପୁରର ସାହୁକାର ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଚହଲାଇ ଦେଲା । ଅଗ୍ରଗାମୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ମହିଳାମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକୁ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା,

କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିର ଆବଶ୍ୟକତା, ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ, ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି, ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ବୁଝାଇଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ମାଣ୍ଡିବିଶି, ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ୍, କାଶୀପୁର, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି, ଗୋଡ଼ିବାଲି, ସୁଙ୍ଗେର, ଲାକ୍ରିସ, କୋଡ଼ିପାରି ଇତ୍ୟାଦି ପଞ୍ଚାୟତର ମାଆମାନେ ସଞ୍ଚୟ ପାଣ୍ଠି କରି, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଋଣ ଦେବାନେବା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସାହସ ହେଲା, ଆଦିବାସୀ ମାଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ୧୯୯୨ ମସିହାରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଦ୍ୱାରା ମାଣ୍ଡିବିଶି ପଞ୍ଚାୟତର ୫ଟି ଗାଆଁରୁ ୪୦ ଜଣ ମହିଳାଙ୍କୁ କାର୍ପେଟ ତାଲିମ୍ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେଥିରୁ ଯାହା ଭତ୍ତା ପାଇଲେ ସେମାନେ କିଛି କିଛି ଅର୍ଥ ସଞ୍ଚୟ କରି ୧୪,୮୫୦ଟଙ୍କା ଜମାଖାତାରେ ବାନ୍ଧିଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଆଦିବାସୀ ଉନ୍ନୟନ ସମବାୟ ସମିତି (ଟି.ଡି.ସି.ସି.) ଏବଂ ବେପାରୀମାନେ କମ୍ ଦାମରେ ଫୁଲଝାଡୁ କିଣି ନେଉଛନ୍ତି, ଏହାସହ ଓଜନରେ ଠକୁଛନ୍ତି । ଏହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଫୁଲଝାଡୁ ସଂଗ୍ରହ ଓ କିଣାବିକାର ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଁ, ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଆବେଦନ କଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପାଣ୍ଠିରୁ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଫୁଲଝାଡୁ ଠିକ୍ ଓଜନ ଓ ଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟରେ କିଣିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା । ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ସଂପର୍କରେ ସରକାରଙ୍କ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶାସନିକ ମହଲକୁ ଲିଖିତ ଆକାରରେ ଜଣାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବିଷୟରେ ସରକାର କିଛି ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେନାହିଁ ।

କାଶୀପୁରର ସବୁ ପଞ୍ଚାୟତର ମାଆମାନେ ଏକାଠି ହୋଇ ଏକଚାଟିଆ ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତି ଓ କେତେକ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ବିରୋଧକରି ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର କିଣାବିକାର ଅଧିକାର ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏକ ଦାବିପତ୍ର ଦେଲେ । କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳର କେତେକ ଆଗୁଆ ମହିଳା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏବଂ ସଚିବମାନଙ୍କୁ ଦେଖାକରି, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର କିଣାବିକାର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସୁନାବେଡ଼ାର ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଡ଼ିଭିଜନାଲ ମ୍ୟାନେଜର, କେ.ବି.କେ. ଜିଲ୍ଲାର ଜିଲ୍ଲାପାଳମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଯେ, ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଓ ସମିତିମାନେ ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହକରି ଏଜେଣ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରିବେ । ଯେଉଁ ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହକରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ୨% କମିଶନ ଦିଆହେବ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ଏହାପରେ ମହିଳାମାନେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର କିଣାବିକାର ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ମାଆମାନଙ୍କୁ କିଛି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇନଥିଲେ । ୧୯୯୪-୯୫ ବେଳକୁ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇସାରିଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଗାଆଁଗୁଡିକରୁ ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଗୋଦାମ ଘରେ ରଖିଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ସରକାର ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ ପଞ୍ଜିକୃତ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ତଥା ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଲାଇସେନ୍ସ ମଞ୍ଜୁର କରିବେ । ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସଭ୍ୟାମାନେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ନ ହୋଇ କଳା ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ,

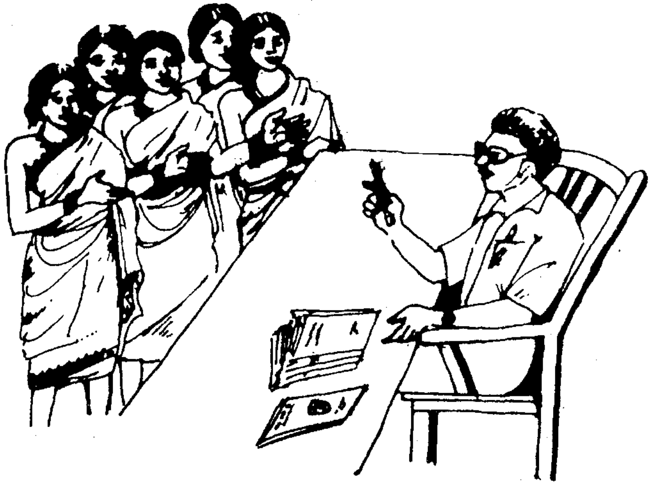

ମହିଳା ମଣ୍ଡଳକୁ ସିଧାଭାବେ ସରକାର ଲାଇସେନ୍ସ ଦେବାକୁ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଏକ ପିଟିସନ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ବନବିଭାଗର ଅଫିସରମାନେ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହିତ ଝାଡୁଗୁଡ଼ିକୁ କିଲୋପ୍ରତି ମାତ୍ର ୫ଟଙ୍କା ଦରରେ ମାଗିଲେ, କିନ୍ତୁ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟାମାନେ ଝାଡୁ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ମନା କରିଦେଲେ । ଏହାର ଦୁଇଦିନ ପରେ କାଶୀପୁରର ବନଅଧିକାରୀ, ଟି.ଡି.ସି.ସି.ର ଶାଖା ପରିଚାଳକ ଓ ତହସିଲଦାର ମାଣ୍ଡିବିଶିରେ ପହଞ୍ଚି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ୧୭୪ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଝାଡୁକୁ ଓଜନ ନକରି, ପୋଲିସ ସହାୟତାରେ ଧମକ ଚମକ ଦେଖାଇ, ବଳପୂର୍ବକ ଗୋଦାମ ଘରର ତାଲାଭାଙ୍ଗି ଟ୍ରକ ଓ ଟ୍ରାକ୍ଟରରେ ବୋଝେଇକରି ନେଇଗଲେ ଏବଂ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି.ର ଶାଖା ପରିଚାଳକ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଗାଳି ଗୁଲଜ ମାଡ଼ପିଟ କଲେ । ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ ଯେତେ ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ବି ସରକାରୀ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ କଥାଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

ବନପାଳ, ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଶାଖା ପରିଚାଳକଙ୍କ ଏହି ହିଂସାତ୍ମକ କାଣ୍ଡ ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ କାଶୀପୁର ଥାନାରେ ଏକ ମକଦ୍ଦମା ରଜୁ କଲେ । ଏହି ଘଟଣା ସଂମ୍ପର୍କରେ ରୟଗଡ଼ାର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ନିଜେ ଆସି ଘଟଣା ସମ୍ପର୍କରେ ତଦନ୍ତ କଲେ ଏବଂ କହିଲେ କିଲୋପ୍ରତି ୭ ଟଙ୍କା ହିସାବରେ ମୋଟ ୭୦ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଝାଡୁର ଦାମ୍ ଦିଆଯିବ । କିନ୍ତୁ ସଦସ୍ୟାମାନେ ୧୭୪ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ଝାଡୁର ଟଙ୍କା ଦାବିକରିଥିଲେ । ଏହି ବିଷୟରେ ତଦନ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ରାଜସ୍ୱ କମିଶନର, ରାୟଗଡ଼ାର ଡ଼ି.ଏଫ୍.ଓ, ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ସୁନାବେଡ଼ା ଡ଼ିଭିଜନାଲ ମ୍ୟାନେଜର ଓ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଆଲୋଚନାଚକ୍ର ହୋଇ ଥିଲା । ଏହି ଆଲୋଚନାରେ ମାଆମାନେ କହିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଦାମ ଘରେ ଯେତିକି ଫୁଲଝାଡୁ ଥିଲା ସରକାର ସେତିକି ଆଣି ଫେରାଇବା ଦରକାର । ଏହା ପଚେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଯେ, କାଶୀପୁର ବନ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଶାଖା କରିଚାଳକ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳା ମଣ୍ଡଳଠାରୁ ଆଣିଥିବା ସମସ୍ତ ଫୁଲଝାଡୁକୁ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ଗୋଦାମ ଘରେ ରଖି ତା'ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଓଜନକରି ଟଙ୍କା ଦେବେ ।

ଏହାପରେ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଝାଡୁ କ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଆବେଦନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ବନ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀ କହିଲେ, ଫୁଲଝାଡୁ ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚାୟତର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କାଶୀପୁର ବନାଞ୍ଚଳର ସମସ୍ତ ଝାଡୁ କ୍ରୟ

କରିବାର କ୍ଷମତା ଗୋଟିଏ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରୀୟ ସଂଗଠନକୁ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ଏହାପରେ ୧୯୯୫ ମସିହାରେ କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ର ୧୨ଟି ପଞ୍ଚାୟତର ମାଆମାନେ ମିଶି ସଂଗଠିତ ହେଲେ । ଶେଷରେ ମହିଳାମାନେ ନିଜର ଅଧିକାରକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ, ୧୯୯୬-୯୭ ମସିହାରେ ୩୦ଜଣ ମହିଳାଙ୍କୁ ନେଇ, ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ଶକ୍ତି ସଂଗଠନ (ଆମ ସଂଗଠନ) ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଜିକୃତ ହେଲା । ଝାଡୁ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ 'ଆମ ସଙ୍ଗଠନ'କୁ ଲିଜ୍ ମିଳିଲା । ୧୯୯୬-୯୭ରେ ୩୧,୬୨୫ ଟଙ୍କା ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ 'ଆମ ସଙ୍ଗଠନ' ରୟାଲ୍‌ଟି ବାନ୍ଧିଲା ଏବଂ ୧୯୯୭-୯୮ରେ ଦୁଇଥର ରୟାଲ୍‌ଟି ବାନ୍ଧିବାକୁ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ୬୯,୫୭୫ ଟଙ୍କା ପରେ ପୁଣି ୫୩,୫୭୫ ଟଙ୍କା ଦିଆଗଲା । ଏହା ଝାଡୁ ମୂଲ୍ୟର ୩୦% ଏବଂ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ପିଛା ୧୮୮ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ହେଲା । ସଂଗଠନ ସରକାରଙ୍କ ଏହି କଡ଼ା ନିୟମକୁ ମାନି ଏବଂ ସେହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ମାନି ରୟାଲ୍‌ଟି ଦେଇ ଝାଡୁ କିଣାବିକା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ଝାଡୁ ସଂଘର୍ଷର କେତୋଟି ସ୍ମରଣୀୟ ଦିବସ:

୧୨ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୯୯୩: ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଓ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ସମ୍ମିଳନୀର କେତେକ ସଦସ୍ୟ ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ । ଲିଜ୍‌ଗ୍ରହୀତାମାନଙ୍କର ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଞ୍ଜିକୃତ ମହିଳାମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକୁ ଲାଇସେନ୍ସ ଦେବାକୁ ରାଜିହେଲେ ।

୧୮ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୯୪: ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମଣ୍ଡଳୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସଚିବମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, କିଣାବିକା ଏବଂ ମହିଳାଦଳ ଗଠନ ଏବଂ ପଞ୍ଜିକରଣରେ ଉପୁଜୁଥିବା ଅସୁବିଧା ସଂପର୍କରେ ଅବଗତ କଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ବିଷୟରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲେ ।

୧୩ ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୯୯୪: ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଓ ପ୍ରଗତି ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ ଜିଲ୍ଲା ବନାଧିକାରୀ ଓ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ସଂଗ୍ରହ ଓ କିଣାବିକାର ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଁ ଭେଟିଲେ ।

୨ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୯୫; ରାୟଗଡ଼ାର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟାମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ଦର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କଲେ । ଶୋଷଣ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ବିକ୍ରି ନକରିବା ପାଇଁ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି.ର ଶାଖା ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ।

୨୩ ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୯୯୫: ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସଦସ୍ୟାମାନେ ଫୁଲଝାଡ଼ୁ ବନ୍ଧା ତାଲିମ୍ ନେବାପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ ।

୧୩ ମଇ ୧୯୯୫: ମହିଳାମଣ୍ଡଳକୁ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ (ଫୁଲଝାଡ଼ୁ) ସଂଗ୍ରହ ଓ କିଣାବିକା ପାଇଁ ଲାଇସେନ୍ସ ଦିଆଯିବାକୁ ହାଇକୋର୍ଟରେ ପିଟିସନ୍ ଦିଆଗଲା ।

୨୬ ମଇ ୧୯୯୫: ବନବିଭାଗର ଅଫିସରମାନେ, ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଝାଡ଼ୁଗୁଡ଼ିକୁ କିଲୋପ୍ରତି ୫ ଟଙ୍କା ଦରରେ ମାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଦସ୍ୟାମାନେ ସେହି ଦରରେ ଦେବାକୁ ମନା କଲେ ।

୨୮ ମଇ ୧୯୯୫: କାଶୀପୁରର ବନ ଅଧିକାରୀ, ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି.ର ଶାଖା ପରିଚାଳକ ଓ ତହସିଲ୍‌ଦାର ମାଣ୍ଡିବିଶିରେ ପହଞ୍ଚି, ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ୧୭୪ କୁଇଣ୍ଟାଲ୍

ଝାଡୁକୁ ଓଜନ ନକରି, ପୁଲିସ୍ ସହାୟତାରେ ବଳପୂର୍ବକ ଟ୍ରକ ଓ ଟାକ୍ଟରରେ ବୋଝେଇ କରି ନେଇଗଲେ । ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି.ର ଶାଖା ପରିଚାଳକ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଗାଳିଗୁଲଜ ଓ ମାରପିଟ୍ କଲେ ।

୨୯ ମଇ ୧୯୯୫: କାଶୀପୁର ବନପାଳ ଓ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଶାଖା ପରିଚାଳକଙ୍କ ଏପରି ହିଂସାତ୍ମକ କାଣ୍ଡ ଯୋଗୁଁ, ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ କାଶୀପୁର ପୁଲିସ୍ ଥାନାରେ ମକଦ୍ଦମା ରଜ୍ଜୁ କଲେ ।

୩୧ ମଇ ୧୯୯୫: ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟାମାନେ ରାୟଗଡ଼ାର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଏ ସଂପର୍କରେ ଜଣାଇଲେ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏ ବିଷୟରେ ବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

୨୦ ଜୁଲାଇ ୧୯୯୫: ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ବନସଚିବ ଏହି ମକଦ୍ଦମାକୁ ସମାଧାନ କରିବେ ବୋଲି ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ।

୩୧ ଜୁଲାଇ ୧୯୯୫: ରାୟଗଡ଼ାର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ନିଜେ ମାଣ୍ଡିବିଶି ଆସି ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ ତଦନ୍ତ କଲେ ଏବଂ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ କିଲୋପ୍ରତି ୭ ଟଙ୍କା ଦରରେ ୭୦ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଝାଡୁର ଟଙ୍କା ଦିଆଯିବ ବୋଲି କହିଲେ । ମାତ୍ର ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ୧୭୪ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ୍ ଝାଡୁର ଟଙ୍କା ନେବେ ବୋଲି ଦାବି କଲେ ।

୧୯ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୯୫: ଏହି ବିଷୟକୁ ତଦନ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ରାଜସ୍ୱ କମିଶନର, ରାୟଗଡ଼ାର ଡି.ଏଫ୍.ଓ., ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି., ସୁନାବେଡ଼ାର ଡ଼ିଭିଜନାଲ୍ ମ୍ୟାନେଜର ଓ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସଭ୍ୟାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା ଯେ, କାଶୀପୁର ବନ ଅଧିକାରୀ ଓ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଶାଖା ପରିଚାଳକ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଠାରୁ ଆଣିଥିବା ସମସ୍ତ ଫୁଲଝାଡୁକୁ ମହିଳାମଣ୍ଡଳର ଗୋଦାମଘରେ ରଖି, ତା'ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଓଜନ କରି ଟଙ୍କାଦେବେ ।

୨୮ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୯୫: ବନ ଓ ପରିବେଶ ବିଭାଗର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏକ ଚିଠିରେ ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳକୁ ଜଣାଇଥିଲେ "ବର୍ତ୍ତମାନ ଫୁଲଝାଡୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଛି । ଏହି ଲାଇସେନ୍ସର ସମୟ ବିତିଯିବା ପରେ ଏଥିପାଇଁ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଆବେଦନ କରିପାରିବ । ଏବେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ମିଳୁଥିବା ବାଘନଖି,ବାଇଡଙ୍କ, ଲଣ୍ଡାବଗୁଲି ଇତ୍ୟାଦି ୧୦ ଟି ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ ଓ କିଣାବିକା ପାଇଁ ଲାଇସେନ୍ସ ନେବାକୁ ଆବେଦନ କରିପାରିବ ।" ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପାରେ ଯେ ଏହି ୧୦ ଟି ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ କମ୍ ପରିମାଣରେ ମିଳୁଛି ଏବଂ ଏହାର ବଜାର ଦର ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ ।

୨୭ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୯୬: ୨୪ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୯୬ ରେ କୋରାପୁଟର କଞ୍ଜରଭେଟରଙ୍କର ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ସଭ୍ୟାମାନଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ ଆଲୋଚନା ହେଲା ପରେ, ମହିଳାମଣ୍ଡଳକୁ ଟି.ଡ଼ି.ସି.ସି. ଓ ବନବିଭାଗ ଅଧାଭାଗ ଝାଡୁ ଫେରାଇଲେ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଝାଡୁ ଖୁବ୍‌ଶୀଘ୍ର ଫେରାଇଦେବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ଆବାହମାନ କାଳରୁ ଆଦିବାସୀ ରହି ଆସୁଛି, ଆଦିବାସୀ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ବଞ୍ଚୁଛି, ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଧିକାରକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ବହୁତ ଦିନରୁ ଆମ ସଂଗଠନ ବାରମ୍ବାର ବିଭିନ୍ନ ସରକାର ମହଲରେ ଦାବି ଜଣାଇଛି । ପରିଶେଷରେ ସରକାର ୬୮ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରୁ ରୟାଲ୍‌ଟି ଉଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହା ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ଦେଇ ପାରିଛି । ଏହାବ୍ୟତୀତ 'ଆମ ସଂଗଠନ' ଅଞ୍ଚଳର ବିକାଶ ମୂଳକ କାମ ଯଥା:- ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର, ଝିଅ ପିଲାଙ୍କ ପାଠ ପଢ଼ା, ମଦ ବନ୍ଦ, କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିର ବୃଦ୍ଧି, ଗ୍ରାମ ସଭା ଓ ପଲ୍ଲୀ ସଭାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ, ସର୍ବ ନିମ୍ନ ମଜୁରି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନେଇଛନ୍ତି । ମଦ ବନ୍ଦ, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା, ଜଳ, ଜମି, ଜଙ୍ଗଲ, ଉପରେ ଅଧିକାରକୁ ନେଇ ସଂଗଠନର ସଭ୍ୟାମାନେ ପଞ୍ଚାୟତ ଓ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରରେ ବିଭିନ୍ନ ର୍‍ୟାଲି, ପଦଯାତ୍ରା କରିଛନ୍ତି । ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନେ ନିଜର ଅଧିକାର ପାଇଁ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଆଗ ଅପେକ୍ଷା କାଶୀପୁର ବଦଳି ଯାଇଛି । ଏହି ସଂଗଠନ ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ, ଗୁଞ୍ଜୁଲି ନାଏକ,

ଅନ୍ଧାରୀ ମାଝୀ, ଘାସେନ ଝୋଡ଼ିଆ, ମୁକ୍ତା ଝୋଡ଼ିଆ, ଗୋମତି ଝୋଡ଼ିଆ ଆଦି ମହିଳାମାନେ ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଆମ ସଂଗଠନର ସଭାପତି ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଓ ଗୋମତୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଗ୍ରାମସେଟ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ସିଧାଭାବେ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ କଥା ବାର୍ତ୍ତା କରିଛନ୍ତି ।

ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ମାଆମାନେ ଆଗକୁ ବାହାରୁ ନଥିଲେ ଏବେ ଆଗକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ମିଟିଂରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ନିଜର ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟସ୍ତରର ପ୍ରଶାସନିକ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଛନ୍ତି । ରାଜନୀତିରେ ସକ୍ରିୟଭାବେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଆମ ସଂଗଠନର ସଦସ୍ୟାମାନେ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧିଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଉଜ୍ଜଳଦେଇ ମାଝୀ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଘାସେନ ଝୋଡ଼ିଆ ସରପଞ୍ଚ, ସଞ୍ଜୁ ମାଝୀ ଜିଲ୍ଲାପରିଷଦ ସଭ୍ୟା ଏବଂ ଅନେକ ମହିଳା ୱାର୍ଡ଼ ମେମ୍ବର ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ବିକାଶ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଗୁଞ୍ଜୁଲି ନାଏକ, ଶୁକ୍ରୀ ମାଝୀ, ମୁକ୍ତା ଝୋଡ଼ିଆ, ଘାସେନ ଝୋଡ଼ିଆ, ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ, ଅନ୍ଧାରୀ ମାଝୀ, ସବାଇ ମାଝୀଙ୍କ ଏହିଭଳି ନେତୃତ୍ୱ କାଶୀପୁରକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଛି । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ଆମ ସଂଗଠନରେ ଆହୁରି ଅନେକ ସଭ୍ୟା ଗାଆଁଗୁଡ଼ିକରେ ସଂଗଠନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଛନ୍ତି । ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ, ଅନ୍ଧାରି ମାଝୀ, ସବାଇ ମାଝୀଙ୍କୁ ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଦ ବନ୍ଦ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ କ୍ଷମତା ଦେଇଥିଲେ । ମାଆମାନେ ଗାଆଁ ଗାଁ ବୁଲି ମଦ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ

ଯଥା:- ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ, ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି, ସୁଙ୍ଗେର, ଟିକିରି ଆଦି ପଞ୍ଚାୟତରେ ମଦ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ । ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଅନ୍ଧାରୀ ମାଝୀ, ସବାଇ ମାଝୀଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଉପଦେଷ୍ଟା ମଣ୍ଡଳୀରେ ସଦସ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । ଆମ ସଂଗଠନର ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିରନ୍ତର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନେକ କାମ କରୁଥିବାରୁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ସଭାପତି ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶସ୍ତରରେ ପୁରସ୍କାରମାନ ପାଇଛନ୍ତି । ସଂଗଠନ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଶୋଷଣ, ଦୁର୍ନୀତିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ମୂଳପୋଛ କରିପାରିବ, କାଶୀପୁର ଏକ ନୂଆ ଜୀବନ ପାଇବ । ଯେଉଁ ସଂଗଠନ ଦିନେ ୩୦ ଜଣ ସଭ୍ୟାଙ୍କୁ ନେଇ

କେବଳ ମାଣ୍ଡିବିଶି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତରେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଉଠିଥିଲା, ତାହା ଆଜି କାଶୀପୁର ବ୍ଲକରେ ୧୦୦୦ ଜଣ ମହିଳାଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବାରେ ହାତ ବଢ଼ାଇଛି । ଏହାର କେତୋଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ତଳେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ମୂଳକ କାମ:

ମହିଳା ମାନେ ବିଭିନ୍ନ ତାଲିମ୍ ଓ ମିଟିଂରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଅନ୍ୟସବୁ ପଞ୍ଚାୟତର ମହିଳାମାନେ 'ମାଣ୍ଡିବିଶି ମହିଳା ମଣ୍ଡଳ'ଠାରୁ ଫୁଲଝାଡୁ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ତାଲିମ୍ ନେଲେ । ନିଜ ନିଜ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଫୁଲଝାଡୁ ତିଆରି କରି 'ଆମ ସଂଗଠନ'କୁ ବିକ୍ରୟ କଲେ । ଗାଆଁ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ବିକାଶ ମୂଳକ କାମ ମହିଳାମାନେ ନେଇ କରିପାରିଲେ, ଗାଆଁ କମିଟିରେ ମଧ୍ୟ ନେଇ କରିପାରିଲେ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ କୁଲିମଜୁରି ଠିକ୍ ଭାବେ ପାଇବା ସହ କାମ ମଧ୍ୟ ମଜବୁତ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ

ସ୍କୁଲଘର, ଡ୍ରେନ କାମ, ଚୁଆଁ, କଜବାଇ, ଡ୍ୟାମ୍ ମରାମତି ଆଦିକାମ ଆଣି କରିଛନ୍ତି, ଏବଂ ଧାର୍ଯ୍ୟ ମଜୁରି ପାଇଛନ୍ତି । କାମ କରି ମଧ ଗାଆଁରେ ଟଙ୍କା ପାଣ୍ଠି ରଖିଛନ୍ତି ।

ପାଟିଆସିଲ୍‌ରେ ଡ୍ରେନକାମ:

ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ପଞ୍ଚାୟତର ପାଟିଆସିଲ ଗାଆଁରେ ଠିକାଦାର ଦ୍ୱାରା ଗାଆଁ ରାସ୍ତା କାମ (ଜେ.ଆର୍.ୱାଇ.) ହେଉଥିଲା । ମଜୁରି ମିଳୁ ନଥିଲା । ଗାଆଁର ମହିଳାମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ସମାନ ମଜୁରି ମିଳିଲା । ଗାଆଁ ପାଇଁ ଡ୍ରେନ କାମ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ନିଜ ନାମରେ ଆଣିଥିଲେ । ମହିଳାମାନେ ନିଜେ ଏହି କାମ ଆଣିବା ପାଇଁ, ମହିଳାମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଏବଂ ପାର ଝୋଡ଼ିଆ ମାଆମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସରପଞ୍ଚଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଗଲେ । ମହିଳାମାନେ ହିସାବ କରି ଜାଣିବେ ନାହିଁ, ବ୍ଲକ୍‌କୁ ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କାମ କରିବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟାଦେଶ ଦେଲେ ନାହିଁ । ମହିଳାମାନେ କାମ ନଦେଲେ ପଞ୍ଚାୟତ ଅଫିସ୍‌ରୁ ଉଠି ଯିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଲେଖିଦେବେ ବୋଲି ଧମକ ଦେବାପରେ କାମ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟାଦେଶ ମିଳିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର ସହଯୋଗ କ୍ରମେ ଡ୍ରେନକାମ ଶେଷ ହେବାପରେ କନିଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡ଼ାକି ମାପଚୁପ କରାଇଥିଲେ । ମୋଟ ୧୮,୦୦୦ ଟଙ୍କା ଏହି କାମରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ କୁଲି ମଜୁରି ଠିକ୍‌ରେ ଏବଂ ସେ ସମୟର ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି ୨୫ ଟଙ୍କା ପାଇବା ସହିତ ୩୦୦୦ ଟଙ୍କା ଗାଆଁ ପାଣ୍ଠିରେ ରଖିଲେ । ଗାଆଁ କାମ ଆଣି କମିଟି ଜରିଆରେ, ସଫଳ ଭାବରେ କରିବାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଝୋଡ଼ିଆ ଏବଂ ପାର ଝୋଡ଼ିଆ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିବାରୁ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ବହୁତ ଧମକ ଚମକ, ଗାଳି ଗୁଲଜ କରିବା ପରେ ମଧ ସେମାନେ ସାହସର ସହିତ ତାକୁ ମୁକାବିଲା କରିଥିଲେ । ସଂଗଠନ ଜରିଆରେ ସଭାସମିତିମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ଗାଆଁର ମାଆମାନେ ସାହସର ସହିତ ଗାଆଁ କାମ ଆଣି କରିବା କଥା ଶୁଣି, ଅନ୍ୟ ଗାଆଁର ମାଆମାନେ ମଧ ସେ ଦିଗରେ ବାଧା ବିଘ୍ନ ଆସିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାହସର ସହିତ ଆଗେଇ କାମ କରୁଛନ୍ତି ।

ଶିରିଗୁଡ଼ାର ସ୍କୁଲ ଘରକାମ:

ମଜୁରି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯେତେ ଠିକା କାମ ହେଉଛି ସବୁଥିରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଠକେଇ ହେଉଛି । ଠିକାଦାରମାନେ କରୁଥିବା ଘରକାମ, ରାସ୍ତାକାମ, ପାଣି ମୁଣ୍ଡା, କଜବାଇ, କେନାଲ ଇତ୍ୟାଦି ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧରେ ଖରାପ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଆଠ ବର୍ଷ ତଳେ କାଶୀପୁର ପଞ୍ଚାୟତର ଶିରିଗୁଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ୨୦,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ଏକ କଜବାଇ କାମକୁ ପ୍ରଗତି ମହିଳା ମଣ୍ଡଳର ମାଆମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଠିକାଦରଙ୍କ ରାଜନୀତିରେ ସେମାନେ ପଶିନଥିଲେ, ତେଣୁ କାମ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଯେତିକି କାମ ହୋଇଥିଲା ବ୍ଲକ୍‌ର କନିଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ରୀ ତାହାର ମାତ୍ର ୧୦,୦୦୦ଟଙ୍କାର ବିଲ୍ କଲେ, ସିମେଣ୍ଟ ବାବଦ ୫,୦୦୫ଟଙ୍କା କାଟି ଦେଇ ମାତ୍ର ୪,୯୯୫ଟଙ୍କା ଦେଲେ । ଏହି ଅନ୍ୟାୟକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଗାଆଁର ସବୁ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ ବ୍ଲକ ଘେରାଉ କଲେ, ସେ କାମକୁ ପୁଣି ଥରେ ତଦାରଖ କରାଯିବ ବୋଲି ବି.ଡ଼ି.ଓ. କହିଲେ । ଏହା ପରେ ରାୟଗଡ଼ାର କନିଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ରୀ ଆସି କଜବାଇ କାମକୁ ହିସାବ କଲା ପରେ, ମାଆମାନେ ଆହୁରି ୧,୪୦୦ଟଙ୍କା ପାଇଲେ । ଏହି କାମରେ ଅଧିକ କ୍ଷତି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସାହସ ହେଲା । ଏହାପରେ ମାଆମାନେ ଗାଆଁରେ ଏକ ନୂଆ ସ୍କୁଲଘର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଦାବି କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ବି.ଡ଼ି.ଓ. ୧,୩,୦୦୦ଟଙ୍କାର ଏକ ସ୍କୁଲଗୃହ କରିବା ପାଇଁ କାମ ମଞ୍ଜୁର କଲେ । ଗାଆଁର ସବୁ ଲୋକ ମିଶି କାମ କଲେ, ସେହି କାମରୁ ମିଳିଥିବା ଅର୍ଥରୁ ୧୦୦୦ଟଙ୍କା ମହିଳା ମଣ୍ଡଳରେ ଜମା କଲେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ସମସ୍ତେ ବାଣ୍ଟି ନେଲେ । ସେହି ଗାଆଁର ସୁମନୀ ଝୋଡ଼ିଆ, ଆମ ସଂଗଠନର ସଭାପତି କହନ୍ତି, ଠିକାଦାର କାମ ନେଇଥିଲେ ଏହା ମଜଭୁତ ହୋଇପାରି ନଥାନ୍ତା ଏବଂ ଆମେ ମଜୁରିରେ ଠକେଇ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ।

ମଦ ହାଣ୍ଡି ଭଙ୍ଗା ଅଭିଯାନ (ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି):

ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଗାଆଁରେ ପ୍ରଚୁର ମଦ ରନ୍ଧା ହେଉଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମହିଳାମାନେ ହିଁ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । ମଦ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ୪ଟି ସାହିର ମାଆମାନେ ମିଶି ‘ମଦ ହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିବା’ କମିଟି ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । ଏହି କମିଟିରେ ୭ ଜଣ ମାଆ ସଦସ୍ୟ ଓ ଜଣେ ଉପଦେଷ୍ଟା । ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀ, ପାଇକ, ଗଉଡ଼ ସାହିରେ ମଦ ରନ୍ଧା ହେଉଥିବାର ଜାଣି ୩୪ ଜଣ ମହିଳା ନିଜର କାମ ଧନ୍ଦା ଛାଡ଼ି ମଦ ହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିଥିଲେ । ବାରମ୍ବାର ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ମଦହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିବା ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ହାଟରେ ମଦ ବିକ୍ରି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପଞ୍ଚାୟତର ୨୭ଖଣ୍ଡ ଗାଆଁରୁ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ମିଶି, ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ପଞ୍ଚାୟତର ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ହାଟ ତଥା କଲୋନୀ ସାହି ଏବଂ ହରିଜନ ସାହିରୁ ମଦହାଣ୍ଡି ବାହାର କରି

ଭାଗିଁ ଥିଲେ । ଏହି କମିଟିର ୩ଟି ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା:- ଗ୍ରାମରୁ ମଦରନ୍ଧା ବନ୍ଦ ହେବ, ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମହିଳା ଏକ ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ଆଦାୟ କରି ଏହି ଟଙ୍କାରେ ଆବଶ୍ୟକ ଲେଖା ସାମଗ୍ରୀ କିଣି ପ୍ରଶାସନିକ ସ୍ତରରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା । ଯେଉଁମାନେ ମଦ ନିବାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗ ନଦେବେ, ସେମାନେ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ୫୦ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ଦେବେ ।

ଆମ ସଂଗଠନ କାଶୀପୁର ବିକାଶ ପାଇଁ ସର୍ବଦା କାମକରି ଆସୁଛି । ଆମ ସଂଗଠନ କେବଳ କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ରେ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ତାହା ଆଜି ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ବିକାଶରେ ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଛି । ଅନେକ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ରୋଜଗାରକ୍ଷମ କରାଇପାରିଛି । ଏହି ସଂଗଠନର ମାଆମାନେ ଦେଖିଲେ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଥିବା ହଳଦୀ କମ୍ ଦାମ୍‌ରେ ବେପାରୀମାନେ କିଣି ନେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଥିବା ମହିଳା ଦଳ ହଳଦୀଗୁଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତକରି ବିକ୍ରି କଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମାଆମାନଙ୍କର ରୋଜଗାର ବଢ଼ିଲା ଏବଂ ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ସେହିପରି ଗୋଡ଼ିବାଲି ଓ ମାଣ୍ଡିବିଶିର ମାଆମାନେ କାନ୍ଦୁଲ ଡ଼ାଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ବିକ୍ରି କଲେ । ଅନ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତଗୁଡ଼ିକରୁ ଆମ ସଂଗଠନ ଝାଡୁ ଓ କାନ୍ଦୁଲ କିଣିଛି ଏବଂ ଠିକ୍ ଦାମ୍‌ରେ ବିକ୍ରୟ କରୁଛି । ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ଏହି ମାଆମାନେ ମହିଳା ମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେଉଛନ୍ତି । ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଦିବାସୀମାନେ କିପରି ଅଧିକାର ପାଇବେ, ସେଥିପାଇଁ 'ଆମ ସଂଗଠନ'ର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲୁରହିଛି ।

ଉପସ୍ଥାପନା: ନାରାୟଣ ବେହେରା

□□□

ବିକାଶ ପଥେ କୁକଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁ

କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁଟି ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା-କାଶୀପୁର ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଥିବା ମନୁଷ୍‌ଗାଆଁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତରେ । ଏହି ଗାଆଁର ଦୂରତା ବ୍ଲକ୍ ଠାରୁ ୪କି.ମି. ଓ ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଠାରୁ ୨୫ କି.ମି. । ଏହି ଗାଆଁରେ ପରିବାରଗୁଡ଼ିକ ବିଛାଡ଼ି ହୋଇ ମନ୍ଦା ମନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗାଆଁଟିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ତଥା:- ଆମ୍ବ, ପଣସ, ମହୁଲ, ଓ ସଲପ ଆଦି ଗଛ ବେଢ଼ି ରହିଛି । ଏହି ଗାଆଁର ଆଦିବାସୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ କୁଇ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ବାହାର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଜରେ ଓଡ଼ିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଗାଆଁର ହରିଜନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓଡ଼ିଆରେ ହିଁ କଥା ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଗାଆଁରେ ମୋଟ ପରିବାର ସଂଖ୍ୟା ୭୧ । ତହିଁରେ ଆଦିବାସୀ ପରିବାର ୫୩ ଓ ହରିଜନ ପରିବାର ୧୮ । ଗାଁର ସମୁଦାୟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୯୩ରୁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୨୧୩ । ଏଥିରୁ ପୁରୁଷ ସଂଖ୍ୟା ୯୯ ଓ ମହିଳା ସଂଖ୍ୟା ୧୧୪ । ମୋଟ ଦଳିତ ସଂଖ୍ୟା ୮୦ରୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୪୬ ଥିବାବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୩୪ ।

କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁଟି ମନୁଷ୍‌ଗାଆଁ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ସବୁଠାରୁ ପଛୁଆ ଗାଆଁ । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ବିତାଇ ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦିନ ମଜୁରି ଓ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଆନ୍ତି । ଗାଆଁର ୭୧ ପରିବାର ମଧ୍ୟରୁ ୬୬ ପରିବାର ଭୂମିହୀନ ଓ ଛୋଟ ଚାଷୀ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ବର୍ଷସାରା ଖାଦ୍ୟ ସଂସ୍ଥାନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏକ ଅନିଶ୍ଚିତ ନିରାନନ୍ଦ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ପାଥେୟ କରି ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ବୃତ୍ତି ହେଉଛି କୃଷି । ଯେହେତୁ ଗାଆଁର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଜମିହୀନ ଓ ଛୋଟ ଚାଷୀ, ତେଣୁ ସେମାନେ ପୋଡୁ ଚାଷ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଏହି ଗାଆଁର ମାତ୍ର ୫ ଗୋଟି

ପରିବାରଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜଳସେଚିତ ଜମି ରହିଛି ଏବଂ ବର୍ଷସାରା ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ ସଂସ୍ଥାନ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରନ୍ତି ।

ଏହି ଗାଆଁର ସାକ୍ଷରତା ହାର ଅତି ନ୍ୟୁନ । ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ମାତ୍ର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀକୁ ପରିଚାଳନା କରିଥାଆନ୍ତି । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ତଥା ଶିକ୍ଷା ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଅତି କମ୍ ପିଲା ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ସବୁଠାରୁ କମ୍ ଆସନ୍ତି ଆଦିବାସୀ ଝିଅ ପିଲାମାନେ । ଏଠାରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ ଦଳିତମାନେ ଅଧିକ ସାକ୍ଷର । ଦଳିତଶ୍ରେଣୀର ୨ ଜଣ ପିଲା ୭ କି.ମି. ଦୂରରେ କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ତୁମେରପଦର ଠାରେ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷୟତ୍ରି ଚିନାରୀ କୌଶଲ୍ୟା କୁହନ୍ତି,- "ଗାଆଁର ସ୍କୁଲ ଗୃହଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଗ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମୋତେ ରହିବା ପାଇଁ ଏକ ଘର ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମୁଁ ସେଠାରେ ରହି ସ୍କୁଲ ପରିଚାଳନା କରୁଛି । ସ୍କୁଲକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସରକାରଙ୍କର ଏକ ସକରାତ୍ମକ ଉଦ୍ୟମ ବୋଲି ସେ କୁହନ୍ତି । ଆମ ସ୍କୁଲରେ ପାଠପଢ଼ା ସହିତ ମନୋରଂଜନ ପାଇଁ ଖେଳ, ଗୀତ, ନାଚ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଏ । ଯଦି ସରକାର ଏହି ଗରିବ ଆଦିବାସୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ ଡ୍ରେସ୍ ଦିଅନ୍ତେ, ତେବେ ତାହା ଖୁବ୍ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।

ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଚେତନତା ଖୁବ୍ କମ୍ । ପଲ୍ଲୀସଭା ଓ ଗ୍ରାମସଭା ଗୁଡ଼ିକରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଖୁବ୍ କମ୍ । ଏଥିରେ କ୍ୱଚିତ୍ ମହିଳା ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । କେବଳ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ସେମାନେ ରାଜନୈତିକ କ୍ରିୟାକଳାପରେ ଭାଗ ନେଇ ଥାଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ନିର୍ବାଚିତ ଲୋକପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗାଆଁକୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିନଥାଆନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ମନୋଭାବକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶ୍ରୀ ମଙ୍ଗୁନି ମାଝୀ କୁହନ୍ତି,- "ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ସରପଞ୍ଚ ଓ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବା ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ଘର ଘର ବୁଲି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ପାଇଁ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବା ପାଇଁ ଏବେ ଆଉ କାହାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକ ଏବେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବା ପାଇଁ ଆଗକୁ ବାହାରି ଆସୁଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକ

ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ଓ ବାହୁବଳରେ ସହଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ନିକଟରେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଅଛି, ସେମାନେ ନିର୍ବାଚନ ଜିଣୁଛନ୍ତି । ଜିଣିବା ପରେ ସେମାନେ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାମ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଧିକ ଟାଉଟର ହୋଇ ପଞ୍ଚାୟତର ଟଙ୍କା ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ମାରି ନେଉଛନ୍ତି । ତଥାପି ବର୍ତ୍ତମାନର ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନେକ ବାଟରେ ଗାଆଁର ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁଫଳ ଦେଉଛି ।

ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଋତୁରେ ଅନେକ ପର୍ବ ପାଳନ କରନ୍ତି । ତହିଁରୁ ମୁଖ୍ୟ ପର୍ବ ହେଲା ଚଇତ ପର୍ବ, ଚିତାଲାଗି ଅମାବାସ୍ୟା, ମାଣ୍ଡିଆରାଣୀ ପର୍ବ, ବୈଶାଖ ବାଲି ପର୍ବ ଏବଂ ଦିଆଲି ପର୍ବ । ସେମାନେ ଏସବୁ ପର୍ବଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହରେ ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ଆଖିବୁଜା ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆୟର ଅଧିକାଂଶ ଅଂଶ ଏହିପରି ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଓ ମଦରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ । ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ, ପୂଜାପାଠ ଓ ବିବାହ ଘରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଯୋଗୁଁ ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନଙ୍କ ନିକଟରେ ଋଣୀ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ଫଳରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେମାନେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅନାହାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏହି ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମାଛ ଧରା ଜାଲ ବୁଣିବା, ବାଉଁଶ ତିଆରି କାମ, ଲହରା କାମ ଏବଂ ବଢ଼େଇ କାମ କରି ପରିବାର ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଆୟ କରି ଥାଆନ୍ତି । ଗାଆଁରେ ୧୨ ଜଣ କୁଶଳୀ କାରିଗର ଅଛନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ଓ ବଜାର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଏହି କାରିଗରମାନେ ଅଧିକ ଆୟ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ବହୁପରିମାଣରେ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ଯୋଗୁଁ ଏ ଗାଆଁର ବାଉଁଶ ଓ କାଠ କାମରେ ନାଟକୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବଜାର ଦର ଠିକ୍ ଭାବରେ ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ଏହି ଗାଆଁରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ସହାୟତାରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିରେ ଏବେ ୨୬ପୁଟିରୁ ବେଶି ଶସ୍ୟ ରହିଛି । ଗତ ଦୁଇ ବର୍ଷର ଫସଲ ହାନି ଯୋଗୁଁ ଆଶାନୁରୂପ ଶସ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବପାଣ୍ଠିରେ ମହଜୁଦ୍ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହି ଗାଆଁରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କମିଟି ଯଥା:- ଗାଆଁ ଉନ୍ନୟନ କମିଟି ଓ ଶିକ୍ଷା କମିଟି ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱ ଆନ୍ତରିକତାର ସହିତ କରୁଛନ୍ତି ।

କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁ ଠାରୁ ୩ କି.ମି. ଦୂରରେ ସିଙ୍ଗରକଡ଼କ ଠାରେ ଅଛି ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. କେନ୍ଦ୍ର । ପ୍ରତି ମାସରେ ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. କର୍ମୀ ଏହି ଗାଆଁକୁ ଆସି

ଲୌହ ଯୁକ୍ତ ବଟିକା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଔଷଧପତ୍ର ବାଣ୍ଟନ୍ତି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପଞ୍ଜିକରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. କର୍ମୀ ଯଥା ସମୟରେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା ଓ ସଦ୍ୟଜାତ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଆସି ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଔଷଧପତ୍ର ବଣ୍ଟନ କରିଥାଆନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି ଖାଦ୍ୟ ନିୟମିତ ମିଳୁଛି ଏବଂ ଜରୁରୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ୟା ହେଲେ ଲୋକମାନେ କାଶୀପୁର ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଚିକିତ୍ସିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ମ୍ୟାଲେରିଆ, ଡ଼ାଇରିଆ, ଏକ୍‌ଜିମା ଓ କଫରେ ପିଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏସବୁରୁ ମୁକ୍ତ ପାଇବା ପାଇଁ ଲୋକମାନେ ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. କର୍ମୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଆନ୍ତି ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ ମିଳୁଥିବା ଚେରମୂଳି ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିଆଆନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ତରଫରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ, ଅଧିକ ପରିମାଣର ଲୋକେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ଯତ୍ନଶୀଳ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଚାଷ, ଜାଳେଣି କାଠ ବିକ୍ରି ଓ ଦିନମଜୁରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଜଳ ସେଚନର ଅଭାବ ହେତୁ ଓ ନିମ୍ନମାନର କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଗୁଁ ଅଧିକାଂଶ ପରିବାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ୧୭ ଗୋଟି ପରିବାର ବ୍ୟତୀତ ଅନେକ ଗରିବ ପରିବାରମାନେ ବି.ପି.ଏଲ୍. କାର୍ଡ଼ ଓ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ପାଇବାରୁ ବଂଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ଗରିବଲୋକମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ସେପରି କିଛି ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ।

ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ହିଁ ଉଭୟ ସରକାର ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ', ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଆଗ ଧାଡ଼ିର ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ, ଏହି ଆଦିବାସୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ, ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳିତ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଜରିଆରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିଭାଇ ଆସିଛି । ୟୁନିସେଫ୍ ସହାୟତାରେ 'ଓଡ଼ିଶା ପରିବାର ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଜନା' ଜରିଆରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଏହି ଗାଆଁରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳିତ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରି ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ୧୯ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲ ମାଣ୍ଡିଆ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିର ପରିମାଣ ୨୬ କ୍ୱିଣ୍ଟାଲକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଏହାର ସୁପରିଚାଳନା କରି ଅଭାବ ସମୟରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ସମସ୍ୟାକୁ

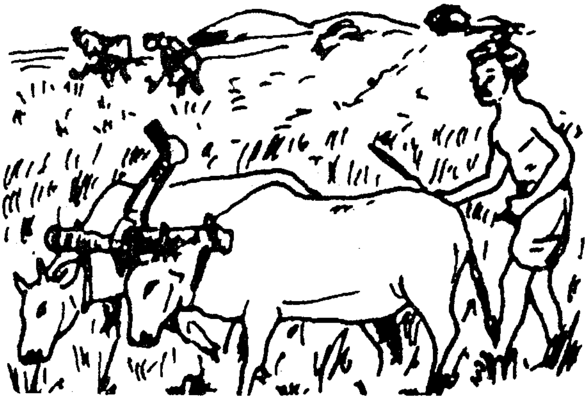

ଦୂରେଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବେଶର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ କଥା କହିବାରେ ଅଧିକାରକୁ ନେଇ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଅନେକ ପ୍ରକାର ସଚେତନତାମୂଳକ ଶିବିର ପରିଚାଳନା କରି ଆସିଛି ।

ଯଦିଓ କୃଷି ଏହି ଗାଆଁର ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ବୃତ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବର୍ଷ ତମାମ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ ଯୋଗାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଗତ ବର୍ଷ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ କାମ ଯୋଜନାରେ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ମାସ କାମ ପାଇ ପାରି ନଥିଲେ । ଗାଆଁରେ କାମର ଅଭାବ ହେତୁ ଲୋକମାନେ ଯେକୌଣସି କାମକୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ମଜୁରି ଦରରେ କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାମ ପାଇଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କମ୍ ମଜୁରି ଦିଆଯାଉଛି । ଗତ ବର୍ଷ ଦୁଇଗୋଟି ପରିବାର କାମ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ବା କେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ସଂପର୍କରେ ଲୋକମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ମହିଳାମାନେ ହିଁ ଅଧିକ କାମ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆଦିବାସୀ ସମାଜ ପାଇଁ ଏବଂ ନିଜ ପରିବାର ପାଇଁ ଅତୁଳନୀୟ ଅବଦାନ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ପରିଶ୍ରମକୁ ସମାଜରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇନାହିଁ, ତେଣୁ ସେମାନେ ସମାଜର ସବୁଠାରୁ ପଛୁଆ ଓ ଅନଗ୍ରସର ଭାବେ ବିବେଚିତ । ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ

ଅନାହାରର କଷାଘାତରେ ଜର୍ଜରିତ । ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଅବହେଳିତ । ମହିଳାମାନେ ବଡ଼ିଭୋରୁ ଉଠନ୍ତି, ଘର ସଫା ଓ ଝାଡୁ କରନ୍ତି, ନଳକୂଅରୁ ପାଣି ଆଣନ୍ତି, ଜଙ୍ଗଲରୁ ଜାଳେଣିକାଠ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି, ଘରେ ଖାଦ୍ୟ ରାନ୍ଧନ୍ତି ଓ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲର କ୍ଷୟ ଯୋଗୁଁ ବିଡ଼ାଏ ଜାଳେଣି କାଠ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସକାଳରୁ ସଂଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖଟିବାକୁ ପଡୁଛି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ଋତୁ ଅନୁସାରେ ମିଳୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲରୁ ତେନ୍ତୁଳି, ବଣ କନ୍ଦା, ବାଉଁଶ କରଡ଼ି, ଛତୁ, ମହୁଲ ଫୁଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଔଷଧୀୟ ଚେରମୂଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି ଓ ବଜାରରୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖାଉଟି ଦ୍ରବ୍ୟସବୁ କିଣି ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଚାଷ କାମରେ ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା, ବେଉଷଣ କରିବା ଓ ଶସ୍ୟ ଅମଳ କରିବା ଆଦି କାମରେ ସହଯୋଗ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ନିରକ୍ଷରତା ଓ ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିର୍ବାଚିତ, ବିଶେଷକରି ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ଆସନରୁ ନିର୍ବାଚିତ ମହିଳା ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପଲ୍ଲୀସଭା ଓ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଭୂମିକା ନିଭାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଯଦି ସେ ମହିଳା ଜଣକ ବିବାହିତ, ତେବେ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ସ୍ୱାମୀ ପଲ୍ଲୀସଭା ଓ ଗ୍ରାମସଭାରେ ସମସ୍ତ କାମ କରିଥାଏ । ଏପରିକି ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଭୋଟ ଦେଲାବେଳେ ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟଗାଆଁ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ଏକ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ଶ୍ରୀମତୀ ସାବିତ୍ରୀ ନାଏକ କୁହନ୍ତି, ସମାଜରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହ ତାଳ ଦେଇ ଚାଲିବାକୁ ହେଲେ, ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ହିଁ ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକ । ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତର ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛୁ, କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆମର ଭୂମିକା ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ନୋହୁଁ । ପଞ୍ଚାୟତର ମହିଳା ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ମୁଁ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂପର୍କରେ ନିର୍ବାଚିତ ମହିଳା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଯୋଜନା ଓ ଲୋକ ଅଧିକାର ସଂପର୍କରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ସଂପଦର ସଠିକ୍ ପରିଚାଳନା ହିଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନିଭାଇଥାଏ ।

ଏଣିକି ଆଦିବାସୀ ଲୋକମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଅପେକ୍ଷା କୃଷି ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସାଧାରଣତଃ ତିନି କିସମର ଯଥା:- ଡ଼ଙ୍ଗର ଜମି (ଉଚ୍ଚ), ଭଟ୍ଟା ଜମି (ମଧ୍ୟମ) ଓ ବିଲ ଜମି (ନିମ୍ନ) ରହିଛି । ଡ଼ଙ୍ଗର ଜମି ଓ ଭଟ୍ଟା ଜମିଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ଅଣ-ଜଳସେଚିତ ଜମି, ସେଥିପାଇଁ ଏହା ବର୍ଷା ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଡ଼ଙ୍ଗର ଜମି ଗୁଡ଼ିକ ଗଡ଼ାଣିଆ ଓ ଏହାର ଜଳକୁ ଧରି ରଖିବା କ୍ଷମତା ଖୁବ୍ କମ୍ । ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଭଟ୍ଟା ଜମିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କିଛି ପରିମାଣରେ ଗଡ଼ାଣିଆ ଓ ଏହାର ଜଳ ଧାରଣ କ୍ଷମତା ନିମ୍ନମାନର । ଏସବୁ ଜମିରେ ମକା, ମାଣ୍ଡିଆ, ଅଳସି ଇତ୍ୟାଦି ଚାଷ ହୋଇଥାଏ । ବିଲ ଜମିଗୁଡ଼ିକ ଜଳସେଚିତ ଓ ଉର୍ବରଶୀଳ । ଗାଆଁରେ ଥିବା ଅଳ୍ପ ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ଏପରି ଅଧିକାଂଶ ବିଲ ଜମିର ମାଲିକ । ବିଲ ଜମିରେ ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଥର ଫସଲ ଅମଳ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ଏହି ବିଲ ଜମି ପ୍ରତିବର୍ଷ ତାହାର ମାଲିକକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଫସଲ ଅମଳ ଦେଇଥାଏ । ଘର ପଛରେ ଥିବା ବାରି ଜମିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଣ-ଜଳସେଚିତ । ଲୋକମାନେ କେବଳ ବର୍ଷା ଋତୁରେ ଏଥିରେ ମକା ଓ ପନିପରିବା ଚାଷ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଚାଷରେ ସେପରି କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ । ଚାଷ କାମରେ ସେମାନେ ପାରମ୍ପରିକ କୌଶଳରେ ବିହନ ବୁଣୁଛନ୍ତି ଓ ଶସ୍ୟ ଅମଳ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ କ୍ୱଚିତ୍ ସାର ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଏଅଞ୍ଚଳରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଜଳସେଚନର ଅଭାବ, ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ, ବର୍ଷାର ଅନିୟମିତତା, ବର୍ଷା ଜଳର ଅବାଧ ଗତି ହେତୁ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଉପର ମାଟି କ୍ଷୟ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଏହା ମାଟିର ପାଣିକୁ ଧରି ରଖିବା କ୍ଷମତା ଓ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି । ଫଳରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନରେ ତାରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି । ଏହି ଗାଁର ମୁଖ୍ୟ ଫସଲ ହେଉଛି ଧାନ, ମକା, ମାଣ୍ଡିଆ, ଅଳସୀ ଏବଂ ସୋରିଷ । ମାଣ୍ଡିଆ ଅଧିକାଂଶ ଚାଷ ଜମିରେ ଚାଷ କରାଯାଇ ଥାଏ । ଗତ ତିନି ବର୍ଷର ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନକୁ ସମୀକ୍ଷା କରି ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନର ପରିମାଣ କମି କମି ଚାଲିଛି ।

ଏହି ଗାଆଁରେ ଅନେକ ଜଳ ଉତ୍ସ ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ଚାଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଜଳଧାରକୁ ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଛି । ଏହି ଗାଆଁରେ

୪ଟି ଝରଣା, ଦୁଇଟି ନଳକୂଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଚୁଆଁ ରହିଛି । ଏହି ଝରଣାଗୁଡ଼ିକ ଋତୁ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବାରୁ ଏହାକମ୍ ଜମିକୁ ଜଳସେଚିତ କରିଥାଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ନଳକୂଅଗୁଡ଼ିକ ପିଇବା ପାଇଁ ପାଣି ଯୋଗାଇ ପାରିନଥାଏ । କିଛି ପରିବାରଙ୍କର ଘର ପଛ ବାରି ଜମିରେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଥିବାରୁ ସେମାନେ ପନିପରିବା ଚାଷ କରି ନିଜେ ଖାଇବା ସହିତ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରି କିଛି ଆୟ କରି ଥାଆନ୍ତି ।

ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜୀବିକାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସ । ଏହା ବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲରୁ ଲୋକମାନେ ଫଳ, ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ବଣ କନ୍ଦା, କାଠ, ଫୁଲ ଝାଡୁ, ମହୁଲ ଫୁଲ ଓ ଜାଳେଣି କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରି ଥାଆନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ଅହେତୁକ କ୍ଷୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନ- ଜୀବିକାକୁ ଆଘାତ ପହଞ୍ଚାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜ ପାଇଁ ଜାଳେଣି କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ମଧ ଲୋକମାନେ ଅନେକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ଗାଆଁ ଠାରୁ ଅନେକ ଦୂର ବାଟ ଯାଉଛନ୍ତି ।

କୁକୁଡାଗାଡ଼ ଗାଆଁର ବାହାନା ମାଝୀ ଜଣେ କୃଷକ । ବୟସ ୪୦ ସରିକି । ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଠ ପଢ଼ିଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ସହିତ ରୁହନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଝିଅ ବାହା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ବାହାନା ମାଝୀଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ବୃତ୍ତି ହେଉଛି କୃଷି । ତାଙ୍କର ୧୨ ଏକର ଚାଷ ଜମି ରହିଛି । ତାଙ୍କର ଏତେ ପରିମାଣର ଚାଷ ଜମି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ହଳ କରିବା ପାଇଁ ବଳଦ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ ସେ ସାହୁକାର ଠାରୁ ବଳଦ ଆଣି ହଳ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ବାହାନା ସାହୁକାରକୁ ଶସ୍ୟ ଆକାରରେ ପାଉଣା ପରିଶୋଧ କରିଥାଏ । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ବାହାନା ବଳଦ ବାବଦକୁ ସାହୁକାରକୁ ୮ପୁଟି ଶସ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । ବାହାନା ମାଝୀ ଚିନ୍ତା କଲା ଯେ ବଳଦ ବାବଦକୁ ସାହୁକାର ଅତ୍ୟଧିକ ପାଉଣା ଦାବି କରୁଛି, ତେଣୁ ଏପରି ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା ।

ଏକଦା ଗାଆଁରେ ଋଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟାଙ୍କ କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ସରପଞ୍ଚ ଓ ସଂପାଦକମାନେ ଏକ ମିଟିଂ କରୁଥିବଲେ । ସେଠାରେ ବାହାନା ମାଝୀ ତା'ର ଦୁଃଖର କଥା ସରପଞ୍ଚଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ, ଫଳରେ ଋଣ ପାଇଁ ସରପଞ୍ଚ ବାହାନାର ନାମକୁ ସୁପାରିଶ କଲେ । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବାହାନା ମାଝୀ- ସରପଞ୍ଚ, ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ଓ ସଂପାଦକଙ୍କ

ସାଙ୍ଗରେ ଋଣ ପାଇଁ ଅନେକ ଥର ବ୍ୟାଙ୍କରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କର ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ବହନ କଲା । କିନ୍ତୁ ଋଣ ନପାଇ ନିରାଶ ହେଲା, ତେଣୁ ସରପଞ୍ଚ ଓ ସଂପାଦକଙ୍କ ଉପରୁ ଆସ୍ଥା ହରେଇ, ନିଜେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ବ୍ୟାଙ୍କ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲା । ବ୍ୟାଙ୍କ ମ୍ୟାନେଜର ବାହାନାର ଋଣ କଥାକୁ ତଦନ୍ତ କରି ଜମି ପଟ୍ଟା ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଦାଖଲ କରିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଏକ ମାସ ପରେ ବାହାନା ମାଝୀ ତା'ର ଜମି ପଟ୍ଟାର ନକଲ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଦାଖଲ କଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସରେ ବାହାନାକୁ ବଳଦ କିଣିବା ପାଇଁ ୧୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଋଣ ମିଳିଲା । ବ୍ୟାଙ୍କ ମ୍ୟାନେଜର ବାହାନା ମାଝୀକୁ ଋଣର ସର୍ତ୍ତ ବିଷୟରେ ଅବଗତ କଲେ ଓ ଏଥିରେ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ରିହାତି ଅଛି ବୋଲି ଜଣାଇ ଦେଲେ । ତେଣୁ ଋଣ ପରିଶୋଧ ୫ ହଜାର ଟଙ୍କା କରିବା ସହିତ ୧୨ ପ୍ରତିଶତ ସୁଧ ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଏହାକୁ ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଝିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ବାହାନାକୁ ମ୍ୟାନେଜର ବୁଝାଇ ଦେଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମ୍ୟାନେଜର ବାହାନା ମାଝୀକୁ ସତର୍କ କରାଇ ଦେଲେ ଯେ, ଏହି ଟଙ୍କାରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପଇସା ସରପଞ୍ଚ କିମ୍ବା ସଂପାଦକଙ୍କୁ ନଦେବା ପାଇଁ । ତେଣୁ ବାହାନା ମାଝୀ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ଧରି ଘରକୁ ଫେରିଲା ।

ବାହାନା ମାଝୀ ଟଙ୍କା ଧରି ଘରକୁ ଫେରୁଥିବା ବାଟରେ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି କ୍ରମେ ସରପଞ୍ଚ, ସଂପାଦକ ଓ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର ଭେଟି ଧମକ ଚମକ କରି ବାହାନା ଠାରୁ ୪ ହଜାର ଟଙ୍କା ବଳପୂର୍ବକ ନେଇଗଲେ । ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାହାନା ଆଘାତ ପାଇ କ'ଣ କରିବ କିଛି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନକରିପାରି ଅବଶିଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ଧରି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା'ପରେ ସେ ୪ ହଜାର ଟଙ୍କାରେ ହଳେ ବଳଦ କିଣିଲା ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ଘର ଖର୍ଚ୍ଚ କଲା । ପରବର୍ତୀ ଦୁଇ ବର୍ଷ ସେ ଖୁସିରେ ଜମି ଚାଷ କଲା ଏବଂ ଭଲ ଫସଲ ଆମଦାନୀ କଲା । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଅଚିହ୍ନା ରୋଗରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ବଳଦ ମରିଗଲେ । ସେ ଚାଷ ପାଇଁ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା । ଲଗାତାର ତିନି ବର୍ଷ ଫସଲ ହାନୀ ଯୋଗୁଁ ସେ ଋଣ ଶୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗଲା ସନ ବ୍ୟାଙ୍କ୍‌ଲାଏ ଏ ଋଣ ପରିଶୋଧ ମେଳା କରିଥିଲେ । ବାହାନା ମାଝୀ ଋଣ ବାବଦେ ମାତ୍ର ୧୦୦ ଟଙ୍କା ଶୁଝିଛି । ସେ ବଳଦ କିଣିବା ପାଇଁ ଆଉ ୫ ହଜାର ଟଙ୍କା ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ନାମରେ ଋଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଛି ।

କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁରେ ଲୋକମାନେ ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ରଖିଛନ୍ତି । ଗତ ବର୍ଷ ୪ ଜଣ ମହିଳା ତେଟକା ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇଥିଲେ, ସେଠାରେ

କେତେକ ଅଚିହ୍ନା ଲୋକ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ୪ଗୋଟି ଟ୍ରକ୍‌ରେ କାଠ ବୋଝେଇ କରୁଥିବାର ସେମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ତେଣୁ ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଚାହିଁବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଠ ନେବାର କାରଣ ପଚାରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଯେ ସେମାନେ କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଡ଼ିମିରିପଦର ଗାଁର ଲୋକ ଏବଂ ସ୍କୁଲ ଘର ତିଆରି ପାଇଁ କାଠ ନେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ନଯାଇ ମହିଳାମାନେ ଗାଆଁକୁ ଫେରି ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ନିଜ ଗାଆଁ ଠାରୁ ୭ କି.ମି. ଦୂର ଡ଼ିମିରିପଦର ଗାଆଁକୁ ଯାଇ ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ କିନ୍ତୁ କେହି ହେଲେ ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଁର ଲୋକମାନେ କୌଣସି ସୁରାକ ପାଇ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହ ଝଗଡ଼ା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଠ ନେଇଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁକୁ ଡ଼କାଗଲା । ଯେହେତୁ ଗାଆଁରେ ଝଗଡ଼ାର ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ କେଶ୍ ଦାୟର କରିବା ପାଇଁ ରେଞ୍ଜରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଏ ଘଟଣାର ମୁଖ୍ୟ ଆସାମୀ ଭବାନୀପାଟଣାର ଏକ ଠିକାଦାର । ଉକ୍ତ ଠିକାଦାରଠାରୁ ସଂପୃକ୍ତ ରେଞ୍ଜର ୧୪ ହଜାର ଟଙ୍କା ପୂର୍ବରୁ ଲାଞ୍ଚ ନେଇଥିବାରୁ ସେ କାଠ ଚୋରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗାଳି ଗୁଲଜ କଲା । ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଏପରି ଘଟଣାର ପ୍ରକୃତ କାରଣମାନ ବୁଝିଗଲେ । ତେଣୁ ଲୋକମାନେ କହିଲେ ଯେ, ଭବାନୀପାଟଣାର ଠିକାଦାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯଦି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରା ନଯାଏ ତେବେ ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଡ଼ି.ଏଫ୍.ଓ. ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯିବ । ଶେରେରେ ରେଞ୍ଜର କହିଲେ ଯେ ଡ଼ି.ଏଫ.ଓ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଜଣାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, କାରଣ ସେ ନିଜେ ଏହାକୁ ସମାଧାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ସମାଧାନ ନ ହେବାରୁ ଲୋକମାନେ ରେଞ୍ଜର ଓ ଠିକାଦାରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ କେଶ୍ ଦାୟର କଲେ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଶ୍ ଚାଲୁ ରହିଛି । ଲୋକମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା କରିବା ସହିତ ଅଧିକ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

୧୫ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହି ଗାଆଁରେ ଅନାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଭଳି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅଧିକାର ସଂପର୍କରେ ସଚେତନତାର ଅଭାବ

ଥିଲା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅନାହାର ଭଳି ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ସାହୁକାର ଓ ମହାଜନ ଏହାର ସୁବିଧା ନେଇ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁଧ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ପଞ୍ଝା ଭିତରୁ ମୁକୁଳି ନପାରି ନିରୀହ ଆଦିବାସୀମାନେ ଦୟନୀୟ ଭାବେ କାଳୀତିପାତ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୯୩ ମସିହାରେ ୟୁନିସେଫ୍ ସହାୟତାରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଏହି ଗାଆଁରେ ଓଡ଼ିଶା ପରିବାର ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ', ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନ-ଜୀବିକାର ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଏହି ଗାଆଁକୁ ୩୦ ବସ୍ତା ମାଣ୍ଡିଆ ସହାୟତା ଦେଇ ଏକ କୁଟୁମ୍ବ ଶସ୍ୟପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରାଗଲା । 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର କର୍ମୀମାନେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିର ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ଏହାର ପରିଚାଳନା ସଂପର୍କରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଲେ । ଅଭାବ ସମୟରେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ଓ ସାହୁକାରଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ କମାଇବା ପାଇଁ, କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଗଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିକୁ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଏକ କମିଟି ଗଠନ କରାଗଲା, ସେଥିରେ ଛଅ ଜଣ ପୁରୁଷ ଓ ଦୁଇ ଜଣ ମହିଳା ରହିଲେ । ଲୋକମାନେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିରୁ ଶସ୍ୟ ଋଣ ନେଲେ ଓ ସାହୁକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷରେ ଲୋକମାନେ ସୁଧ ସହ ଋଣ ପରିଶୋଧ କଲେ, ତେଣୁ ଶସ୍ୟ ପାଣ୍ଠି ୩୦ ବସ୍ତାରୁ ୫୦ ବସ୍ତାକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏହି ପରି ଭାବରେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ପରବର୍ତ୍ତୀ ୭/୮ ବର୍ଷ ଧରି ଭଲ ଭାବରେ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । କିନ୍ତୁ ଗତ ତିନି ବର୍ଷ ଧରି ଲଗାତାର ଫସଲ ହାନି ଯୋଗୁଁ, ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ଆଶାନୁରୂପ ଶସ୍ୟ ଋଣ ଫେରସ୍ତ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ଯେ କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଅନେକ ବାଟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଆସିଛି । ଯେତିକି ପରିମାଣ ହେଉ ସଂଚୟର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ସେମାନେ ଶିକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିପାରିଛି ଓ ସାହୁକାରୀ ଶୋଷଣ ଏବଂ ଋଣ ଯନ୍ତା ଭିତରୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିଛି । କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁର ଲୋକମାନେ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବରେ କୋଠ ଚାଷ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ କିଛି କିଛି କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିରେ ସଞ୍ଚୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ବିକାଶ ପଥେ ଅଗ୍ରସର ହେବାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

କୁକୁଡ଼ାଗାଡ଼ ଗାଆଁର ଲୋକନାଥ ନାଏକ ଜଣେ ଗରିବ ଅଧିବାସୀ । ତାଙ୍କର ୪ ଗୋଟି ପୁଅ ଅଛନ୍ତି । ସେ ପରିବାର ପ୍ରତିପୋଷଣ ପାଇଁ ୨ ଏକର ଜମି ଚାଷ

କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଚାଷରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିବାର ଚଳିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଉ ନଥିବାରୁ, ସେ ପରିବାର ପ୍ରତିପୋଷଣ ପାଇଁ ଦିନମଜୁରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ପୁଅ ବାହାଘର ପାଇଁ ଲୋକନାଥ ତା'ର ଜମିରୁ ୦.୭୦ ଡ଼ିସ୍‌ମିଲ୍ ଜମି କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଜଣେ ଲୋକଙ୍କୁ ବନ୍ଧକ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଜମିକୁ ଲୋକନାଥ ଚାଷ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ରାଜଭାଗଟାକୁ ବନ୍ଧକ ନେଇଥିବା ଲୋକକୁ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ନିୟମିତ ଦିଅନ୍ତି । ଗତ ବର୍ଷ ଜମି ବନ୍ଧକ ନେଇଥିବା ଲୋକଟି ଲୋକନାଥର ଘରକୁ ଆସି ଜମି ପଟ୍ଟାର ଏକ ନକଲ (ଫଟୋ କପି) ଦେବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଲୋକନାଥ ଜମିର ମୂଳ ପଟ୍ଟାଟିକୁ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ, ମୋ ପାଖରେ ଜେରକ୍ସ କପି ନାହିଁ । ଲୋକଟି ପଟ୍ଟାଟିକୁ ଜେରକ୍ସ କରି ସାରିଲା ପରେ ମୂଳ ପଟ୍ଟାଟିକୁ ଫେରସ୍ତ କରିବେ ବୋଲି କହି, ପଟ୍ଟାଟିକୁ ନେଇ ରଖିଛନ୍ତି । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ଲୋକଟି ଲୋକନାଥଙ୍କ ଜମିର ମୂଳ ପଟ୍ଟାଟିକୁ ରଖିଛନ୍ତି ଯେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫେରାଇ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅମଳ ସମୟରେ ସେ ଲୋକଟି ଲୋକନାଥଙ୍କ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି ଓ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ରାଜଭାଗ ହିସାବରେ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକନାଥ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧକ ଜମି ଓ ଜମିର ମୂଳ ପଟ୍ଟାକୁ ମୁକୁଳାଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏବର୍ଷ ସେ କରଜ କରିଥିବା ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ଦେଇ ଜମି ଓ ଜମି ପଟ୍ଟା ମୁକୁଳାଇବା ପାଇଁ ଆଶା ରଖିଛନ୍ତି । ଲୋକନାଥ କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଋଣ କରିବା ପାଇଁ ସେପରି ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଜଣେ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଋଣ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମିଳେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଜମି ବନ୍ଧକ ଦେଇ ଋଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାରୁ ଓହରି ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହର ସହ ବିକାଶ ପଥରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଉପସ୍ଥାପନା : ସାଗରିକା ମହାନ୍ତି

□□□

ଗାଈମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁର ବିକାଶଧାରା

ଗାଈମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁର ବିକାଶଧାରା ସହିତ ଅଗ୍ରଗାମୀର ଇତିହାସ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । କାଶୀପୁରରେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ କେତୋଟି ଗାଆଁରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଭୂମିହୀନମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ କାମ ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲା, ଗାଈମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁଟି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ୧୯୮୧-୮୨ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଏହି ଗାଆଁକୁ ସର୍ଭେ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ, ସେତେବେଳେ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ସଠିକ ରାସ୍ତା କିଛି ନଥିଲା । ପଣ୍ଡକାପଦର ଗାଆଁ ପଛରେ ଥିବା ପାହାଡ଼ ଡ଼େଇଁ ଗୋଟିଏ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା ଥିଲା । ଗାଆଁ ଲୋକମାନେ ଡ଼ଙ୍ଗାସିଲ ହାଟକୁ ପ୍ରତି ରବିବାର ଦିନ ଆସନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ଥିବା 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ଅସ୍ଥାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟଠାରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଭଲମନ୍ଦ କହୁଥାଆନ୍ତି । ସେହି ଗାଆଁର ଗୋପି ଝୋଡ଼ିଆ ଓ ସାବି ଝୋଡ଼ିଆ ରାତି ସ୍କୁଲରେ ଗୁରୁଭାଇ ହେବା ପାଇଁ ବେଶି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉଥାଆନ୍ତି । ଗାଆଁର ଦେବ ଝୋଡ଼ିଆ ନୂଆ ଜାନୀ ହୋଇଥାଏ; ସେ ପୁରୁଣା ଜାନୀ (ଯିଏକି ଗାଆଁର ସବୁଠାରୁ ଧନୀବ୍ୟକ୍ତି) ସହ ସାରା ଗାଆଁର ତିକ୍ତ ସଂପର୍କ କଥା ଜଣାଉଥାଏ । ଅସଲ କଥାଟି ହେଉଛି ଗାଆଁର ସବୁଲୋକ ମିଶି ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ ଯେ ପୁରୁଣା ଜାନୀ ତା' ପଦରୁ ହଟିଯାଉ, କାରଣ ସେ ତାହାର ଦାୟିତ୍ୱ ସୁଚାରୁ ରୂପେ ତୁଲାଇ ପାରୁନାହିଁ । ତା' ବଦଳରେ ଦେବ ଝୋଡ଼ିଆକୁ ଜାନୀ ଭାବରେ ମନୋନୀତ କଲେ । ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଲୋକଶକ୍ତି ଓ ଏକତାର ବଳ । ଯେତେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ତଥା କେଶ୍ ମାମଲା ଆଦି ହେଲା, ସେଥିରେ ଗାଆଁ ଲୋକେ ଅଗ୍ରଗାମୀର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରି ଜିତିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଗାଆଁରେ ଦୁଇ ଜାନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଳାମିଶା କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଅନେକ ବର୍ଷ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଣା ଜାନୀ ନିଜର ଭୁଲ ବୁଝିବା

ପରେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସାଲିସ୍ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗାଆଁ ଭିତରେ ଏକ ନୂତନ ସଂପର୍କ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ସେ 'ଗାଆଁ କୁଟୁମ୍ବର'ର ଅଂଶ ବିଶେଷ ହୋଇଗଲା ।

ଦିନ ଆସିଲା ଗୋପୀ ଓ ସାବି ଗୁରୁଭାଇ ହିସାବରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନେବା ପାଇଁ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ଆସିଲେ । ଗୋରଖପୁର ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲରୁ ନବମ ଶ୍ରେଣୀରୁ ପାଠ ଛାଡ଼ିଥିବା ଏହି ଦୁଇଜଣ ଯୁବକ ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁର ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗାଆଁ ଲୋକମାନେ, ଏକତା ଓ ସହଯୋଗକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାମାନ ତିଆରି କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସଫଳ ରୂପାୟନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । କେବଳ ବିଜୁଳିର ଅଭାବରୁ ଉଠାଜଳସେଚନ ଯୋଜନାଟି ଅକାମୀ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା ।

ଆଜି ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁର ସଫଳ କାହାଣୀ ଗାଆଁ ଭିତରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ନେତୃତ୍ୱର ବିକାଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି । ଜଳ, ଜମି, ଜଙ୍ଗଲର ସମସ୍ୟା ଅଧିକାଂଶରେ ସମାଧାନ ହୋଇପାରିଛି । କାଶୀପୁରର ୪୨୦ଟି ଗାଆଁ ମଧ୍ୟରୁ ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁରେ ଥିବା, କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠିର ପରିମାଣ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ହୋଇଛି ବୋଲି ଆଜି ଗାଆଁଟି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଭୂମିହୀନମାନଙ୍କର ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଗାଆଁରେ ଆଣି ଦେଇଛି ଏକ ନୂତନ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ । ଗାଆଁରେ ବଢ଼ିଥିବା ରାଜନୈତିକ ଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଏକ ନୂତନ ଆଶା । ଏକଥା ସତ ଯେ, ସାବି ଝୋଡ଼ିଆ ସରପଞ୍ଚ ଓ ଘାସେନ ଝୋଡ଼ିଆ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ପ୍ରାର୍ଥୀଭାବେ ଠିଆ ହୋଇ ହାରିଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଘାସେନ ଝୋଡ଼ିଆ ସରପଞ୍ଚ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ, ନିଜ ଗାଆଁ ସମେତ ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଉନ୍ନୟନ କାମକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିଛନ୍ତି । ଗାଆଁରେ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଓ ଯୁବକ ସଂଘ ସକ୍ରିୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଓ ସହଯୋଗ ବଢ଼ିଛି ।

ଗତ ବର୍ଷେ ଦୁଇବର୍ଷ ହେବ ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥେଷ୍ଟ କମାଇ ଦେଇ, ନିଜକୁ ଅପସାରଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଭଳି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ୧୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଦିନ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଧାନ କରି, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ାହେବାର ସାହସ ଦେଇପାରିଛି । ସେହି ଗାଆଁରେ

ଯାହା ସଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଯାହା ବିଫଳ ହୋଇଛି, ସେଥିରୁ ଅନ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁମାନଙ୍କର ଅନେକ କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି । ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଝଲକ୍ ନେଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିବା ଗାଇମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା ଗାଆଁ, ଆଗରୁ ଭବିଷ୍ୟତ ସଂସାରର ପରିକଳ୍ପନାକୁ ବାସ୍ତବ କରିପାରିଛି । ଗତ ଦଶବର୍ଷର ବିକାଶଧାରା ବିଗତ କେତେ ଶହ ବର୍ଷର ଇତିହାସକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇପାରିଛି ।

ନାରାୟଣ ଜେନା

□□□

କାଶୀପୁର ଆନ୍ଦୋଳନ

ଏକଦା କଳାହାଣ୍ଡି ରାଜ୍ୟ ତଥା କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଜୟପୁର ରାଜ୍ୟ ତଥା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା, ଅଧୁନା ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଛି କାଶୀପୁର । ୧୯୮୦ ଦଶକରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅନାହାର ପାଇଁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ କାଶୀପୁରକୁ ତତ୍‌କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀ ଗସ୍ତ କରିବା ପରେ, ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ୩୨ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ 'ଆଇଫାଡ୍' ନାମରେ । ସମୟ କ୍ରମେ ତାହା ୬୭ କୋଟିକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ କୃଷି ବିକାଶ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ରାସ୍ତାଘାଟ ଉନ୍ନତି ଦିଗରେ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି ପାଣ୍ଠି ବିନିଯୋଗ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ରାୟଗଡ଼ା, କୋରାପୁଟ ରେଳପଥ ମଧ୍ୟ ସଂଲଗ୍ନ ହୁଏ । କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବିକାଶ ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭଳି ମନେ ହେଉଥିବା ଏ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପଛରେ ଯେ, ସରକାର ତଥା କେତେକ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଏକ ଭିତିରି ବୁଝାମଣା ଥିଲା, ତାହା ସେତେବେଳେ କେହି ଚିନ୍ତା କରିପାରି ନଥିଲେ ।

୬୭କୋଟି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରୁ ସିଂହଭାଗ ଅର୍ଥ ହେରଫେର ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ସମଗ୍ର କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ପକ୍କା ରାସ୍ତାର ଜାଲ ବିଛାଇ ଦିଆଗଲା । କୃଷି ବିକାଶ ନାମରେ ମଧ୍ୟମ ସେଚ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କରାଗଲା । କାଶୀପୁର ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଫେରିଲା ବୋଲି ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚାର ହେଲା । ମାତ୍ର ଏହି ସରକାରୀ ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନା ଥିଲା କାଶୀପୁର କୃଷିର ବିକାଶ ନା ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କ ଉନ୍ନତି । କିଛିଦିନ ପରେ ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ିଲା । କାଶୀପୁର ଆଦିବାସୀଙ୍କ କୃଷି ଉନ୍ନତିପାଇଁ ନିର୍ମିତ ରାସ୍ତା ଓ ସେଚ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରକୃତରେ ଖଣି ଓ ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ହେଲା । ନରୱେର ନର୍ସ୍କହାଇଡ୍ରୋ, ଟାଟା, ଇଣ୍ଡଲ୍ ଓ ଆଲକାନ୍ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ଗଠିତ, "ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ୍ ଲିଃ"ଙ୍କୁ କାଶୀପୁରରେ

ଶତପ୍ରତିଶତ ରପ୍ତାନୀ ଭିତ୍ତିକ କାରଖାନା ଓ ବକ୍ସାଇଟ୍ ଖଣି ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଅନୁମତି ଦେଲେ । ଏକା ସମୟରେ ଏଲ୍.ଏଣ୍ଡ.ଟି. ଆଦିତ୍ୟ ବିରଳା ଆଲୁମିନିୟମ ଓ ଷ୍ଟେରଲାଇଟ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ କାଶୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ବକ୍ସାଇଟ୍ ଖଣି ଲିଜ୍ ଦିଆଯିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଗଲା । ସରକାର ଓ ଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କାରବାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୋପନୀୟ ଭାବେ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଏ ସଂପର୍କରେ ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ନିଆଯାଇନଥିଲା । କାଶୀପୁର ଆଦିବାସୀ ଲୋକେତ, ଏ ସଂପର୍କରେ ସାମାନ୍ୟ ସୁରାକ ବି ପାଇପାରି ନଥିଲେ । କାଶୀପୁରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ପ୍ରଥମେ ଏ ସଂପର୍କରେ କାଶୀପୁର ଆଦିବାସୀ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଥିଲା ।

ଅବଶେଷରେ କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାଝୀ ଓ ମହାରାଜ ମାଝୀ ଏବଂ ଜଣେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ କୃଷ୍ଣ ସାଉନ୍ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ବକ୍ସାଇଟ୍ ଖଣି ଓ କାରଖାନା ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଖୁବ୍ ଉତ୍‌ଥାନ ପତନ ଅଙ୍କା ବଙ୍କା ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ସାଧାରଣ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କର ଏହି ବିରାଟ ଆନ୍ଦୋଳନ, ୨୦୦୦ ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୬ ତାରିଖ ଦିନ ଶତାଧିକ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନଙ୍କ ରକ୍ତ ଚାଖିବା ପରେ ଏବଂ ୩ଜଣ ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ଶହୀଦ୍ ହେବା ପରେ ସରକାରଙ୍କ ଚେତା ପଶିଲା । ଅଣଆନୁଷ୍ଠାନିକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କ୍ରମେ କମ୍ପାନୀ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ କରିଦିଆଗଲା । ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀ ନରୱେର ନର୍ସ୍କହାଇଡ୍ରୋ ଓହରିଗଲା । ଗୁଳିକାଣ୍ଡର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା କି ନାହିଁ, ସେ ସଂପର୍କରେ ହାଇକୋର୍ଟ ପକ୍ଷରୁ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ପି.କେ.ମିଶ୍ର ତଦନ୍ତ କମିଶନ୍ ବସିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମିଶ୍ର କମିଶନ୍ ତାଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରି ସାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଉକ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ସରକାରଙ୍କ ବିଚାରାଧିନ ରହିଛି ।

କାଶୀପୁର ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଏହି ଅନନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ଆସନ୍ତୁ ସମ୍ୟକ୍ ସିଂହାବଲୋକନ କରିବା । ନିକଟ ଅତୀତରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଜନଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଯାଇଛି । ବାଲିଆପାଳର କ୍ଷେପଣାସ୍ତ୍ର ଘାଟି ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ ବା ବାଲକୋ- ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ, ଚିଲିକାରେ ଟାଟା ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ପ୍ରକଳ୍ପ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ ବା ଗୋପାଳପୁର ଟାଟା ଇସ୍ପାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ, ଅଥବା ଚିଲିକା ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କ ଜୀବିକା ସୁରକ୍ଷା

ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ- ସବୁଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଦଳମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ । ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସବୁଥିରେ ରାଜନେତାମାନେ ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ନେଇଥିଲେ । କେବଳ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀମାନେ ନିଜ ବିଚାରବୁଦ୍ଧିରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ନେତା, ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ସମର୍ଥନ ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂପୃକ୍ତିର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିଲା । କେବଳ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କେତେକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ସହାୟତା କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ଅନୁଭବ ହୋଇ ନଥିଲା ।

ଉପରୋକ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନ ଧାରା ଓ କ୍ରମ ବିକାଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାଶୀପୁର ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଆରା । ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ଖବର ମିଳିଲା - କେତୋଟି ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କମ୍ପାନୀ ଓ ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀ ମିଳିତ ଭାବରେ କାଶୀପୁରରେ ମାଇନିଂ ଓ ଆଲୁମିନା ପ୍ରସେସିଂ କାରଖାନା କରିବେ । କାଶୀପୁରର ସରଳ ନିରୀହ ଆଦିବାସୀ ଜନସାଧାରଣ ଏହି ମାଇନିଂ ଓ କାରଖାନାର ପ୍ରଭାବ ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବାର କୌଣସି ଉପାୟ ନଥିଲା, ଏବଂ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଭାବିନଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ଉକ୍ତ କମ୍ପାନୀକୁ ସେଠାରେ ଲଦିଦେବେ । ସେଥିପାଇଁ ମାଇନିଂ ଓ କାରଖାନା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କୌଣସି ତଥ୍ୟ/ସୂଚନା ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ନଥିଲେ, ଏପରିକି ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇ ନଥିଲେ, ଅଥବା ଏଯାଏ ମଧ୍ୟ ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କୌଣସି ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ, ବିତର୍କର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇନାହିଁ ।

କାଶୀପୁର ଜନଆନ୍ଦୋଳନରେ କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ରହିଛି । କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମର ଅବସ୍ଥିତି ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ଲାଣ୍ଟସାଇଟ୍‌କୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ କୁଚେଇପଦର ଦେଇ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ତେଣୁ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସର୍ଭେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ବାଧା ଦେବା ହିଁ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମବାସୀ ବିଶେଷତଃ, ମହିଳାମାନେ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନିଜ କାନ୍ଧରେ ବୋହିନେଇ ଥିଲେ । ଗ୍ରାମର ୩ ଜଣ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ କୃଷ୍ଣ ସାଉନ୍ତା (ଜଳସେଚନ ବିଭାଗର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ), ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାଝୀ ଓ ମହାରାଜ ମାଝୀ (ଉଭୟେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ) ଏହି ମାଇନିଂ ଓ ଆଲୁମିନା ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ବିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାଥୀରେ ଗ୍ରାମର ବହୁ

ନବ ଯୁବକ ଓ ମହିଳା ନେତ୍ରୀ ଲଛମା, ପ୍ରେମା ପ୍ରମୁଖ ବେଶ୍ ସଫଳତାର ସହିତ କମ୍ପାନୀର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ରୋକି ପାରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳ କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମରେ ହିଁ ସୀମିତ ଥିଲା । ପରେ ପରେ କେନ୍ଦୁଖୁଣ୍ଟି ଗ୍ରାମର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସମୂହ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କୃଷ୍ଣ ସାଉନ୍ତା, ମହାରାଜ ମାଝୀ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାଝୀ ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି କମ୍ପାନୀ ଆସିଲେ ଆଦିବାସୀମାନେ କି ପ୍ରକାର ଅସୁବିଧା ଭୋଗିବେ, ସେ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ବିଜୁ ବାବୁଙ୍କ ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ କୌଣସି କାରଣ ନ ଦର୍ଶାଇ ଚାକିରୀରୁ ନିଲମ୍ବିତ କରିଥିଲେ ।

ସ୍ଥାନୀୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ବିଧାୟକ ଅଖିଳ ସାଉନ୍ତା କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମର ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ସେ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରେ ଯାଉଥିବାରୁ, ସେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ କମ୍ପାନୀ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ କୃଷ୍ଣ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ- ମହାରାଜ ସସ୍‌ପେଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୯୫ ନିର୍ବାଚନରେ ଜନତା ଦଳର ଅଖିଳ ସାଉନ୍ତାଙ୍କୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍ କରୁଥିବା ସେହି କୁଚେଇପଦର ଗାଆଁର କଂଗ୍ରେସ ଏମ୍.ଏଲ.ଏ ଶ୍ରୀ ମାଝୀ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କମ୍ପାନୀର ଖାସ୍ ଲୋକ ପାଲଟିଗଲେ, ତେଣୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ କଲେ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ବିରୋଧ କାରଣରୁ ଅନନ୍ତରାମ ମାଝୀ ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ରାୟଗଡ଼ାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ତାଙ୍କ ସରକାର ବିଶେଷତଃ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀମାନେ ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କମ୍ପାନୀ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଗେଇ ନେବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । କାଶୀପୁରର ଏହି ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଛୋଟ କରି ଦେଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଙ୍କ ହାତ ଅଛି ବୋଲି ପ୍ରଚାର ଚଳାଇଲେ ।

ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା କମ୍ପାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁଚେଇପଦର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ଆଦିବାସୀମାନେ ଆଗଭର ହୋଇଥିବା ବେଳେ, ସେପଟେ ସୁଙ୍ଗେର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏଲ୍‌ଏଣ୍ଡ୍‌ଟି କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଖଣି ଓ କାରଖାନା କାର୍ଯ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବନ୍ତେଜୀ, ସରାମବାଇ, କଣ୍ଟାମାଳ ଓ ଆଲିଗୁଣା ଆଦି ଗ୍ରାମର ହରିଜନ ଲୋକେ ଆଗଭର ହୋଇଥିଲେ ଓ "ଆଞ୍ଚଳିକ ସୁରକ୍ଷା ପରିଷଦ" ଗଠନ କରି ମୁକାବିଲା

କରିଥିଲେ । କୁଚେଇପଦର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ "ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ସୁରକ୍ଷା ପରିଷଦ" ନାମରେ ସଂଗଠନ ମାଧ୍ୟମରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ । କ୍ରମେ ହରିଜନ ଓ ଆଦିବାସୀମାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ ଏବଂ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ୟାପିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କ କଥାକୁ ବଳଦେବା ପାଇଁ ରାୟଗଡ଼ାର ତତ୍‌କାଳୀନ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଉମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କ ରିପୋର୍ଟକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ଅଥଚ, ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ରାଜସ୍ୱ କମିଶନର (ଆର.ଡ଼ି.ସି.)ଙ୍କ ରିପୋର୍ଟକୁ ଚାପି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆର.ଡ଼ି.ସି ତାଙ୍କ ଅନୁସନ୍ଧାନ ରିପୋର୍ଟରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ସଂପର୍କରେ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଦେଇଥିଲେ । ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ସମୟରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ' ଓ ଅନ୍ୟ ୩ଟି ସଂଗଠନକୁ କଳା ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ ବିଜେଡ଼ି-ବିଜେପି ମେଣ୍ଟ ସରକାର 'ଅତି ଯତ୍ନର ସହିତ ବିଚାର କରି ଏହି ବେଆଇନ୍ ଆଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ' ।

ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପୋଲିସର ଜୋରଜୁଲମ ମଧ୍ୟରେ ସମାହିତ ହୋଇଯାଇଛି । ସେତେବେଳେ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେତେଟା ଗତିଶୀଳ ହୋଇ ନଥିଲା ଓ "ସବୁ ଜମି ସରକାରଙ୍କର', ତେଣୁ ସରକାର ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କ ଜମି ଫେରାଇ ନେବେ । ସରକାର ଦୟାକରି ଜମି ବାବଦରେ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଉଛନ୍ତି । ତାହା ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ଜମିତ ଯିବ, ତା' ସହିତ ଏତକ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ" - ବୋଲି କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ନିଯୁକ୍ତ ମୋଟିଭେଟରମାନେ ପ୍ରଚାର ଚଳାଇଥିଲେ ଏବଂ ପୋଲିସ ସହାୟତାରେ ଜୋରଜୁଲମ କରି ନିରୀହ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜମି କାଗଜପତ୍ର ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯାଇ ଥିଲା ।

କ୍ରମେ ଆନ୍ଦୋଳନ ବାର୍ତ୍ତା ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା ଏବଂ କୁଚେଇପଦର ଲୋକଙ୍କ ଜମି କମ୍ପାନୀ ଓ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ନେଇପାରୁ ନାହିଁ- ଏହା ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପ୍ରଚାର ହେଲା । ଆଦିବାସୀ ଇଲାକା (ପଞ୍ଚମ ସିଡ୍ୟୁଲ ଏରିଆ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ)ରେ ଲୋକଙ୍କ ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ- ଏହି ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ଜନ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ପ୍ରଥମେ

ହରିଜନ ଲୋକଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ଆଦିବାସୀ ନେତାମାନଙ୍କ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଫଳରେ, ହରିଜନମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହେଲେ । ମହିଳାମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁରୋଭାଗରେ ରହିଲେ ।

"କୁଚେଇପଦର" ଗ୍ରାମଟି ପ୍ଲାଣ୍ଟ ସାଇଟ୍ ପ୍ରବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେମିତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ବାଫ୍‌ଲିମାଳି ଅଞ୍ଚଳକୁ ପ୍ରବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ "ମାଇକଞ୍ଚ" ଗ୍ରାମର ଅବସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କୁଚେଇପଦର ଗ୍ରାମ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ନେତାଙ୍କ ସହିତ ମାଇକଞ୍ଚ ଗ୍ରାମର ଯୁବକମାନେ ହାତମିଳାଇବାରୁ, କମ୍ପାନୀର ମାଇନିଂ ଆଳରେ ପ୍ରବେଶ ଆଶା ମଧ୍ୟ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ବାଫିଲିମାଳି ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ବଡ଼ ଟ୍ରକ ଯିବା ଆସିବା କରିବାଭଳି ରାସ୍ତା ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ କମ୍ପାନୀର ଯୋଜନାକୁ ମାଇକଞ୍ଚ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପଣ୍ଡ କରିଦେଲେ । ତା'ଛଡ଼ା କୁଚେଇପଦର ଓ ମାଇକଞ୍ଚ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ବିରୋଧ କାରଣରୁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ରାସ୍ତା (ତଳ ଡେସ୍କା - ଗୋରଖପୁର) ନିର୍ମାଣ ଦିଗରେ କମ୍ପାନୀର ଉଦ୍ୟମକୁ ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମର ଲୋକେ ବିରୋଧ କରି ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ବେଶ୍ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ । ରାସ୍ତାଘାଟ ନିର୍ମାଣ ଆଦି ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତର ଦାୟିତ୍ୱ । ମାତ୍ର ସରକାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ କରୁନଥିବା ବେଳେ କମ୍ପାନୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏହି ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଆମେ କମ୍ପାନୀ ଚାହୁଁନଥିବାରୁ ଏହି ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦେଉଛୁ । ଆମ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପାଦ ଚଲା ବା ସାଇକେଲ ଯାଇପାରିବା ଭଳି ରାସ୍ତାଟିଏ ଦରକାର । ତଳଡ଼େସ୍କା-ଗୋରଖପୁର ରାସ୍ତାରେ ଏବେ ସାଇକେଲ ଯା'ଆସ କରିହେଉଛି । ବଡ଼ ରାସ୍ତା ଆମର ଦରକାର ନାହିଁ । ଗୋରଖପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରୁ ବିର୍ମାଣଧୀନ ହେଲିପ୍ୟାଡ଼ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଦେଇଥିଲେ ।

କୁଚେଇପଦରରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ବିଶାଳ ଜନଆନ୍ଦୋଳନର ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି ଏବଂ ସମଗ୍ର କାଶୀପୁର, ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର, ସୁଙ୍ଗେର ଇଲାକାକୁ ଆସିବାକୁ ଥିବା ୩ଟି ବୃହତ୍ ଆଲୁମିନା ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ତା'ର ବକ୍ସାଇଟ୍ ମାଇନିଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଶକ୍ତ ବିରୋଧର ସାମ୍ନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । (୧- କାଶୀପୁର କୁଚେଇପଦରରେ ଉତ୍କଳ ଆଲୁମିନା ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ ଲିଃ.., ୨-ସୁଙ୍ଗେର ଅଞ୍ଚଳରେ ଏଲ.ଏଣ୍ଡ.ଟି. ଏବଂ ୩- ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଦିତ୍ୟ ବିର୍ଲା କମ୍ପାନୀ) । ଆଞ୍ଚଳିକ

ସ୍ତରରେ ବିଭିନ୍ନ ସଂଗଠନ - ଆଞ୍ଚଳିକ ସୁରକ୍ଷା ପରିଷଦ(ସୁଙ୍ଗେର), ବାଙ୍କାମ ସୁରକ୍ଷା ସମିତି(ପୁହୁଣ୍ଡି), ବସୁନ୍ଧରା ସୁରକ୍ଷା ସମିତି(ବାରିଗାଆଁ), ବାଫ୍‌ଲିମାଲି ସୁରକ୍ଷା ସମିତି(ମାଇକଞ୍ଚ) ଗଠିତ ହୋଇଛି ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ସୁରକ୍ଷା ପରିଷଦ ଏହି ଚାରୋଟିଯାକ ଆଞ୍ଚଳିକ ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଛି ।

ଆମ ସରକାର, ରାଜନେତା, ଅମଲାତନ୍ତ୍ର, ସହରବାସୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ନାରାଜ ଯେ-ଆଦିବାସୀ ଲୋକେ ଦୀର୍ଘ ୧୦ବର୍ଷ ଧରି ଏପରି ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇ ରଖିଛନ୍ତି । କେତେକ ତ ଏହାକୁ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି । ନିଜ ନିଜ ରୁଦ୍ଧ ମାନସିକତା କାରଣରୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରେ କୌଣସି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିର ହାତ ଅଛି ବୋଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । ଜାନକୀବାବୁଙ୍କ ଅମଳରୁ ହୋଇ ଆସିଥିବା 'ଅଗ୍ରଗାମୀର ହାତ' ପ୍ରଚାରକୁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ନକରି ମାନିନେଇଛନ୍ତି । ଅପରପକ୍ଷରେ, ସ୍ଥାନୀୟ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନେତାମାନେ ନିଜ ନିଜର ଲୋକସଂପର୍କହୀନତାକୁ ଯାଇ ଏବଂ ନିଜର ପତିଆରା ବଢ଼ାଇବାକୁ ଯାଇ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'କୁ ଟାର୍ଗେଟ କରିଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଲୋକଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଆଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସବୁ କଥାରେ 'ଅଗ୍ରଗାମୀ'ର ହାତ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଯାଇଛି । ଅଗ୍ରଗାମୀ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଠା ବୋଲି ଦେଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ରାଜ୍ୟରେ ଜନମତକୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା କମ୍ପାନୀ -ରାଜନେତା-ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ସୁଚିନ୍ତିତ ଓ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ପଦକ୍ଷେପ ।

ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ରାଜ୍ୟବାସୀ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ଖବରକାଗଜ କ'ଣ ଲେଖୁଛନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଖାତିରି ନାହିଁ । ବଣ ପାହାଡ଼ରେ ରହୁଥିବା ଆଦିବାସୀ ଲୋକେ ତା'ର ଲଢ଼େଇ ବିଷୟରେ କିଏ କ'ଣ କରୁଛି ଚିନ୍ତା କରୁନି, ଗୋଟିଏ କଥା ସେ ବୁଝିଛି- "ଜଳ, ଜମି, ଜଙ୍ଗଲର ସିଏ ମାଲିକ । ତା' ଠାରୁ ତାକୁ କିଏ ଛଡ଼େଇ ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।" ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସାହାଯ୍ୟ ହେବାକୁ ଲୋକଶକ୍ତି ଅଭିଯାନ ତଥା ଗୋପାଳପୁର ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସାମନ୍ତରା, ବାଲିଆପାଳ ନେତା ଗଣନାଥ ପାତ୍ର, ନାଲ୍‌କୋ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା ଲିଙ୍ଗରାଜ, ସନାତନ ପ୍ରମୁଖ ଅନୁଭବୀ ଲୋକେ ଆଗେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବାକୁ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ରବି ମିଶ୍ର,

ରବି ପ୍ରଧାନ, ସରୋଜ, ଶ୍ରୀକାନ୍ତ, ଦେବରଞ୍ଜନ, ରୁମିତା ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀ ଯାଇ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବାଙ୍କବିହାରୀ ଦାସ, ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀ, ରବି ରାୟ, କିଶାନ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରବୀଣ ନେତାମାନଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଓ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀଙ୍କ ମନୋବଳ ବୃଦ୍ଧି କରିଛି । ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ବାହାରେ ଥାଇ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଥିବା ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରତି ଅକୁଣ୍ଠ ସମର୍ଥନ ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ବିବେକାନନ୍ଦ ଦାଶ

□□□

ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ପାର୍ଶ୍ୱଚିତ୍ର (୨୦୦୩)

ଭୌଗୋଳିକ ଅଞ୍ଚଳ	:	୭୫୮୪୭ ବର୍ଗ କି.ମି
ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ	:	୨୮୧୨.୩୩ ବର୍ଗ. କି.ମି.
ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ	:	୭୭୧.୬୨ ବର୍ଗ. କି.ମି.
ଚିହ୍ନିତ ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ	:	୧୧୪୭.୨୯ ବର୍ଗ. କି.ମି
ଅବର୍ଗୀକୃତ ଜଙ୍ଗଲ	:	୦.୯୬ ବର୍ଗ.କି.ମି
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ	:	୮୯୨.୫୬ ବର୍ଗ.କି.ମି
ସମୁଦାୟ ଚାଷ ଉପଯୋଗୀ ଜମି	:	୧୮୪୦୧୪ ହେକ୍ଟର
ଜଳ ସେଚିତ ଜମି	:	୫୩୪୭୫ ହେକ୍ଟର
ଖରିଫ	:	୪୨୧୧୫ ହେକ୍ଟର
ରବି	:	୧୧୩୬୦ ହେକ୍ଟର
ସବ୍ ଡ଼ିଭିଜନ ସଂଖ୍ୟା	:	୨ **– ରାୟଗଡ଼ା ଓ ଗୁଣୁପୁର**
ବ୍ଲକ୍ ସଂଖ୍ୟା	:	୧୧ ରାୟଗଡ଼ା ସବ୍‌ଡ଼ିଭିଜନରେ: ରାୟଗଡ଼ା, କାଶୀପୁର, କୋଲନରା ଏବଂ କଲ୍ୟାଣସିଂପୁର । ଗୁଣୁପୁର ସବ୍‌ଡ଼ିଭିଜନରେ : ଗଣୁପୁର, ଗୁଡ଼ାରି, ପଦ୍ମପୁର, ରାମନାଗୁଡ଼ା, ବିଷମକଟକ, ମୁନିଗୁଡ଼ା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ।
ତହସିଲ ସଂଖ୍ୟା	:	୦୪ ରାୟଗଡ଼ା, କାଶୀପୁର, ଗୁଣୁପୁର ଏବଂ ବିଷମ କଟକ
ପୌରାଞ୍ଚଳ ସଂଖ୍ୟା	:	୦୧ ରାୟଗଡ଼ା
ଏନ୍.ଏ.ସି	:	୦୨ ଗୁଣୁପୁର ଓ ଗୁଡ଼ାରି ।
ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ	:	୦୪

	ରାୟଗଡ଼ା, ବିଷମ କଟକ, ଗୁଣୁପୁର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ।
ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ସଂଖ୍ୟା	: ୧୭୧
ଗ୍ରାମ ସଂଖ୍ୟା	: ୨୬୬୭
ବସତି ଗ୍ରାମ	: ୨୪୪୫
ଅଣବସତି ଗ୍ରାମ	: ୨୨୨
ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ରାସ୍ତା	: ୪୦୩୨
ଗ୍ରାମ ରାସ୍ତା	: ୯୨୫
ସମୁଦାୟ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା	: ୮,୨୩.୦୦୦,
ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି	: ୧,୧୭,୫୨୪(୧୪.୨୮%)
ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଉପଜାତି	: ୪,୬୧,୨୦୯(୫୯.୪%)
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	: ୨,୪୪ ୨୬୬(୨୮.୬୮%)
ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ	: ୧୯
ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ	: ୮୩
ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବଦ୍ୟାଳୟ	: ୧୮୬
ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ	: ୧୪୮୨
ସମୁଦାୟ ସାକ୍ଷାରତା ହାର	: ୩୫.୮୧
ପୁରୁଷ	: ୪୭.୩୫
ମହିଳା	: ୨୪.୩୧
ଜିଲ୍ଲାମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୦୧
ଉପଖଣ୍ଡିୟ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୦୨
ହସ୍ପିଟାଲ	: ୦୪
ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୪୫
ଗୋଷ୍ଠୀ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୦୬
ଔଷଧ ବିତରଣ କେନ୍ଦ୍ର	: ୦୫
ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୧୫
ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର	: ୧୦

ଅଗ୍ରଗାମୀର ପ୍ରକାଶନ

କ୍ର.ନଂ ବହିର ନାମ	ପ୍ରକାଶନକାଳ	ମୂଲ୍ୟ
୧. ଆମ ଗାଁ	୧୯୮୮	୩.୦୦
୨. ନବସୃଜନ ଶିକ୍ଷା କ'ଣ ?	୧୯୯୦	୫.୦୦
୩. ଅଗ୍ରଗାମୀ- ଏକ ସଫଳ ରୂପାୟନ	୧୯୯୧	୧୦.୦୦
୪. ଗୀତରେ ଗୀତରେ	୧୯୯୨	୫.୦୦
୫. ଅଗ୍ରଗାମୀ-ପରୀକ୍ଷା ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା	୧୯୯୩	୨୦.୦୦
୬. ସଚିତ୍ର ସଂସାର	୧୯୯୩	୧୫.୦୦
୭. ଚତୁର୍ଥ ଆଦିବାସୀ ମହିଳା ସମାବେଶ-ଏକ ବିବରଣୀ	୧୯୯୪	୧୦.୦୦
୮. ଇଏ ବି ସଂସାର	୧୯୯୪	୧୦.୦୦
୯. ଆସରେ ମିତ ଗାଇବା ଗୀତ	୧୯୯୪	୫.୦୦
୧୦. ପୃଥିବୀର ପିଲାଦିନ	୧୯୯୪	୨୫.୦୦
୧୧. ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା	୧୯୯୫	୦୦.୦୦
୧୨. ବିକାଶ ବିତର୍କ	୧୯୯୫	୨୦.୦୦
୧୩. ବନବାସୀ ପାଇଁ ବଣୁଆ ନୀତି(୧)	୧୯୯୬	୧୦.୦୦
୧୪. ବନବାସୀ ପାଇଁ ବଣୁଆ ନୀତି(୨)	୧୯୯୬	୧୦.୦୦
୧୫. କାହା ଧନ କାହା ଅଧିକାର ?	୧୯୯୬	୧୦.୦୦
୧୬. ଶିକ୍ଷା ବିତର୍କ	୧୯୯୬	୩୬.୦୦
୧୭. ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପ-ଆଞ୍ଚଳିକ କର୍ମଶାଳା	୧୯୯୬	୦୦.୦୦
୧୮. ଭବିଷ୍ୟ ସଂସାର	୧୯୯୬	୨୦.୦୦
୧୯. ଆମରବହି	୧୯୯୬	୧୫.୦୦

୨୦.	ଜଙ୍ଗଲ ଚିଠି	୧୯୯୭	୫୦.୦୦
୨୧.	ଆମ ଜଙ୍ଗଲ	୧୯୯୮	୫.୦୦
୨୨.	ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ ବିଲ୍	୧୯୯୮	୧୦.୦୦
୨୩.	ଶିକ୍ଷକ ମହା ସମାବେଶ	୧୯୯୮	୩୦.୦୦
୨୪.	ଆମ ଗାଁ କାଶୀପୁର	୧୯୯୮	୨.୦୦
୨୫.	ଗାଈମୁଣ୍ଡତୁଣ୍ଡା	୧୯୯୯	୮.୦୦
୨୬.	ଅଗ୍ରଗାମୀ-ଭୁଲ କେତେ ଠିକ୍ କେତେ ?	୧୯୯୯	୪୦.୦୦
୨୭.	ଅନାବନା ଗପ	୧୯୯୯	୧୫.୦୦
୨୮.	ଗୋଡି ଗାଁ କଥା	୧୯୯୯	୧୨.୦୦
୨୯.	ମାନଚିତ୍ର ପଠନ	୧୯୯୯	୨୦.୦୦
୩୦.	ଏକ ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀ	୨୦୦୦	୨୦.୦୦
୩୧.	ମେଘ ଘୁମୁରେଇ ଘଡର ଘୁମୁ	୨୦୦୦	୧୮.୦୦
୩୨.	ପଦ ଉଭଁରି	୨୦୦୦	୧୫.୦୦
୩୩.	ଗ୍ରାମ ଶାସନ ନୂଆ ସପନ	୨୦୦୨	୨୦.୦୦
୩୪.	କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି	୨୦୦୨	୨୦.୦୦
୩୫.	ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅନଗ୍ରସରତା	୨୦୦୨	୧୫.୦୦
୩୬.	Education for All in Tribal Areas	୧୯୯୯	୨୦.୦୦
୩୭.	The Other Half	୧୯୯୯	୪୦.୦୦
୩୮.	AGRAGAMEE-How Wrong How Right ?	୧୯୯୯	୫୦.୦୦
୩୯.	Overview : Activties of AGRAGAMEE	୧୯୯୯	୫୦.୦୦
୪୦.	The Illustrated World	୧୯୯୯	୧୦.୦୦
୪୧.	ଆମ ଗପବହି	୨୦୦୨	୧୦.୦୦
୪୨.	ଆମ ଗୀତ ବହି	୨୦୦୨	୧୦.୦୦
୪୩.	କୁଟୁମ୍ବ ପାଣ୍ଠି ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା	୨୦୦୩	୨୦.୦୦
୪୪.	କାଶୀପୁର ଏକ ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀ	୨୦୦୬	୬୫.୦୦
୪୫.	ଗ୍ରାମ ଶାସନ ନୂଆ ସପନ		

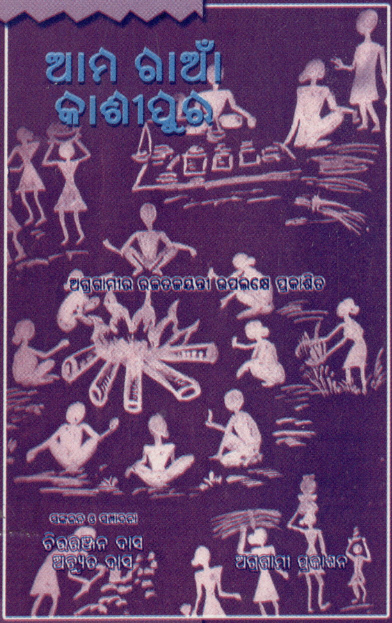
ଆମ ଗାଆଁ
କାଶୀପୁର
ଅଗ୍ରଗାମୀର ରଜତଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରକାଶିତ
ସଙ୍କଳକ ଓ ସମ୍ପାଦକ
ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
ଅଚ୍ୟୁତ ଦାସ
ଅଗ୍ରଗାମୀ ପ୍ରକାଶନ

ମୂଲ୍ୟ : ୧୦୦/-